

STRATEGIJA OPĆINE JELSA

KNJIGA 1 – STRATEŠKA ANALIZA – LISTOPAD 2015

SADRŽAJ:

1.	UVOD	2
2.	EKSTERNA ANALIZA	3
2.1.	PESTLE ANALIZA	3
2.1.1.	GLOBALNI TRENDОВИ	3
2.1.2.	LOKALNI ASPEKTI	7
2.2.	VERTIKALNI I HORIZONTALNI STRATEŠKI OKVIR	12
2.2.1.	BUDŽET EU 2014.-2020.	12
2.2.2.	OPERATIVNI PROGRAM 'KONKURENTNOST I KOHEZIJA 2014-2020'	16
2.2.3.	OPERATIVNI PROGRAM 'UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI 2014-2020'	31
2.2.4.	PROGRAM RURALNOG RAZVOJA RH 2014-2020	39
2.2.5.	STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA DO 2020	48
2.2.6.	STRATEŠKI MARKETINŠKI PLAN HRVATSKOG TURIZMA ZA RAZDOBLJE 2014-2020.	54
2.2.7.	PROGRAM 'KONKURENTNOST TURISTIČKOG GOSPODARSTVA'	59
2.2.8.	INDUSTRIJSKA STRATEGIJA RH	61
3.	INTERNA ANALIZA	69
3.1.	DEMOGRAFSKA ANALIZA	69
3.1.1.	HRVATSKI DEMOGRAFSKI PROBLEM	69
3.1.2.	DEMOGRAFSKA ANALIZA OPĆINE JELSA	70
3.2.	GOSPODARSKA ANALIZA	102
3.2.1.	STRUKTURNA GOSPODARSKA ANALIZA OPĆINE JELSA	102
3.2.2.	FINANCIJSKA ANALIZA GOSPODARSTVA	116
3.2.3.	NEPOSREDNA KONKURENTSKA ANALIZA	127
3.3.	ANALIZA PRORAČUNA OPĆINE JELSA	132
3.3.1.	ADMINISTRATIVNI USTROJ	132
3.3.2.	PRORAČUNSKI PRIHODI	135
3.3.3.	PRORAČUNSKI RASHODI	144
3.3.4.	POSEBNA ANALIZA RASHODA PRORAČUNA	154
3.4.	ANALIZA TURIZMA	179
3.4.1.	HRVATSKI TURIZAM	179
3.4.2.	TURIZAM OPĆINE JELSA	186
3.4.3.	POSTOJEĆI STRATEŠKI PLAN RAZVOJA TURIZMA OPĆINE JELSA	192
3.5.	ZAKLJUČAK	218

1. UVOD

Strateška analiza za potrebe izrade strateškog plana općine Jelsa sastoji se od:

- eksterne analize, iz koje se ekstrapoliraju najznačajnije prilike i prijetnje u okruženju koje bi mogle djelovati na definiranje njene strategije i
- interne analize, iz koje se ekstrapoliraju najvažnije snage i slabosti vlastitog sustava koje bi mogle djelovati na definiranje njene strategije

Prilikom analize koristit će se također i raspoloživi materijali koji već obrađuju ovu temu, i u kojima se nalazi puno kvalitetnih razmatranja koja će biti od pomoći kod konačne definicije strategije Općine Jelsa.

Sve prilike i prijetnje, odnosno snage i slabosti, proizišle iz prethodnih analiza kumulirat će se u jedinstvenu stratešku SWOT analizu gdje će se odgovarajućom metodologijom isfiltrirati najvažnije među njima. Na tom temelju definirat će se raspoložive strateške opcije za općinu Jelsa, koje će se zatim podvrgnuti dodatnim analizama kako bi se odabrale finalne opcije koje će biti prikazane u Knjizi 2. Akcijski plan provedbe usvojene strategije bit će prikazan u Knjizi 3 strateškog plana općine Jelsa.

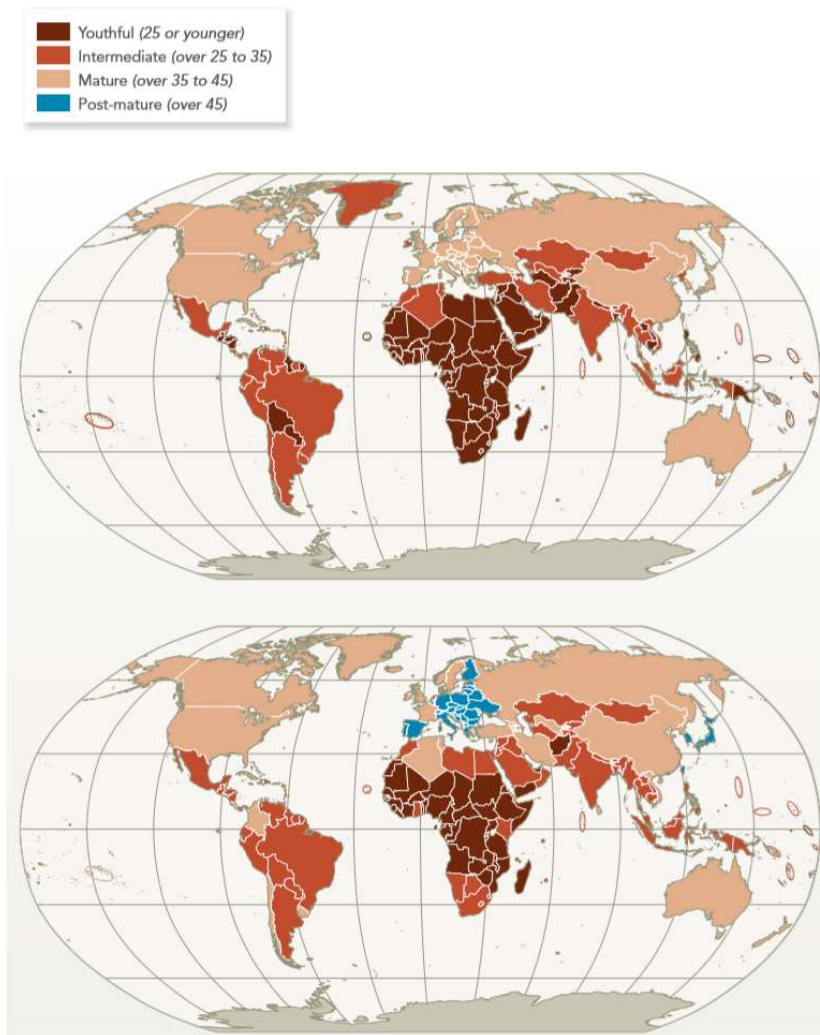
2. EKSTERNA ANALIZA

2.1. PESTLE ANALIZA

2.1.1. GLOBALNI TRENDVI

Ključni globalni trendovi čija se dominacija očekuje u godinama koje slijede ekstrapolirani su iz razmatranja raznih 'Think Tankova', od kojih se posebno ističu ona od europskog 'EUISS ESPAS'¹ (dokument: 'Global trends 2030 – Citizens in an interconnected and polycentric world'), te od američkog 'National Intelligence Council' (dokument: 'Global Trends 2030: Alternative Worlds').

Jedan od ključnih trendova kojeg ti izvori spominju odnosi se na globalni demografski razvoj. Već godinama upozorava se na starenje populacije u razvijenim zemljama, a s druge strane na nekontrolirani rast populacije u zemljama u razvoju. Slijedeća slika zorno prikazuje stanje u 2010. godini (gornji dio) i 2030. godini (donji dio).

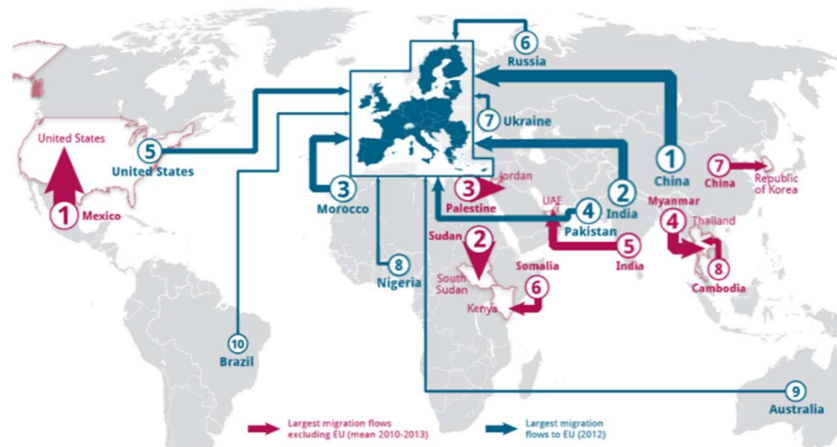

Slika 1 – Globalna demografska slika 2010 i 2030²

Migracije mlađih ljudi iz zemalja u razvoju u visoko razvijene zemlje koje zbog starenja populacije traže radnu snagu postaju stoga sve izraženije. Glavni migracijski pravci (ne samo radi potreba rada već i zbog drugih političkih i ekonomskih razloga) dani su na slijedećoj slici.

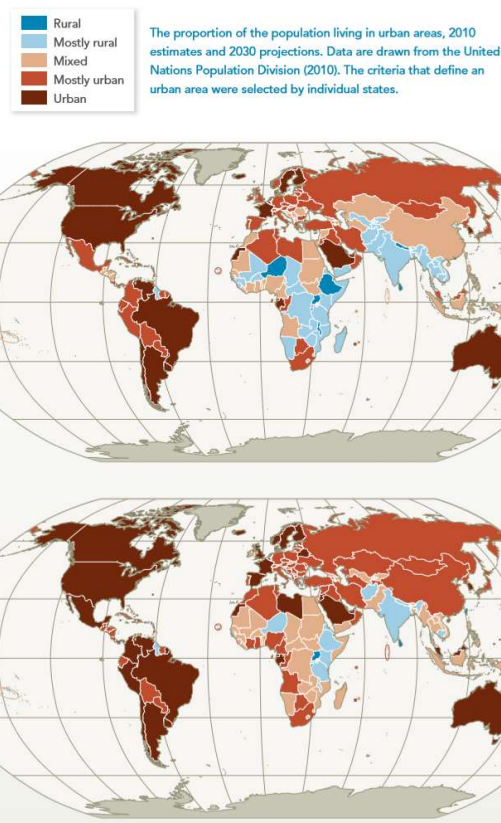
¹ European Union Institute for Security Studies, European Strategy and Policy Analysis System

² US Census Bureau's International Database, Lipanj 2011

Slika 2 – Globalni migracijski pravci 2013/2014³

Danas svjedočimo vanrednoj migraciji koja se može nazivati i egzodusom iz ratom ugroženih područja Sirije i Iraka prema visoko razvijenim europskim zemljama. Sam opseg te migracije postaje teško upravljiv i prijeti destabilizacijom svih zemalja koje su joj na putu. Ono što posebno obeshrabruje je nedostatak političke volje ključnih svjetskih političkih sila da taj problem razriješe na području gdje je i nastao. Trend starenja stanovništva i povećane migracije prati i sve veća urbanizacija. Urbani centri generiraju glavninu ekonomske aktivnosti svojih zemalja i glavni su potrošači globalnih resursa. Slijedeća slika prikazuje njihov globalni raspored.

Slika 3 – Globalna slika urbanizacije 2010 i 2030⁴

³ Eurostat 2014; ICM – World Migration Report 2013

⁴ US Census Bureau's International Database, Lipanj 2011

Vežano uz trend urbanizacije treba spomenuti i trend stvaranja tzv. 'Smart' gradova zahvaljujući naprednoj informacijsko komunikacijskoj infrastrukturi. Uvođenje takvih tehnologija uvelike će poboljšati kvalitetu života njihovih sugrađana, smanjiti nepotrebnu potrošnju resursa i povećati njihovu komercijalnu aktivnost i sveukupnu konkurentnost. Nažalost takav razvoj neće biti moguć za sve gradove zbog visokih troškova uvođenja takvih sustava, a mnogi od njih će i dalje ostati u stanju kaosa.

Jedan od najvažnijih trendova odnosi se na globalno jačanje srednjeg sloja, a pogotovu u azijsko-pacifičkom području. Prema Kharasu i Gertzus:

- U 2009. godini bilo je 1.845 milijuna pripadnika srednje klase sa slijedećom strukturom: Europa 36%, Sjeverna Amerika 18%, Srednja i Južna Amerika 10%, Azija-Pacifik 28%, Srednji Istok i Sjeverna Afrika 6% i Subsaharska Afrika 2%.
- U 2020. godini bilo bi 3.249 milijuna pripadnika srednje klase sa slijedećom strukturom: Europa 22%, Sjeverna Amerika 10%, Srednja i Južna Amerika 8%, Azija-Pacifik 54%, Srednji Istok i Sjeverna Afrika 5% i Subsaharska Afrika 2%.
- U 2030. godini bilo bi 4.884 milijuna pripadnika srednje klase sa slijedećom strukturom: Europa 14%, Sjeverna Amerika 7%, Srednja i Južna Amerika 6%, Azija-Pacifik 66%, Srednji Istok i Sjeverna Afrika 5% i Subsaharska Afrika 2%.

U smislu potrošnje, koja bolje definira moć promatrane srednje klase, situacija je prema istom izvoru slijedeća:

- U 2009. godini potrošnja srednje klase bila je 21.278 milijardi US\$ sa slijedećom strukturom: Europa 38%, Sjeverna Amerika 26%, Srednja i Južna Amerika 7%, Azija-Pacifik 23%, Srednji Istok i Sjeverna Afrika 4% i Subsaharska Afrika 1%.
- U 2020. godini potrošnja srednje klase bila bi 35.045 milijardi US\$ sa slijedećom strukturom: Europa 29%, Sjeverna Amerika 17%, Srednja i Južna Amerika 7%, Azija-Pacifik 42%, Srednji Istok i Sjeverna Afrika 4% i Subsaharska Afrika 1%.
- U 2030. godini potrošnja srednje klase bila bi 55.680 milijardi US\$ sa slijedećom strukturom: Europa 20%, Sjeverna Amerika 10%, Srednja i Južna Amerika 6%, Azija-Pacifik 59%, Srednji Istok i Sjeverna Afrika 4% i Subsaharska Afrika 1%.

Slobodan i univerzalan pristup znanju i edukaciji zahvaljujući moćnim informacijsko-komunikacijskim tehnologijama (ICT), kombiniran sa sve većim povezivanjem pojedinaca na društvenim mrežama na transnacionalnom nivou dovodi i do povećanja autonomnosti pojedinca i njegovog jačanja u odnosu na tradicionalnu moć država, korporacija i drugih organiziranih entiteta u kojima se do sada koncentrirala politička i ekonomska moć.

Na taj način formira se globalni građanski pokret koji se bori za osnovna ljudska prava i slobode, kao i za zaštitu okoliša kojeg je prethodno industrijsko društvo ugrozilo. To novo informacijsko društvo neće posvuda donijeti blagotvorne promjene i za očekivati je da će u određenim dijelovima svijeta i dalje postojati kulturalno nazadni ekstremizam (kakav se danas ispoljava u aktivnostima ISIL-a i sličnih isključivih skupina).

Jačanje uloge pojedinca i organizacija civilnog društva davat će im dakle značajan politički utjecaj i uključivat će ih sve više u političku arenu. S druge strane, postavlja se i pitanje ICT sigurnosti, kontrole, prisluškivanja i regulatornih djelatnosti na tom području, koje može negativno djelovati na te trendove.

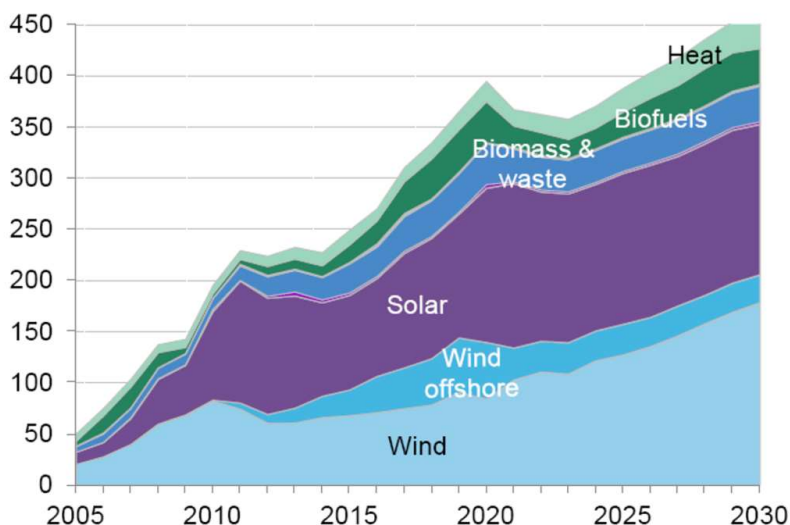
Ovaj rast srednje klase nažalost neće iskorijeniti siromaštvo, koje i dalje pogađa veliki broj zemalja i stanovnika (osobito nakon velike financijske krize u 2009. godini). Nizak nivo edukacije, nehigijenski uvjeti života, povremene epidemije, visoki nivo korupcije, česti društveni nemiri, kao i ratni sukobi mnoge su zemlje učinili potpuno nekonkurentnima, i pokrenuli nove globalne migracije, koje smo prethodno spomenuli.

Klimatske promjene u ovom stoljeću postaju ključan faktor civilizacijskog opstanka. Možda najvažniji problem je u nedostatku pitke vode, a time i hrane u skoroj budućnosti. Daljnji udari na okoliš mogli bi rezultirati do sada neviđenim humanitarnim katastrofama (desertifikacija, deforestacija, poplave, masovne migracije, ratovi za vodu, itd.).

⁵ Homi Kharas and Geoffrey Gertz, The New Global Middle Class: A Cross-Over from West to East, Wolfensohn Center for Development at Brookings, 2010

Poseban problem vezan je za izvore energije, koji su zahvaljujući povećanju globalne svijesti ipak krenuli iz područja fosilne u čistu i obnovljivu energiju. Dok se u sedamdesetim godinama prošlog stoljeća preko 75% energije dobivalo od nafte i ugljena, danas je taj udjel pao na cca. 60%.⁶ Udjel plina prema istom izvoru u istom periodu povećao se sa 18 na 25%. Nivo hidroenergije drži kontinuitet od cca. 6-7%, na kojemu je i nuklearna energija. Obnovljivi oblici pojavljuju se u osamdesetim godinama, da bi danas imali udjel od cca. 3-4%.

Prema prognozi BP za 2030. godinu udjel nafte i ugljena past će na 55%. Udjel plina povećat će se na 27%, tako da će ta tri izvora biti podjednaka. Udjel obnovljivih izvora doći će na nivo hidro i nuklearne energije (7-8%). Vrijednost novih kapaciteta obnovljivih izvora energije znatno će se povećati u promatranom periodu kako je prikazano na slijedećoj slici.

Slika 4 – Vrijednost instaliranih kapaciteta obnovljive energije po tehnologijama (milijarde USD)⁷

Politički gledano, svijet je krenuo u multipolarni i policentrični razvoj. Bez obzira na još uvijek prevladavajuću američku moć, sve više je novih 'igrača' koji traže svoje mjesto za glavnim globalnim političkim stolom. Već smo prethodno spomenuli pomak ekonomske moći prema istoku gdje odlučujuću ulogu imaju Kina i Indija, a tu su i brzorastuće ekonomije Indonezije, Turske, Južne Afrike i Brazila.

U ovim uvjetima dolazi i do krize tzv. 'svjetskog vladanja' kakvo je zamišljeno u prošlom stoljeću pod egidom UN-a. To se već dobro uočava u svim konfliktima koji i danas traju bez rješenja (ukrajinska kriza, sirijsko-iračka kriza, libijska kriza, nefunkcionalne afričke države, itd.).

Moglo bi se čak konstatirati da je svijet ušao u nekakvu tranzicijsku fazu (pogotovo u smislu tranzicije moći, demografije, klime, urbanizacije i tehnologije), koja sa sobom uvijek nosi i faktore neizvjesnosti. Jedan od njih je vezan i uz globalni terorizam, koji svoje aktivnosti izvozi iz kriznih područja čime podriva i ekonomski prosperitet drugih zemalja.

Čitav spektar mogućeg opasnog terorističkog djelovanja na raspolaganju je takvim pojedincima i organizacijama (bespilotne letjelice, precizni optički uređaji, oružje i razorne naprave, 'cyber' kriminal, bioterorizam, itd.).

S druge strane svjedočimo jakom tehnološkom razvitku, posebno u područjima:

- Robotike, koja je već u vrlo širokoj upotrebi, i to ne samo u industrijskoj, već i servisnoj;
- Svemirske tehnologije (sjetimo se samo posljednje misije 'New Horizons' prema Plutonu, ili rovera koji već dulje vrijeme putuje i snima površinu Marsa);
- Aditivne proizvodnje u automotivnim, svemirskim i drugim industrijama (3D printeri);
- Genetski modificiranih usjeva (hrane), koji bi mogli iskorijeniti glad, no nisu dovoljno proučeni i prihvaćeni, tako da još spadaju u kontroverzne tehnologije;

⁶ British Petrol 2011

⁷ Bloomberg New Energy Finance, 2011

- Precizne poljoprivrede, koja koristi visoko automatizirane sustave i time povećava prinose po hektaru;
- Mikroirigacije, koja dovodi usjevima samo potrebnu vodu bez suvišne potrošnje, i time smanjuje globalnu potrošnju vode i povećava prinose;
- Energije biomasa, koja bi mogla biti jedna od alternativa fosilnim gorivima;
- Fotovoltaika, koji bi se nakon potrebnog tehnološkog usavršavanja mogli također više koristiti u proizvodnji energije;
- Molekularne dijagnostike, genetskog sekvenciranja i drugih tehnologija koje omogućuju personalizirano, a time i uspješnije liječenje;

Europska unija definirala je sustav ključnih razvojnih tehnologija ('KET – Key Enabling Technologies'), na kojima bazira i svoje razvojne programe kao što je 'Horizon 2020'. To su slijedeće tehnologije:

- Mikro i nano elektronika
- Nanotehnologija
- Biotehnologija
- Fotonika
- Napredni materijali
- Napredni proizvodni sustavi

Spomenuti 'Think Tankovi' u svojim predviđanjima razvijaju čitav niz scenarija koji idu od pesimističkih prema optimističkim, no potpuno je jasno iz dosadašnje ljudske povijesti (i bez utjecaja nekontrolabilnih faktora vezanih uz prirodu), da se oni rijetko kada ostvaruju u potpunosti. Ipak, za potrebe ovog posla odabrat ćemo tzv. fuzijski scenarij 'National Intelligence Councila' koji je prilično optimističan, a takav nam i treba ako želimo optimistički pristupiti i našem slučaju.

U tom se scenariju svjetska budućnost do 2030. godine raspliće na slijedeći način:

- Globalna ekonomija – Rastuće ekonomije i dalje brže rastu od zrelih visoko razvijenih ekonomija, koje također počinju rasti brže. Predviđa se dupliranje globalne ekonomije u 2030. godini na nekih 132 trilijuna US\$. Kriza Euro zone je razriješena i krenulo je duboko političko i ekonomsko restrukturiranje Europe. Kineski prihod po glavi stanovnika ubrzano raste osiguravajući Kini izbjegavanje tzv. klopke srednjeg prihoda, a povećava se i stupanj demokratizacije kineskog društva.
- Konflikti i regionalna stabilnost – ostaju tenzije na Bliskom Istoku i nekim drugim lokacijama, no uglavnom su kontrolirane zbog povećane multilateralne suradnje. Povećana suradnja SAD i liberalnije kineske vlade omogućuje reformu i jačanje međunarodnih institucija.
- Tehnologija – Ubrzano širenje znanja i razvoj tehnologije omogućuje početak preokreta u korištenju prirodnih resursa, čime se rješavaju ključni civilizacijski izazovi 21. stoljeća. Razvija se kinesko-indijska tehnološka suradnja, a znanstvenici su na početku nove zelene revolucije za Afriku. Siromašne zemlje počinju osjećati dobrobiti tehnološkog napretka na području hrane i energije, no još uvijek postoje dubinski siromašne zemlje.

2.1.2. LOKALNI ASPEKTI

Nakon kratke globalne analize, fokus ćemo spustiti na Hrvatsku. Rijetko koja europska zemlja imala je kompliciranije političko okruženje krajem prošlog stoljeća, a repovi tih vremena još se i danas osjećaju na regionalnoj sceni.

Ovdje naravno nećemo evocirati te teške ali svijetle trenutke hrvatske povijesti, već ćemo se baviti sa aktualnim faktorima koji mogu utjecati na hrvatski razvoj, a time i na zadatak postavljanja strategije za jednu općinu kakva je Jelsa.

Hrvatska je danas članica NATO-a i Europske Unije i u svim budućim scenarijima mora čvrsto s tim računati, barem kad su sigurnosna pitanja na stolu. Poteškoće s funkcioniranjem Europske Unije zbog efekata velike financijske krize iz 2009. godine, kao i krize Eurozone koja je pogodila južnoeuropske članice, a zamalo kulminirala 'Grexitom', politički i ekonomski utječu i na Hrvatsku.

Europski semestar, kriteriji iz Maastrichta, Ex-Ante uvjeti za korištenje EU fondova, kao i drugi pojmovi koji se bez posebnog razumijevanja šire javnosti već dulje vrijeme vrte među našim ministrima ili političko-ekonomskim komentatorima najbolji su pokazatelj koliko smo ozbiljno već ušli u taj sustav i počeli se nezaustavljivo mijenjati, zaboravljajući neproduktivne metode rada koje su godinama uništavale naše gospodarstvo.

Ta europska orijentacija uskoro će pokrenuti i postepeno okretanje Hrvatske iz 'regiona' prema srednjeeuropskom, baltičkom i zapadnoeuropskom prostoru s kojim smo bili vezani prije ulaska u Jugoslaviju početkom dvadesetog stoljeća.

Nije li upravo Jelsa bila jedna od pionira hrvatskog turizma, s turistima koji su dolazili iz Češke i drugih srednjeeuropskih zemalja, i nije li struktura turističkih dolazaka u godinama dok je Hrvatska bila u Jugoslaviji bila usmjerena na te zemlje baš kao i danas?

Taj zaboravljeni kontinuitet suradnje na pravcima prema sjeveru i zapadu tajna je hrvatskog budućeg političkog i ekonomskog uspjeha.

Naravno, politički faktori neposrednog okruženja na pravcima istoka i juga nisu zanemarivi, i potrebno ih je stalno pratiti i kontrolirati u suradnji s našim zapadnoatlantskim partnerima, ali nikada dopustiti da utječu na naš politički i ekonomski razvoj.

Što se političkih rizika tiče, oni ključni za Hrvatsku su slijedeći:

- Kriza Eurozone, koja je u Grčkoj uzrokovala animozitet prema Njemačkoj i simpatije prema Rusiji, a opasno je zaljuljala i ostale južne europske zemlje (ružna skraćenica 'PIGS', odnosno Portugal, Italija, Grčka i Španjolska).
- Nejasan europski identitet, koji dvoji između štednje (njemački stil) i potrošnje (ostale zemlje), razvijenog sjevera i nerazvijenog juga, jasne i jedinstvene politike na internom i eksternom planu, ekonomskih odnosa sa SAD ('TTIP') i drugim zemljama, itd.
- Nesređeno stanje u neposrednom okruženju na balkanskom poluotoku (kontinuitet nesređenog političkog i ekonomskog stanja Bosne i Hercegovine koji je uporno drži izvan EU integracijskih okvira, konfuzna politička scena u Srbiji, koja nikako da iziđe iz devedesetih godina prošlog stoljeća a i dalje igra dvostruku igru sa EU i Rusijom, nejasno političko stanje u Makedoniji i problem oko imena s Grčkom, itd.), problem migranata koji u valovima prolaze tim područjem i ulaze u Hrvatsku, itd.
- Ruske novo probuđene pretenzije za Balkanom (putem Srbije, Grčke i Crne Gore, a odnedavno i Slovenije putem Luke Koper i energetske infrastrukture).
- Ukrajinska kriza, koja je uzrokovala pad gospodarskog prometa s Ukrajinom s jedne strane, a s druge pad prometa i prihoda u Rusiji zbog sankcija i njihovog efekta na rusku valutu.
- Kriza na Bliskom Istoku i Sjevernoj Africi, koja ima prvenstveno efekte u povećanim migracijama tog stanovništva koje dodatno opterećuje proračune EU zemalja (uključujući i Hrvatsku preko koje je do sada prošlo oko 150 tisuća migranata), ali ima i druge negativne efekte od kojih bi posebno pogubni bili zatvaranje Sueskog kanala koje bi uništilo hrvatski pomorski promet, te potencijalne terorističke akcije Islamske države koja i Hrvatsku svrstava u buduću opseg svoje države.

Scenarij raspleta ovih rizika na temelju kojeg ćemo ići dalje u strateške analize na tragu je prethodno spomenutog američkog fuzijskog scenarija na globalnom nivou.

U ovom slučaju konkretno znači da će EU krenuti prema unutarnjoj konsolidaciji, povećavajući konvergenciju svojih članica (za koju je i pripremila ogromne budžete do 2020. godine), sprečavajući raspad Eurozone i podižući globalnu europsku konkurentnost na pametan i održiv način.

Pretpostavljena je i daljnja demokratizacija balkanske regije, bez ulaska u nove međunarodne sukobe, sve u interesu njenog daljnjeg rasta umjesto potonuća u začarani krug zaostalosti i siromaštva.

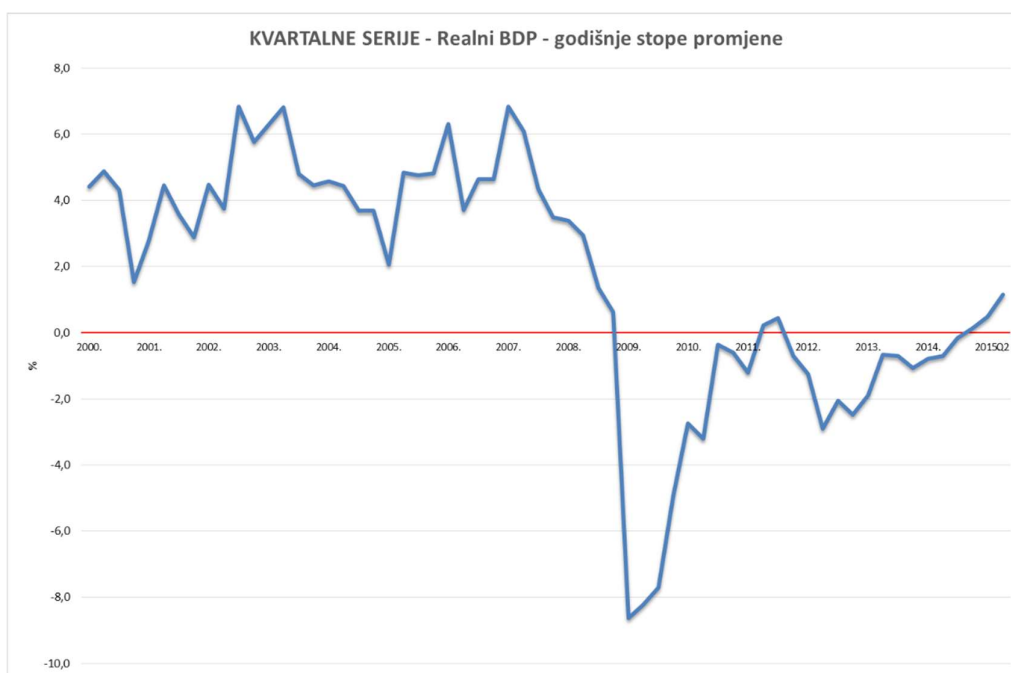
Pretpostavljeno je dalje da će sukob u Ukrajini ostati na lokalnom nivou, bez ulaska u neke sheme globalnog ratovanja, no teško je sa sigurnošću tvrditi kakav će tu biti krajnji rasplet. U svakom slučaju on će na Hrvatsku djelovati i dalje negativno, usmjeravajući je na nova tržišta gdje može nadoknaditi gubitke tog nezdravog 'Status Quo'.

Preokret u odnosima s Iranom unosi novo svjetlo na bliskoistočnu situaciju i ostavlja dojam da bi se možda tamo u srednjeročnom periodu nešto moglo riješiti. No, još uvijek je nejasan odnos snaga jakih lokalnih igrača kao što su Turska, Iran, Egipat, Izrael i Saudijska Arabija, te utjecaj svjetskih sila, odnosno SAD, EU, Rusije i Kine.

Najvažniji politički rizici na lokalnom planu odnose se na nedostatak vizije i hrabrosti ključnih političkih stranaka da provedu odlučne političke i ekonomske reforme potrebne Hrvatskoj za daljnji napredak. Tu se prije svega misli na skupi, komplicirani i neefikasni administrativni sustav koji djeluje ograničavajuće na poduzetništvo.

Takav sustav generira visoka porezna i parafiskalna opterećenja, a u kombinaciji sa pravnom kompliciranošću i nedosljednošću dodatno odbija potencijalne investitore koji bi mogli dati zamah poduzetništvu i zapošljavanju novim investicijama ('greenfield' i 'brownfield' tipa).

Makroekonomski gledano, Hrvatska se već dulje vrijeme nalazi u dubokoj krizi, što se najbolje vidi iz slijedećih slika. Na prvoj od njih prikazano je kvartalno kretanje realne stope rasta BDP u periodu od 2000. do 2014. godine, uključujući i prvi i drugi kvartal 2015. godine.

Slika 5 – Kvartalna serija realnih stopa promjene BDP u Hrvatskoj od 2000. godine⁸

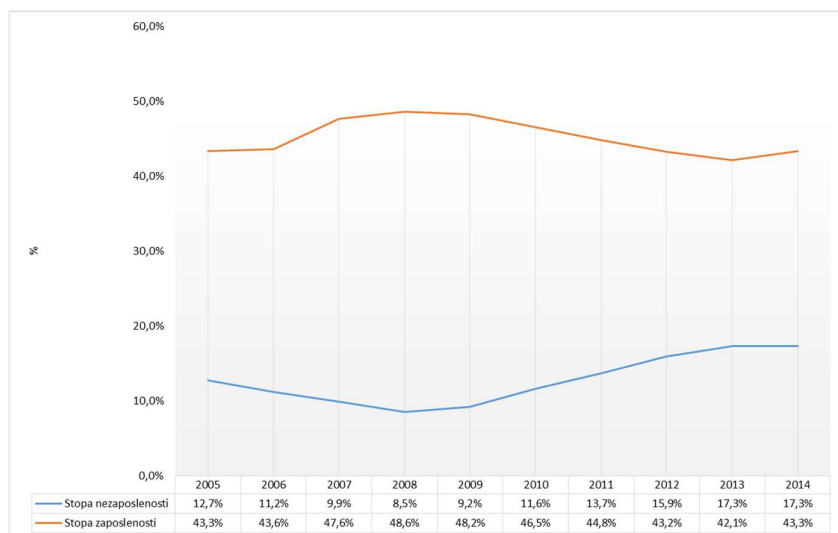
Iz slike se vidi veliki pad koji je nastao u 2009. godini (na valovima velike svjetske financijske krize), i koji još nije amortiziran.

Prognoza NBH za 2015. godinu govori o rastu od 0,5%, a slične su prognoze i ostalih državnih i privatnih financijskih institucija.

U svakom slučaju prognozirane buduće stope rasta premalene su s obzirom na veliki pad i dugotrajnu stagnaciju između 2009. i 2015. godine.

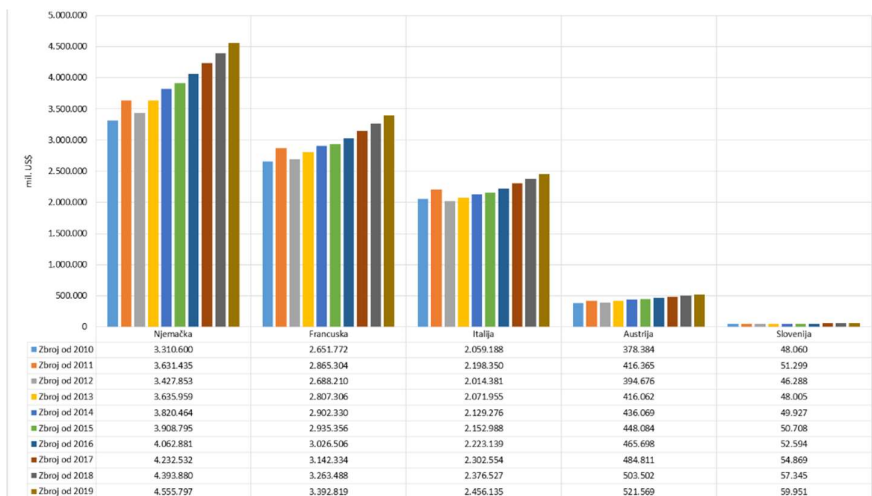
Slijedeća slika govori o stanju na tržištu rada.

⁸ Hrvatska narodna banka, 2015

 Slika 6 – Stope nezaposlenosti i zaposlenosti po metodologiji ILO⁹

Iz slike se vidi kako je u periodu krize rasla nezaposlenost i smanjivala se zaposlenost. U međuvremenu je izrazito narastao vanjski dug koji je u 2014. godini dosegao 108,4% BDP, odnosno 233,4% izvoza roba i usluga, a dug opće države u istoj godini došao je do 85,1% BDP₁₀. Najbolja ocjena stanja hrvatske ekonomije s tim u svezi sadržana je u ocjenama međunarodnih analitičara, kao što je npr. 'Fitch', koji u ocjeni od 01.08.2015. godine potvrđuje dugoročni kreditni rejting u stranoj valuti na nivou BB, a u domaćoj BB+, ali sa smanjenjem procjene izgleda sa stabilnih na negativne. Slične ocjene iznijeli su i 'Standard & Poor' i 'Moody's'.

U nastavku ćemo dati komparativnu sliku ekonomija ključnih za turističku industriju koja čini osnovu jelškog gospodarstva. Prikazat ćemo osnovne makroekonomske podatke zemalja svrstanih u strateške grupe prema preporuci iz 'Strateškog marketinškog plana hrvatskog turizma za razdoblje 2014.-2020.'¹¹. Izvor svih prikazanih podataka je MMF (Međunarodni monetarni fond). Prvo se daju prikazi veličine emitivnih tržišta izraženi njihovim BDP-om. Grupu tradicionalnih partnera na koje se troši 65% marketinškog napora čine Njemačka, Francuska, Italija, Austrija i Slovenija.

Slika 7 – BDP prve tradicionalno ciljane grupe emitivnih tržišta, na koju se troši 65% marketinškog napora

Ova grupa sadrži vrlo moćne ekonomije i nesrazmjerno malu ekonomiju Slovenije. Ukupna veličina grupe u 2014. godini bila je 9.338 milijardi US\$, a broj stanovnika je bio 215 milijuna, što daje 42.825 US\$ po glavi stanovnika.

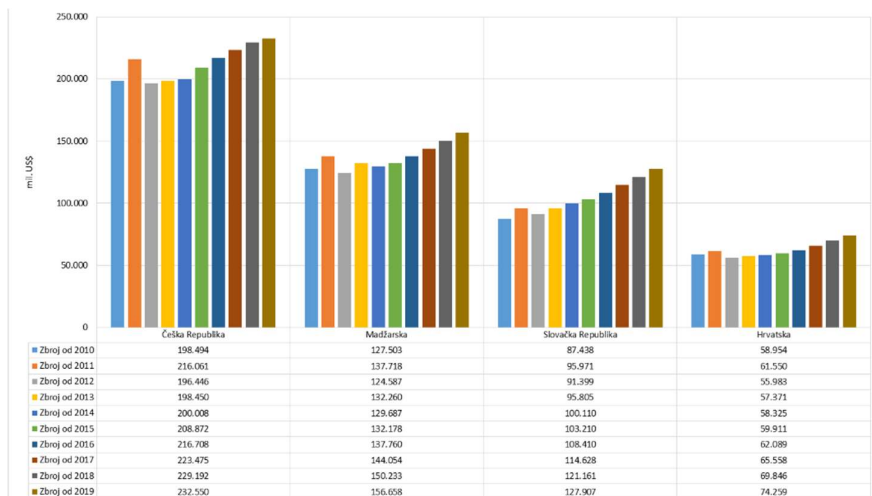
⁹ Hrvatska narodna banka, 2015

¹⁰ Hrvatska narodna banka, 2015

¹¹ THR&Horwath, Listopad 2014

Prema prognozi MMF, u 2019. godini ukupni BDP porast će na 10.986 milijardi US\$, a broj stanovnika na 218 milijuna, što daje 50.293 US\$ po glavi stanovnika.

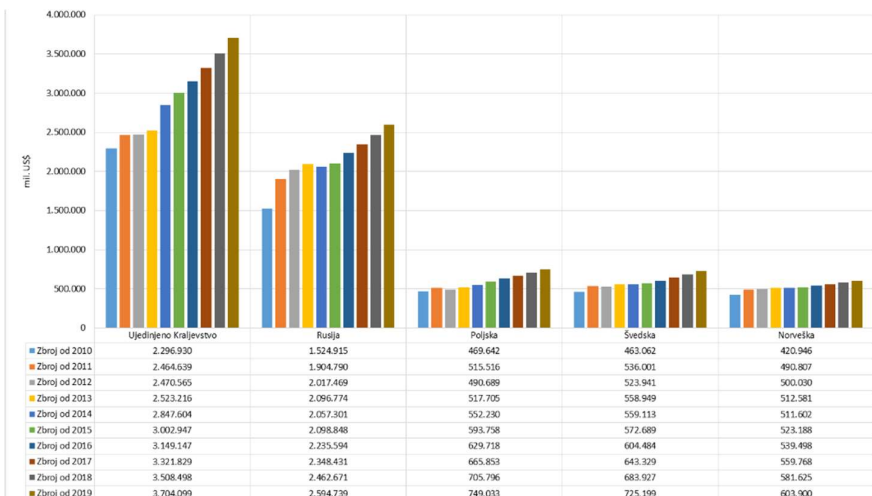
Slijedeća slika prikazuje drugu grupu tradicionalnih partnera na koje se troši 35% marketinškog napora, a koju čine Češka Republika, Mađarska, Slovačka Republika i Hrvatska.

Slika 8 – BDP druge tradicionalno ciljane grupe emitivnih tržišta, na koju se troši 35% marketinškog napora

Ukupna veličina grupe u 2014. godini bila je 483 milijarde US\$, a broj stanovnika je bio 30 milijuna, što daje 16.221 US\$ po glavi stanovnika. Prema prognozi MMF, u 2019. godini ukupni BDP porast će na 591 milijardu US\$, a broj stanovnika ostat će na 30 milijuna, što daje 19.656 US\$ po glavi stanovnika.

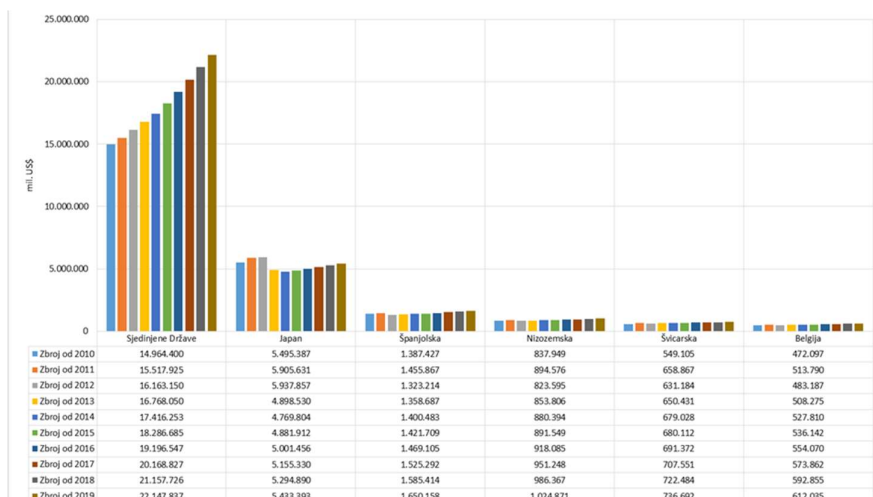
Slijedeća slika prikazuje prvu grupu novih partnera na koje se troši 65% marketinškog napora, a koju čine Ujedinjeno kraljevstvo, Rusija, Poljska, Švedska i Norveška.

Slika 9 – BDP prve nove ciljane grupe emitivnih tržišta, na koju se troši 65% marketinškog napora

Ukupna veličina grupe u 2014. godini bila je 6.528 milijardi US\$, a broj stanovnika je bio 262 milijuna, što daje 24.952 US\$ po glavi stanovnika. Prema prognozi MMF, u 2019. godini ukupni BDP porast će na 8.377 milijardi US\$, a broj stanovnika na 264 milijuna, što daje 31.682 US\$ po glavi stanovnika.

Slijedeća slika prikazuje drugu grupu novih partnera na koje se troši 35% marketinškog napora, a koju čine SAD, Japan, Španjolska, Nizozemska, Švicarska i Belgija.

Slika 10 – BDP druge nove ciljane grupe emitivnih tržišta, na koju se troši 35% marketinškog napora

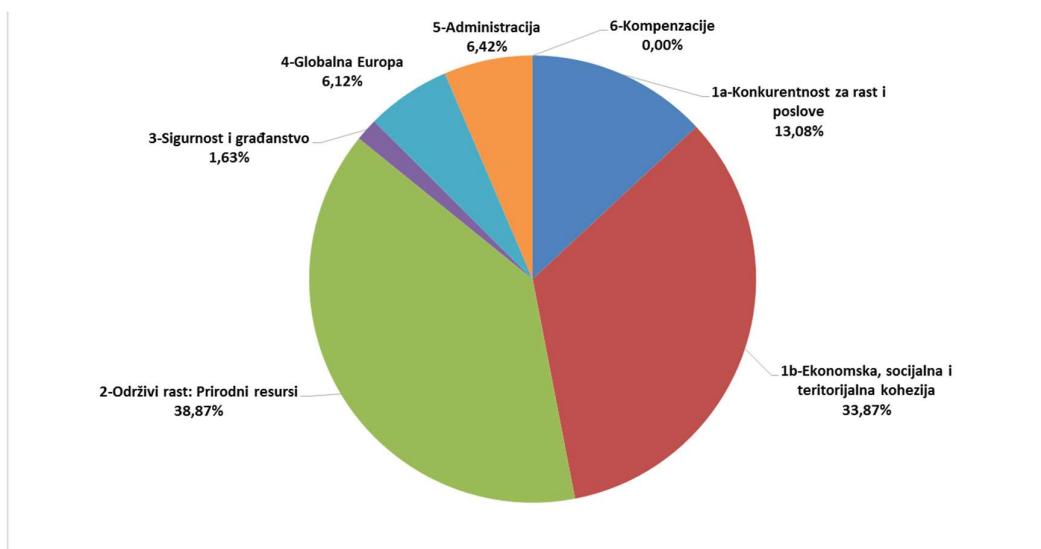
Ukupna veličina grupe u 2014. godini bila je 25.673 milijardi US\$, a broj stanovnika je bio 528 milijuna, što daje 48.608 US\$ po glavi stanovnika. Prema prognozi MMF, u 2019. godini ukupni BDP porast će na 31.605 milijardi US\$, a broj stanovnika na 537 milijuna, što daje 58.900 US\$ po glavi stanovnika.

Promatrano kumulativno, vidimo da je riječ o vrlo moćnim partnerskim tržištima, koji u 2014. godini zajedno imaju BDP od 42.027 milijardi US\$, 1.035 milijuna stanovnika i BDP po glavi stanovnika od 40.594 US\$.

2.2. VERTIKALNI I HORIZONTALNI STRATEŠKI OKVIRI

2.2.1. BUDŽET EU 2014.-2020.

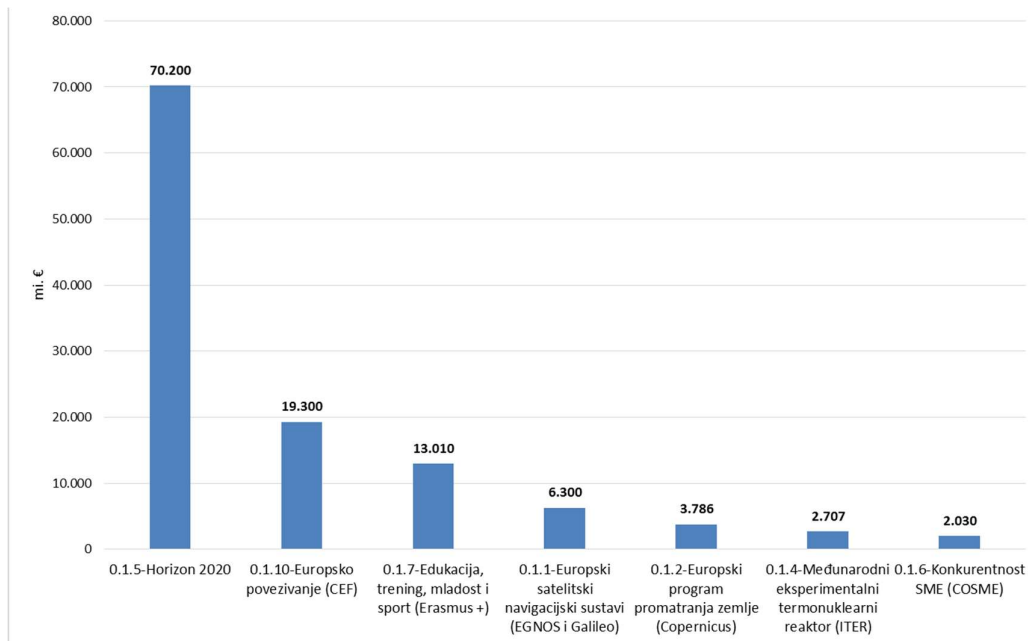
Europska Unija je kroz sustav svojih fondova pripremila visoki budžet za svoje članice za period od 2014. do 2020. godine (cca. 960 milijardi €, izraženo cijenama iz 2011. godine). Ključne razvojne teme potrebne za povećanje konkurentnosti EU na globalnom tržištu prikazane su na sljedećoj slici.

Slika 11 – Struktura budžeta EU za period 2014.-2020.¹²

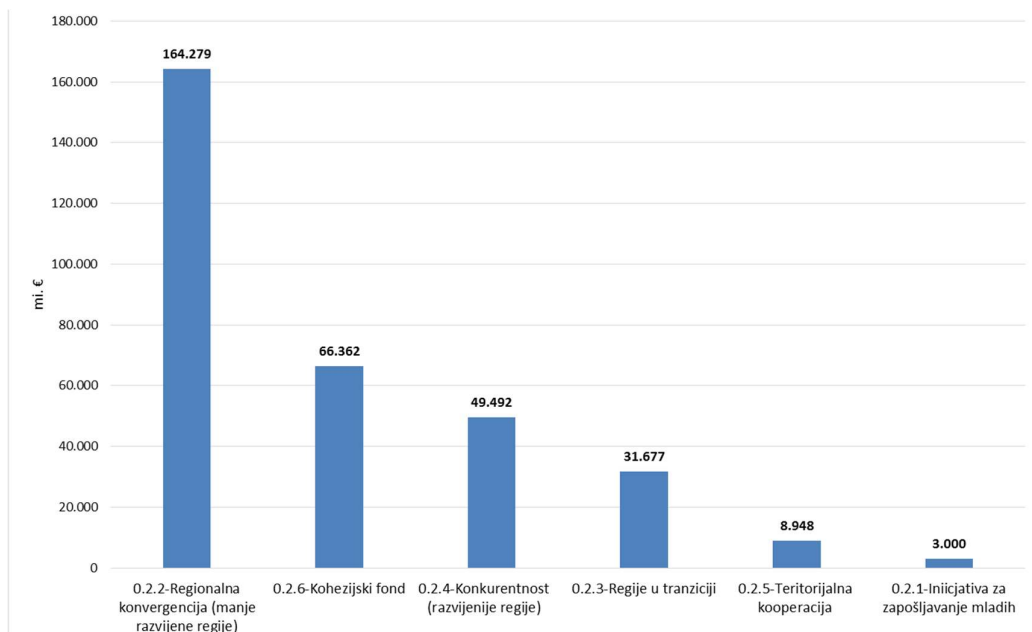
¹² Multiannual financial framework 2014-2020 and EU budget 2014, EC 2013

Najvažnije stavke prikazanog budžeta u grupi 1a - Konkurentnost za rast i poslove, koja nosi cca. 125 milijardi € prikazane su na slijedećoj slici.

Slika 12 – Najvažnije stavke budžeta EU 2014.-2020. Ad 1a - Konkurentnost za rast i poslove.¹³

Najvažnije stavke prikazanog budžeta u grupi 1b - Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija, koja nosi cca. 325 milijardi € prikazane su na slijedećoj slici.

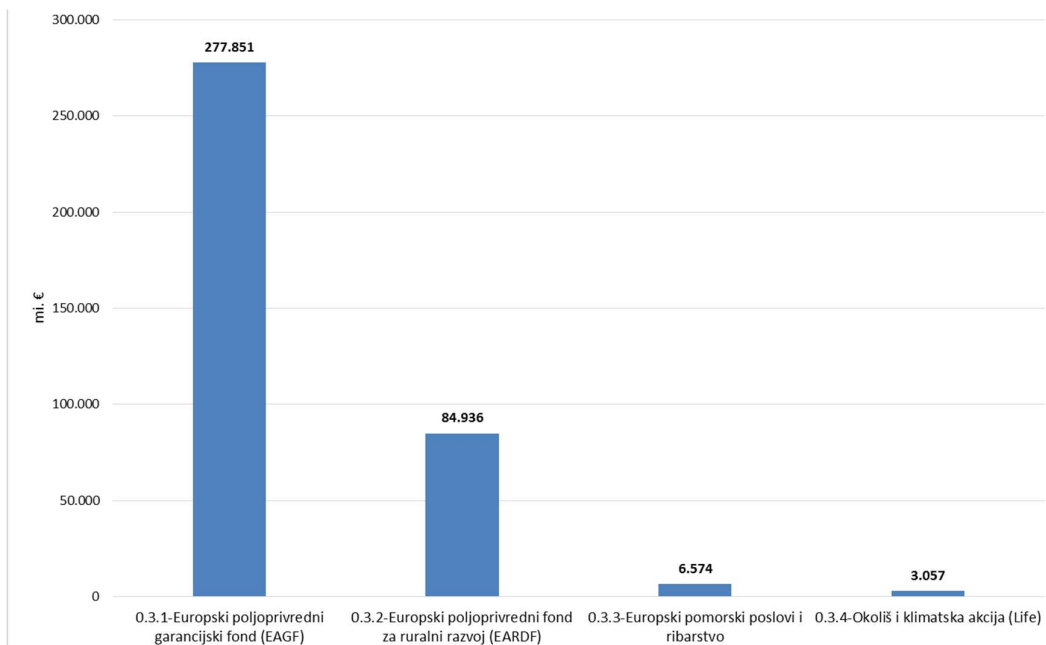

Slika 13 – Najvažnije stavke budžeta EU 2014.-2020. Ad 1b - Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija.¹⁴

¹³ Multiannual financial framework 2014-2020 and EU budget 2014, EC 2013

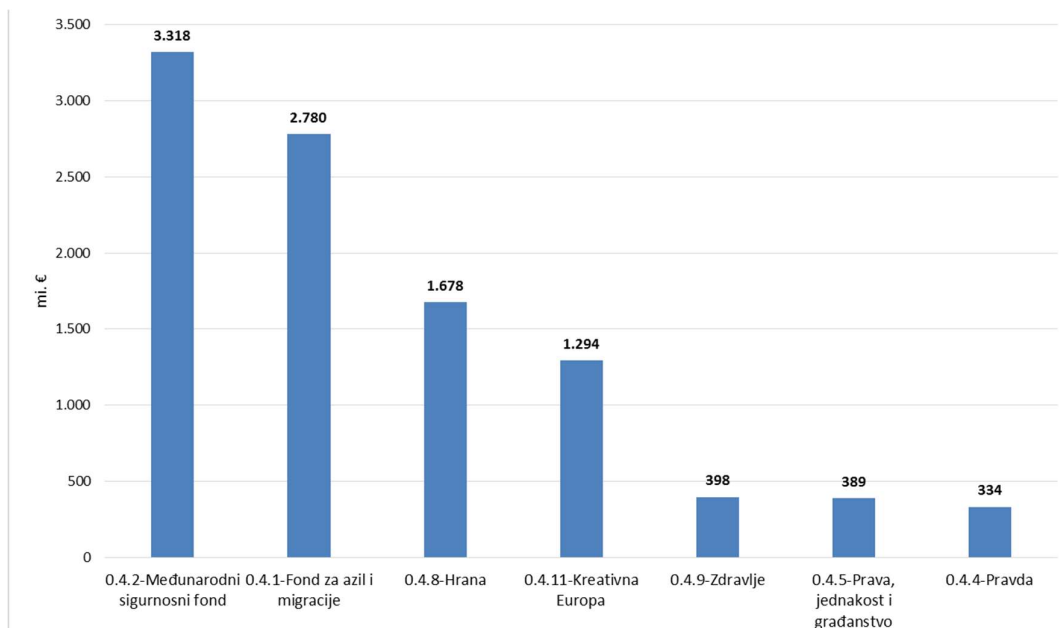
¹⁴ Multiannual financial framework 2014-2020 and EU budget 2014, EC 2013

Najvažnije stavke prikazanog budžeta u grupi 2 - Održivi rast: Prirodni resursi, koja nosi cca. 373 milijardi € prikazane su na slijedećoj slici.

Slika 14 – Najvažnije stavke budžeta EU 2014.-2020. Ad 2 - Održivi rast: Prirodni resursi.¹⁵

Najvažnije stavke prikazanog budžeta u grupi 3 - Sigurnost i građanstvo, koja nosi cca. 15,6 milijardi € prikazane su na slijedećoj slici.

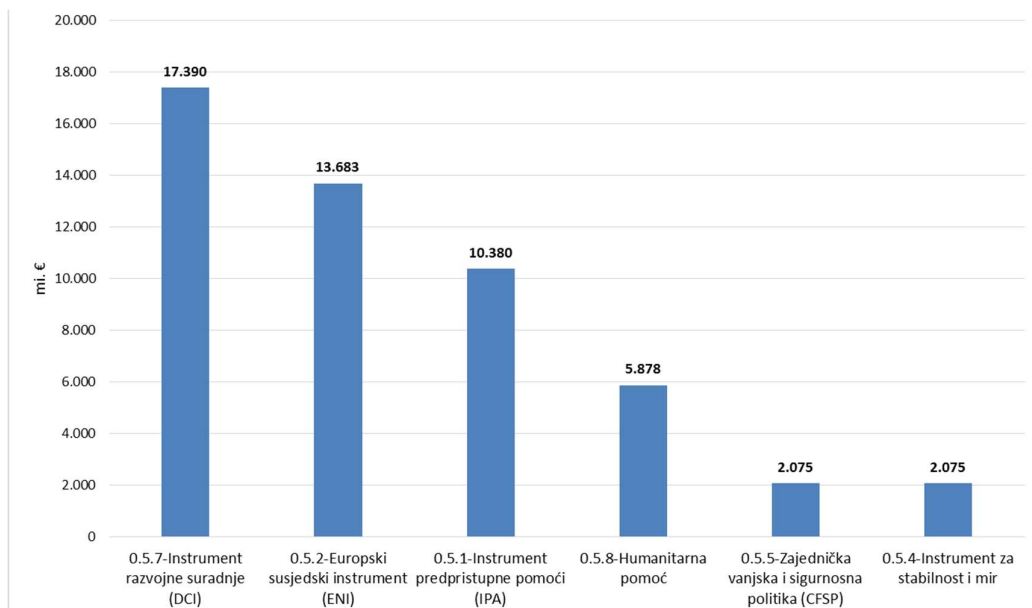

Slika 15 – Najvažnije stavke budžeta EU 2014.-2020. Ad 3 - Sigurnost i građanstvo.¹⁶

¹⁵ Multiannual financial framework 2014-2020 and EU budget 2014, EC 2013

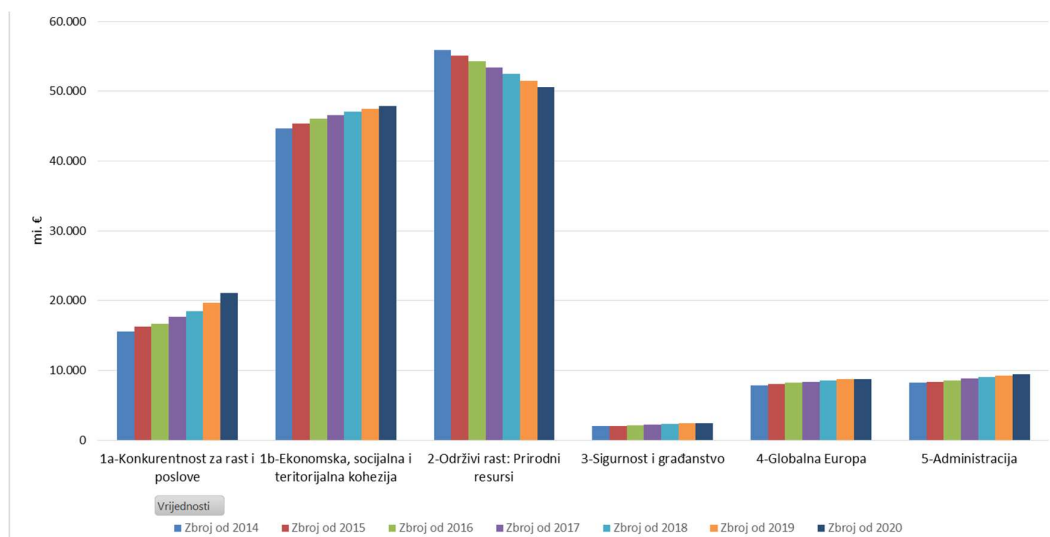
¹⁶ Multiannual financial framework 2014-2020 and EU budget 2014, EC 2013

Najvažnije stavke prikazanog budžeta u grupi 4 – Globalna Europa, koja nosi cca. 59 milijardi € prikazane su na sljedećoj slici.

Slika 16 – Najvažnije stavke budžeta EU 2014.-2020. Ad 4-Globalna Europa.¹⁷

Dinamika korištenja prikazanog budžeta (fondova) dana je na sljedećoj slici.

Slika 17 – Dinamički plan trošenja budžeta EU 2014.-2020..¹⁸

U nastavku će se prikazati prijenos ovog budžeta na hrvatske operativne programe, i to one koji su najinteresantiji za potrebe određivanja strategije Općine Jelsa.

¹⁷ Multiannual financial framework 2014-2020 and EU budget 2014, EC 2013

¹⁸ Multiannual financial framework 2014-2020 and EU budget 2014, EC 2013

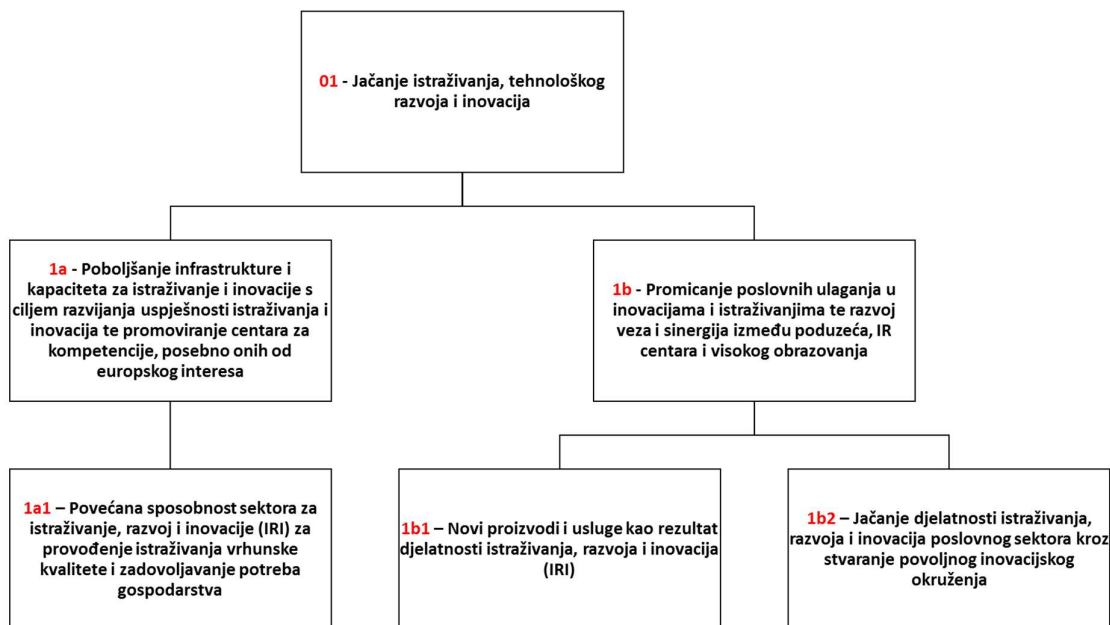
2.2.2. OPERATIVNI PROGRAM 'KONKURENTNOST I KOHEZIJA 2014-2020'

Europska komisija odobrila je Republici Hrvatskoj 12. prosinca 2014. Operativni program 'Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.'. Ukupan iznos sredstava u sklopu tog programa je € 6.881.045.559. U slijedećoj tablici prikazane su prioritetne osi i tematski ciljevi tog programa.

Rb.	Prioritetna os	Tematski cilj (TC)	Fond	Potpore Unije (€)	Struktura
1	Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	01 - Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija	EFRR	664.792.165	9,7%
2	Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija	02 - Pобоljšanje dostupnosti, korištenja i kvalitete informacijskih i komunikacijskih tehnologija	EFRR	307.952.676	4,5%
3	Poslovna konkurentnost	03 - Pобоljšanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća, poljoprivrednog sektora (za EPFRR) i sektora za ribarstvo i akvakulturu (za EFPR)-	EFRR	970.000.000	14,1%
4	Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	04 - Podržavanje prelaska na niskougljično gospodarstvo u svim sektorima	EFRR	531.810.805	7,7%
5	Klimatske promjene i upravljanje rizicima	05 - Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencije i upravljanja rizicima	EFRR	245.396.147	3,6%
6	Zaštita okoliša i održivost resursa	06 - Očuvanje i zaštita okoliša i promocija učinkovitosti resursa	EFRR	338.020.392	4,9%
			KF	1.649.340.216	24,0%
7	Povezanost i mobilnost	07 - Promicanje održivog transporta i eliminacije uskih grla u ključnim mrežnim infrastrukturama	EFRR	400.000.000	5,8%
			KF	910.205.755	13,2%
8	Socijalno uključivanje i zdravlje	09 - Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i svih oblika diskriminacije	EFRR	356.500.000	5,2%
9	Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	10 - Ulaganje u obrazovanje, izobrazbu i strukovno osposobljavanje te cjeloživotno učenje	EFRR	270.914.791	3,9%
10		Tehnička pomoć	EFRR	236.112.612	3,4%
		SVEUKUPNO		6.881.045.559	100,0%
		OD TOGA EFRR	EFRR	4.321.499.588	62,8%
		OD TOGA KF	KF	2.559.545.971	37,2%

Tablica 1 – Prioritetne osi OPKK 2014-2020

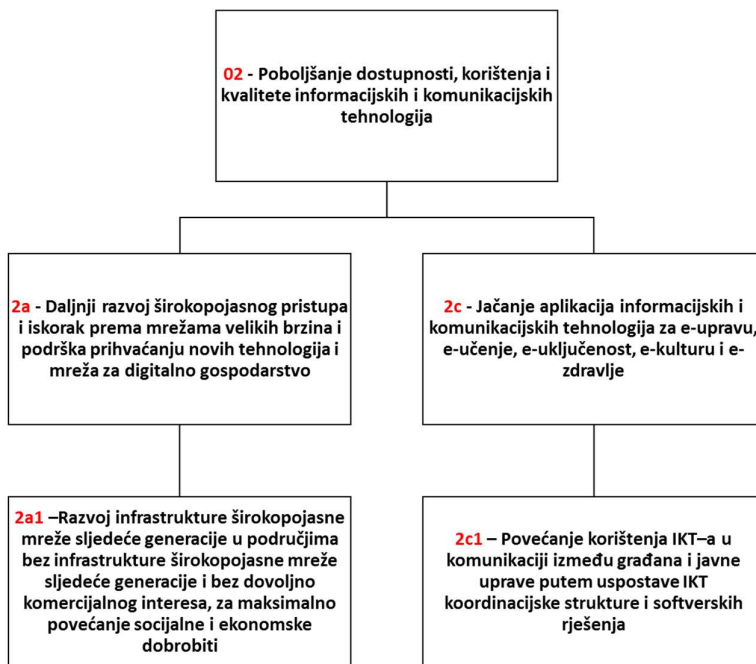
Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) nosi 62,8% budžeta, dok kohezijski fond (KF) nosi 37,2% budžeta. Na slijedećoj slici prikazani su investicijski prioriteti (IP) i specifični ciljevi TC 01¹⁹.

Slika 18 – Strukturiranje tematskog cilja 01

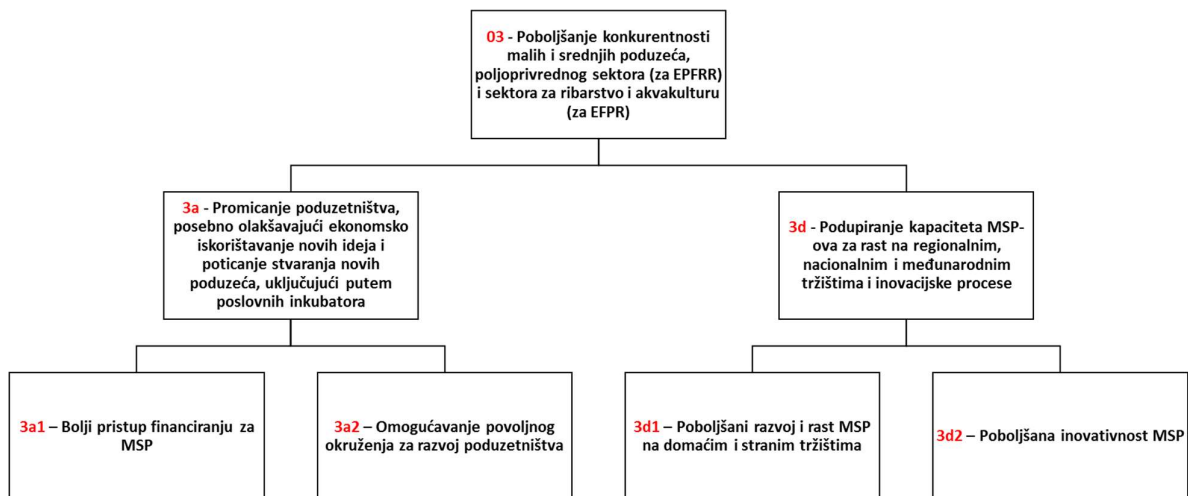
¹⁹ Puni naslov 1b - Promicanje poslovnih ulaganja u inovacijama i istraživanjima te razvoj veza i sinergija između poduzeća, IR centara i visokog obrazovanja, posebno razvoja proizvoda i usluga, tehnološko povezivanje, socijalna inovacija, ekološka inovacija, usluge javnog servisa, zahtjevi za poticajima, umrežavanje, klasteri i otvorena inovacija kroz pametnu specijalizaciju, tehnološko jačanje i primijenjeno istraživanje, pilot linije, pred proizvodna provjera valjanosti, napredne proizvodne mogućnosti i početne proizvodnje, posebno u ključnim tehnologijama koje potiču razvoj i inovacije i širenje tehnologija za opću namjenu

Na slijedećoj slici prikazani su investicijski prioriteti (IP) i specifični ciljevi TC 02.

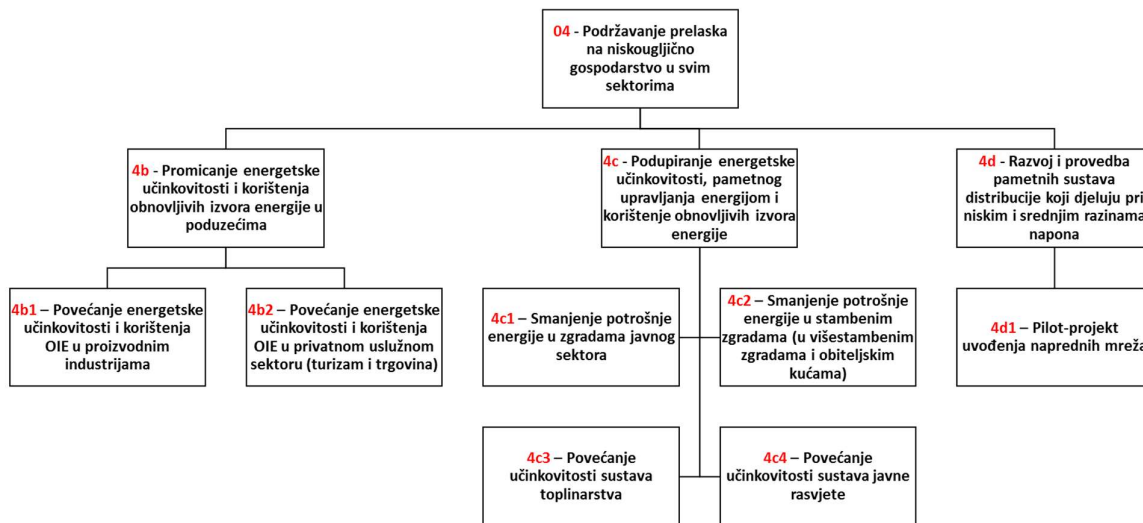
Slika 19 – Strukturiranje tematskog cilja 02

Na slijedećoj slici prikazani su investicijski prioriteti (IP) i specifični ciljevi TC 03.

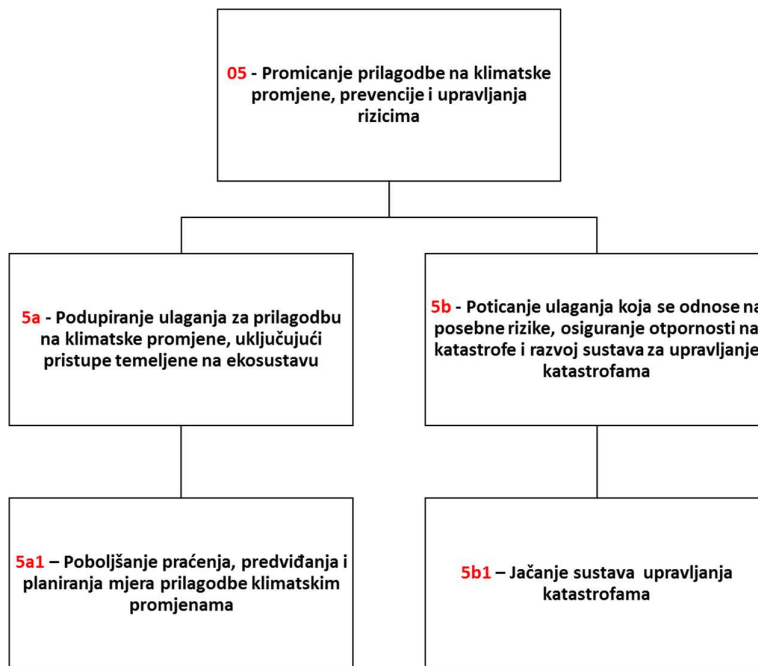
Slika 20 – Strukturiranje tematskog cilja 03

Na slijedećoj slici prikazani su investicijski prioriteti (IP) i specifični ciljevi TC 04²⁰.

Slika 21 – Strukturiranje tematskog cilja 04

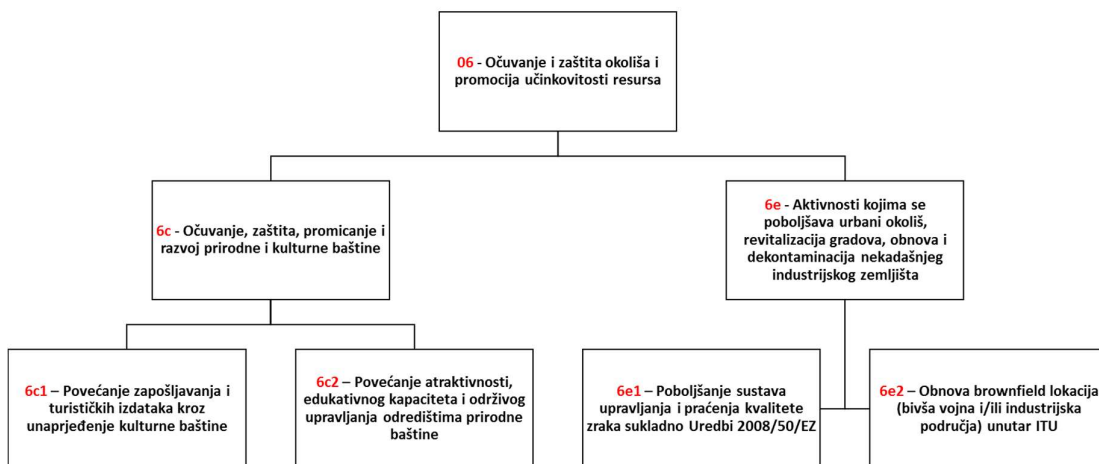
Na slijedećoj slici prikazani su investicijski prioriteti (IP) i specifični ciljevi TC 05.

Slika 22 – Strukturiranje tematskog cilja 05

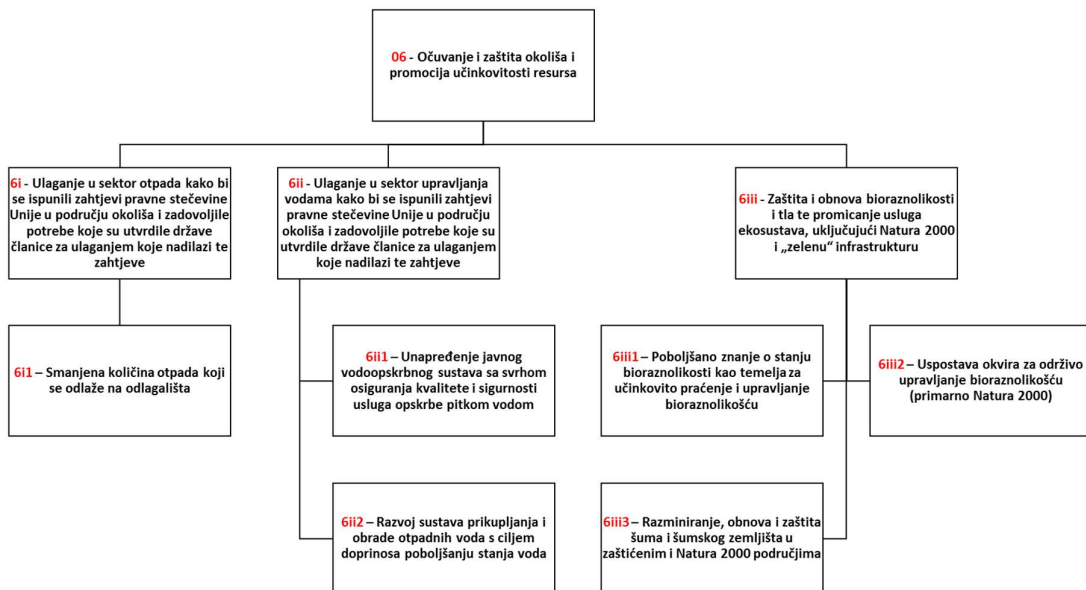
²⁰ Puni naziv 4c - Podupiranje energetske učinkovitosti, pametnog upravljanja energijom i korištenje obnovljivih izvora energije u javnoj infrastrukturi, uključujući javne zgrade te u stambenom sektoru

Na sljedećoj slici prikazani su investicijski prioriteti (IP) i specifični ciljevi TC 06 (EFRR)²¹.

Slika 23 – Strukturiranje tematskog cilja 06 (EFRR)

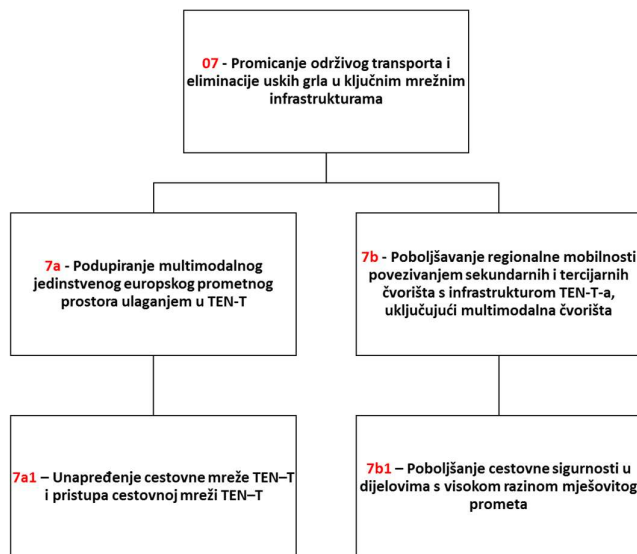
Na sljedećoj slici prikazani su investicijski prioriteti (IP) i specifični ciljevi TC 06 (KF).

Slika 24 – Strukturiranje tematskog cilja 06 (KF)

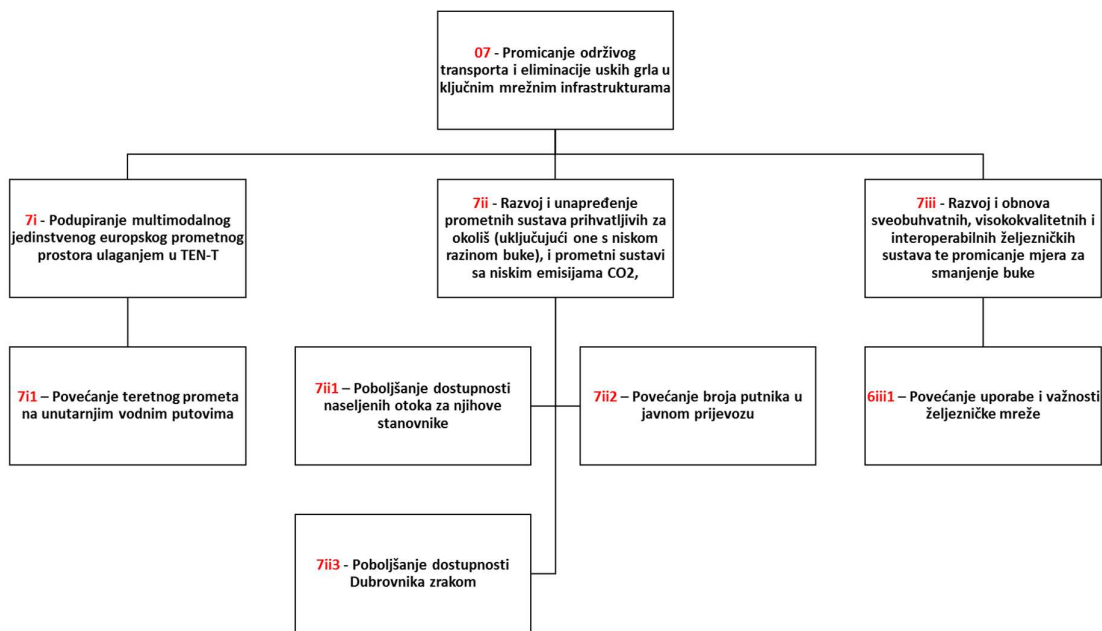
²¹ Puni naziv 6e - Aktivnosti kojima se poboljšava urbani okoliš, revitalizacija gradova, obnova i dekontaminacija nekadašnjeg industrijskog zemljišta (uključujući prenamijenjena područja), smanjenje zagađenja zraka i promicanje mjera za smanjenje buke

Na slijedećoj slici prikazani su investicijski prioriteti (IP) i specifični ciljevi TC 07 (EFRR).

Slika 25 – Strukturiranje tematskog cilja 07 (EFRR)

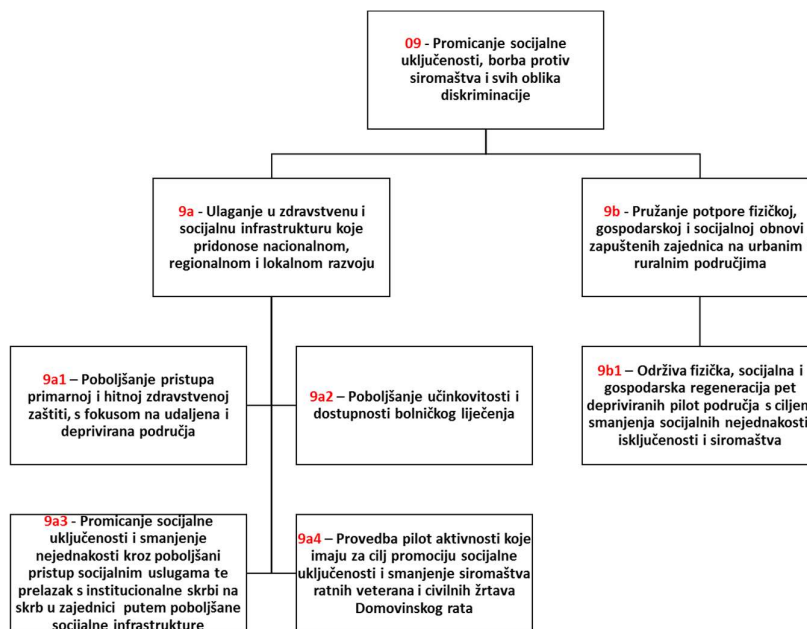
Na slijedećoj slici prikazani su investicijski prioriteti (IP) i specifični ciljevi TC 07 (KF)²².

Slika 26 – Strukturiranje tematskog cilja 07 (KF)

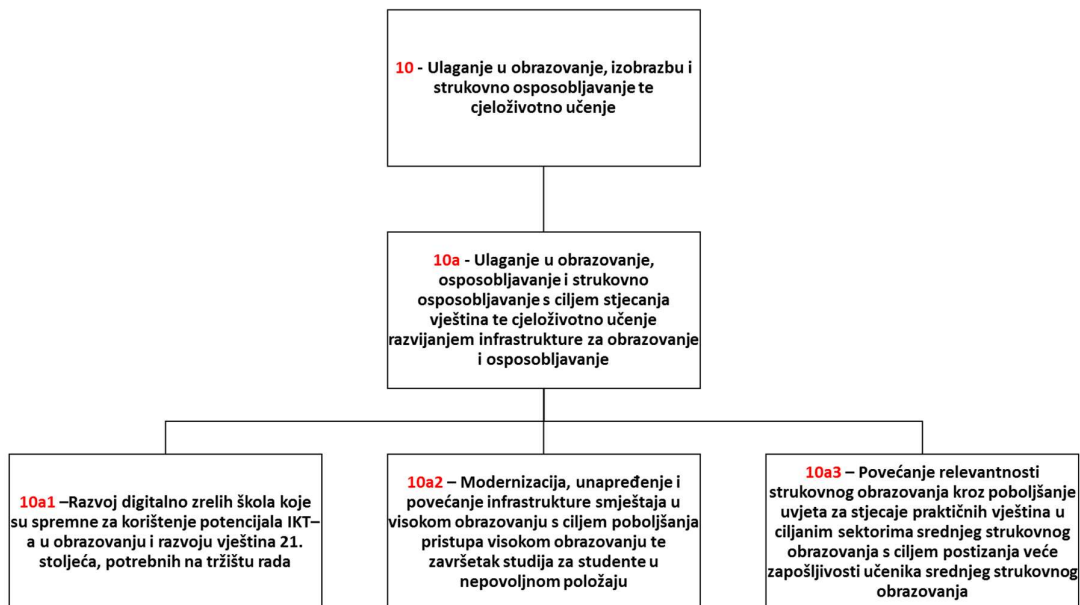
²² Puni naziv 7ii - Razvoj i unapređenje prometnih sustava prihvatljivih za okoliš (uključujući one s niskom razinom buke), i prometni sustavi sa niskim emisijama CO₂, uključujući unutarnje plovne putove i pomorski prijevoz, luke, multimodalne veze i aerodromsku infrastrukturu, radi promicanja održive regionalne i lokalne mobilnosti

Na slijedećoj slici prikazani su investicijski prioriteti (IP) i specifični ciljevi TC 09²³.

Slika 27 – Strukturiranje tematskog cilja 09

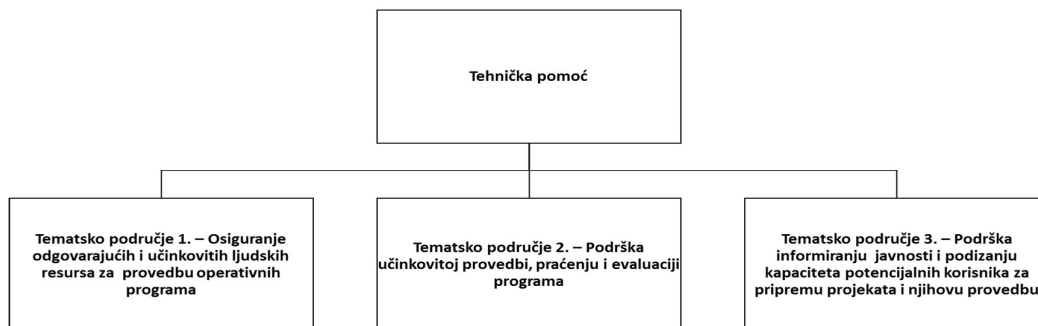
Na slijedećoj slici prikazani su investicijski prioriteti (IP) i specifični ciljevi TC 10.

Slika 28 – Strukturiranje tematskog cilja 10

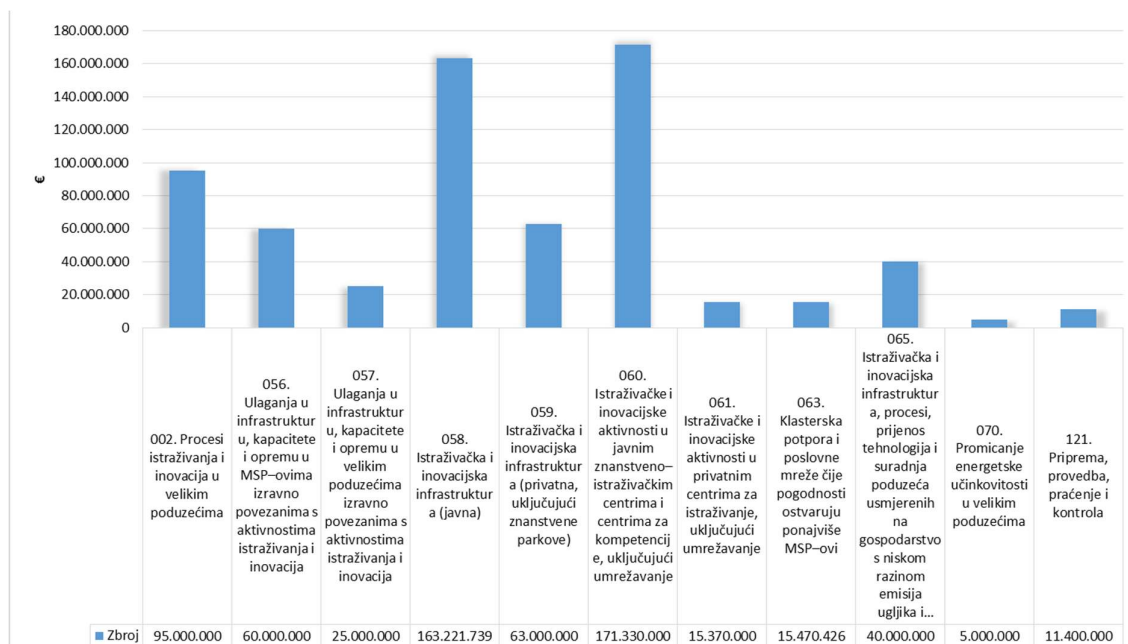
²³ Puni naziv 9a - Ulaganje u zdravstvenu i socijalnu infrastrukturu koje pridonose nacionalnom, regionalnom i lokalnom razvoju, smanjujući nejednakosti u pogledu zdravstvenog statusa, promicanjem socijalne uključenost boljim pristupom socijalnim, kulturnim i rekreativnim uslugama te prijelazom s usluga javnih ustanova na one koje se pružaju u zajednici

Na slijedećoj slici prikazani su specifični ciljevi tehničke pomoći.

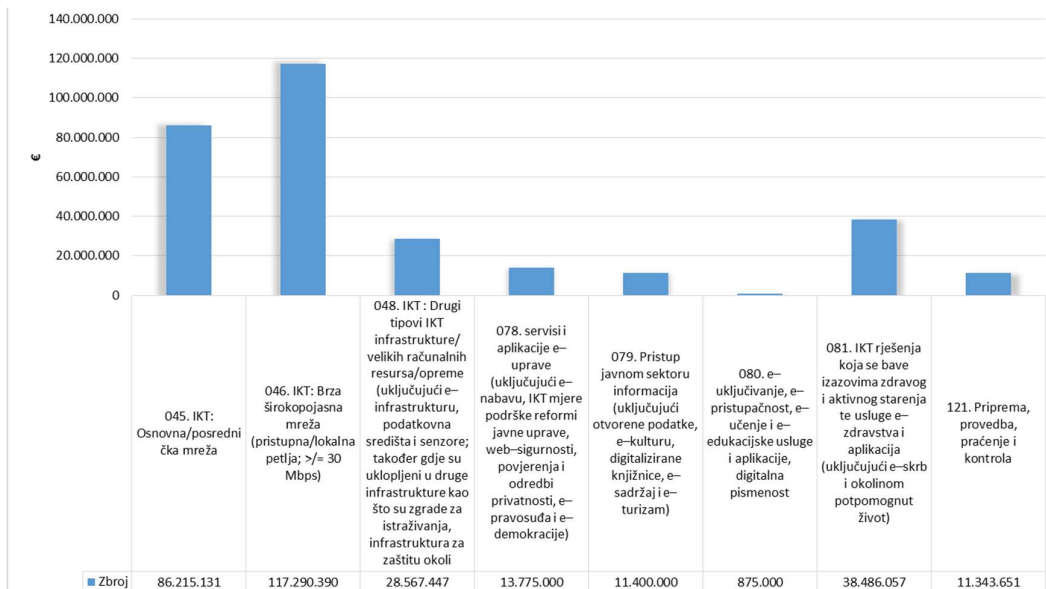
Slika 29 – Strukturiranje tehničke pomoći

Struktura ulaganja s obzirom na kategorije intervencije po pojedinim tematskim ciljevima dane su na slijedećim grafovima. Prvi je za TC 01.

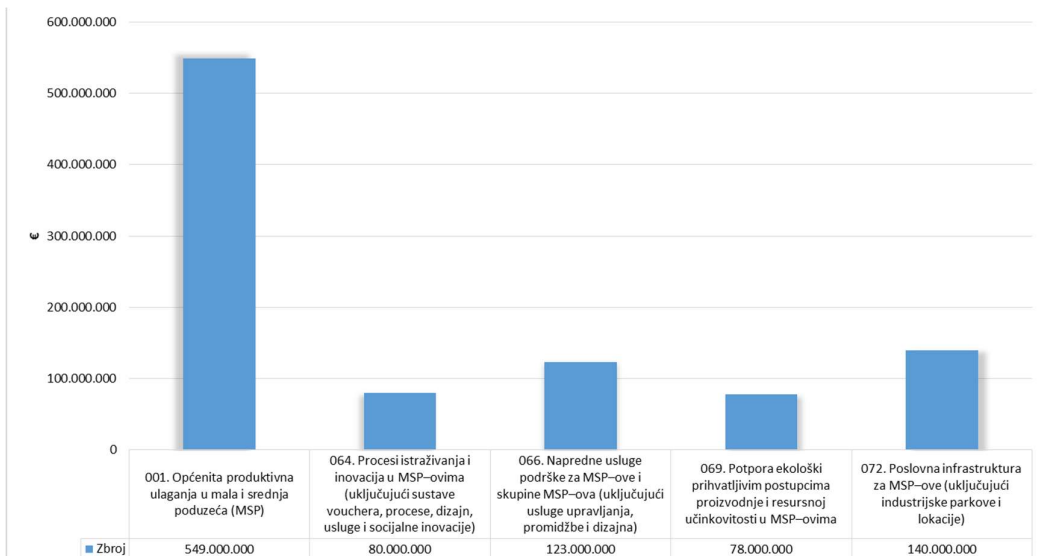
Slika 30 - Kategorije intervencije kod tematskog cilja 01

Kategorije intervencije tematskog cilja 02 prikazane su na sljedećem grafu.

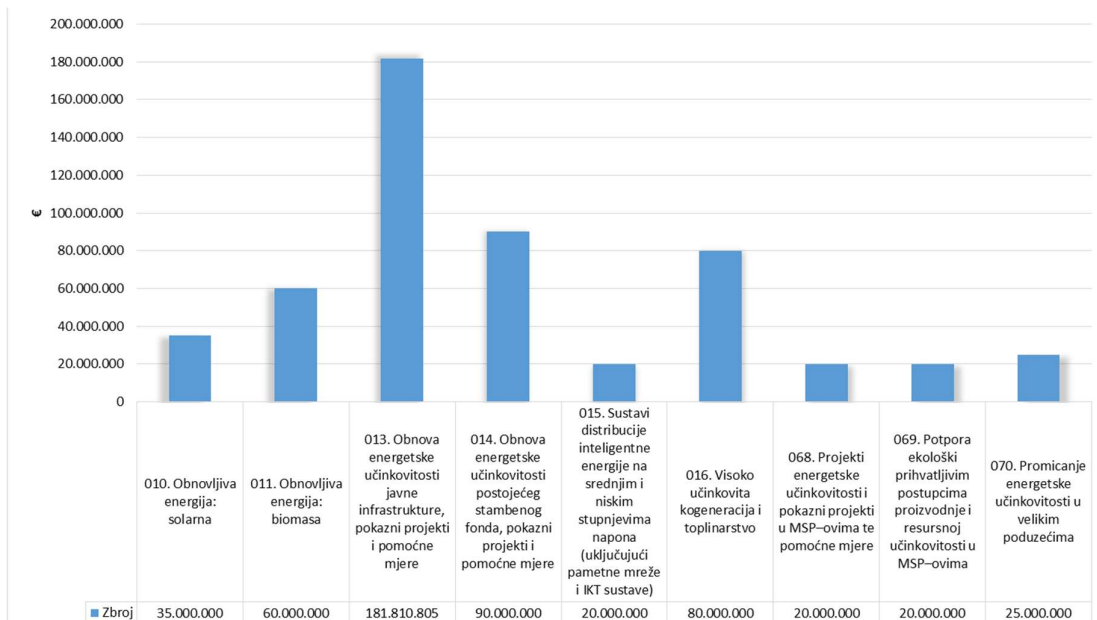
Slika 31 - Kategorije intervencije kod tematskog cilja 02

Kategorije intervencije tematskog cilja 03 prikazane su na sljedećem grafu.

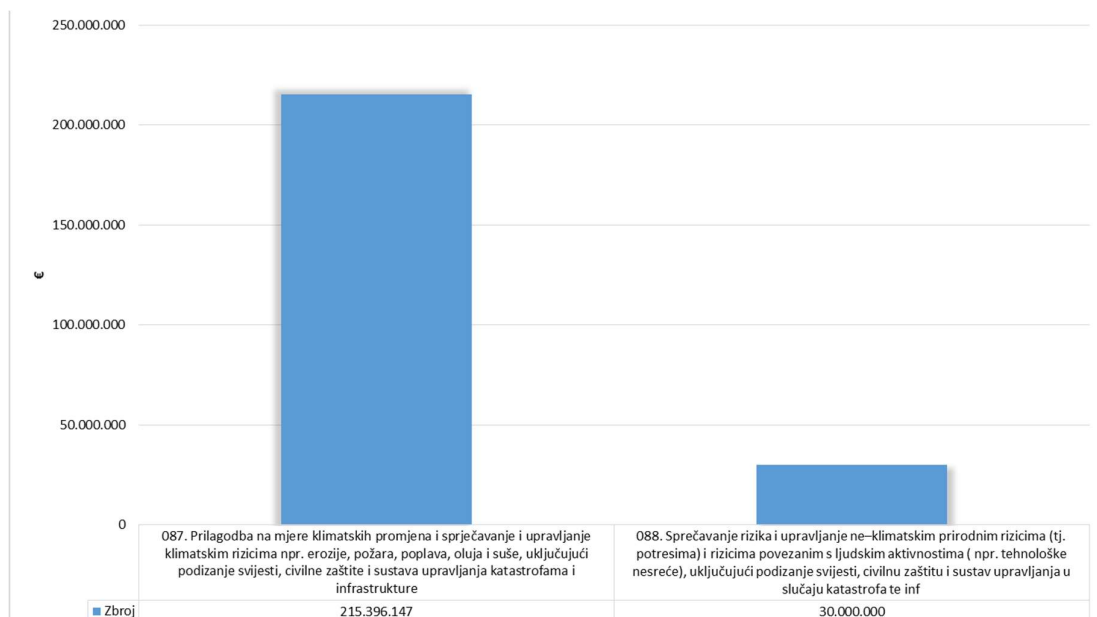
Slika 32 - Kategorije intervencije kod tematskog cilja 03

Kategorije intervencije tematskog cilja 04 prikazane su na slijedećem grafu.

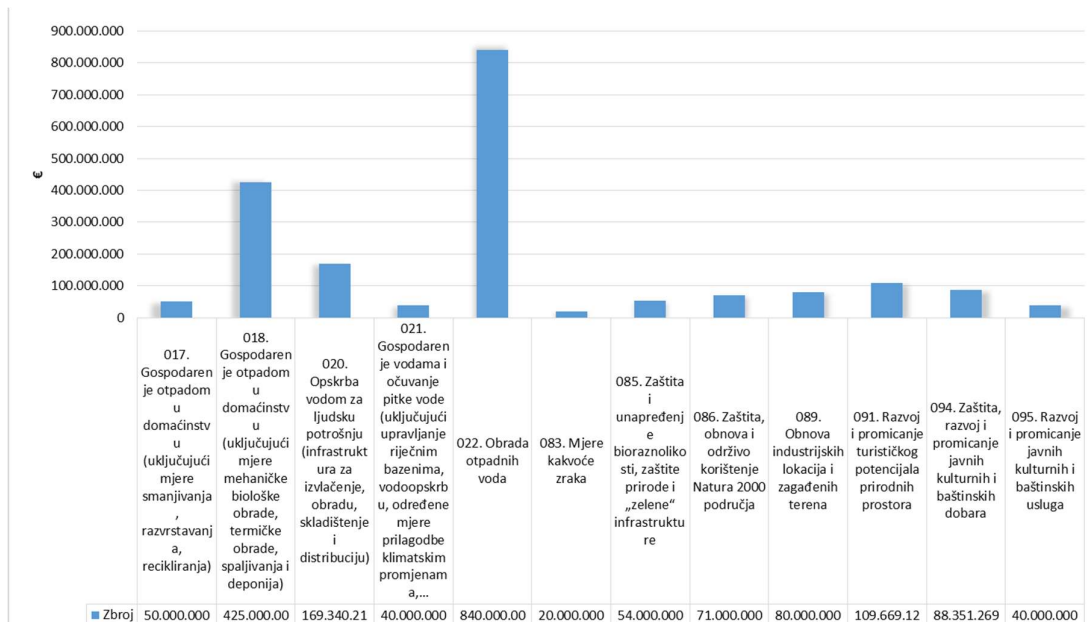
Slika 33 - Kategorije intervencije kod tematskog cilja 04

Kategorije intervencije tematskog cilja 05 prikazane su na slijedećem grafu.

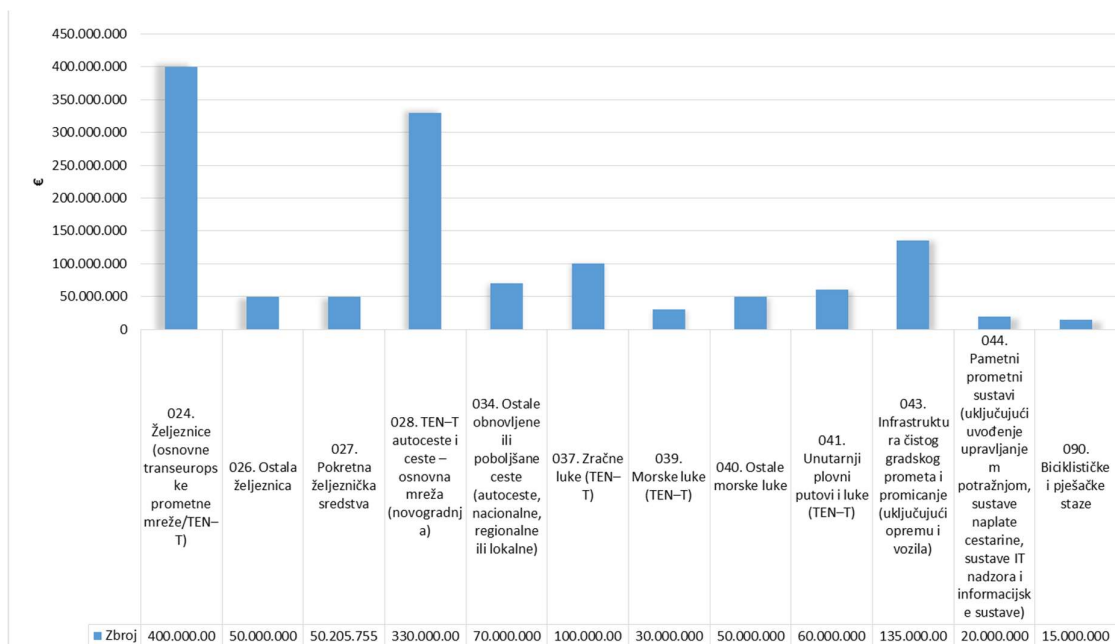
Slika 34 - Kategorije intervencije kod tematskog cilja 05

Kategorije intervencije tematskog cilja 06 prikazane su na slijedećem grafu.

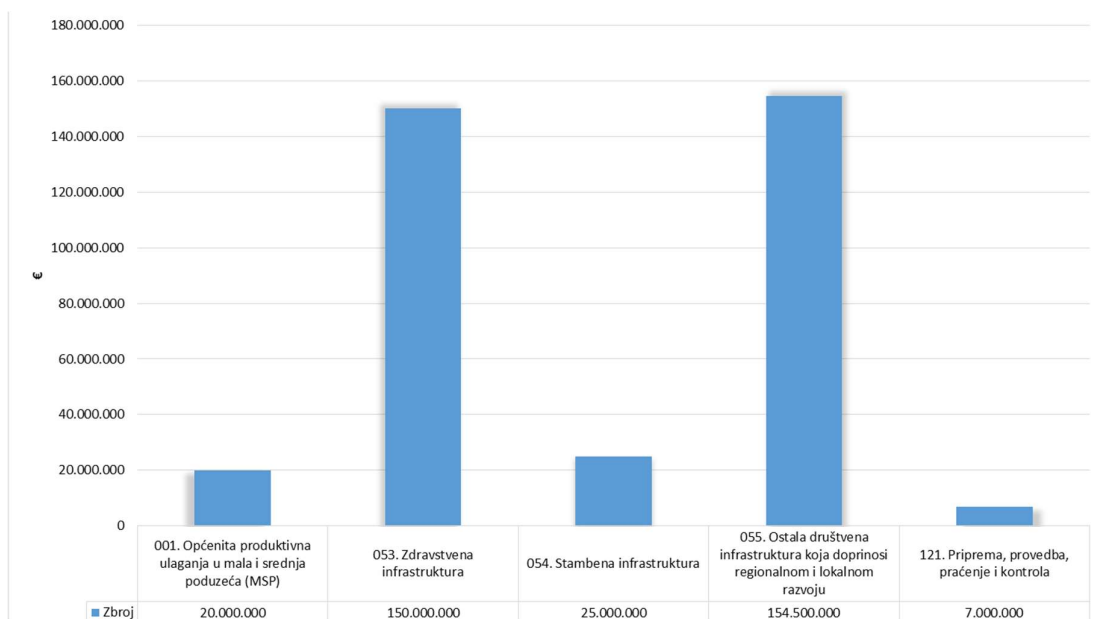
Slika 35 - Kategorije intervencije kod tematskog cilja 06

Kategorije intervencije tematskog cilja 07 prikazane su na slijedećem grafu.

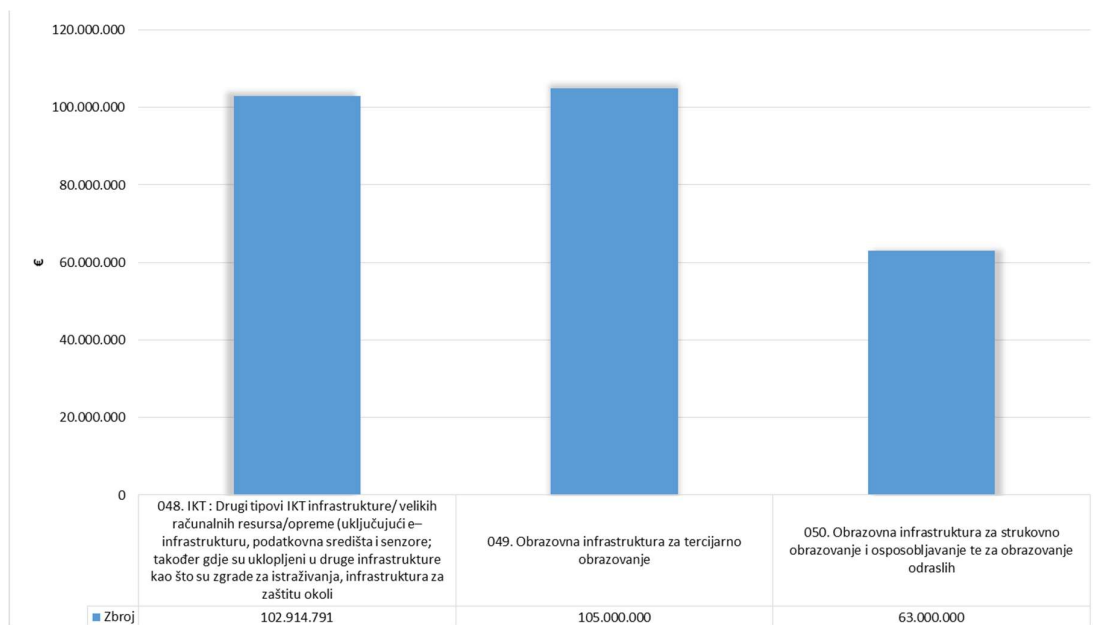
Slika 36 - Kategorije intervencije kod tematskog cilja 07

Kategorije intervencije tematskog cilja 09 prikazane su na slijedećem grafu.

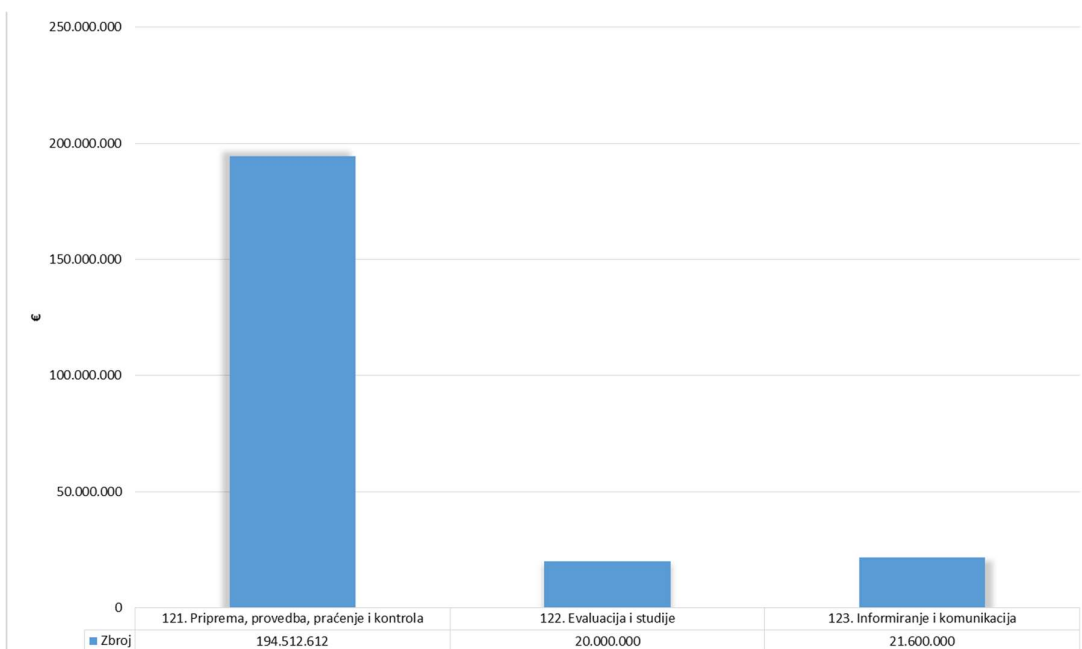
Slika 37 - Kategorije intervencije kod tematskog cilja 09

Kategorije intervencije tematskog cilja 10 prikazane su na slijedećem grafu.

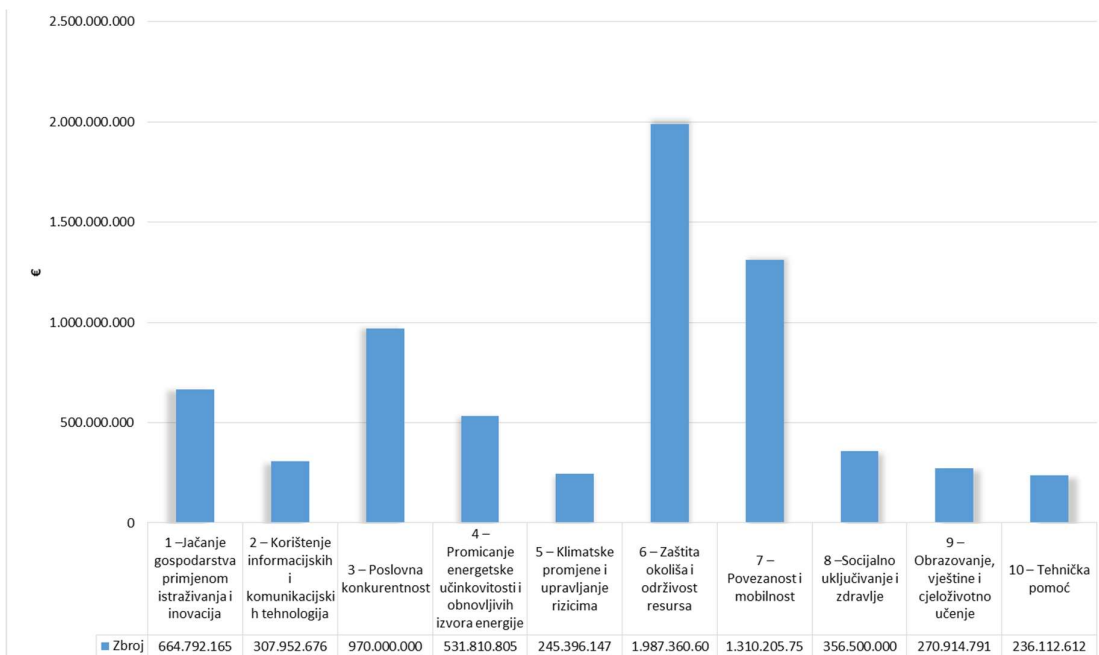
Slika 38 - Kategorije intervencije kod tematskog cilja 10

Kategorije intervencije u sklopu tehničke pomoći prikazane su na slijedećem grafu.

Slika 39 - Kategorije intervencije kod tehničke pomoći

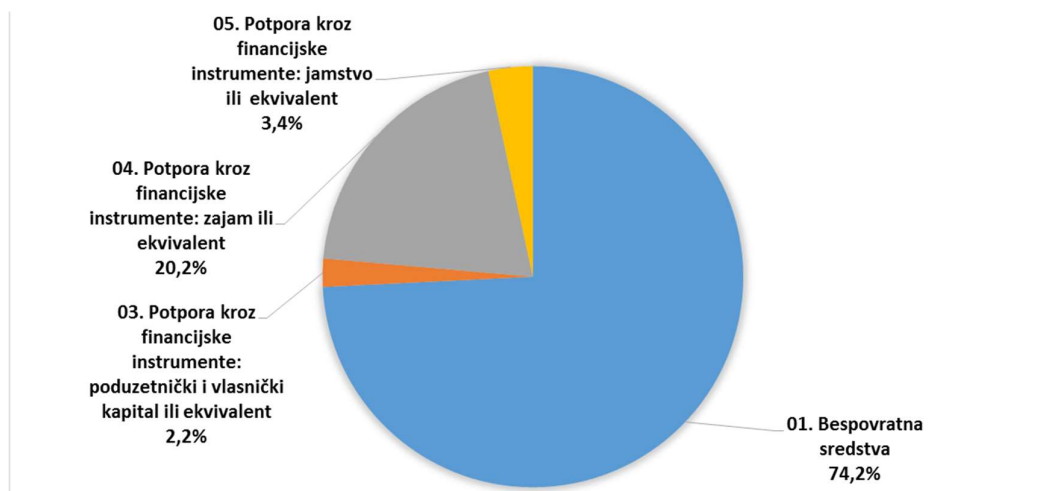
Na kraju ovog pregleda još ćemo prikazati ukupnu strukturu potpora EU po prioritetnim osima.

Slika 40 – Potpore prema prioritetnim osima

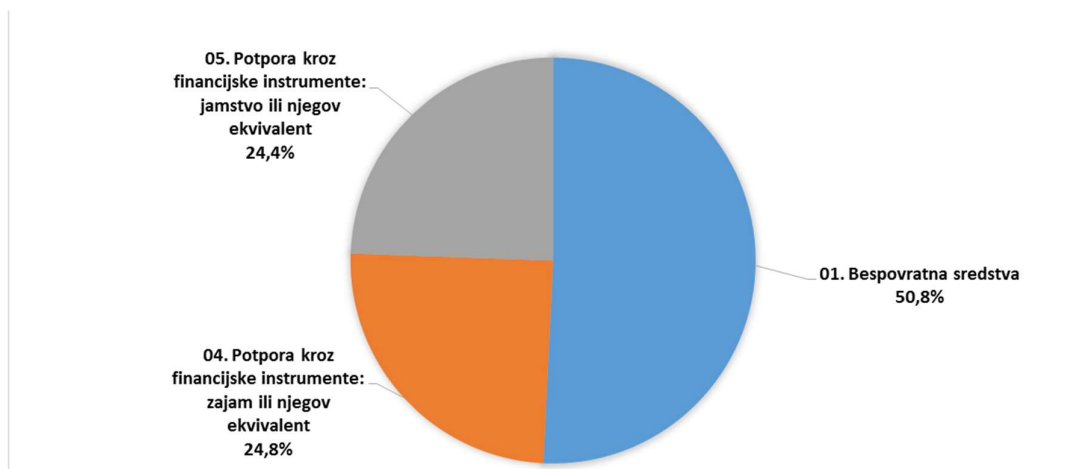
Prioritetne osi 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9 i 10 financiraju se bespovratnim sredstvima.

Struktura financiranja prioritetne osi 3 dana je na slijedećem grafu.

Slika 41 - Struktura financiranja prioritetne osi 3

Struktura financiranja prioritetne osi 4 dana je na slijedećem grafu.

Slika 42 - Struktura financiranja prioritetne osi 4

U slijedećoj tablici prikazani su veliki projekti već nominirani za korištenje ovih fondova.

Prioritetne osi/Investicijski prioriteti	Projekt	Planirani datum obavijesti /podnošenja	Planirani početak provedbe	Planirani rok završetka
1 - Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	Otvorene znanstvene infrastrukturne platforme za inovativne primjene u gospodarstvu i društvu – O–ZIP	2016., T4	2017., T2	2020., T4
	Centar kompetencije za translacijsku medicinu Dječje bolnice Srebrnjak	2015., T3	2015., T4	2018., T2
2 - Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije	Izgradnja agregacijskih (posredničkih) mreža nove generacije (NGN) u bijelim i sivim područjima mreža sljedeće generacije u Hrvatskoj	2015., T1	2015., T3	2020., T4
	Centar za gospodarenje otpadom Antunovac	2015., T3	2016., T1	2018., T3
6 – Zaštita okoliša i održivost resursa/6i – Ulaganje u sektor otpada kako bi se ispunili zahtjevi pravne stečevine Europske unije u području okoliša i zadovoljile potrebe koje su utvrdile države članice za ulaganjem koje nadilazi te zahtjeve	Centar za gospodarenje otpadom Biljane donje	2015., T1	2015., T3	2017., T3
	Centar za gospodarenje otpadom Grad Zagreb	2015., T2	2016., T3	2018., T4
	Centar za gospodarenje otpadom Lečevica	2015., T2	2015., T4	2018., T2
	Centar za gospodarenje otpadom Piškornica	2014., T4	2015., T2	2017., T3
	Sanacija lokacije visoko onečišćene otpadom („crna točka“) – Sovjak	2015., T3	2016., T3	2020., T4
	Sanacija odlagališta otpada Karepovac	2017., T3	2018., T1	2020., T3
	KAŠTELA–TROGIR	2015., T4	2016., T4	2020., T4
	NIN–PRIVLAKA–VRSI–VIR	2015., T1	2016., T1	2019., T4
	OSIJEK Faza II	2016., T3	2016., T4	2018., T3
	POREČ Faza II	2016., T3	2016., T4	2018., T4
6 – Zaštita okoliša i održivost resursa/6ii – Ulaganje u sektor otpada kako bi se ispunili zahtjevi pravne stečevine Europske Unije u području okoliša i zadovoljile potrebe koje su utvrdile države članice za ulaganjem koje nadilazi te zahtjeve	REGIONALNI VODOOPSKRBNI SUSTAV ISTOČNA SLAVONIJA	2015., T1	2016., T1	2019., T4
	REGIONALNI VODOOPSKRBNI SUSTAV ZAGREB ISTOK	2014., T3	2015., T3	2019., T4
	RIJEKA	2015., T4	2016., T4	2020., T4
	SPLIT–SOLIN	2015., T4	2016., T4	2020., T4
	VELIKA GORICA	2014., T3	2015., T3	2019., T4
	VUKOVAR Faza II	2016., T3	2016., T4	2018., T4
	ZABOK–ZLATAR	2015., T4	2016., T4	2019., T4
	ZAGREB	2016., T2	2017., T2	2020., T4
	Cestovna povezanost s južnom Dalmacijom	2015., T2	2016., T3	2019., T4
	Omiška zaobilaznica: Stobreč – Dugi Rat – Omiš	2015., T4	2016., T2	2023., T2
7 – Povezanost i mobilnost/ 7a – Podupiranje multimodalnog jedinstvenog europskog prometnog prostora ulaganjem u TEN–T	Rijeka D403	2015., T4	2016., T2	2018., T2
	7 – Povezanost i mobilnost/7ii – Razvijanje i unapređenje prometnih sustava prihvatljivih za okoliš (uključujući nisku razinu buke), i prometnih sustava sa niskim emisijama CO ₂ , uključujući unutarnje plovne putove i pomorski prijevoz, luke, multimodalne veze i aerodromsku infrastrukturu, radi promicanja održive regionalne i lokalne mobilnosti	Zračna luka Dubrovnik (faziranje iz 2007. – 2013.)	2015., T4	2015., T4
7 – Povezanost i mobilnost/7iii – Razvijanje i sanacija sveobuhvatnih, visokokvalitetnih i interoperabilnih željezničkih sustava te promicanje mjera za smanjenje buke	Opremanje željeznica GSM–R sustavom (komunikacijski projekt za ETCS2)	2016., T1	2016., T1	2017., T4
	Željeznička pruga Dugo Selo – Križevci (iz 2007. – 2013., podložno podjeli na faze)-	2015., T4	2015., T4	2018., T4
	Željeznička pruga Hrvatski Leskovac – Karlovac	2015., T3	2017., T1	2020., T2
9 - Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	Projekt e–Škole	2016., T1	2016., T2	2020., T4

Tablica 2 – Veliki projekti nominirani za korištenje fondova 2014-2020

Tablica na slijedećoj stranici prikazuje Ex-Ante uvjetovanosti za realizaciju potpora po prioritetnim osima i stupanj njihove ispunjenosti.

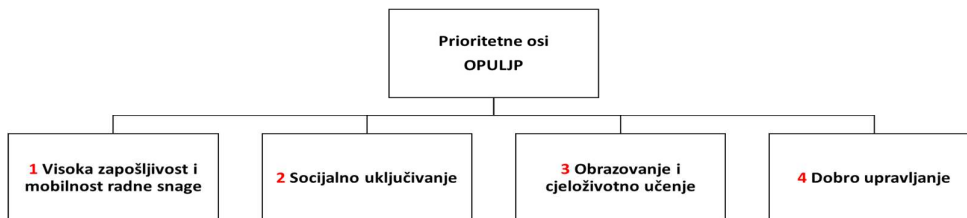
Prioritetne osi na koje se uvjetovanost odnosi	Ex-ante uvjetovanost	Ispunjenost
1 – Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	G.1 – Postojanje administrativnog kapaciteta za provođenje i primjenu zakona i politika o suzbijanju diskriminacije EU-a na području ESI fondova.	Ne
	G.2 – Postojanje administrativnog kapaciteta za provedbu i primjenu zakonodavstva Europske unije koje se odnosi na ravnopravnost spolova na području ESI fondova.	Djelomično
	G.3 – Postojanje administrativnog kapaciteta za provedbu i primjenu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (UNCPRD) na području ESI fondova, u skladu s Odlukom Vijeća 2010/48/EZ.	Ne
	G.4 – Postojanje mjera za učinkovitu primjenu zakona o javnoj nabavi Europske unije u području ESI fondova.	Djelomično
	G.5 – Postojanje mjera za učinkovitu primjenu pravila EU-a o državnim potporama u području ESI fondova.	Ne
	G.6 – Postojanje mjera za djelotvornu primjenu zakonodavstva Unije u području zaštite okoliša koje se odnosi na PUO i SPUO.	Djelomično
	G.7 – Postojanje statističke osnove potrebne za poduzimanje evaluacije za procjenu učinkovitosti i utjecaja programa. Postojanje sustava pokazatelja rezultata potrebnih za odabir aktivnosti koje najučinkovitije pridonose željenim rezultatima, za praćenje napretka prema ostvarenju rezultata i za provođenje procjene utjecaja.	Da
2 – Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija	T.01.1 – Istraživanja i inovacije: postojanje nacionalne ili regionalne strategije pametne specijalizacije u skladu s Nacionalnim programom reformi, kako bi se prilagodili izdaci privatnih istraživanja i inovacija, što je u skladu sa značajkama dobrog nacionalnog ili regionalnog sustava istraživanja i inovacija.	Ne
	T.01.2 – Istraživačka i inovacijska infrastruktura. Postojanje višegodišnjeg plana za izradu proračuna i prioritizaciju ulaganja.	Ne
3 – Poslovna konkurentnost	T.02.1 – Digitalni rast: Strateški okvir za politiku digitalnog rasta za poticanje povoljnih, kvalitetnih i interoperabilnih privatnih i javnih usluga na temelju IKT-a te za povećanje prihvaćenosti od strane građana, uključujući ranjive skupine, poduzeća, i javne uprave, uključujući prekogranične inicijative.	Ne
	T.02.2 – Infrastruktura za mreže sljedeće generacije (NGN); Postojanje nacionalnih ili regionalnih planova za pristup sljedeće generacije u kojima se uzimaju u obzir regionalne aktivnosti kako bi se postigli ciljevi pristupa internetu velike brzine u Europskoj uniji s naglaskom na područja na kojima tržište ne uspijeva pružiti otvorenu infrastrukturu pristupačne cijene i kakvoće u skladu s pravilima EU-a o konkurentnosti i državnim potporama i kako bi se pružile dostupne usluge osjetljivim skupinama.	Djelomično
4 – Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	T.03.1 – Provedene su specifične aktivnosti radi podupiranja promocije poduzetništva, uzimajući u obzir Zakon o malim poduzećima (ZMP).	Djelomično
	T.04.1 – Provedene su aktivnosti za promicanje učinkovite potrošnje energije te učinkovitih ulaganja u energetske učinkovitost kod izgradnje ili obnove zgrada T.04.2 – Provedene su aktivnosti za promociju visokoučinkovite kogeneracije toplinske i električne energije.	Da Ne
5 – Klimatske promjene i upravljanje rizicima	T.04.3 – Provedene su aktivnosti za promicanje proizvodnje i distribucije obnovljivih izvora energije.	Da
	T.05.1 – Sprječavanje rizika i upravljanje rizicima: postojanje nacionalnih ili regionalnih procjena rizika za upravljanje katastrofama pri čemu se vodi računa o prilagodbi na klimatske promjene.	Djelomično
6 – Zaštita okoliša i održivost resursa	T.06.1. – Vodni sektor: Postojanje a) politike određivanja cijene vode koja predstavlja odgovarajući poticaje korisnicima da učinkovito koriste vodne resurse i b) odgovarajućeg doprinosa različitih korisnika povratu troškova vodnih usluga po stopi koja je utvrđena u odobrenom planu upravljanja vodnim područjima ulaganja podržana u okviru programa	Ne
	T.06.2 – Sektor otpada: Promicanje gospodarski i ekološki održivih ulaganja u sektor otpada, posebno kroz razvoj planova gospodarenja otpadom u skladu s Direktivom 2008/98/EZ i s hijerarhijom otpada.	Djelomično
7 – Povezanost i mobilnost	T.07.1 – Promet: Postojanje sveobuhvatnog prometnog plana/planova ili okvira za ulaganje u prijevoz u skladu s institucionalnim uređenjem država članica (uključujući javni prijevoz na regionalnoj i lokalnoj razini) koji podržavaju razvoj infrastrukture i povećaju povezanost sa sveobuhvatnim i osnovnim TEN-T mrežama.	Djelomično
	T.07.2 – Željeznička infrastruktura: Postojanje posebnog odjeljka o razvoju željeznice u okviru sveobuhvatnih planova ili okvira za ulaganja u promet u skladu s institucionalnim ustrojstvom države članice (uključujući javni prijevoz na regionalnoj i lokalnoj razini) koji podupiru razvoj infrastrukture i poboljšavaju povezanost sa sveobuhvatnim i jezgrenom mrežama TEN-T. Ulaganja uključuju mobilna sredstva, interoperabilnost i izgradnju kapaciteta.	Ne
	T.07.3 – Drugi načini prijevoza, uključujući unutarnje plovne putove i pomorski prijevoz, luke, multimodalne veze i aerodromsku infrastrukturu: postojanje posebnog odjeljka o unutarnjim plovnim putovima i pomorskom prijevozu, lukama, multimodalnim vezama i aerodromskoj infrastrukturi unutar sveobuhvatnog prometnog plana/planova ili okvira, koji pridonosi boljoj povezanosti s osnovnim i sveobuhvatnim TEN-T mrežama te promoviranju održive regionalne i lokalne mobilnosti.	Djelomično
8 – Socijalno uključivanje i zdravlje	T.09.1 – Postojanje i provedba nacionalnog strateškog okvira za smanjenje siromaštva s ciljem aktivnog uključivanja ljudi isključenih iz tržišta rada, i to u skladu sa Smjernicama o zapošljavanju.	Djelomično
	T.09.3 – Zdravlje: Postojanje nacionalnog ili regionalnog strateškog okvira politika za zdravlje u okviru članka 168. UFEU-a kojim se osigurava gospodarska održivost.	Djelomično
9 – Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	T.10.2 – Visoko obrazovanje: postojanje nacionalnog ili regionalnog strateškog okvira politike za povećanje udjela osoba s terciarnim obrazovanjem te njegove kakvoće i učinkovitosti sukladno članku 165. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.	Da
	T.10.4 – Postojanje nacionalnog ili regionalnog strateškog okvira za povećanje kvalitete i učinkovitosti sustava SOO-a u okviru članka 165. UFEU-a.	Ne

Tablica 3 – 'Ex-Ante' uvjeti za korištenje fondova 2014-2020

Ispunjenjem ovih uvjeta doći će se do situacije punog hrvatskog sudjelovanja u povlačenju sredstava iz EU fondova za ove namjene.

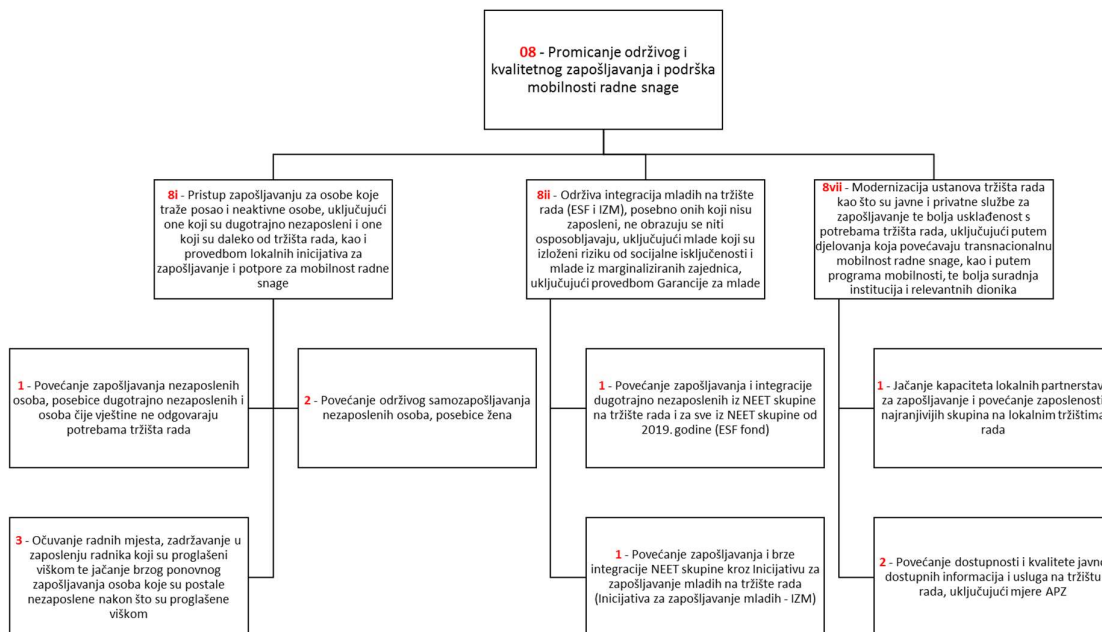
2.2.3. OPERATIVNI PROGRAM 'UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI 2014-2020'

Prioritetne osi ovog programa, koji se fokusira na poboljšanje socio-ekonomskih uvjeta u Hrvatskoj, prikazane su na sljedećem grafu.

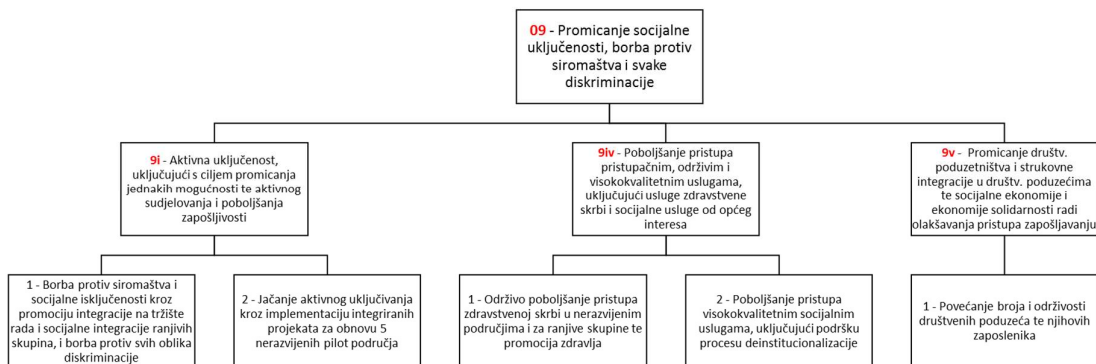
Slika 43 – Prioritetne osi OPULJP

Prva prioritetna os, odnosno tematski cilj 08, ima tri investicijska prioriteta, koji su sa svojim specifičnim ciljevima prikazani na sljedećem grafu.

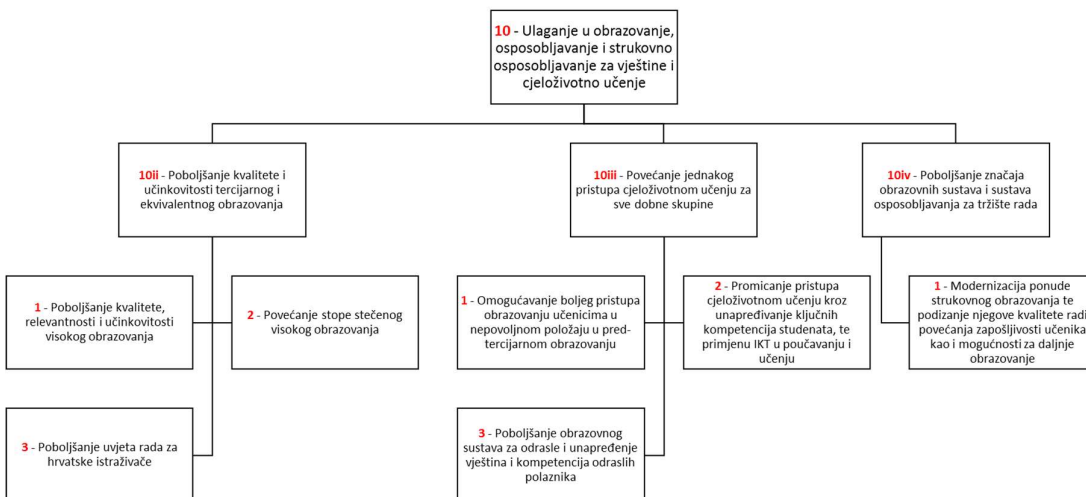
Slika 44 – Tematski cilj 08 i njegovi investicijski prioriteta i specifični ciljevi

Druga prioritetna os, odnosno tematski cilj 09, ima tri investicijska prioriteta, koji su sa svojim specifičnim ciljevima prikazani na sljedećem grafu.

Slika 45 – Tematski cilj 09 i njegovi investicijski prioriteti i specifični ciljevi

Treća prioritetna os, odnosno tematski cilj 10, ima tri investicijska prioriteta, koji su sa svojim specifičnim ciljevima prikazani na sljedećem grafu²⁴.

Slika 46 – Tematski cilj 10 i njegovi investicijski prioriteti i specifični ciljevi

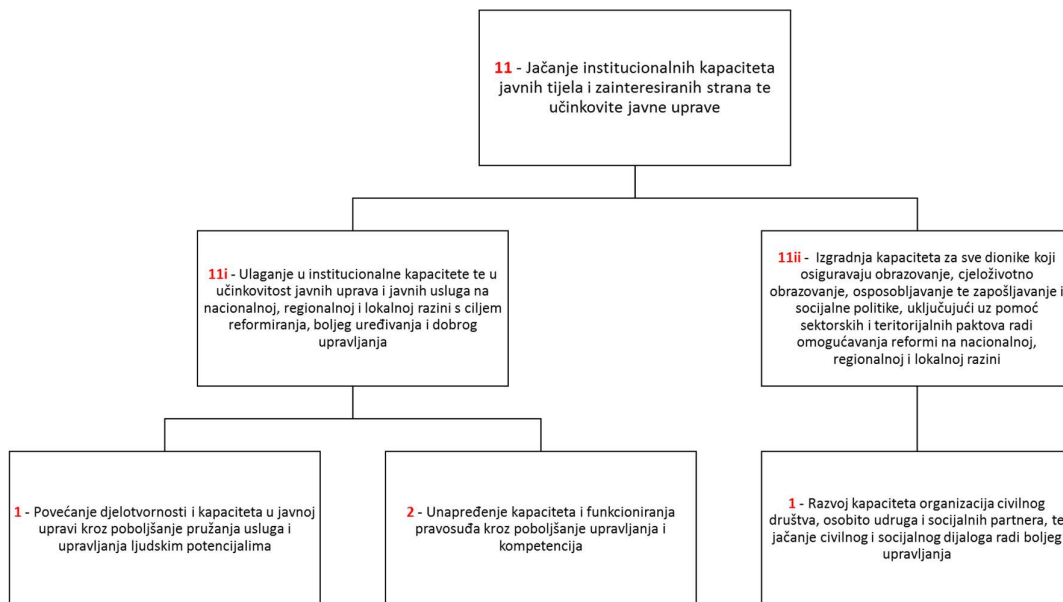
²⁴ Puni nazivi:

IOii - Pобоljšanje kvalitete i učinkovitosti tercijarnog i ekvivalentnog obrazovanja te pristupa njemu radi povećanja sudjelovanja u njemu i njegova stjecanja, posebno za skupine u nepovoljnom položaju

IOiii - Povećanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju za sve dobne skupine u formalnom, neformalnom i informalnom okruženju, unapređenje znanja, vještina i kompetencija radne snage, promicanje fleksibilnih načina učenja, između ostalog profesionalnim savjetovanjem i potvrđivanjem stečenih kompetencija

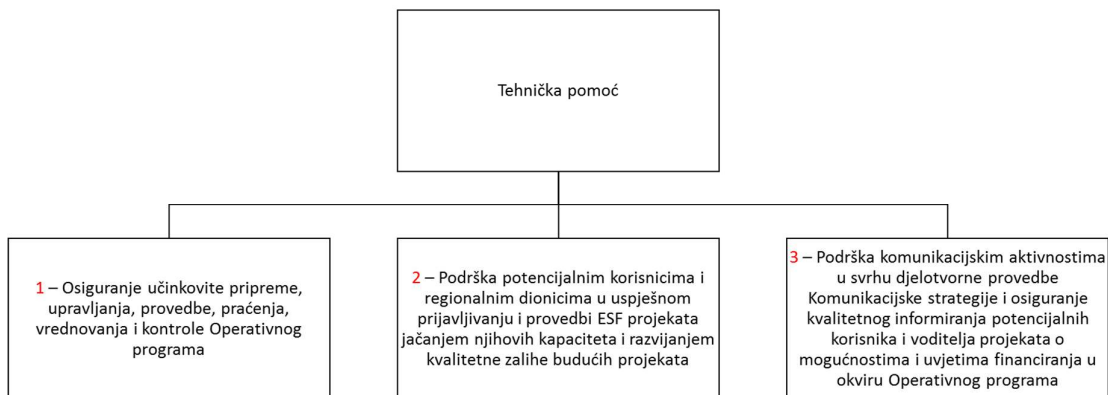
IOiv - Pобоljšanje značaja obrazovnih sustava i sustava osposobljavanja za tržište rada, olakšavanje prijelaza iz škole na posao, jačanje sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te njihove kvalitete, između ostalog mehanizmima za predviđanje vještina, prilagodnom nastavnih planova i programa te uvođenjem i razvojem sustava učenja koji se temelje na radu, uključujući dualne sustave učenja i programe naukovanja

Četvrta prioritetna os, odnosno tematski cilj 11, ima dva investicijska prioriteta, koji su sa svojim specifičnim ciljevima prikazani na slijedećem grafu.

Slika 47 – Tematski cilj 11 i njegovi investicijski prioriteta i specifični ciljevi

Na slijedećoj slici prikazani su specifični ciljevi tehničke pomoći ovog programa.

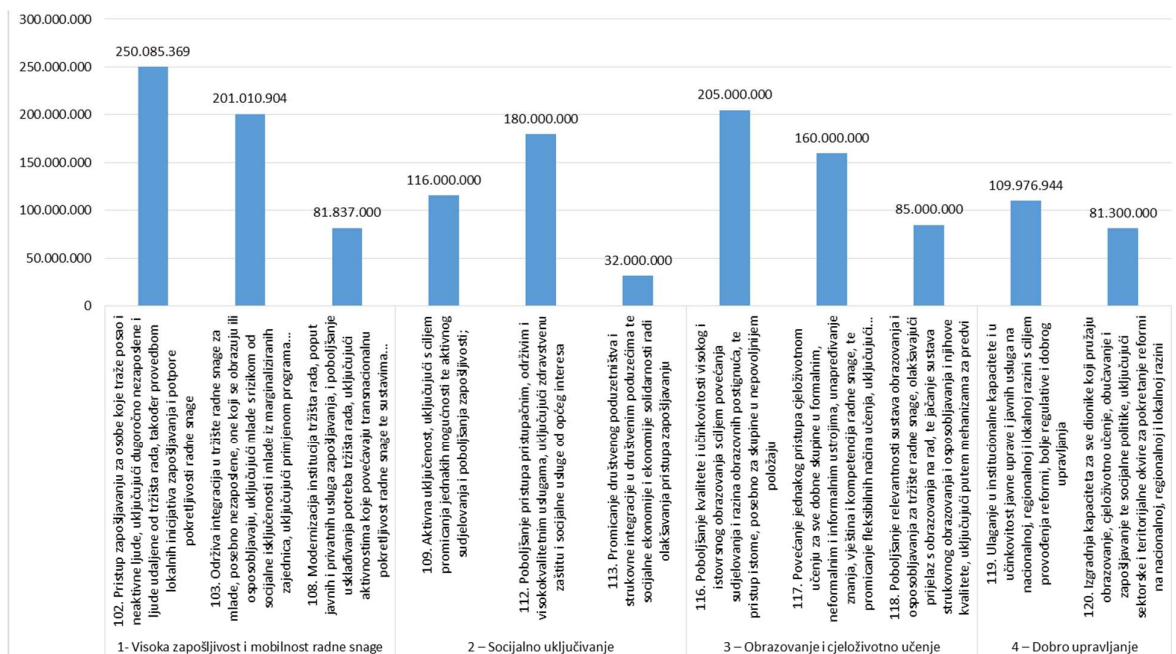
Slika 48 – Specifični ciljevi tehničke pomoći

Struktura ulaganja po pojedinim prioritetnim osima/tematskim ciljevima dana je u slijedećoj tablici.

Prioritetna os	Tematski cilj	Fond	Potpora Unije (EUR)	Udio EU
1	08 - Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage	ESF	400.578.985	25,3%
2	09 - Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i svake diskriminacije	IZM	132.354.288	8,4%
3	10 - Ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i strukovno osposobljavanje za vještine i cjeloživotno učenje	ESF	328.000.000	20,7%
4	11 - Jačanje institucionalnih kapaciteta javnih tijela i zainteresiranih strana te učinkovite javne uprave	ESF	450.000.000	28,4%
5	Tehnička pomoć	ESF	191.276.944	12,1%
	UKUPNO		80.000.000	5,1%
			1.582.210.217	100,0%

Tablica 4 - Struktura ulaganja po pojedinim prioritetnim osima/tematskim ciljevima

Struktura ulaganja s obzirom na kategorije intervencije po pojedinim prioritetnim osima (bez tehničke pomoći) dane su na slijedećem grafu.

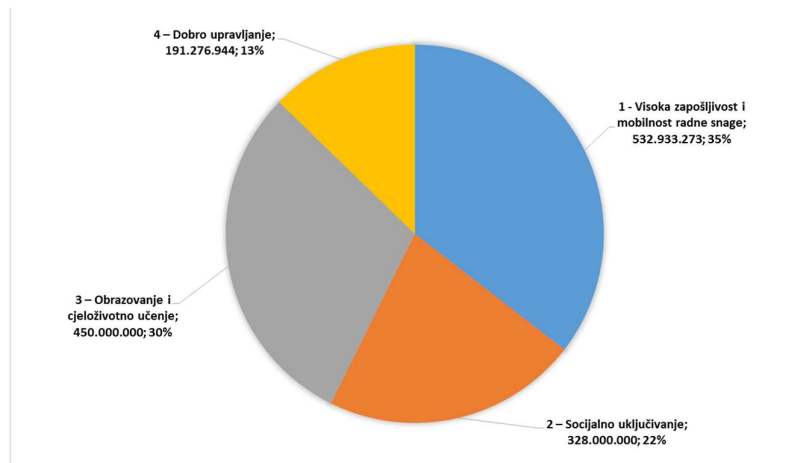

Slika 49 – Ulaganja po kategorijama intervencije

Najveća ulaganja po kategorijama intervencije odnose se na:

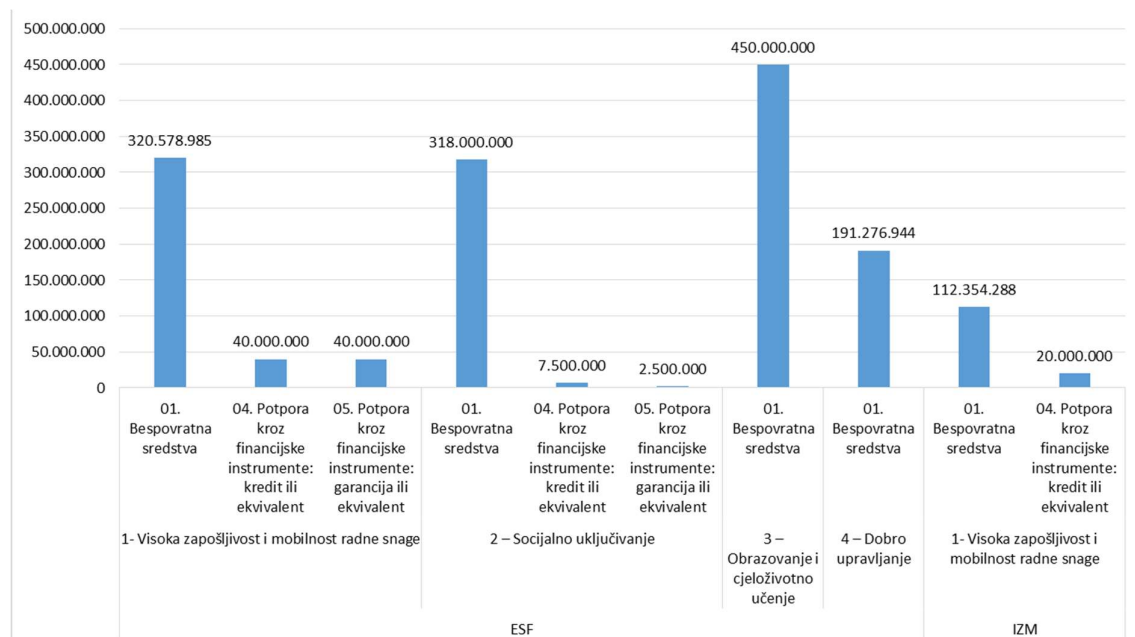
- pristup zapošljavanju za osobe koje traže posao i neaktivne ljude, uključujući dugoročno nezaposlene i ljude udaljene od tržišta rada, također provedbom lokalnih inicijativa zapošljavanja i potpore pokretljivosti radne snage (16,6%).
- Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti visokog i istovrsnog obrazovanja s ciljem povećanja sudjelovanja i razina obrazovnih postignuća, te pristup istome, posebno za skupine u nepovoljnijem položaju (13,6%).

Struktura po prioritetnim osima dana je na slijedećem grafu.

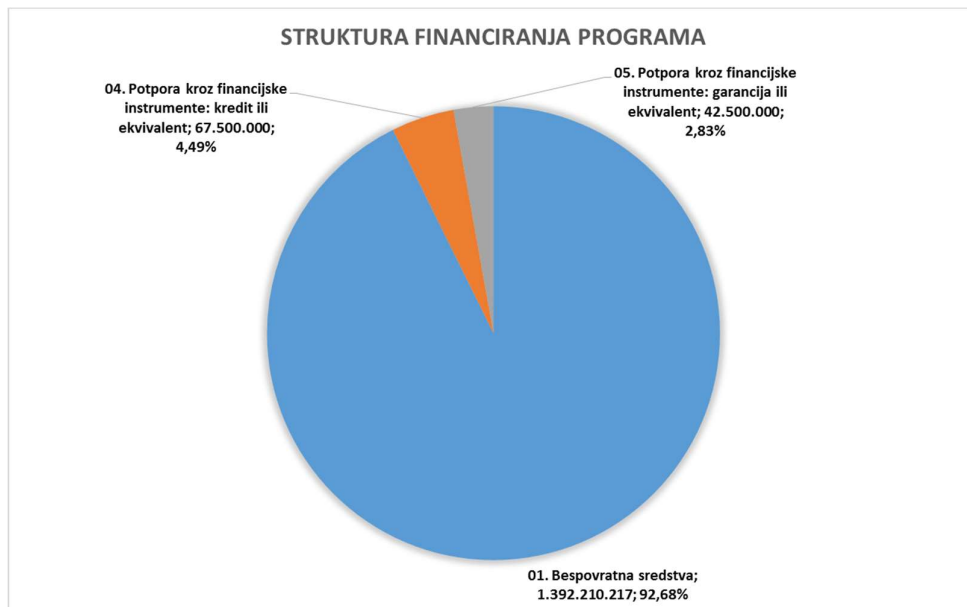
Slika 50 – Ulaganja po prioritetnim osima

Izvori financiranja po fondovima i pojedinim prioritetnim osima (bez tehničke pomoći) dane su na slijedećem grafu.

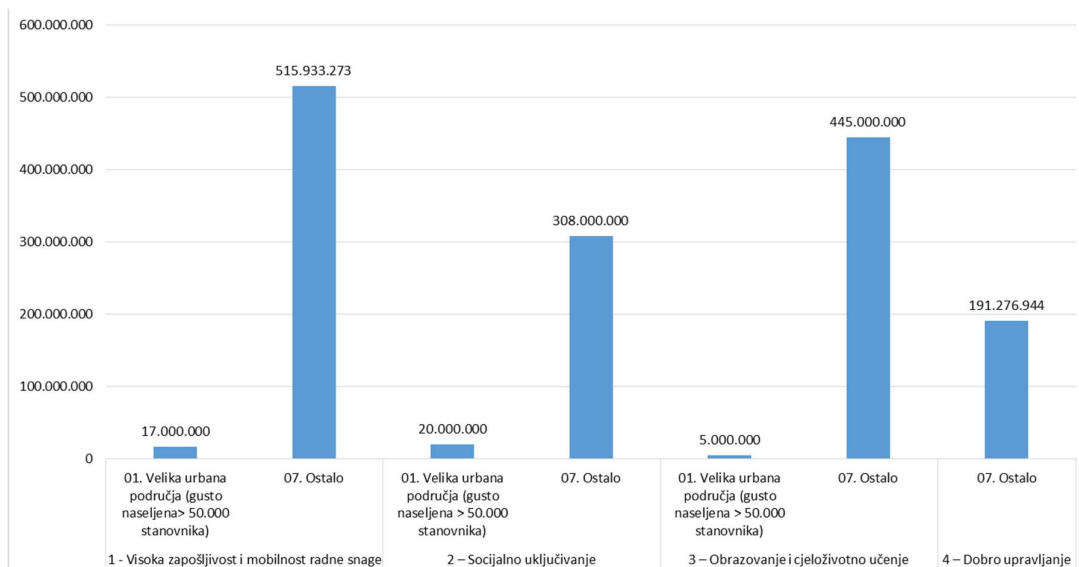
Slika 51 – Izvori financiranja po fondovima i prioritetnim osima

Struktura financiranja dana je na slijedećem grafu.

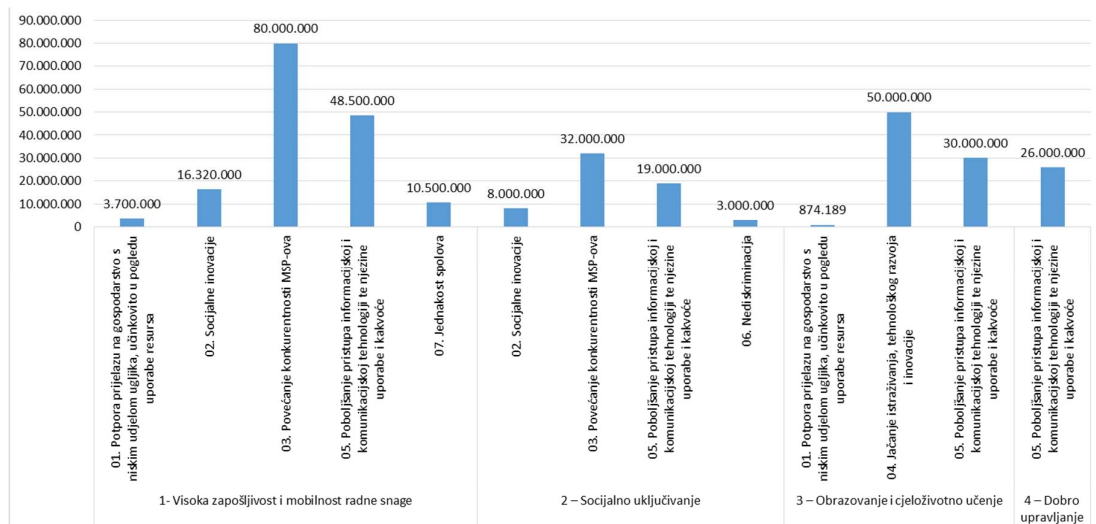
Slika 52 – Struktura financiranja programa OPULP

Područja primjene po pojedinim prioritetnim osima (bez tehničke pomoći) dane su na slijedećem grafu.

Slika 53 – Područja primjene po prioritetnim osima

Sporodne teme ESF po prioritetnim osima dane su na slijedećem grafu.

Slika 54 – Sporodne teme ESF po prioritetnim osima

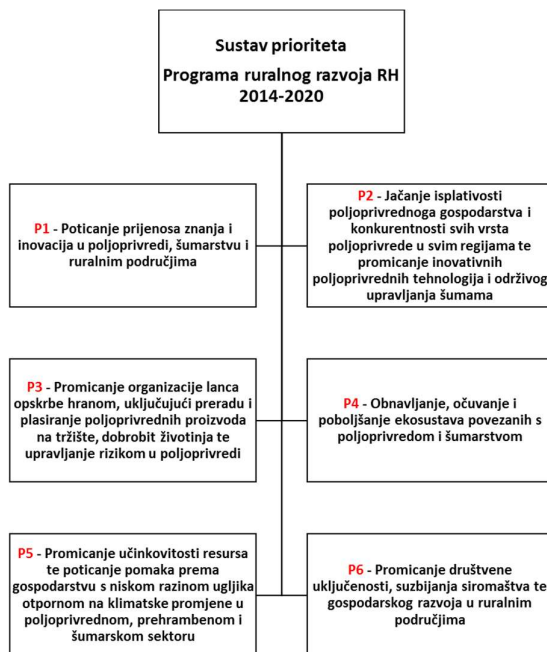
Na kraju ćemo još priložiti i tablicu Ex-Ante uvjeta ovog operativnog programa.

Ex-ante uvjet	Prioritetne osi na koje se uvjet primjenjuje	Ispunjenost
T.08.1 - Osmišljene su politike aktivnog tržišta rada i provode se u skladu sa smjericama za zapošljavanje.	1 – Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage	Da
T.08.3 - Institucije na tržištu rada osuvremenjene su i ojačane u skladu sa Smjericama za zapošljavanje; reformama institucija na tržištu rada prethodi stvaranje jasnog strateškog okvira i ex-ante procjena, što uključuje i spolnu odrednicu.	1 – Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage	Da
T.08.6 - IZM: Postojanje strateškog okvira politika za promicanje zapošljavanja mladih, uključujući u vidu provedbe programa Garancija za mlade.	1 – Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage	Da
T.09.1 - Postojanje i provedba nacionalnog strateškog okvira politika za smanjenje siromaštva, čiji je cilj aktivno uključivanje ljudi isključenih s tržišta rada u skladu sa Smjericama za zapošljavanje	2 - Socijalna uključenost	Da
T.09.3 - Zdravlje: Postojanje nacionalnog ili regionalnog strateškog okvira politika za zdravlje u okviru članka 168. UFEU-a kojim se osigurava gospodarska održivost.	2 - Socijalna uključenost	Djelomično
T.10.2 - Visoko obrazovanje: postojanje nacionalnog ili regionalnog strateškog okvira politika za povećanje stjecanja tercijarnog obrazovanja te za veću kvalitetu i učinkovitost u okviru članka 165. UFEU-a	3 - Obrazovanje i cjeloživotno učenje	Da
T.10.3 - Cjeloživotno učenje: Postojanje nacionalnog i/ili regionalnog strateškog okvira politike za cjeloživotno učenje u okviru članka 165. UFEU-a.	3 - Obrazovanje i cjeloživotno učenje	Djelomično
T.10.4 - Postojanje nacionalnog ili regionalnog strateškog okvira politika za poboljšanje kvalitete sustava za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (VET) u okviru članka 165. UFEU-a.	3 - Obrazovanje i cjeloživotno učenje	Ne
T.11.1 - Postojanje strateškog okvira politika za jačanje administrativne učinkovitosti države članice, uključujući javnu upravu.	4 - Dobro upravljanje	Ne
G.1 - Postojanje administrativnih kapaciteta za provedbu i primjenu antidiskriminacijskog zakonodavstva i politike Unije u području fondova ESF-ja.	1 - Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage 2 - Socijalna uključenost 3 - Obrazovanje i cjeloživotno učenje 4 - Dobro upravljanje 5 - Tehnička pomoć	Djelomično
G.2 - Postojanje administrativnih kapaciteta za provedbu i primjenu zakona i politika Unije o jednakosti spolova u području fondova ESF-ja.	1 - Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage 2 - Socijalna uključenost 3 - Obrazovanje i cjeloživotno učenje 4 - Dobro upravljanje 5 - Tehnička pomoć	Djelomično
G.3 - Postojanje administrativnih kapaciteta za provedbu i primjenu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (UNCRPD) u području fondova ESF-ja u skladu s Odlukom Vijeća 2010/48/EZ.	1 - Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage 2 - Socijalna uključenost 3 - Obrazovanje i cjeloživotno učenje 4 - Dobro upravljanje 5 - Tehnička pomoć	Djelomično
G.4 - Postojanje mjera za djelotvornu primjenu zakonodavstva Unije o javnoj nabavi u području fondova ESF-ja.	1 - Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage 2 - Socijalna uključenost 3 - Obrazovanje i cjeloživotno učenje 4 - Dobro upravljanje 5 - Tehnička pomoć	Djelomično
G.5 - Postojanje mjera za djelotvornu primjenu zakonodavstva Unije o državnim potporama u području fondova ESF-ja.	1 - Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage 2 - Socijalna uključenost 3 - Obrazovanje i cjeloživotno učenje 4 - Dobro upravljanje 5 - Tehnička pomoć	Ne
G.7 - Postojanje statističke podloge potrebne za provođenje evaluacija u svrhu procjene djelotvornosti i učinka programa. Postojanje sustava pokazatelja rezultata koji je potreban za odabir aktivnosti, koje najučinkovitije doprinose očekivanim rezultatima, za praćenje napretka ostvarivanja rezultata i za provođenje	1 - Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage 2 - Socijalna uključenost 3 - Obrazovanje i cjeloživotno učenje 4 - Dobro upravljanje 5 - Tehnička pomoć	Da

Tablica 5 – 'Ex-Ante' uvjeti OPULJP

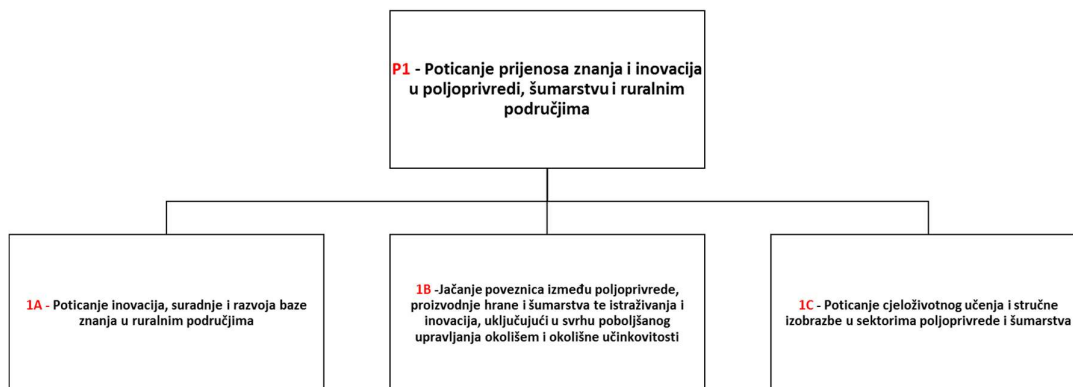
2.2.4. PROGRAM RURALNOG RAZVOJA RH 2014-2020

Ovaj program naslanja se na strategiju EARDF (Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj). Sustav prioriteta programa ruralnog razvoja RH prikazan je na slijedećoj slici.

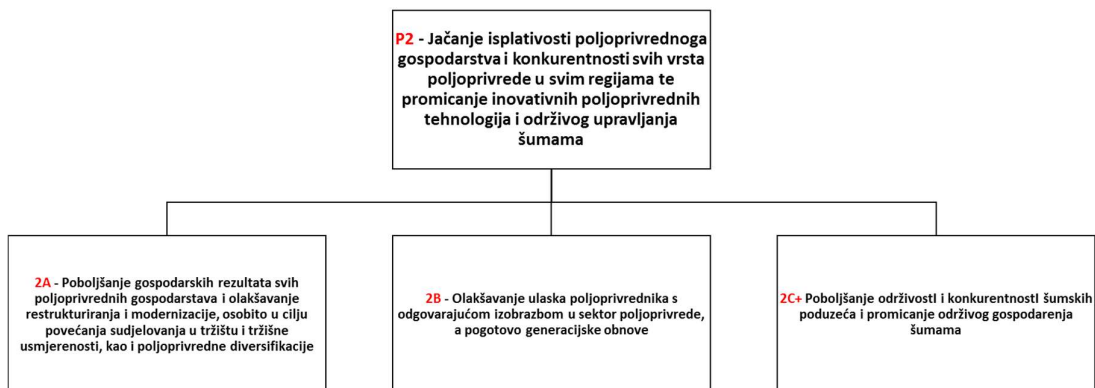
Slika 55 – Sustav prioriteta PRRRH

Na slijedećoj slici prikazana su fokus područja unutar prvog prioriteta.

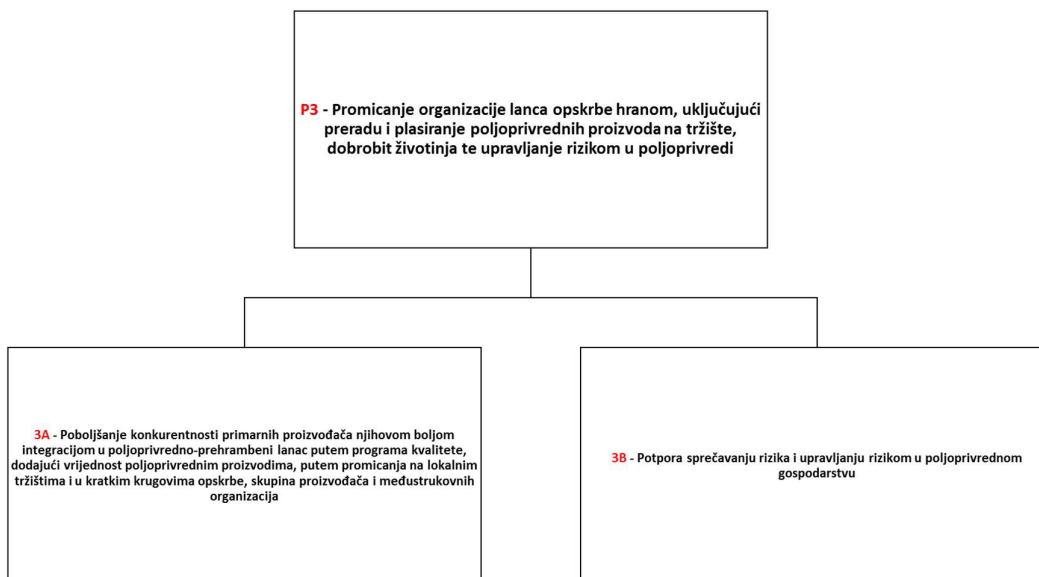
Slika 56 – Fokus područja unutar prvog prioriteta programa

Na slijedećoj slici prikazana su fokus područja unutar drugog prioriteta.

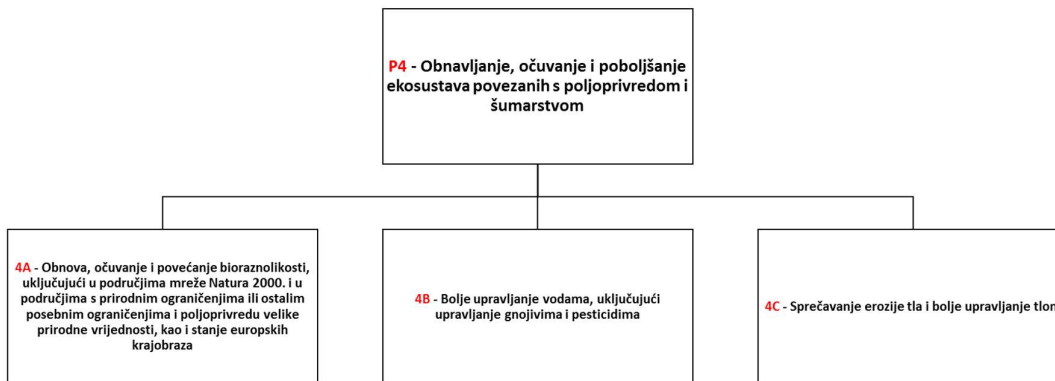
Slika 57 – Fokus područja unutar drugog prioriteta programa

Na slijedećoj slici prikazana su fokus područja unutar trećeg prioriteta.

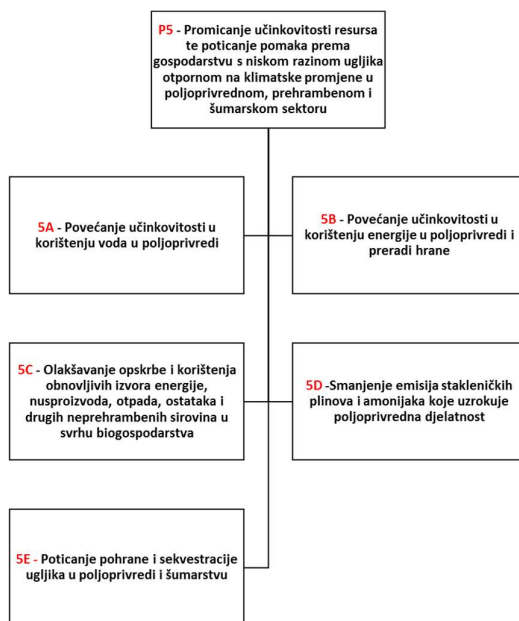
Slika 58 – Fokus područja unutar trećeg prioriteta programa

Na slijedećoj slici prikazana su fokus područja unutar četvrtog prioriteta.

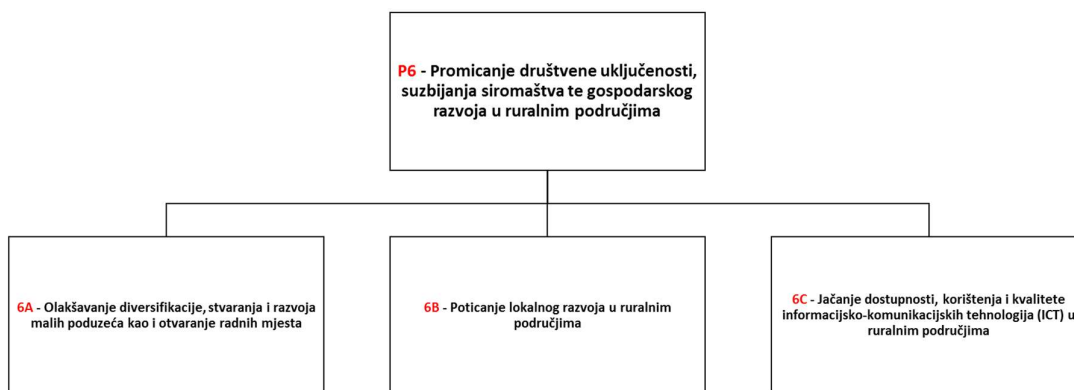
Slika 59 – Fokus područja unutar četvrtog prioriteta programa

Na slijedećoj slici prikazana su fokus područja unutar petog prioriteta.

Slika 60 – Fokus područja unutar petog prioriteta programa

Na slijedećoj slici prikazana su fokus područja unutar šestog prioriteta.

Slika 61 – Fokus područja unutar šestog prioriteta programa

U organizaciji Ministarstva poljoprivrede, odnosno Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju okvirna sredstva ovog programa definirana su po mjerama kako slijedi.

Mjera	Opis mjere	Iznos (€)	%
M01	Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja	13.333.333,33	0,56%
M02	Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima	21.176.470,59	0,89%
M03	Sustavi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu	7.058.823,53	0,30%
M04	Ulaganja u fizičku imovinu	667.058.823,53	27,99%
M05	Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti	118.117.647,06	4,96%
M06	Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja	262.928.104,58	11,03%
M07	Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima	265.882.352,94	11,16%
M08	Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje održivosti šuma	92.941.176,47	3,90%
M09	Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija	8.888.888,89	0,37%
M10	Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene	138.830.280,00	5,83%
M11	Ekološki uzgoj	128.309.623,50	5,38%
M13	Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima	321.600.000,00	13,49%
M16	Suradnja	8.333.333,33	0,35%
M17	Upravljanje rizicima	56.673.373,50	2,38%
M18	Financiranje dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja za Hrvatsku	139.875.000,00	5,87%
M19	LEADER (CLLD)	67.540.725,00	2,83%
M20	Tehnička pomoć	64.746.543,59	2,72%
	SVEUKUPNO	2.383.294.499,84	100,00%

Tablica 6 – Programske mjere i budžeti

U nastavku će se iznijeti podmjere koje detaljnije opisuju prikazane mjere.

MJERA 1 - Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja

Podmjera	Opis podmjere	Tip operacije	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 1.1.	Potpora za strukovno osposobljavanje i aktivnosti stjecanja vještina	1. Strukovno osposobljavanje za višestruku sukladnost, paket mjera poljoprivrede, okoliš i klimatske promjene, ekološki uzgoj 2. Strukovno osposobljavanje za poljoprivrednike 3. Strukovno osposobljavanje za mlade poljoprivrednike 4. Radionice za subjekte koji su uključeni u kratke lance opskrbe i proizvođačke grupe i organizacije			
Podmjera 1.2.	Potpore za demonstracijske aktivnosti i informativne aktivnosti	1. Demonstracijske aktivnosti	• Savjetodavna služba • Privatne i javne institucije registrirane za djelatnost obrazovanja • Privatne i javne institucije, udruge	• Priprema i provedba programa • Izrada materijala za obuku, trošak prostora, opreme • Troškovi za polaznike (troškovi puta, troškovi smještaja).	Intenzitet potpore iznosi do 100% vrijednosti prihvatljivih troškova

Tablica 7 – Podmjere Mjere 1

MJERA 2 - Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima

Podmjera	Opis podmjere	Tip operacije	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 2.1.	Potpora za pružanje savjetodavnih usluga	1. Savjetovanje o višestrukoj sukladnosti, mjeri poljoprivrede, okoliš i klimatske promjene i ekološkoj poljoprivredi 2. Savjetovanje o modernizaciji i povećanju konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava 3. Savjetovanje šumoposjednika 4. Savjetovanje mladih poljoprivrednika			Intenzitet potpore je 100% od vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova, do najviše 1.500 EUR po savjetovanju.
Podmjera 2.2.	Potpora za osposobljavanje savjetnika	1. Osposobljavanje savjetnika	Savjetodavna služba	• Troškovi nastali pružanjem savjetodavnih usluga • Osposobljavanje savjetnika	Intenzitet potpore je 100% od vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova, do najviše 200.000 EUR tijekom 3 godine.

Tablica 8 – Podmjere Mjere 2

MJERA 3 - Sustavi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu

Podmjera	Opis podmjere	Tip operacije	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 3.1.	Potpora za novo sudjelovanje u sustavima kvalitete	1. Potpora za sudjelovanje poljoprivrednika u sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode	Aktivni poljoprivrednici upisani u Upisnik poljoprivrednika koji su uključeni u EU ili nacionalni sustav kvalitete; udruženja ekoloških poljoprivrednih proizvođača.	Troškovi ulaska u sustav kvalitete; godišnji troškovi sudjelovanja u sustavu kvalitete; troškovi stručne kontrole i certifikacije ovlaštenog kontrolnog tijela.	Do 100% vrijednosti prihvatljivih troškova, najviše 3.000 EUR/ godišnje po korisniku
Podmjera 3.2.	Potpora za aktivnosti informiranja i promicanja koje provode skupine proizvođača na unutarnjem tržištu	1. Potpora za aktivnosti informiranja i promoviranja	Skupina proizvođača (udruga) koji su uključeni u EU ili nacionalni sustav kvalitete; udruženja ekoloških poljoprivrednih proizvođača čiji su članovi sudjelovali u programu ekološke proizvodnje.	organizacija i/ili sudjelovanje na sajmovima; izrada promotivnih materijala, multimedijalni proizvodi, web razvoj i promocija; kupnja oglasnog prostora; promotivne kampanje i organizacija namjenski promotivnih događanja, uključujući edukativne ture; radionice i seminari; promotivne aktivnosti putem različitih komunikacijskih kanala, promotivne aktivnosti na prodajnim mjestima od nacionalnog značaja ili EU ili HoReCa kanala.	Do 70% prihvatljivih troškova, 30.000 EUR-a godišnje po korisniku, najviše do 100.000 EUR tijekom programskog razdoblja.

Tablica 9 – Podmjere Mjere 3

MJERA 4 - Ulaganja u fizičku imovinu

Podmjera	Opis podmjere	Tip operacije	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 4.1.	Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva	1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava	• Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika (osim fizičkih i pravnih osoba čija je ekonomska veličina manja od 6.000 eura ukoliko ulažu u sektor voća, povrća i cvijeća i manja od 8.000 eura za ulaganja u ostalim sektorima) • Proizvođačke grupe/organizacije	• ulaganje u građenje i/ili opremanje objekata za životinje, zatvorene/zaštićene prostore, objekte za uzgoj jednogodišnjeg i višegodišnjeg bilja, sjemena i sadnog materijala i gljiva, skladištenje, hlađenje, čišćenje, sušenje, zamrzavanje, klasiranje i pakiranje proizvoda, • ulaganje u opremu za berbu, sortiranje i pakiranje vlastitih poljoprivrednih proizvoda, • ulaganje u kupnju nove poljoprivredne mehanizacije i opreme i gospodarskih vozila uključujući sektor vinogradarstva, • ulaganje u podizanje novih i/ili restrukturiranje postojećih višegodišnjih nasada isključujući restrukturiranje postojećih vinograda za proizvodnju grožđa za vino, • ulaganje u izgradnju i/ili opremanje novih sustava za navodnjavanje na poljoprivrednom gospodarstvu, te poboljšanje postojećih sustava/opreme za navodnjavanje na poljoprivrednom gospodarstvu te kupnju zemljišta i objekata radi realizacije projekta.	Od 5.000 do 2.000.000 EUR, odnosno do 3.000.000 EUR za ulaganja u sektore: • govedarstva, za ulaganja u građenje i/ili opremanje objekata za držanje muznih krava i/ili za tov junadi i/ili • svinjogojstva, za ulaganja u građenje i/ili opremanje objekata za tov svinja i/ili repro centara i/ili • peradarstva, za ulaganje u građenje i/ili opremanje valonica i/ili • voća i povrća, za ulaganja u zatvorene/zaštićene prostore i/ili ulaganja u podizanje novih višegodišnjih nasada. Najviša vrijednost javne potpore po projektu za ulaganja isključivo u kupnju nove poljoprivredne mehanizacije i opreme, radnih strojeva te gospodarskih vozila može iznositi 1.000.000 EUR. Do 50% vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova, a može se uvećati za dodatnih 20 postotnih bodova i to za: • mlade poljoprivrednike, zajedničke projekte, integrirane projekte, ulaganja u planinska područja, područja sa značajnim prirodnim ograničenjima i ostala područja s posebnim ograničenjima, ulaganja unutar Europskoga inovacijskog partnerstva (EIP), ulaganja povezana s agro-okolišnim i klimatskim djelatnostima i ekološkom poljoprivredom.
		2. Zbrinjavanje, rukovanje i korištenje stajskog gnoja u cilju smanjenja štetnog utjecaja na okoliš	• Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika • Proizvođačke grupe/organizacije	• ulaganje u građenje skladišnih kapaciteta za stajski gnoj i digestate uključujući opremu za rukovanje i korištenje stajskog gnoja i digestata te ulaganja u poboljšanje učinkovitosti korištenja gnojiva (strojevi i oprema za utovar, transport i primjenu gnojiva)	Od 5.000 do 1.000.000 EUR. Do 75% vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova, a može se uvećati za dodatnih 20 postotnih bodova i to za: • mlade poljoprivrednike, zajedničke projekte, integrirane projekte, ulaganja u planinska područja, područja sa značajnim prirodnim ograničenjima i ostala područja s posebnim ograničenjima, ulaganja unutar Europskoga inovacijskog partnerstva (EIP), ulaganja povezana s agro-okolišnim i klimatskim djelatnostima i ekološkom poljoprivredom.
		3. Korištenje obnovljivih izvora energije	Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika	• ulaganja u građenje i/ili opremanje objekata za proizvodnju energije, objekata za prijem, obradu i skladištenje sirovina, za obradu, preradu, skladištenje, transport i primjenu izlaznih supstrata za organsku gnojibdu.	Od 5.000 do 1.000.000 EUR. Kod ulaganja u zajednički projekt, najviša vrijednost javne potpore može iznositi 5.000.000 EUR-a. Do 50% vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova, a može se uvećati za dodatnih 20 postotnih bodova i to za: • mlade poljoprivrednike, zajedničke projekte, integrirane projekte, ulaganja u planinska područja, područja sa značajnim prirodnim ograničenjima i ostala područja s posebnim ograničenjima, ulaganja unutar Europskoga inovacijskog partnerstva (EIP), ulaganja povezana s agro-okolišnim i klimatskim djelatnostima i ekološkom poljoprivredom.
Podmjera 4.2.	Potpora za ulaganja u preradu, marketing i/ili razvoj poljoprivrednih proizvoda	1. Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima	Fizičke i pravne osobe koje se bave ili se namjeravaju baviti preradom proizvoda iz Dodatka I. Ugovora o EU.	• ulaganje u građenje i/ili opremanje objekata za poslovanje s mlijekom i preradom mlijeka, za klanje, rasjecanje, preradu (mesa, jaja), za preradu voća, povrća, grožđa (osim za proizvodnju vina), aromatičnog, začinskog i ostalog bilja, cvijeća i gljiva, za preradu maslina, komine masline, za preradu žitarica, uljarica i industrijskog bilja, za preradu i pakiranje pčelinjih proizvoda, za prodaju i prezentaciju vlastitih poljoprivrednih proizvoda te ulaganje u kupnju mehanizacije, gospodarskih vozila, strojeva i opreme i kupnju zemljišta i objekata radi realizacije projekta	Od 10.000 do 3.000.000 EUR, odnosno do 5.000.000 EUR za ulaganja u sektore: • mesa za ulaganja u građenje i/ili opremanje klaonica, rasjekaonica, hladnjača, objekata za preradu mesa s pripadajućom unutarnjom i vanjskom infrastrukturom, • mlijeka za ulaganja u građenje i/ili opremanje objekata za poslovanje s mlijekom i preradom mlijeka s pripadajućom opremom i unutarnjom i vanjskom infrastrukturom, uključujući rashladnu opremu za sirovo mlijeko. Do 50% vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova, a može se uvećati za dodatnih 20 postotnih bodova i to za: • ulaganja unutar Europskoga inovacijskog partnerstva (EIP) • ulaganja koja provode proizvođačke organizacije
		2. Korištenje obnovljivih izvora energije	Fizičke i pravne osobe koje se bave ili se namjeravaju baviti preradom proizvoda iz Dodatka I. Ugovora o EU.	• ulaganja u građenje i/ili opremanje objekata za proizvodnju energije, objekata za prijem, obradu i skladištenje sirovina, za obradu, preradu, skladištenje, transport i primjenu izlaznih supstrata za organsku gnojibdu.	Od 10.000 do 1.000.000 EUR-a u kunskoj protuvrijednosti. Do 50% vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova, a može se uvećati za dodatnih 20 postotnih bodova i to za: • ulaganja unutar Europskoga inovacijskog partnerstva (EIP), • ulaganja koja provode proizvođačke organizacije.
Podmjera 4.3.	Potpora za ulaganja u infrastrukturu vezano uz razvoj, modernizaciju ili prilagodbu poljoprivrede i šumarstva	1. Investicije u osnovnu infrastrukturu javnog navodnjavanja	Jedinice područne (regionalne) samouprave	• gradnja cjelovitog sustava navodnjavanja (akumulacije, kanali, površinska i/ili podzemna drenaža kao elementi funkcionalne cjeline projekta, crpne stanice, cjevovodi, distribucijska mreža, nadzorno upravljački sustav, itd.)	Od 150.000 do 15.000.000 EUR. Do 100% vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova projekta
		2. Komasacija poljoprivrednog zemljišta	Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave	• uklanjanje međa i građevina (ograda, bunara i slično), građenje nove mreže poljoprivrednih putova, pripadajućih mostova i propusnih građevina	Od 150.000 do 3.000.000 EUR. Do 100% vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova
		3. Ulaganje u šumsku infrastrukturu	• šumoposjednici • trgovačka društva i druge pravne osobe koje sukladno Zakonu o šumama gospodare šumama i šumskim zemljištima u vlasništvu Republike Hrvatske • udruženja šumoposjednika • jedinice lokalne samouprave	Projektiranje, izgradnja i rekonstrukcija primarne i sekundarne (traktorski putovi i traktorske vlake), šumske prometne infrastrukture rekonstrukcija šumskih cesta, mostova i druge šumske prometne infrastrukture te kupovina šumskog i drugog zemljišta u maksimalnom iznosu od 10% od ukupnih prihvatljivih troškova	Od 10.000 do 1.000.000 EUR. Do 100% vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova
Podmjera 4.4.	Potporna neproizvodnim ulaganjima vezanim uz postizanje agro-okolišnih i klimatskih ciljeva	1. Neproizvodna ulaganja vezana uz očuvanje okoliša	• poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava • javne ustanove i tjela, uključujući javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima (državne, regionalne i lokalne javne ustanove) • jedinice lokalne samouprave i civilne udruge koje se bave zaštitom i promicanjem kulturnih vrijednosti i zaštite okoliša.	• ulaganje u izgradnju terasa, u podizanje suhozida i župica, uklanjanje invazivnih stranih vrsta s poljoprivrednog zemljišta, nabava električnog pastira s pripadajućom opremom i/ili autohtonog pastirskog psa (tornjaka), izgradnja novih i obnova postojećih nastambi za stoku na području prirodne rasprostranjenosti velikih zvijeri, obnova staništa važnih za očuvanje bioraznolikosti na poljoprivrednom zemljištu, ulaganje u obnovu zapuštenih lokvi za napajanje stoke te kupnja zemljišta za realizaciju projekta do 10% vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova projekta.	Od 600 do 150.000 EUR. Do 100% vrijednosti ukupnih prihvatljivih troškova

Tablica 10 – Podmjere Mjere 4

MJERA 5 - Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala

Podmjera	Opis podmjere	Tip operacije	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 5.1.	Potpora za ulaganja u obnovu poljoprivrednog zemljišta i proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama, nepovoljnim klimatskim prilikama i katastrofalnim događajima	1. Obnova poljoprivrednog zemljišta i proizvodnog potencijala	Poljoprivrednici i skupine poljoprivrednika upisani u Upisnik poljoprivrednika	• investicije povezane sa sanacijom poljoprivrednog zemljišta; • izgradnja i/ili rekonstrukcija i/ili opremanje poljoprivrednih gospodarskih objekata i pripadajuće infrastrukture za poljoprivrednu proizvodnju; • popravak ili nabava poljoprivrednih strojeva, mehanizacije i opreme za poljoprivrednu proizvodnju (prihvatljiva je i kupnja rabljene opreme); • nabava osnovnog stada/matičnog jata kod domaćih životinja; • kupnja i sadnja višegodišnjeg bilja, • opći troškovi	Potpora će se dodjeljivati na temelju stvarnih troškova temeljem računa ili drugih dokumenata koji dokazuju da su troškovi plaćeni, u iznosu do 100% vrijednosti prihvatljivih troškova
		2. Razminiranje poljoprivrednog zemljišta	Jedinice područne (regionalne) samouprave	Troškovi pretraživanja i/ili razminiranja poljoprivrednih površina	Do 100% ukupnih prihvatljivih troškova

Tablica 11 – Podmjere Mjere 5

MJERA 6 - Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja

Podmjera	Opis podmjere	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 6.1.	Potporna mladim poljoprivrednicima	Osobe starosti između 18 i 40 godina, koje posjeduju odgovarajuće profesionalne vještine i znanja o poljoprivredi i koje su prvi put postavljene kao nositelj poljoprivrednog gospodarstva (ne duže od 18 mjeseci prije podnošenja Zahtjeva). Poljoprivredno gospodarstvo u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu mora pripadati ekonomskoj veličini u rasponu od 8.000 do 49.999 EUR-a	Kupnja domaćih životinja, jednogodišnjeg i višegodišnjeg bilja, sjemena i sadnog materijala; kupnja, građenje i/ili opremanje zatvorenih/zaštićenih prostora i objekata te ostalih gospodarskih objekata uključujući vanjsku i unutarnju infrastrukturu u sklopu poljoprivrednog gospodarstva u svrhu obavljanja poljoprivredne proizvodnje i/ili prerade proizvoda iz Priloga I; podizanje novih i/ili restrukturiranje postojećih nasada; uređenje i trajnije poboljšanje kvalitete poljoprivrednog zemljišta u svrhu poljoprivredne proizvodnje; građenje i/ili opremanje objekata za prodaju i prezentaciju vlastitih poljoprivrednih proizvoda uključujući i troškove promidžbe; kupnja ili zakup poljoprivrednog zemljišta; kupnja poljoprivredne mehanizacije, strojeva i opreme.	Do 100% vrijednosti ukupnih prihvatljivih troškova, 50.000 EUR-a po korisniku
Podmjera 6.2.	Potporna ulaganja u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području	• poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednika u rangju mikro i malih poslovnih subjekata, • fizičke osobe u svojstvu nositelja ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva koji pokreću novu nepoljoprivrednu djelatnost u ruralnim područjima. Potpora se dodjeljuje za novu nepoljoprivrednu djelatnost koja nije započeta do vremena podnošenja Zahtjeva za potporu.	Potpora se dodjeljuje za provođenje aktivnosti navedenih u Poslovnom planu. Prihvatljive su aktivnosti iz sektora: turizam u ruralnom području; tradicijski, umjetnički obrti, izrada suvenira; usluge u ruralnim područjima; prerada/trženje proizvoda	Do 100% ukupnih prihvatljivih troškova, 50.000 EUR-a po korisniku
Podmjera 6.3.	Potporna razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	• Mala poljoprivredna gospodarstva, čija je ekonomska veličina između 2.000 i 7.999 EUR-a	Kupnja domaćih životinja, jednogodišnjeg i višegodišnjeg bilja, sjemena i sadnog materijala; kupnja, građenje i/ili opremanje zatvorenih/zaštićenih prostora i objekata te ostalih gospodarskih objekata uključujući vanjsku i unutarnju infrastrukturu u sklopu poljoprivrednog gospodarstva u svrhu obavljanja poljoprivredne proizvodnje i/ili prerade proizvoda; podizanje novih i/ili restrukturiranje postojećih nasada; uređenje i trajnije poboljšanje kvalitete poljoprivrednog zemljišta u svrhu poljoprivredne proizvodnje; građenje i/ili opremanje objekata za prodaju i prezentaciju vlastitih poljoprivrednih proizvoda uključujući i troškove promidžbe; kupnja ili zakup poljoprivrednog zemljišta; kupnja poljoprivredne mehanizacije, strojeva i opreme.	do 100% ukupnih prihvatljivih troškova, 15.000 EUR-a po korisniku
Podmjera 6.4.	Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima	• Poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednika u rangju mikro i malih poslovnih subjekata, • fizičke osobe u svojstvu nositelja ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva.	Prihvatljivi troškovi su iz sektora: turizam u ruralnom području; tradicijski, umjetnički obrti, izrada suvenira; usluge u ruralnim područjima; prerada/trženje proizvoda.	Do 70% ukupnih prihvatljivih troškova, između 3.500 – 200.000 EUR-a.

Tablica 12 – Podmjere Mjere 6

MJERA 7 - Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima

Podmjera	Opis podmjere	Tip operacije	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 7.1.	Sastavljanje i ažuriranje planova za razvoj općina i sela u ruralnim područjima i njihovih temeljnih usluga te planova zaštite i upravljanja koji se odnose na lokalitete Natura 2000. i druga područja visoke prirodne vrijednosti	1. Izrada planova za razvoj jedinica lokalne samouprave i naselja u ruralnim područjima	Općine i gradovi do 10.000 stanovnika	Izrada ili izmjena i dopuna prostornog plana uređenja općine ili grada; strateškog razvojnog programa općine ili grada; strateških planova razvoja pojedinih gospodarskih sektora općine ili grada (poljoprivreda, ribarstvo, šumarstvo, industrija, turizam, trgovina, promet, obrtništvo, građevinarstvo, informatika, energija.).	Do 100% ukupnih prihvatljivih troškova, između 5.000 – 70.000 EUR-a Podmjera 7.2. Ulaganja u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture, uključujući ulaganja u obnovljive izvore energije i uštedu energije
Podmjera 7.2.	Ulaganja u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture	1. Ulaganja u građenje javnih sustava za vodoopskrbu, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda 2. Ulaganja u građenje nerazvrstanih cesta	Javni isporučitelji vodnih usluga javne vodoopskrbe ili javne odvodnje. Jedinice lokalne samouprave.	Građenje (gradnja novih/rekonstrukcija postojećih) i/ili opremanje javnog sustava za vodoopskrbu, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda, koja se provode u naseljima s najviše 2 000 stanovnika. građenje (gradnja novih/rekonstrukcija postojećih) i/ili opremanje nerazvrstanih cesta (u naselju s najviše 5 000 stanovnika).	Do 100% ukupnih prihvatljivih troškova, između 30.000 – 1.000.000 EUR-a Do 100% ukupnih prihvatljivih troškova, između 30.000 – 1.000.000 EUR-a
Podmjera 7.4.	Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu	Jedinice lokalne samouprave; trgovačka društva u većinskom vlasništvu jedinica lokalne samouprave; javne ustanove neprofitnog karaktera u kojima su osnivači jedinice lokalne samouprave (osim javnih vatrogasnih postrojbi, lokalnih i regionalnih razvojnih agencija); udruge/organizacije civilnog društva i vjerske zajednice koje se bave humanitarnim i društvenim djelatnostima od posebnog interesa za lokalno stanovništvo (isključujući LAG-ove) i čije su djelatnosti sukladno ciljnim skupinama i klasifikaciji djelatnosti drugih, povezane sa prihvatljivim ulaganjem; lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) koje su odabrane unutar Programa.	Jedinice lokalne samouprave; trgovačka društva u većinskom vlasništvu jedinica lokalne samouprave; javne ustanove neprofitnog karaktera u kojima su osnivači jedinice lokalne samouprave (osim javnih vatrogasnih postrojbi, lokalnih i regionalnih razvojnih agencija); udruge/organizacije civilnog društva i vjerske zajednice koje se bave humanitarnim i društvenim djelatnostima od posebnog interesa za lokalno stanovništvo (isključujući LAG-ove) i čije su djelatnosti sukladno ciljnim skupinama i klasifikaciji djelatnosti drugih, povezane sa prihvatljivim ulaganjem; lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) koje su odabrane unutar Programa.	Ulaganje u građenje i/ili opremanje vatrogasnog doma i spremišta; društvenog doma/ kulturnog centra; planinarskog doma i skloništa; turističkog informativnog centra; dječjeg igrališta; sportske građevine; objekta za slatkovodni sportski ribolov (ribički dom, nadstrešnica i drugo.); rekreacijske zone na rijekama i jezerima; biciklističke staze i trake; tematskog puta i parka; građevine za ostvarivanje organizirane njege, odgoja, obrazovanja i zaštite djece do polaska u osnovnu školu (dječji vrtić, rekonstrukcija i opremanje prostora za izvođenje programa predškole u osnovnoj školi te rekonstrukcija i opremanje prostora za igraonicu pri knjižnici, zdravstvenoj, socijalnoj, kulturnoj i sportskoj ustanovi, udruzi te drugoj pravnoj osobi u kojima se provode kraći programi odgojno-obrazovnog rada s djecom rane i predškolske dobi); javne zelene površine (park i slično.); pješačke staze; pješačke zone; otvorenog odvodnog kanala (koji nije sastavni dio ceste); groblja (komunalna infrastruktura i prateće građevine); tržnice; javne prometne površine (trg, pothodnik, nadvožnjak, javne stubi i prolaz). Ulaganja su prihvatljiva u naselju s najviše 5 000 stanovnika.	Od 80 - 100% ukupnih prihvatljivih troškova, 15.000 – 1.000.000 EUR-a

Tablica 13 – Podmjere Mjere 7

MJERA 8 - Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje održivosti šuma

Podmjera	Opis podmjere	Tip operacije	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 8.5.	Potpora za ulaganja u poboljšanje otpornosti i ekološke vrijednosti šumskih ekosustava	1. Konverzija degradiranih šumskih sastojina i šumskih kultura	• Šumoposjednici • Trgovačka društva i druge pravne osobe koje sukladno Zakonu o šumama gospodare šumama i šumskim zemljištima u vlasništvu Republike Hrvatske • Udruženja šumoposjednika	Konverzija degradiranih šumskih sastojina i šumskih kultura	Do 100% ukupno prihvatljivih troškova, između 5.000 – 700.000 EUR-a.
		2. Uspostava i uređenje poučnih staza, vidikovaca i ostale manje infrastrukture	• Šumoposjednici • Trgovačka društva i druge pravne osobe koje sukladno Zakonu o šumama gospodare šumama i šumskim zemljištima u vlasništvu Republike Hrvatske • Udruženja šumoposjednika • Udruge civilnog društva i druge pravne osobe aktivne u zaštiti prirode	Materijali, oprema, usluge i radovi te druga prihvatljiva mala infrastruktura; opći troškovi	Do 100% ukupnih prihvatljivih troškova, između 5.000 – 100.000 EUR-a
Podmjera 8.6	Potpora za ulaganja u šumarske tehnologije te u preradu, mobilizaciju i marketing šumskih proizvoda	1. Modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme u pridobivanju drva i šumskouzgojnim radovima	• Šumoposjednici; • udruženja šumoposjednika; • obrti, mikro, mala i srednja poduzeća registrirana sukladno nacionalnim propisima	Kupnja novih i rabljenih strojeva, alata, uređaja i opreme za sječu, privlačenje, izvoženje i iznošenje drva; za proizvodnju šumske biomase; za daljnji prijevoz drva; za šumsko uzgojne radove za pripremu šumskog tla za sjetvu ili sadnju; izgradnja objekata i kupnja nove i rabljene opreme za skladištenje i zaštitu drvnih proizvoda (silosi, skladišta za drvenu sječku, utovarivači, atomizeri, sušare itd.); opći troškovi	Do 50% ukupnih prihvatljivih troškova, između 5.000 - 700.000 EUR-a.
		2. Modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme u predindustrijskoj preradi drva	Obrti, mikro, mala i srednja poduzeća registrirana za djelatnosti prerade drva	Kupnja novih i rabljenih strojeva, alata, uređaja i opreme za predindustrijsku preradu drva (blanjalice, pile); za proizvodnju peleta i briketa; instalacija i/ili kupnja informacijsko-komunikacijskih tehnologija u postupcima pridobivanja drva i predindustrijske prerade drva; izgradnja objekata i kupnja nove i rabljene opreme za sušenje, parenje, skladištenje i zaštitu proizvoda od drva (sušare, partionice, silosi, skladišta za drvenu sječku, utovarivači, atomizeri itd.); opći troškovi	Do 50% ukupnih prihvatljivih troškova, između 10.000 - 1.000.000 EUR-a
		3. Marketing drvnih i nedravnih šumskih proizvoda	• Šumoposjednici; • udruženja šumoposjednika; • obrti, mikro, mala i srednja poduzeća; • jedinice lokalne uprave i samouprave i njihova udruženja.	Marketing drvnih i nedravnih (šumskih proizvoda); opći troškovi	Do 50% ukupno prihvatljivih troškova, između 5.000 – 30.000 EUR-a

Tablica 14 – Podmjere Mjere 8

MJERA 9 - Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija

Podmjera	Opis podmjere	Tip operacije	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 9.1.	Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija u poljoprivrednom šumarskom sektoru	1. Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija	Proizvođačke grupe ili organizacije iz sektora poljoprivrede, u rangu malih i srednjih poduzeća, priznate ili u postupku priznavanja od strane ministarstva nadležnog za poljoprivredu.	Troškovi rada koji su u skladu s Poslovnim planom proizvođačke grupe ili organizacije.	Najviše 10% vrijednosti godišnje utržene proizvodnje, ne više od 100.000 EUR godišnje, bez obzira na stvarni obračun moguće potpore.

Tablica 15 – Podmjere Mjere 9

MJERA 10 - Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene

Podmjera	Opis podmjere	Tip operacije	Korisnici	Potpora
Podmjera 10.1.	Plaćanja obveza povezanih s poljoprivredom, okolišem i klimatskim promjenama	1. Obrada tla i sjetva na terenu s nagibom za oranične jednogodišnje kulture (141 EUR/ha) 2. Zatravnjivanje trajnih nasada (331 EUR/ha) 3. Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti (Kontinentalna nizinska regija 183 EUR/ha, Brdsko-planinska regiju 147 EUR/ha i Mediteranska regija 102 EUR/ha) 4. Pilot mjera za zaštitu kosca - Crex crex (244 EUR/ha) 5. Pilot mjera za zaštitu leptira (za Močvarnog okaša - 326 EUR/ha, za Močvarnog plavaca, Zagasiotog livadnog plavaca i Velikog livadnog plavaca iznosi - 274 EUR/ha) 6. Uspostava poljskih traka (za uspostavu cvjetnih traka 346 EUR/ha trake, za uspostavu travnih traka 169 EUR/ha trake) 7. Održavanje ekstenzivnih voćnjaka (385 EUR/ha) 8. Održavanje ekstenzivnih maslinika (804 EUR/ha) 9. Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja (maksimalna visina potpore 200 EUR/UG).	Poljoprivrednici i grupe poljoprivrednika, upisani u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava, čije su površine i/ili životinje registrirane u odgovarajućim registrima	Navedena je uz svaki tip operacije. Potpora je bespovratna u vidu godišnjeg plaćanja po jedinici površine ili uvjetnom grlu kao naknada korisniku za gubitak prihoda i dodatne troškove koji su rezultat pridržavanja posebnih uvjeta koji nadilaze minimalno propisane uvjete.
Podmjera 10.2.	Potpore za očuvanje i održivu uporabu i razvoj genetskih resursa u poljoprivredi	1. Očuvanje, održivo korištenje i razvoj genetskih resursa u poljoprivredi.	Javne ustanove koje obavljaju djelatnost očuvanja biljnog ili životinjskog genetskog materijala.	Do 100% prihvatljivih troškova, najviše 30.000 EUR-a

Tablica 16 – Podmjere Mjere 10

MJERA 11 - Ekološki uzgoj

Podmjera	Opis podmjere	Korisnici	Potpore
Podmjera 11.1.	Plaćanja za prijelaz na prakse i metode ekološkog uzgoja	Poljoprivrednici ili grupe poljoprivrednika upisani u Upisnik poljoprivrednika, koji odgovaraju definiciji aktivnog poljoprivrednika sukladno Zakonu o poljoprivredi, čije su površine upisane u ARKOD sustav, koji su u prijelazu na ekološku proizvodnju.	• Ratarske kulture 347,78 EUR/ha, • Trajni nasadi 868,18 EUR/ha, • Povrće 576,94 EUR/ha, • Trajni travnjak 309,94 EUR/ha.
Podmjera 11.2.	Plaćanja za održavanje praksi i metoda ekološkog uzgoja	Poljoprivrednici ili grupe poljoprivrednika upisani u Upisnik poljoprivrednika, koji odgovaraju definiciji mladog poljoprivrednika sukladno Zakonu o poljoprivredi, čije su površine upisane u ARKOD sustav, koji nastavljaju ekološku proizvodnju.	• Ratarske kulture 289,92 EUR/ha, • Trajni nasad 723,48 EUR/ha, • Povrće 480,78 EUR/ha, • Trajni travnjak 258,28 EUR/ha. Potpora je bespovratna u vidu godišnjeg plaćanja po hektaru kao nadoknada korisniku zbog gubitka prihoda i dodatnih troškova koji su rezultat usklađivanja sa posebnim uvjetima, a koji nadilaze minimalno propisane uvjete.

Tablica 17 – Podmjere Mjere 11

MJERA 13 - Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima

Podmjera	Opis podmjere	Korisnici	Potpore
Podmjera 13.1.	Plaćanja u gorsko planinskim područjima – GPP	Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika koje odgovaraju definiciji aktivnog poljoprivrednika sukladno Zakonu o poljoprivredi, čije su površine upisane u ARKOD sustav.	Visina potpore iznosi 226 EUR/ha.
Podmjera 13.2.	Plaćanja u područjima sa značajnim prirodnim ograničenjima – ZPO	Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika koje odgovaraju definiciji aktivnog poljoprivrednika sukladno Zakonu o poljoprivredi, čije su površine upisane u ARKOD sustav.	Visina potpore iznosi 119,85 EUR/ha.
Podmjera 13.3.	Plaćanja u područjima s posebnim ograničenjima – PPO	Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika koje odgovaraju definiciji aktivnog poljoprivrednika sukladno Zakonu o poljoprivredi, čije su površine upisane u ARKOD sustav.	Visina potpore iznosi 82 EUR/ha.

Tablica 18 – Podmjere Mjere 13

MJERA 16 - Suradnja

Podmjera	Opis podmjere	Tip operacije	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 16.1	Potpora za osnivanje i rad operativnih skupina Europskog inovacijskog partnerstva (EIP) za poljoprivrednu produktivnost i održivost	1. Potpora za osnivanje operativnih skupina	• Pravne osobe osnovane u Republici Hrvatskoj koje se bave djelatnostima u okviru predloženih aktivnosti npr. promicanje energetske učinkovitosti, smanjenje negativnih utjecaja na okoliš, razvoj i unapređenje skladištenja gnojiva i metoda korištenja, unapređenje i uvođenje inovacija vezanih uz zdravlje i dobrobit životinja. • Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika.	Paušalni iznos potpore za sve troškove nastale tijekom razvoja projektne ideje i uspostave partnerstva.	Paušalni iznos potpore je 5.000 EUR-a.
		2. Operativne skupine	Operativne skupine u poljoprivrednom i prehrambeno-prerađivačkom sektoru. Partneri u predloženoj operativnoj skupini su fizičke i pravne osobe registrirane u Republici Hrvatskoj.	• tekući troškovi za rad operativnih skupina za vrijeme trajanja projekta • izravni troškovi provedbe projekta, uključujući i istraživačke aktivnosti vezane za pojedini praktični projekt ako su primjenjive na temelju detaljnog plana	Do 100% prihvatljivih troškova, između 30.000 - 200.000 EUR-a.
Podmjera 16.2	Potpora za pilot-projekte i za razvoj novih proizvoda, postupaka, procesa i tehnologija	1. Pilot projekti i razvoj novih proizvoda, postupaka, procesa i tehnologija	• Udruge proizvođača, proizvođačke grupe/organizacije i zadruge iz poljoprivrednog sektora • Operativne skupine	• troškovi istraživanja i razvoja (laboratorijska ispitivanja, terenska ispitivanja, istraživanja tržišta, studije izvedivosti, razvoj ambalaže za izradu novog proizvoda ili procesa); • tekući troškovi suradnje uključujući materijalne troškove i troškove vezane uz opremu, objekte, zemljište itd.	Do 100% prihvatljivih troškova, između 50.000 - 300.000 EUR-a
Podmjera 16.4	Potpora za horizontalnu i vertikalnu suradnju sudionika u lancu opskrbe za uspostavljanje i razvoj kratkih lanaca opskrbe i lokalnih tržišta te za promicanje aktivnosti u lokalnom kontekstu u vezi s razvojem kratkih lanaca opskrbe i lokalnih tržišta	1. Kratki lanci opskrbe i lokalna tržišta	• pravne osobe iz poljoprivrednog i prehrambenog sektora i njihova udruženja; • proizvođačke grupe i organizacije; • druge pravne osobe koje sudjeluju u kratkim lancima opskrbe i drugi relevantni dionici.	• tekući troškovi suradnje • promotivne aktivnosti	Do 100% prihvatljivih troškova, između 10.000 - 50.000 EUR-a.

Tablica 19 – Podmjere Mjere 16

MJERA 17 - Upravljanje rizicima

Podmjera	Opis podmjere	Tip operacije	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 17.1	Premije za osiguranje usjeva, životinja i biljaka	1. Osiguranje usjeva, životinja i biljaka (od proizvodnih gubitaka uzrokovanih nepovoljnim klimatskim prilikama, životinjskim i biljnim bolestima, najездом nametnika, okolišnim incidentom i mjerom donesenom u skladu s Direktivom 2000/29/EZ)	Fizičke ili pravne osobe ili grupe fizičkih ili pravnih osoba upisanih u Upisnik poljoprivrednika.	Važeća premija osiguranja koja pokriva gubitke proizvodnje veće od 30%	Intenzitet potpore je 65% vrijednosti premije osiguranja, najviše 75.000,00 EUR godišnje po korisniku

Tablica 20 – Podmjere Mjere 17

MJERA 19 - LEADER (CLLD)

Podmjera	Opis podmjere	Korisnici	Prihvatljivi troškovi	Potpora
Podmjera 19.1	Priprema pomoć	Lokalne akcijske grupe (koje su odobrene i koje nisu odobrene unutar IPARD programa).	Izgradnja kapaciteta za zaposlenike, volontere i članove LAG-a u svrhu izrade LRS; umrežavanje u svrhu izrade LRS; treninzi za lokalne dionike u svrhu izrade LRS; izrada studija za područje LAG-a (uključujući i studije isplativosti za neke od projekata koji će biti opisani u LRS); izdaci vezano za izradu LRS (uključujući i konzultantske izdatke te izdatke za aktivnosti konsultiranja dionika u svrhu bolje pripreme LRS); administrativni troškovi (rad ureda i troškovi zaposlenika) za LAG koji nije ostvario potporu za tekuće troškove u razdoblju 2007 – 2013 i za LAG kojemu je istekao IPARD ugovor.	Do 100% ukupnih prihvatljivih troškova, najviše do 100.000 EUR-a
Podmjera 19.2	Provedba operacija unutar CLLD strategije	Nositelji projekta sa područja LAG-a (koji su podnijeli zahtjev LAG-u) i odabrani LAG-ovi unutar podmjere 19.2.	Projekti koji su u skladu sa lokalnom razvojnom strategijom i Programom ruralnog razvoja.	Intenzitet potpore za pojedini projekt će ovisiti o intenzitetu potpore za svaku pojedinu mjeru/podmjeru/operaciju iz Programa ruralnog razvoja (mogućnost povećanja do 20% te meljem odluke lokalne akcijske grupe prikazane u lokalnoj razvojnoj strategiji) Najviši iznos potpore je do 3.000.000 EUR-a po odabranom lokalnoj akcijskoj grupi
Podmjera 19.3.	Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	Odabrani LAG-ovi unutar podmjere 19.2 i lokalni dionici s područja LAG-a koji su odabrani za sudjelovanje u projektu suradnje.	Priprema aktivnosti suradnje lokalne akcijske grupe (troškovi putovanja i smještaja tijekom traženja partnera za suradnju; troškovi prijevoda, simultanog prijevoda, organizacije sastanaka, itd.; specifična znanja vezana uz djelokrug planiranog projekta suradnje) i provedba aktivnosti suradnje lokalne akcijske grupe (troškovi provedbe međuteritorijalnih projekata suradnje - unutar granica RH; troškovi provedbe transnacionalnih projekata suradnje - između država članica ili s trećim državama). Prihvatljivi partneri su lokalne akcijske grupe te lokalna javna i privatna partnerstva na ruralnom ili urbanom području koji provode neku vrstu lokalne razvojne strategije, unutar ili izvan EU.	Do 100% ukupnih prihvatljivih troškova, najviše do 100.000 eura po odabranom LAG-u.
Podmjera 19.4.	Tekući troškovi i animacija	Odabrani LAG-ovi unutar podmjere 19.2.	Tekući troškovi: djelatnici i administrativni troškovi odabranih LAG-ova kao što su troškovi ureda LAG-a (najamnine, režije, uredski materijal itd.), troškovi djelatnika (plaće, putni troškovi itd.), uredska oprema itd.; troškovi treninga za djelatnike i članove (treninzi za promotore projekata se ne smiju financirati unutar tekućih troškova) kao što su troškovi stručnjaka, najam prostora za trening, hrana i piće, putni troškovi, dnevnice itd.; troškovi vezano za odnose sa javnošću kao što su promotivni materijali, mrežne stranice, promotivne aktivnosti itd.; financijski troškovi kao što su bankovne i poštanske naknade, itd.; troškovi umrežavanja kao što je sudjelovanje djelatnika i članova LAG-a na sastancima, uključujući sastanke Mreže za ruralni razvoj i Europske mreže za ruralni razvoj, nacionalne i europske mreže LAG-ova; troškovi monitoringa i evaluacije LRS (na nivou LAG-a) kao što su troškovi stručnjaka, itd. Animacija: razmjena znanja između dionika kao što su troškovi puta u smještaja, kotizacije, itd.; informiranje i promidžba LRS kao što su javni skupovi, letci, brošure, web stranice, itd.; pomoć potencijalnim korisnicima za razvoj projekata i pripremu prijave kao što su putni troškovi, uredska oprema, itd.; operativni troškovi nastali za potrebe animacije kao što su najamnine, režije, uredski materijal, uredska oprema, itd.; troškovi osoblja nastali provedbom animacije kao što su plaće, putni troškovi, itd.; troškovi nastali provedbom animacije kao što su uredski materijal, trošak stručnjaka, itd.	Do 100% ukupnih prihvatljivih troškova, ukupno do 25 % dodijeljenih javnih izdataka lokalne razvojne strategije

Tablica 21 – Podmjere Mjere 19

2.2.5. STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA DO 2020²⁵

Osnovni strateški dokument u području turizma je još uvijek 'Strategija razvoja turizma do 2020. godine', nastala u travnju 2013. godine. U njoj se kao dominantni hrvatski proizvodi ističu:

- Sunce i more
- Nautički turizam (yachting/cruising)
- Poslovni turizam
- Kulturni turizam - (i) gradski turizam, (ii) turizam baštine, (iii) turizam događanja, (iv) kreativni turizam te (v) vjerski turizam

Kao proizvodi s izraženom perspektivom razvoja ističu se:

- Zdravstveni turizam - (i) wellness turizam, (ii) lječilišni turizam i (iii) medicinski turizam
- Cikloturizam
- Gastronomija i enologija
- Ruralni i planinski turizam
- Golf turizam
- Pustolovni i sportski turizam
- Ekoturizam

Tržišna spremnost izabranih turističkih proizvodnih grupa/proizvoda za Južni Jadran prikazana je na slijedećem grafu .

Slika 62 - Tržišna spremnost izabranih turističkih proizvodnih grupa/proizvoda za Južni Jadran

²⁵ Preneseno iz Strategije razvoja turizma do 2020. godine

Prema tom dokumentu sadržaji i raznolikost mogućnosti za zabavu, sport i kupnju tradicionalno su kritične točke hrvatske turističke ponude. Također, Hrvatska je tipičan primjer zrele turističke destinacije s dominacijom jednog proizvoda ('sunce i more') s visokom sezonalnosti poslovanja.

Dokument definira ključnih pet razvojnih ograničenja razvoja hrvatskog turizma:

- **Kvaliteta i struktura ponude**, koju sačinjavaju:
  - Struktura turističkog smještaja (samo 13% hotelskog smještaja),
  - Izvansmještajna ponuda (nedostatak kongresnih centara, zdravstvenih/wellness kapaciteta i golf igrališta, tematskih/zabavnih parkova, kvalitetno osmišljenih tematskih ruta, kulturnih sadržaja i muzeja),
  - Tržišna struktura (dominiraju veliki gospodarski subjekti što predstavlja poteškoću novim poduzetničkim projektima i negativno utječe na zainteresiranost potencijalnih ulagača, posebno onih u međunarodno etabliranim krugovima) i
  - Dostupnost (nedostaje redovitih zračnih linija koje su ključne za rješavanje problema prekratke sezone, a i loša međusobna pomorska povezanost hrvatskih destinacija, kao i zaostajanje u modernizaciji željezničke mreže);
- **Investicijska klima**, koju sačinjavaju:
  - Percepcija stranih i domaćih velikih investitora (pretjerano administriranje, neusklađene zemljišne knjige, dugi rokovi ishoda potrebnih dozvola, neusklađenost zakonskih propisa, ograničena mogućnost etažiranja i nepostojanje uobičajenih svjetskih modela upravljanja turističkim nekretninama, općenito nedovoljno jasne procedure za realizaciju investicija te neizvjesnost),
  - Opći uvjeti investiranja (Niska dostupnost kapitala, Visoki troškovi poslovanja, Nedovoljni investicijski poticaji),
  - Upravljanje državnim investicijskim potencijalom (dugotrajni procesi pripreme projekata za stavljanje na tržište, nedostatak upravljačkog kapaciteta i znanja da ta imovina pronađe najbolje/najatraktivnije investitore, neutvrđene granice pomorskog dobra i neusklađenost prostornih planova koje su donijele jedinice lokalne samouprave sa stvarnim potrebama investicijskih projekata u turizmu, predugo vrijeme usuglašavanja između državne i lokalne razine);
- **Marketing i prodaja**, koju sačinjavaju:
  - Sustav komercijalizacije (Nedovoljno jasno utvrđena nadležnost komercijalizacije i razvoja turističkih proizvoda na razini države, regija, destinacija i privatnog sektora, previše offline, a premalo online oglašavanja),
  - Brendiranje /oznake kvalitete (zastarjeli vizualni identitet i promotivne poruke, neprihvaćeni regionalni i destinacijski brandovi na emitivnim tržištima, ne postoji prihvaćen sustav posebnih oznaka kvalitete smještajnih objekata koji bi osiguravao prepoznatljivost posebne kvalitete i/ili diferencirane ponude, Nisu uvedene oznake kvalitete za ostale objekte destinacijske ponude (restorane, barove, turističku infrastrukturu i sl.),
  - Web (Hrvatski turizam nema konzistentnu, hijerarhijski ustrojenu i efikasnu web platformu, Na regionalnim i lokalnim razinama pretežito pasivan odnos prema elektroničkom marketingu i web društvenim servisima, Općenito nedovoljna informatička pismenost ljudi u sustavu turizma),
  - Baza znanja i istraživanje (Promocija i prodaja se previše baziraju na iskustvu, a premalo na istraživanju, Nedostatak kvalitetnih analiza podataka o glavnim emitivnim tržištima i vrstama klijenata s tih tržišta, nedovoljno poznavanje primjera najbolje prakse iz okruženja i šire, kao novih smjerova kretanja u marketingu i prodaji),
  - Odnosi s javnošću (Analiza trendova i predviđanja posljedica koje utječu na organizaciju i stvaraju mišljenje javnosti nije uspostavljena; Proces strateške komunikacije koja gradi korisne odnose između hrvatskog turizma i njegovih javnosti (interno i eksterno) u začecima);
- **Ljudski potencijali i upravljanje kvalitetom**, koju sačinjavaju:
  - Formalno obrazovanje (Postojeći sustav formalnog obrazovanja ne osigurava dovoljno kvalitetne kadrove što izravno ugrožava kvalitetu turističkih usluga, a time i konkurentnost turizma Hrvatske na međunarodnom tržištu),
  - Cjeloživotno učenje (Postojeći programi stručnog usavršavanja usmjereni su na usavršavanje proizvodno-uslužnog osoblja u hotelijerstvu pružanjem osnovnih stručnih znanja, a samo

- sporadično i iznimno su namijenjeni srednjem i višem menadžmentu koji je ključan za unapređenje konkurentnosti turističkog gospodarstva Hrvatske, Ne postoji sustav licenciranih nositelja programa cjeloživotnog učenja u turizmu, koji bi se temeljio na usklađenim programima prilagođenim ciljanim skupinama polaznika),
- Stvaranje svijesti o turizmu (ne postoji opći obrazovni program namijenjen najširoj populaciji, koji bi bio usmjeren na stvaranje svijesti o značaju turizma u Hrvatskoj u najranijoj dobi, kada se formiraju životni stavovi (osnovna škola);
  - Zakonski okvir i upravljanje, koju sačinjavaju:
    - Zakonski okvir (niz zakona i/ili provedbenih propisa u ingerenciji različitih ministarstava, što dovodi do potencijalnog “pravnolegislativnog rašomona” u kojem se nije lako snaći, Velik broj zakonskih akata relevantnih za turističko privređivanje indirektno upućuje na zakonsku prenormiranost i mogućnost proturječnih tumačenja zakonskih odredbi, kompleksna i nedovoljno jasna zakonska regulativa. Takvi institucionalni uvjeti otežavaju investicijsku aktivnost domaćih, a pogotovo inozemnih ulagača),
    - Nedovršena privatizacija (zastarijevanje proizvoda i postupni gubitak konkurentne pozicije, a u uvjetima polaganog tržišnog odumiranja konstantno je rasla i zaduženost),
    - Upravljanje prostorom (Nedovoljna raspoloživost analiza prihvatnog kapaciteta okoliša za turističke aktivnosti kao alata za planiranje i upravljanje prostorom na principu održivog razvitka i ekosustavnog pristupa. Nedovoljno korištenje strateških planova razvoja turizma kao stručne podloge u procesu izrade prostornih planova, a u svrhu racionalnog korištenja raspoloživog turističkog prostora),
    - Upravljanje destinacijom (Na nacionalnoj razini ne postoji međuresorno tijelo s jasnom misijom provođenja turističke strategije te donošenja i provođenja operativnih mjera. Jedinice iz sustava turističkih zajednica (županijske i lokalne turističke zajednice) jedina su zakonski uređena potpora sustavu upravljanja turizmom, no njihova misija je u praksi pretežito orijentirana na marketing i sporedne djelatnosti, a tek manjim dijelom na razvoj proizvoda. Znatno broj turističkih zajednica ima oskudne materijalne i ljudske potencijale te posljedičnu nisku funkcionalnu aktivnost.

Razvojna načela hrvatskog turizma do 2020. godine prikazana su na slijedećoj slici

Slika 63 – Razvojna načela hrvatskog turizma do 2020. godine²⁶

²⁶ Izvor: Institut za turizam

U skladu s tim načelima i globalnim turističkim kretanjima, sustav vrijednosti nove vizije razvoja hrvatskog turizma kako je ovaj dokument predstavlja prikazana je na slijedećoj slici.

Slika 64 – Sustav vrijednosti nove vizije hrvatskog turizma

Vizija hrvatskog turizma do 2020. godine je prema ovom dokumentu:

'Hrvatska je u 2020. godini globalno prepoznatljiva turistička destinacija, konkurentna i atraktivna za investicije, koja stvara radna mjesta i na održiv način upravlja razvojem na svom cjelokupnom prostoru, njeguje kulturu kvalitete, a svojim gostima tijekom cijele godine pruža gostoljublje, sigurnost i jedinstvenu raznovrsnost autentičnih sadržaja i doživljaja.'

Strateški ciljevi koji podržavaju tu viziju su slijedeći:

- Glavni cilj razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine je povećanje njegove atraktivnosti i konkurentnosti, što će rezultirati ulaskom u vodećih 20 turističkih destinacija u svijetu po kriteriju konkurentnosti;
- Poboljšavanje strukture i kvalitete smještaja (Kontinuirano povećanje udjela hotela te podizanje kvalitete smještaja u kampovima i kućanstvima uz opadanje njihovih udjela u ukupnom smještajnom kapacitetu);
- Novo zapošljavanje (otvaranje od 20 do 22 tisuće novih radnih mjesta u turizmu te oko 10 tisuća radnih mjesta u neturističkim djelatnostima, ali induciranih turističkom aktivnošću);
- Investicije (realizacija novih investicija u iznosu od oko 7 milijardi eura);
- Povećanje turističke potrošnje (ostvarivanje 14,3 milijardi eura ukupne godišnje turističke potrošnje, od čega će 12,5 milijardi eura otpadati na inozemnu, a 1,8 milijardi na domaću potrošnju)

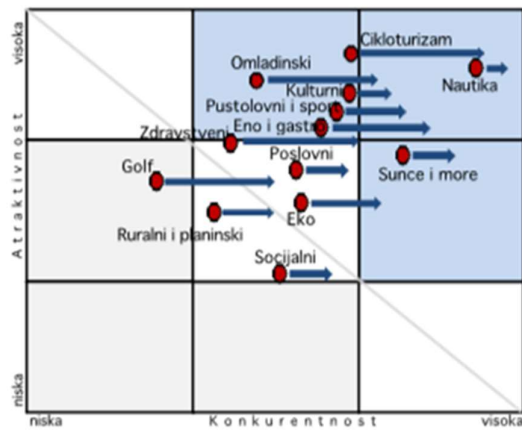
Deset ključnih proizvodnih grupa na kojima će se graditi sustav turističkih proizvoda Hrvatske do 2020. godine prikazan je na slijedećoj slici.

SUSTAV TURISTIČKIH PROIZVODA

- 'Sunce i more'
- Nautički turizam
- Zdravstveni turizam
- Kulturni turizam
- Poslovni turizam
- Golf turizam
- Cikloturizam
- Eno i gastroturizam
- Ruralni i planinski turizam
- Pustolovni i sportski turizam
- Ostali važni proizvodi (eko, omladinski i socijalni turizam)

PORTFOLIO MATRICA TURISTIČKIH PROIZVODA HRVATSKE

Slika 65 – Portfolio matrica turističkih proizvoda Hrvatske

Sustav turističkih proizvoda prema potrošačkim segmentima dan je na slijedećoj slici.

	Mladi (18-24)	DINKS (25-34)	Obitelji (35-49)	Empty nesters (50-65)	Zlatna dob (65+)	Specijalizirani organizatori poslovnih putovanja
Sunce i more	●	●	●	●	○	○
Nautički turizam	○	●	●	●	●	●
Zdravstveni turizam	○	●	○	●	●	○
Kulturni turizam	●	●	○	●	●	●
Poslovni turizam	○	○	○	○	○	●
Golf turizam	○	●	○	●	●	○
Cikloturizam	●	●	○	●	○	○
Eno i gastroturizam	○	●	○	●	●	●
Ruralni i planinski turizam	○	●	●	●	●	○
Pustolovni turizam	●	●	○	●	○	○
Ostali proizvodi	●	●	○	●	●	○

Primarni segment: ●   Sekundarni segment: ●   Tercijarni segment: ○   Segment nije relevantan: ○

Slika 66 – Sustav turističkih proizvoda prema potrošačkim segmentima

Sustav proizvoda po turističkim regijama prikazan je na slijedećoj slici.

Proizvodne grupe	Proizvodi	Istra	Kvarner	Dalmacija Zadar	Dalmacija Šibenik	Dalmacija Split	Dalmacija Dubrovnik	Lika-Karlovac	Središnja Hrvatska	Slavonija	Zagreb
Sunce i more	Sunce i more	Primarni proizvod									
Nautički turizam	Yachting	Primarni proizvod									
	Cruising			Primarni proizvod						Primarni proizvod	
Zdravstveni turizam	Wellness	Primarni proizvod							Primarni proizvod		
	Ujeđišni								Primarni proizvod	Primarni proizvod	
	Medicinski	Primarni proizvod									Primarni proizvod
Kulturni turizam	Gradski turizam	Primarni proizvod							Primarni proizvod		
	Turizam baštine			Primarni proizvod					Primarni proizvod	Primarni proizvod	
	Događanja	Primarni proizvod							Primarni proizvod		Primarni proizvod
	Kreativni turizam	Primarni proizvod									
	Vjerski turizam		Primarni proizvod						Primarni proizvod		
Gastro i eno	Gastro i eno	Primarni proizvod					Primarni proizvod		Primarni proizvod		Primarni proizvod
Poslovni turizam	Skup asocijacije					Primarni proizvod					Primarni proizvod
	Skup korporacije					Primarni proizvod					Primarni proizvod
	Incentive	Primarni proizvod									
	Team building	Primarni proizvod						Primarni proizvod			
Golf turizam	Golf turizam					Primarni proizvod		Primarni proizvod			
Cikloturizam	Cikloturizam							Primarni proizvod	Primarni proizvod		
Ruralni i planinski turizam	Ruralni/seoski								Primarni proizvod	Primarni proizvod	
	Planinski								Primarni proizvod		
Pustolovni i sportski turizam	Ronjenje										
	Kajak/kanu			Primarni proizvod		Primarni proizvod					
	Rafting					Primarni proizvod					
	Adrenalin			Primarni proizvod		Primarni proizvod					
	Lov							Primarni proizvod	Primarni proizvod		
	Ribolov							Primarni proizvod	Primarni proizvod		
	Sport na snijegu										
	Sport pripreme	Primarni proizvod									
Ostali proizvodi	Ekoturizam								Primarni proizvod	Primarni proizvod	
	Omladinski	Primarni proizvod									Primarni proizvod
	Socijalni										

Legenda:

Primarni proizvod	Sekundarni proizvod	Tercijarni proizvod	Proizvod nije dostupan
-------------------	---------------------	---------------------	------------------------

Slika 67 – Sustav turističkih proizvoda prema turističkim regijama

2.2.6. STRATEŠKI MARKETINŠKI PLAN HRVATSKOG TURIZMA ZA RAZDOBLJE 2014-2020.²⁷

Strateški marketinški plan ('SMPHT') zasnovan je na prethodno citiranoj strategiji razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine. Plan definira krovnu strategiju, fokusirane i tradicionalne planove. Fokus je na tri ključna cilja:

- ojačati turistički brend „Hrvatska“ (tzv. BRP plan)
- povećati volumen prometa u predsezoni i posezoni (tzv. PPS plan)
- povećati prosječnu potrošnju po realiziranom gostu (tzv. PCE+ plan)

Uz ove fokusirane planove razrađeni su i tradicionalni planovi koji sadrže:

- plan proizvoda
- plan regija (klastera)
- plan emitivnih tržišta i
- plan podrške turističkoj industriji

Vizija hrvatskog turizma do 2020. godine u skladu sa strategijom razvoja turizma je prema ovom dokumentu:

'Hrvatska želi igrati važnu ulogu na iskustvenim tržištima odmora, istraživanja i zabave te postati odredište s više turističkih proizvoda i s nižom sezonalnošću, većom profitabilnosti po turistu i snažnijim turističkim brendom.'

Na slijedećoj slici dana je SWOT analiza koja daje po 4 faktora u svakoj grupi.

Interna analiza pokazuje potencijal Hrvatske u turizmu izvan proizvoda sunca i mora te glavna ograničenja turističkog brenda 	Eksterna analiza otkriva da su gosti Hrvatske zadovoljni, ali da je pozicioniranje Hrvatske još uvijek lošije od konkurentskog
1 Hrvatska ima perspektivu osvajanja potencijalnog tržišta (ciljanih segmenata gostiju) u predsezoni i posezoni.	1 Hrvatska se povezuje s pozitivnim vrijednostima „sunca i mora“ poput dobrog vremena, prekrasnog primorskog ambijenta te opuštanja.
2 Smještena je blizu većeg broja ključnih tržišta i može promovirati kratke odmore u predsezoni i posezoni.	2 „Potražnja“ bi rado platila više cijene kako bi uživala u drukčijim/inovativnim doživljajima.
3 Određena tržišta u porastu (uključujući tržišne niše) predstavljaju potencijal glede razvoja i promicanja interesantnih/inovativnih doživljaja.	3 Hrvatski su gosti pozitivnih dojmova o Hrvatskoj i uglavnom zadovoljni ponudom, što je razlog zašto se vraćaju.
4 Turistička industrija voljna je surađivati na izgradnji strukturiranih proizvoda i razvijati strateške saveze s drugim dionicima.	4 Hrvatska je brend koji je u glavama potrošača pozicioniran u sklopu snažnijeg brenda: Mediterana.
	
5 Hrvatska nije razvila adekvatan model komuniciranja svojih ključnih prednosti/koristi prema potencijalnom tržištu - nedostaje strukturiran i inovativan plan proizvoda i doživljaja koji bi utjecao na bolju tržišnu prihvaćenost istih.	5 „Potražnja“ u potpunosti ne razumije ukupnu ponudu Hrvatske.
6 Komunikacija je snažno usmjerena na sunce i more (proizvod koji je moguće konzumirati u vremenski ograničenom razdoblju), čime se nedovoljno afirmiraju drugi proizvodi i turistička industrija (turoperatori i putničke agencije).	6 Hrvatska je snažno percipirana kao brend sunca i mora, što ograničava njezinu povezanost s drugim proizvodima.
7 Hrvatska nedovoljno adekvatno komunicira suštinu svog turističkog proizvoda, tj. njegove vrijednosne prijedloge.	7 Prihodovni profil gostiju Hrvatske uglavnom je srednje razine (ovisno o emitivnom tržištu).
8 Turistički brend ne komunicira „jasno obećanje“ kako bi stvorio očekivanja i želju za kupnjom na strani potrošača.	8 Brend nije pozicioniran na aspiracijskoj razini te se smatra brendom srednje vrijednosti.

Slika 68 – SWOT analiza SMPHT 2014-2020

Dokument predviđa plan promjene za učinkovito upravljanje ključnim marketinškim elementima na slijedeći način:

²⁷ Preneseno iz SMPHT 2014-2020., THR&Horwath, Listopad 2014

Tema	Od	Prema
Poslovni cilj	Opseg dolazaka	Profitabilnost
Kvantitativni pristup	Usredotočenost na osvajanje	Usredotočenost na lojalnost i osvajanje
Komunikacija vrijednosti	Neadekvatna strategija komunikacije	Definiranje optimalnog modela komunikacije na ciljanim tržištima
Marketinške smjernice	Upravljanje u skladu s aktivnostima	Upravljanje u skladu s rezultatima
Marketinški pristup	Tradicionalni marketing	Inovativni marketing
Edukacija i specijalizacija	Nedovoljna ulaganja u marketinšku edukaciju	Visoke investicije u marketinšku edukaciju
Organizacija i upravljanje	Klasična organizacijska struktura	Prilagodba organizacijske strukture i strukture upravljanja te bolja komunikacija prema nižim razinama sustava TZ-ova i strukovnim organizacijama
Mreža predstavništava HTZ-a	Nedovoljno učinkovita mreža predstavništava u inozemstvu	Mreža predstavništava u inozemstvu s jasno definiranim aktivnostima i operativnim ciljevima, usklađenim s temeljnim marketinškim ciljevima
Odnosi s turoperatorima	Pomoć turoperatorima	Razvoj strateških saveza
Podrška sektoru	Manji broj „klasičnih“ usluga podrške sektoru turizma	Usluge zasnovane na učinkovitosti, odnosu trošak - profit, međunarodnim trendovima, novim prioritetima itd.

Slika 69 – Plan promjene iz SMPHT 2014-2020

Numerički iskazani glavni ciljevi u kombinaciji s pomoćnima, dani su na slijedećoj slici.

Glavni ciljevi:		1	2	3
		Povećati snagu brenda + 50 %* (snaga brenda)	Povećati PPS dolaske + 1 milijun dolazaka u PPS razdoblju do 2020.**	Povećati dnevnu potrošnju + 15 %*** (bez učinka inflacije)
Pomoćni ciljevi	Potrošač	75 % svjesnosti o brendu među populacijom Njih 60 % razumjet će ponudu Hrvatske	10 milijuna - potencijal ciljane populacije	Povećati dnevnu potrošnju per capita na 540 kn (+ 15 % neto*) prije 2020.
	Suradnja	+ 25 % svjesnosti među poslovnim suradnicima	+ 30 % PPS ponude + 20 % PPS medijska kampanja + 20 % PPS zračni prijevoz	+ 20 % prisutnosti u ponudi turoperatora s ponudama veće dodane vrijednosti
	Interno	Postići 75 % potpore ključnih domaćih subjekata u pogledu usklađenosti s nacionalnim brendom	Privući + 50 % ključnih subjekata u PPS projekt	Privući + 30 % nacionalnog sektora da predloži poboljšane ponude namijenjene ciljanim skupinama turista

* U usporedbi s 2013.

** Procijenjeni utjecaj SMP 2014. – 2020. iznosi 1,3 milijuna dolaska iznad organskog/generičkog rasta prometa

*** U usporedbi s 2011.

Slika 70 – Glavni ciljevi SMPHT 2014-2020

U pogledu emitivnih tržišta SMPHT predlaže raspored marketinških napora na ključnih 18 tržišta na slijedeći način..

Slika 71 – Raspored marketinških napora prema SMPHT 2014-2020

SMPHT predlaže slijedeći proizvodni portfelj Hrvatske (koji objedinjava sve proizvode definirane Strategijom razvoja turizma RH do 2020. godine).

Opustiti se	Istraživati	Uživati	Sastati se
Hrvatska obala	Vino i gastronomija	Za ljubitelje prirode	Sastanci izvan gužve
Jedrenje u Hrvatskoj (nautika)	Avantura i sportovi*	Za ljubitelje kulture i umjetnosti	Mali i srednji događaji
Ruralna Hrvatska	Priroda**	Za ljubitelje vodenih sportova	Poticajna putovanja
Zdravlje i wellness	Kultura	Za ljubitelje aktivnog turizma	Team building

* Uključuje biciklizam i golf-turizam.
** Odnosi se na ekoturizam, ruralni i planinski turizam.

Slika 72 – Hrvatski proizvodni portfelj prema SMPHT 2014-2020

Plan preporučuje naglašavanje specifičnih kategorija i linija proizvoda.

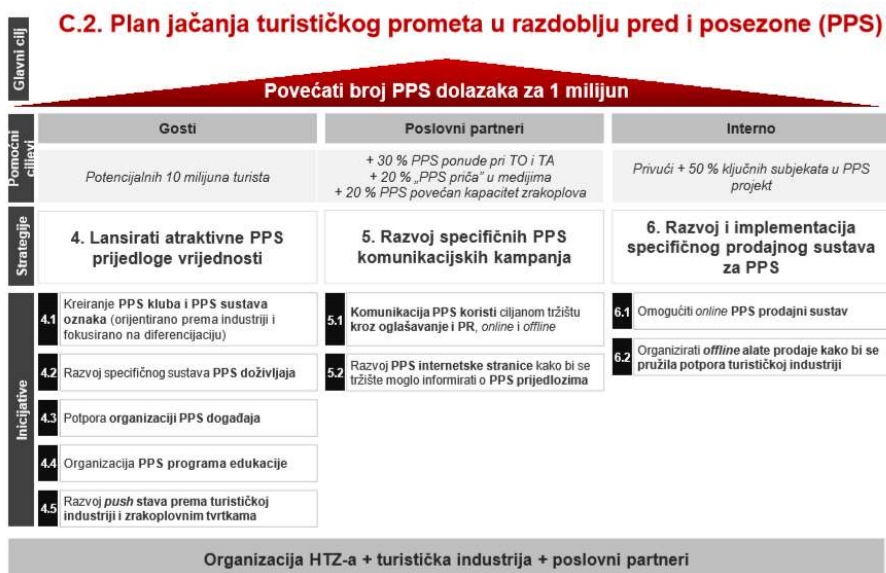
<p>Hrvatska obala</p> <ul style="list-style-type: none"> Ture po otocima (engl. <i>Island hopping</i>) Aktivni odmor na obali Obalne ture Šarmantna ribarska mjesta na obali Kampovi Gastronomski užici Jadrana Paketi „let/jedrenje“ ili „let/kampiranje“ Obiteljski odmor na obali itd. 	<p>Posebni interesi</p> <ul style="list-style-type: none"> Avanturizam i sport <ul style="list-style-type: none"> Hrvatska za avanturiste Biciklizam i planinski biciklizam Sport u Hrvatskoj Biciklizam <ul style="list-style-type: none"> Biciklističke staze & EuroVelo staze Paketi „vozi/biciklira“ Priroda <ul style="list-style-type: none"> Fotografije prirode Rute u prirodi Promatranje ptica Ruralni i planinski <ul style="list-style-type: none"> Autentično hrvatsko selo Odmor na selu 	<p>Kultura i ture</p> <ul style="list-style-type: none"> Kulturne i povijesne ture UNESCO-ovo kulturno naslijeđe Šarmantni gradovi i mjesta Odmori na selu Hrvatske Nacionalni parkovi i parkovi prirode Šarmantni gradovi Hrvatske na kontinentu Šarmantna ribarska mjesta na obali Paketi „let/rent-a-car“ 	<p>Vino i gastronomija</p> <ul style="list-style-type: none"> Opće gastronomske ture Temalizirane gastronomske ture (npr. maslinovo ulje, bijeli tartufi itd.) Vinske ture Gurmanski doživljaji kontinentalne Hrvatske Gastronomski užici Jadrana 	<p>Jedrenje u Hrvatskoj</p> <ul style="list-style-type: none"> Mjesta za jedrenje Ture po otocima Paketi „let/jedrenje“ Jedrenje jadranskom obalom
<p>Kratki odmori</p> <ul style="list-style-type: none"> Kulturne ture Tematski događaji Doživite Dubrovnik (Split, Zadar, Zagreb...) Najautentičniji hrvatski gradovi Čuda prirode Hrvatske 	<p>Sastanci u opuštenom ambijentu</p> <ul style="list-style-type: none"> Sastanci na Jadranu Sastanci za pamćenje Korporativna događanja u Hrvatskoj Poticajna putovanja 	<p>Zdravlje i wellness</p> <ul style="list-style-type: none"> Toplice i priroda Zdravstveni i medicinski tretmani Morski wellness i zdravstveni turizam (<i>thalasso</i>) 	<p>Golf (Sportovi)</p> <ul style="list-style-type: none"> Golf uz more Poboljšajte svoj golf-zamah u Hrvatskoj 	

Slika 73 – Specifične kategorije i linije proizvoda prema SMPHT 2014-2020

Na slijedećim slikama prikazani su ključni marketinški planovi Hrvatske, u skladu sa prethodnim razmatranjima.

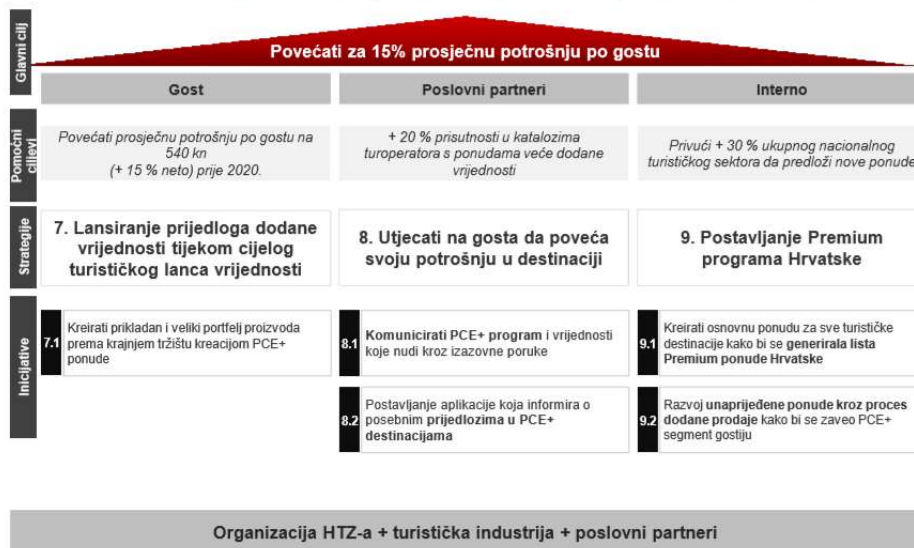

Slika 74 – Plan jačanja snage brenda (BRP) prema SMPHT 2014-2020

Slika 75 – Plan jačanja turističkog prometa u razdoblju pred iposezone (PPS) prema SMPHT 2014-2020

C.3. Plan povećanja prosječne potrošnje po gostu (PCE+)

Slika 76 – Plan povećanja prosječne potrošnje po gostu (PCE+) prema SMPHT 2014-2020

Ove planove podržava i plan podrške turističkoj industriji.

Slika 77 – Plan podrške turističkoj industriji (IS) prema SMPHT 2014-2020

Prema zamišljenoj dinamici dokumenta SMPHT Plan BRP bi trebao biti u potpunosti proveden do kraja 2016. godine. Plan PPS bi trebao biti u potpunosti proveden do kraja 2018. godine. Plan PCE+ bi trebao biti u potpunosti proveden do kraja 2020. godine, kao i plan IS.

Postoje i drugi operativni dokumenti, koji se ovdje posebno ne analiziraju, no uzimaju se u obzir prilikom postavljanja lokalne strategije i strateških opcija. To su:

- Nacionalni program – akcijski plan razvoja zdravstvenog turizma, Institut za turizam, Zagreb, Prosinac 2014;
- Akcijski plan razvoja kulturnog turizma, Institut za turizam, Zagreb, Ožujak 2015 (radni materijal);
- Nacionalni program upravljanja i uređenja morskih plaža - akcijski plan, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, Prosinac 2014;

2.2.7. PROGRAM 'KONKURENTNOST TURISTIČKOG GOSPODARSTVA'

Temeljem strategije razvoja turizma RH do 2020, godine i pratećih zakonskih akata, Ministarstvo turizma pokrenulo je Program 'Konkurentnost turističkog gospodarstva', u sklopu kojeg donosi niz mjera za njegovu konkretizaciju. Riječ je o 4 paketa mjera koje su usmjerene na:

- A - povećanje kvalitete ponude i usluge (povećanje standarda, kvalitete i dodatne ponude, diversifikacija poslovanja i održivi razvoj, korištenje novih tehnologija, poboljšanje socijalne uključenosti u hotelima, kampovima, opg-ima, obj. u domaćinstvu);
- B - razvoj posebnih oblika turizma;
- C - pripremu dokumentacije (priprema projektne dokumentacije za nove investicije u turizmu);
- D - međunarodnu prepoznatljivost (internacionalizacija);

Ti paketi namijenjeni su subjektima malog gospodarstva (trgovačka društva izvan javnog sektora, obrti i zadruge), seljačkim domaćinstvima i fizičkim osobama (privatni iznajmljivači), a ukupni iznos bespovratnih sredstava je 26,65 milijuna kuna.

Ključni ciljevi programa su:

- Razvoj ponude složenih/inovativnih/kreativnih turističkih proizvoda
- Povećanje razine zauzetosti smještajnih kapaciteta i produljenje sezone na destinacijama
- Povećanje prosječne potrošnje po danu boravka
- Povećanje razine zaposlenosti i samozapošljavanja
- Umrežavanje s drugim pružateljima turističkih usluga na destinacijskoj razini
- Unapređenje međunarodne prepoznatljivosti

Podmjere u sklopu mjere A su slijedeće:

A.1. HOTELI – hotel, aparthotel, turističko naselje, hotel baština (heritage), pansion (Iznos potpore: 50-500 tis.kn)

- Obnova i uređenje smještajnih jedinica i pratećih sadržaja
- Razvoj i unapređenje dodatnih sadržaja: bazeni (vanjski min 30m2 i unutarnji min 20m2), wellness, sadržaji za djecu itd.
- Ulaganje u realizaciju tematskog definiranja hotela, tj. utvrđivanje posebnog standarda (Business, Meetings, Casino, Family, Spa, Ski itd.)
- Povećanje energetske učinkovitosti; zeleno poduzetništvo i sl.

A.2. KAMPOVI – kamp, kamp naselje, kampiralište, kamp odmorište, hostel (Iznos potpore: 50-300 tis.kn)

- Obnova, proširenje i uređenje postojećeg kampa
- Izgradnja novih kampova, kampirališta i kamp odmorišta (posebice uz prometnice, jadransko zaleđe, kontinent)
- Novi sadržaji: bazeni (uvjeti kao kod hotela), zabavni i tematski park...
- Poboljšanje uvjeta za osobe sa invaliditetom
- Ulaganje u zeleno poduzetništvo

A.3. SELJAČKO DOMAĆINSTVO – OPG (Iznos potpore: 30-200 tis.kn)

- Obnova, proširenje i uređenje postojećeg domaćinstva
- Ulaganje u uređenje izletišta, kušaonica, vinotočja
- Osnivanje novog seljačkog domaćinstva
- Razvoj i unapređenje dodatnih sadržaja; bazeni, sportsko-rekreativni, edukativni, tematski parkovi, etno zbirke itd.
- Povećanje i poboljšanje uvjeta za osobe sa invaliditetom
- Korištenje obnovljivih izvora energije

A.4. OBJEKTI U DOMAĆINSTVU – soba, apartman, studio apartman, kuća za odmor, kamp u domaćinstvu (Iznos potpore: 40-300 tis.kn (max 40 tis.kn za bazene)

- Izgradnja i opremanje isključivo novih bazena (min 30m2 za vanjske i 20m2 za unutarnje)

- Udruživanje privatnih iznajmljivača u zadruge ili trgov. dr. te realizacije zajedničkih sadržaja (prijem gostiju, TIC, sanitarni čvorovi, rekreacijski sadržaji, dječja igrališta, parking i sl.).

Mjera B (Iznos potpore: 30-300 tis.kn) odnosi se na slijedeće aktivnosti:

- Ruralni i planinski turizam (aktiviranje planinarskih domova, uređenje i turistička prenamjena napuštenih škola, građevina pučke arhitekture
- Obnova građevina industrijske i druge kulturne baštine za potrebe turizma
- Cikloturizam (odmorišta, servisi, bike&bed i sl.)
- Pustolovni i sportsko-rekreativni turizam (infrastruktura i oprema za špilje, stijene za penjanje, vidikovci, rafting, osmatračnice, adrenalinski parkovi, golf vježbališta, robinzonski smještaj itd.)
- Zabavni i tematski parkovi
- "mali ploveći hoteli" - dovršetak izgradnje novih, obnova ili rekonstrukcija postojećih manjih turističkih brodova za krstarenje, sa elementima tradicijske gradnje

Mjera C (Iznos potpore: max 80 tis.kn) odnosi se na slijedeće aktivnosti:

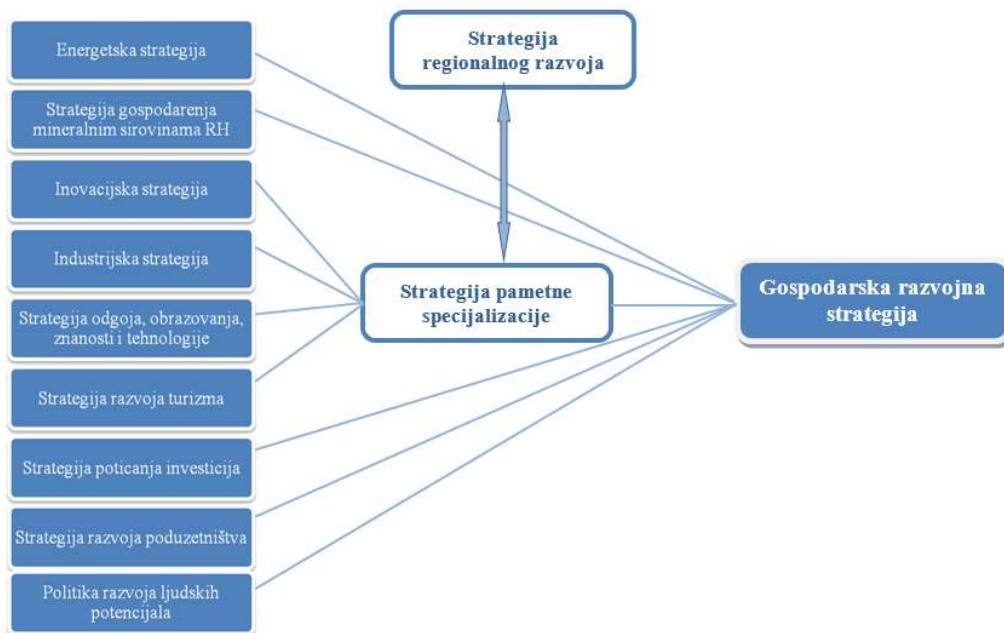
- Studija izvodljivosti/investicijski elaborat
- Tehnička projekta dokumentacija (idejni, glavni, izvedbeni projekt)
- Aktivnosti vezane za lokacijsku i/ili građevinsku dozvolu
- Aktivnosti vezane za procjenu utjecaja zahvata na okoliš
- Ostala potrebna dokumentacija za kandidiranje na Strukturne fondova EU ili druge izvore financiranja

Mjera D (Iznos potpore: max 200 tis.kn) odnosi se na slijedeće aktivnosti:

- Članarine u prestižnim međunarodnim asocijacijama smještajnih ugostiteljskih objekata (prve 3 godine članstva)

2.2.8. INDUSTRIJSKA STRATEGIJA RH

Na slijedećoj shemi prikazan je sustav razvojnih strategija Republike Hrvatske iz kojeg se vidi pozicija industrijske strategije, koja se odnosi na grupe C, F i J NKD-2007 klasifikacije.

Slika 78 – Sustav gospodarske razvojne strategije RH, Izvor: RH Ministarstvo Gospodarstva, 2014

Kriteriji razvrstavanja i rangiranja poddjelatnosti NKD kao osnovnih analitičkih jedinica prilikom izrade ove strategije bili su:

- profitabilnost poddjelatnosti (EBITDA);
- izvozna orijentacija poddjelatnosti (udio prihoda od izvoza u ukupnim приходima);
- veličina poddjelatnosti (broj zaposlenih poddjelatnosti);

Hrvatska ima relativno mali udio djelatnosti koje se smatraju visoko-tehnološkima. Prema Eurostatu to su:

- proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka;
- proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda;
- proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava (proizvodnja željezničkih lokomotiva i tračnih vozila);
- proizvodnja vojnih borbenih vozila te prijevoznih sredstava druge namjene;

Strategija 'Europa 2020' navodi tri ključna elementa za pokretanje gospodarskog rasta koji se razrađuju kroz konkretna djelovanja na razini EU-a i na nacionalnoj razini:

- pametan rast, koji potiče znanje, inovacije, obrazovanje i digitalno društvo;
- održivi rast, koji istodobno potiče konkurentnost te proizvodnju koja se efikasnije odnosi prema resursima; te
- uključivi rast, koji povećava uključenost u tržišta rada i stjecanje vještina, čime se sprječava siromaštvo.

Provedba te strategije je u kontekstu četiriju stupova industrijske politike:

- Investicije u inovacije;
- Funkcionalnije unutarnje tržište i bolji pristup međunarodnim tržištima;
- Bolji pristup financijama i tržištima kapitala;
- Razvoj ljudskog kapitala.

Kao visoko tehnološki intenzivne djelatnosti klasificirane su djelatnosti:

- C21 Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka, i
- C26 Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda.

Srednje visoko tehnološki intenzivne djelatnosti su:

- C20 Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda,
- C27 Proizvodnja električne opreme,
- C28 Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.,
- C29 Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica, i
- C30 Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava

Srednje nisko tehnološki intenzivne djelatnosti su:

- C19 Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda,
- C22 Proizvodnja proizvoda od gume i plastike,
- C23 Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda,
- C24 Proizvodnja metala,
- C25 Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme, i
- C33 Popravak i instaliranje strojeva i opreme.

Kao nisko tehnološki intenzivne djelatnosti klasificirane su:

- C10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda,
- C11 Proizvodnja pića,
- C12 Proizvodnja duhanskih proizvoda,
- C13 Proizvodnja tekstila,
- C14 Proizvodnja odjeće,
- C15 Proizvodnja kože i srodnih proizvoda,
- C16 Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala,
- C17 Proizvodnja papira i proizvoda od papira,
- C18 Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa,
- C31 Proizvodnja namještaja,
- C32 Ostala prerađivačka industrija.

Općina Jelsa posjeduje samo industrije iz ove posljednje grupe, za koje strategija navodi slijedeće:

C10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda

Među najvažnije globalne trendove koji prevladavaju u industrijskoj djelatnosti proizvodnje prehrambenih proizvoda ubrajaju se:

- učinkovitost proizvodnje kao ključ dugoročne održivosti;
- potražnja za diversificiranim proizvodima;
- sigurnost hrane;
- rastuća važnost tržišta zemalja u razvoju;
- održivost kao temeljna poslovna praksa;
- okrupnjavanje poduzeća i
- restrukturiranje vrijednosnog lanca

Očekuje se daljnji rast ove industrijske djelatnosti na svjetskoj razini koji će prvenstveno biti vođen potencijalom zemalja u razvoju, njihovom rastućem stanovništvu i dohodcima. Maloprodaja je dio djelatnosti za koji se očekuje da će ostvariti najveće koristi od rasta cjelokupne proizvodnje prehrambene industrije.

- Proizvodnja prehrambenih proizvoda u EU (uključujući proizvodnju pića) predstavlja najveći proizvodni sektor u pogledu ostvarene dobiti, broja zaposlenih te dodane vrijednosti.
- U okviru hrvatskog klastera konkurentnosti prehrambeno-prerađivačkog sektora definirana su prioritetna područja razvoja: unaprjeđenje poslovnog okruženja i jačanje konkurentnosti prehrambeno-

prerađivačkog sektora, unaprjeđenje i diversifikacija proizvodnje kroz istraživanje i razvoj, tehnološki razvoj i primjenu inovacija, razvoj ljudskog kapitala kroz unaprjeđenje znanja, sposobnosti i vještina te brendiranje prehrambeno-prerađivačkog sektora i proizvoda primjenom inovativnog dizajna i promidžbenih aktivnosti te utvrđivanje prioriternih standarda kvalitete. Poticanje tradicionalnih, izvornih i kvalitetnih proizvoda, kako bi se stvorila njihova prepoznatljivost na širem području EU-a, stvara potencijal za stvaranje tržišnih niša i rast proizvodnje.

C11 Proizvodnja pića

- Novi je trend usmjerenost na stvaranje vlastite marke proizvoda. Na tržištima, koja se tek razvijaju, upravljanje lancem nabave mora uključiti potrebe rastuće ali promjenjive potražnje, dok je na razvijenim tržištima naglasak na smanjivanju troškova i poboljšanju usluga kupcima. Revizijom svojih lanaca nabave, poduzeća dobivaju širi pregled ključnih političkih, ekonomskih i ekoloških rizika i načina na koji mogu utjecati na poslovanje.
- Važan je plasman proizvoda djelatnosti kroz turizam.
- Ograničavajući čimbenici djelatnosti proizvodnje pića uključuju zastarjelu tehnologiju i potrebe ulaganja u nove tehnologije, otežan pristup kapitalu, nisku razinu suradnje u sektoru istraživanja i razvoja, nedostatak strategije upravljanja okolišem. Ograničavajući je čimbenik i nedovoljna raspoloživost sirovina za proizvodnju pa postoji potreba za uvozom.
- Perspektive budućeg razvoja leže u ulaganjima u poljoprivrednu i znanstveno-tehnološku infrastrukturu koja omogućuje veće prihode i dodanu vrijednost povećanjem učinkovitosti proizvodnje i integracijom između poljoprivredne i proizvodnje pića.

Industrijska strategija RH definira slijedeće skupine industrijskih poddjelatnosti:

- „**Pokretači**“ – velike izvozno orijentirane poddjelatnosti koje ostvaruju pozitivan EBITDA i zapošljavaju značajan broj zaposlenih. Od ovih poddjelatnosti očekuje se da ostvaruju veće stope rasta i zapošljavanja od kretanja BDP-a, odnosno preko 5%, koji se temelji prvenstveno na povećanju izvoza. Ključne industrijske poddjelatnosti.
- „**Čuvari**“ – velike industrijske poddjelatnosti usmjerene na domaće tržište koje ostvaruju pozitivan EBITDA i zapošljavaju značajan broj zaposlenih. S obzirom na orijentaciju na domaće tržište, očekuju se stope rasta u skladu s kretanjima nacionalne ekonomije, u prosjeku od 1 do 5%. Zadržavanje ili blago povećanje broja zaposlenih. Važne industrijske poddjelatnosti.
- „**Upitnici**“ – poddjelatnosti koje ostvaruju pozitivan EBITDA, bez obzira na orijentaciju (izvoz ili domaće tržište), ali nisu dovoljno velike niti imaju jasno definiranu tržišnu perspektivu da bi se mogle rasporediti u ključne poddjelatnosti.
- „**Problematici**“ – poddjelatnosti koje ostvaruju gubitke, nisu konkurentne, visoko su zadužene, ovisne o vanjskim čimbenicima.
- „**Bez utjecaja**“ – poddjelatnosti koje s obzirom na realizirane prihode i broj zaposlenih te uvažavajući projekcije razvoja, nemaju i neće imati značajnijeg utjecaja na industriju.

U skladu s ovom podjelom u slijedećim tablicama egzaktno su definirane industrijske poddjelatnosti po tim grupama.

Rb.	Šifra	Naziv poddjelatnosti	Broj zaposlenih
1	C 21.2	Proizvodnja farmaceutskih pripravaka	4.117
2	C 10.8	Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda	5.459
3	C 27.1	Proizvodnja elektromotora, generatora, transformatora te uređaja za distribuciju i kontrolu električne energije	4.665
4	C 25.1	Proizvodnja metalnih konstrukcija	13.210
5	C 25.6	Obrada i prevlačenje metala; strojna obrada metala	5.196
6	J 62.0	Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima	9.335
7	C 22.2	Proizvodnja proizvoda od plastike	5.832
8	C 23.1	Proizvodnja stakla i proizvoda od stakla	1.760
9	C 28.9	Proizvodnja ostalih strojeva za posebne namjene	2.078
10	C 27.9	Proizvodnja ostale električne opreme	1.985
11	C 26.3	Proizvodnja komunikacijske opreme	2.201
12	C 14.3	Proizvodnja pletene i kukičane odjeće	2.220
13	C 28.1	Proizvodnja strojeva za opće namjene	3.926
14	C 10.3	Prerada i konzerviranje voća i povrća	4.519
15	C 31.0	Proizvodnja namještaja	9.038
16	C 15.1	Štavljenje i obrada kože; proizvodnja putnih i ručnih torba, sedlarskih i remenarskih proizvoda; dorada i bojenje krzna	3.387
17	C 25.7	Proizvodnja sječiva, alata i opće željezne robe	1.509
18	C 24.5	Lijevanje metala	2.848
19	C 16.2	Proizvodnja proizvoda od drva, pluta, slame i pletarskih materijala	7.248
20	C 29.3	Proizvodnja dijelova i pribora za motorna vozila	2.171
21	C 27.3	Proizvodnja žice i elektroinstalacijskog materijala	892
22	C 28.3	Proizvodnja strojeva za poljoprivredu i šumarstvo	1.044

Tablica 22 – Pokretači industrije RH

Rb.	Šifra	Naziv poddjelatnosti	Broj zaposlenih
1	C 11.0	Proizvodnja pića	6.027
2	C 10.5	Proizvodnja mliječnih proizvoda	4.886
3	F 43.2	Elektroinstalacijski radovi, uvođenje instalacija vodovoda, kanalizacije i plina i ostali građevinski instalacijski radovi	13.136
4	C 10.7	Proizvodnja pekarskih i brašnastih proizvoda te kolača	15.813
5	C 10.1	Prerada i konzerviranje mesa i proizvodnja mesnih proizvoda	7.793
6	C 18.1	Tiskanje i uslužne djelatnosti povezane s tiskanjem	5.784
7	C 25.9	Proizvodnja ostalih gotovih proizvoda od metala	4.179
8	C 17.2	Proizvodnja proizvoda od papira i kartona	2.544
9	C 23.6	Proizvodnja proizvoda od betona, cementa i gipsa	2.844
10	J 58.1	Izdavanje knjiga, periodičnih publikacija i ostale izdavačke djelatnosti	4.855
11	C 26.2	Proizvodnja računala i periferne opreme	1.411
12	C 10.4	Proizvodnja biljnih i životinjskih masti	1.178
13	C 28.2	Proizvodnja ostalih strojeva za opće namjene	2.754

Tablica 23 – Čuvari industrije RH

Rb.	Šifra	Naziv poddjelatnosti	Broj zaposlenih
1	J 63.1	Obrada podataka, usluge poslužitelja i djelatnosti povezane s njima; internetski portali	1.395
2	C 10.2	Prerada i konzerviranje riba, rakova i mekušaca*	1.392
3	C 20.3	Proizvodnja boja, lakova i sličnih premaza, grafičkih boja i kitova	645
4	C 32.5	Proizvodnja medicinskih i stomatoloških instrumenata i pribora	838
5	C 25.5	Kovanje, prešanje, štancanje i valjanje metala; metalurgija praha	869
6	C 20.4	Proizvodnja sapuna i deterdženata, sredstava za čišćenje i poliranje, parfema i toaletno-kozmetičkih preparata	1.499
7	C 33.2	Instaliranje industrijskih strojeva i opreme	742
8	C 25.3	Proizvodnja parnih kotlova, osim kotlova za centralno grijanje toplom vodom	1.112
9	C 23.7	Rezanje, oblikovanje i obrada kamena	1.608
10	C 25.2	Proizvodnja metalnih cisterni, rezervoara i sličnih posuda	828
11	C 28.4	Proizvodnja strojeva za obradu metala i alatnih strojeva	897
12	C 20.5	Proizvodnja ostalih kemijskih proizvoda	1.035
13	C 26.1	Proizvodnja elektroničkih sastavnica i ploča	1.187
14	C 13.2	Tkanje tekstila	365
15	J 59.1	Proizvodnja i distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa	878
16	C 10.9	Proizvodnja pripremljene hrane za životinje	971
17	C 10.6	Proizvodnja mlinarskih proizvoda, škroba i škrobnih proizvoda	1.815
18	C 20.2	Proizvodnja pesticida i drugih agrokemijskih proizvoda	215
19	J 58.2	Izdavanje softvera	568
20	C 26.7	Proizvodnja optičkih instrumenata i fotografske opreme	584
21	C 29.1	Proizvodnja motornih vozila	686
22	C 26.5	Proizvodnja instrumenata i aparata za mjerenje, ispitivanje i navigaciju; proizvodnja satova	367

Tablica 24 – Upitnici industrije RH

Rb.	Šifra	Naziv poddjelatnosti	Broj zaposlenih
1	C 30.3	Proizvodnja zrakoplova i svemirskih letjelica te srodnih prijevoznih sredstava i opreme	301
2	C 27.5	Proizvodnja aparata za kućanstvo	940
3	C 24.4	Proizvodnja plemenitih i ostalih obojenih metala	1.203
4	C 23.3	Proizvodnja proizvoda od gline za građevinarstvo	1.571
5	C 15.2	Proizvodnja obuće	4.975
6	C 20.1	Proizvodnja osnovnih kemikalija, gnojiva i dušičnih spojeva, plastike i sintetičkoga kaučuka u primarnim oblicima	3.786
7	F 42.2	Gradnja cjevovoda, vodova za električnu struju i telekomunikacije	3.695
8	C 30.2	Proizvodnja željezničkih lokomotiva i tračničkih vozila	1.941
9	C 23.9	Proizvodnja brusnih proizvoda i nemetalnih mineralnih proizvoda, d. n.	477
10	C 14.1	Proizvodnja odjeće, osim krznene odjeće	13.018
11	C 13.1	Priprema i pređenje tekstilnih vlakana	445
12	C 23.4	Proizvodnja ostalih proizvoda od porculana i keramike	415
13	C 23.5	Proizvodnja cementa, vapna i gipsa	1.419
14	F 42.1	Gradnja cesta i željezničkih pruga	14.993
15	F 41.2	Gradnja stambenih i nestambenih zgrada	29.502
16	F 41.1	Organizacija izvedbe projekata za zgrade	1.658
17	F 43.3	Završni građevinski radovi	6.466
18	C 13.9	Proizvodnja ostalog tekstila	2.299
19	F 43.9	Ostale specijalizirane građevinske djelatnosti	2.071
20	F 43.1	Uklanjanje građevina i pripremni radovi na gradilištu	1.577
21	C 17.1	Proizvodnja celuloze, papira i kartona	1.018
22	F 42.9	Gradnja ostalih građevina niskogradnje	6.828

Tablica 25 - Problematične djelatnosti industrije RH

Rb.	Šifra	Naziv poddjelatnosti	Broj zaposlenih
pozitivan EBITDA			
1	C 26.6	Proizvodnja opreme za zračenje, elektromedicinske i elektroterapeutske opreme	115
2	C 30.9	Proizvodnja prijevoznih sredstava, d. n.	73
3	J 63.9	Ostale informacijske uslužne djelatnosti	188
4	J 59.2	Djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja glazbenih zapisa	177
5	C 32.4	Proizvodnja igara i igračaka	160
6	C 24.1	Proizvodnja sirovog željeza, čelika i ferolegura	198
7	C 24.3	Proizvodnja ostalih proizvoda primarne prerade čelika	53
8	C 26.4	Proizvodnja elektroničkih uređaja za široku potrošnju	13
9	C 25.4	Proizvodnja oružja i streljiva	56
10	C 18.2	Umnožavanje snimljenih zapisa	108
11	C 27.4	Proizvodnja električne opreme za rasvjetu	470
12	C 32.9	Prerađivačka industrija, drugdje nerazvrstana	822
13	C 32.1	Proizvodnja nakita, imitacije nakita (bižuterije) i srodnih proizvoda	227
14	C 13.3	Dovršavanje tekstila	366
15	C 32.3	Proizvodnja sportske opreme	81
negativan EBITDA			
16	C 32.2	Proizvodnja glazbenih instrumenata	13
17	C 27.2	Proizvodnja baterija i akumulatora	21
18	C 21.1	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda	9
19	C 14.2	Proizvodnja predmeta od krzna	37
20	C 23.2	Proizvodnja vatrostalnih proizvoda	52
21	C 26.8	Proizvodnja magnetskih i optičkih medija	2

Tablica 26 - Djelatnosti industrije RH bez utjecaja

Rb.	Šifra	Naziv poddjelatnosti	Broj zaposlenih
1	C 30.1	Gradnja brodova i čamaca	9.461
2	C 33.1	Popravak proizvoda od metala, strojeva i opreme	4.540
3	C 24.2	Proizvodnja čeličnih cijevi i pribora	485
4	C 24.4	Proizvodnja plemenitih i ostalih obojenih metala	1.203
5	C 12	Proizvodnja duhanskih proizvoda	734
6	C 19	Proizvodnja rafiniranih naftnih proizvoda	8.825
7	J 60	Emitiranje programa	5.137
8	J 61	Telekomunikacije	8.855

Tablica 27 - Djelatnosti industrije RH koje nisu rangirane

Zaključno vrednovanje ove strategije izdvaja slijedeće industrijske poddjelatnosti s najvećim potencijalom:

- C 21 Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i pripravaka,
- C 26 Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda,
- C 25 Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda,
- J 62 Računalno programiranje, savjetovanje i povezane djelatnosti (ICT),
- C 27 Proizvodnja električne opreme,
- C 28 Proizvodnja strojeva i uređaja.

Osim navedenih, kao strateške navode se slijedeće djelatnosti:

- C 10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda,
- C 31 Proizvodnja namještaja.

Ova strategija završava sustavom prioriteta i mjera, kako je dalje prikazan.

Prioritet 1: Stvaranje stabilnog investicijskog okruženja

Operativne mjere

1.1. Definiranje odgovarajućih pravnih propisa koji će osigurati stabilne i nepromjenjive ključne uvjete poslovanja koji nisu pod utjecajem političkih promjena (porezna politika, troškovi radne snage, inflacija i druga regulatorna opterećenja) za sve investicije u fiksni kapital za razdoblje od 10 godina – horizontalna mjera

- 1.2. Posebne porezne olakšice za svako ulaganje koje se odnosi na transfer tehnologije i znanja (nema plaćanja poreza na dobit bez obzira na veličinu investicije na razdoblje od 10 godina uz uvjet zapošljavanja minimalno 5 osoba) – vertikalna mjera
- 1.3. Financijski poticaji pri zapošljavanju visoko obrazovane radne snage (nema plaćanja doprinosa u prve dvije godine rada, a nakon toga porezne olakšice za edukaciju, stanovanje, usavršavanje) – vertikalna mjera
- 1.4. Najam materijalnih resursa u vlasništvu RH (poslovni prostori, zemljišta, industrijske zone ili drugi objekti koji su bez namjene) bez naknade za investicije u tehnološko – istraživačke centre - „RH kao regionalni centar za istraživanje i razvoj naprednih tehnologija“ – vertikalna mjera
- 1.5. Podrška (financijska i nematerijalna) za ulaganja u istraživanje, razvoj i inovacije kroz subvencioniranje do 25% prihvatljivih troškova i osiguranje adekvatne pomoći od znanstvene zajednice kroz materijalne i ljudske resurse – vertikalna mjera
- 1.6. Sustav poticaja za zapošljavanje osoba starijih od 50 godina u izvozno orijentiranim poduzećima (osobe starije od 60 godina uz plaćanje 25% doprinosa, osobe starosti od 50 do 60 godina uz plaćanje 50% doprinosa) – vertikalna mjera
- 1.7. Pojednostavljenje standarda i regulatornih mjera u procesu uvođenja novih proizvoda i usluga na tržište – horizontalna mjera
- 1.8. Sustav „dogovaranja“ investicijskih uvjeta za sve projekte od strateške važnosti za razvoj industrije (potrebna infrastruktura, dozvole, porezi, ljudski resursi) – horizontalna mjera
- 1.9. Unapređenje, odnosno povećanje učinkovitosti regulatornog okvira za zaštitu prava intelektualnog vlasništva – horizontalna mjera
- 1.10. Implementacija i kontinuirana prilagodba Strategije poticanja investicija promjenama u okruženju – horizontalna mjera.

Prioritet 2: Poticanje strateške suradnje industrije i obrazovnog sustava

Operativne mjere

- 2.1. Zajednički sustav planiranja potreba za ljudskim resursima industrije i obrazovnog sustava u ciklusima od 10 godina (u nekim industrijskim djelatnostima kontinuirano se javlja nedostatak ljudskih resursa potrebnih znanja i vještina, dok se, s druge strane, određena zanimanja kontinuirano „proizvode za skladište“ pri čemu se javlja nekoliko razina negativnih efekata po gospodarstvo) – horizontalna mjera
- 2.2. Uskladiti prioritete i razvojne ciljeve Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije i Industrijske strategije – horizontalna mjera
- 2.3. Sustav obrazovanja i znanosti prilagoditi potrebama novih tehnologija i potrebama „zelene ekonomije“, odnosno sa 6 prioriternih područja industrijske politike EU („key enabling technologies“: (1) napredne proizvodne tehnologije, (2) bioproizvodi, (3) čisti transport, (5) pametne mreže te (6) energetska i resursna efikasnost) koji bi trebali biti osnovni pokretač zapošljavanja mladih, takozvana „nova znanja za nova zapošljavanja“ – horizontalna mjera
- 2.4. Pojednostavniti sustav zapošljavanja stručnjaka iz inozemstva u područjima industrije gdje ne postoji dovoljna ili adekvatna ponuda radne snage na domaćem tržištu – horizontalna mjera
- 2.5. Razviti poticajni model dodatne edukacije i zapošljavanja starije iskusne radne snage za potrebe industrije (subvencioniranje troškova edukacije i smanjenje doprinosa) – vertikalna mjera
- 2.6. Razviti poticajni sustav za privlačenje kvalitetne i obrazovane radne snage u industriju (u zadnjih 20 godina proces je bio obrnut, odnosno kvalitetna radna snaga zamjenjivala je područje industrije uslužnim i administrativnim poslovima) – horizontalna mjera
- 2.7. Implementacija operativnih mjera Inovacijske strategije s naglaskom na jačanje inovacijskog potencijala gospodarstva te poticanje suradnje između poslovnog, javnog i znanstveno-istraživačkog sektora – horizontalna mjera

- 2.8. Kontinuirano raditi na povećanju atraktivnosti strukovnih zanimanja iz područja strateških i povezanih djelatnosti (izrada plana promocije novih zanimanja na kojima se zasniva „zelena ekonomija“) – horizontalna mjera
- 2.9. Potaknuti jači razvoj sustava stipendiranja i mentorstva kroz smanjenje doprinosa za zapošljavanje stipendiranih osoba u prvih 5 godina rada – vertikalna mjera
- 2.10. Razviti sustav „identificiranja“, vrednovanja, privlačenja i zadržavanja talentiranih i „najpametnijih“ ljudi (osigurati stanovanje, razvoj, edukaciju i posao za minimalno 1000 osoba u razdoblju 2014. – 2020) – horizontalna mjera.

Prioritet 3: Restrukturiranje javne uprave i administracije

Operativne mjere (sve horizontalne)

- 3.1. Kontinuirana prilagodba administrativnih procedura i propisa promjenama koje se događaju u okruženju s ciljem olakšavanja i stvaranja uvjeta za efikasnije poslovanje
- 3.2. Uvođenje sustava ocjenjivanja i vrednovanja kvalitete usluga (rada) javne administracije od strane korisnika (privatni sektor) na kvartalnoj razini, te s time povezan sustav nagrađivanja i sankcioniranja
- 3.3. Informatizacija i transparentnost rada javne administracije u internim procesima, ali i u obavljanju poslova s privatnim sektorom
- 3.4. Reorganizacija rada javne uprave i administracije na temelju sustava definiranja ciljeva, mjerenja radne efikasnosti i uspostave sustava nagrađivanja
- 3.5. Unapređenje internog sustava praćenja efikasnosti i izvještavanja javne uprave i administracije
- 3.6. Povećanje efikasnosti postojeće institucionalne infrastrukture agencija, ureda i ministarstava usklađivanjem i koordinacijom djelovanja te potrebnom reorganizacijom
- 3.7. Razvoj analitičkih i savjetodavnih vještina s ciljem pružanja operativnih savjeta privatnom sektoru po ključnim pitanjima financiranja, pripreme projekata, transfera znanja i povezivanja s međunarodnom zajednicom

Prioritet 4: Razvoj tržišta kapitala – alternativni izvori financiranja

Operativne mjere

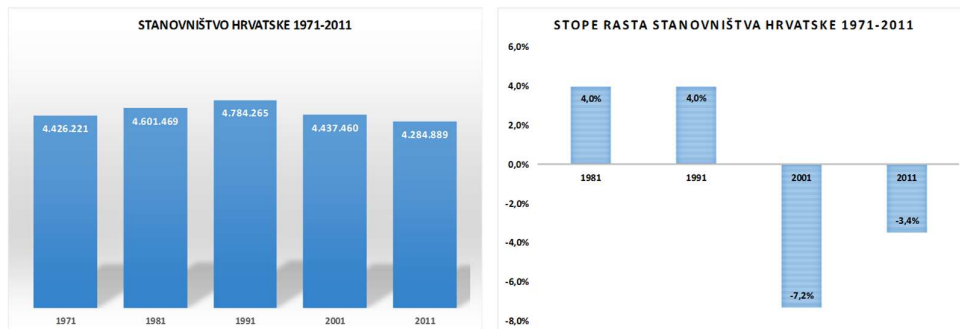
- 4.1. Donošenje poticajnih mjera za snažniju aktivnost fondova rizičnog kapitala i poslovnih anđela – horizontalna mjera
- 4.2. Aktivno sudjelovanje države u razvoju i radu specijaliziranih fondova rizičnog kapitala (istraživanje i razvoj, mezanin, . . .) – vertikalna mjera
- 4.3. Osnivanje fonda rizičnog kapitala specijaliziranog za ulaganje u komercijalizaciju registriranih patenata – horizontalna mjera
- 4.4. Razvoj posebnih programa financiranja (osiguranja) izvoza od strane HBOR-a za strateške industrije Republike Hrvatske – horizontalna mjera
- 4.5. Razvoj poticajnih poreznih mjera za ulaganja fondova rizičnog kapitala u izvozno orijentirana visokotehnološka poduzeća – vertikalna mjera
- 4.6. Organizacija prikupljanja popisa i značajki svih projekata iz područja tehnologije i inovacija koji nisu uspjeli pronaći sredstva za financiranje razvoja s ciljem utvrđivanja potencijala za aktivnu ulogu države u organizaciji financiranja (banka ili fondovi rizičnog kapitala) – horizontalna mjera.

3. INTERNA ANALIZA

3.1. DEMOGRAFSKA ANALIZA²⁸

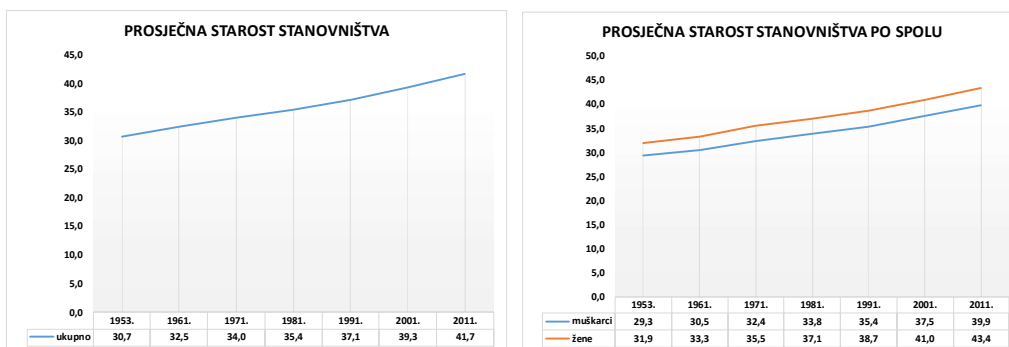
3.1.1. HRVATSKI DEMOGRAFSKI PROBLEM

Hrvatska kao država ima veliki demografski problem smanjivanja i starenja populacije, koji u velikoj mjeri utječe i na njenu sveopću ekonomsku održivost. Na slijedećoj slici prikazano je kretanje ukupnog broja stanovnika u periodu od 1971 do 2011, iz kojeg se to najbolje vidi.

Slika 79 – Kretanje broja stanovnika Republike Hrvatske 1971-2011

Prosječna starost hrvatskog stanovništva dana je na slijedećoj slici.

Slika 80 – Prosječna starost stanovništva Republike Hrvatske 1953-2011

Navedeni trendovi posebno se dobro uočavaju na slijedećoj slici.

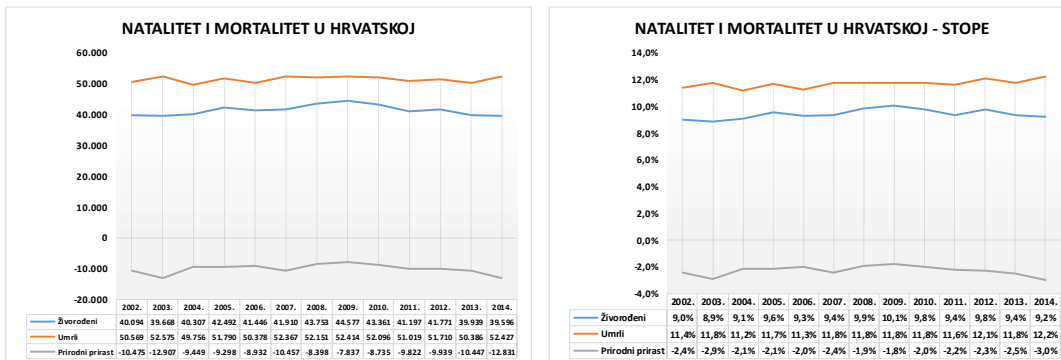
Slika 81 – Indeks starenja i koeficijent starosti stanovništva Republike Hrvatske 1953-2011

²⁸ Sve demografske analize rađene su na podacima Državnog zavoda za statistiku, tako da se taj izvor neće spominjati do kraja ovog poglavlja. Najvećim dijelom riječ je o podacima Popisa stanovništva iz 2011. godine

Indeks starenja predstavlja postotni udio osoba starijih više od 60 godina u odnosu na broj osoba starih do 19 godina. Indeks veći od 40 % ukazuje na proces starenja stanovništva, a hrvatski indeks od 115% bliži se udjelu staračkog stanovništva razvijenih europskih zemalja.

Koeficijent starosti predstavlja postotni udio osoba starijih od 60 godina u ukupnom stanovništvu. Kad prijeđe 12% smatra se da stanovništvo ulazi u proces starenja.

Ovo starenje stanovništva posljedica je smanjivanja nataliteta s jedne strane i produljenog životnog vijeka s druge strane (očekivano trajanje života u Hrvatskoj se u promatranom periodu od 1953 do 2011 povećalo za muškarce sa 59,1 na 73,5 godina, a za žene sa 63,2 godine na 78,1 godinu). Slijedeća slika prikazuje stope nataliteta i mortaliteta u Hrvatskoj u periodu od 2002 do 2014 godine.

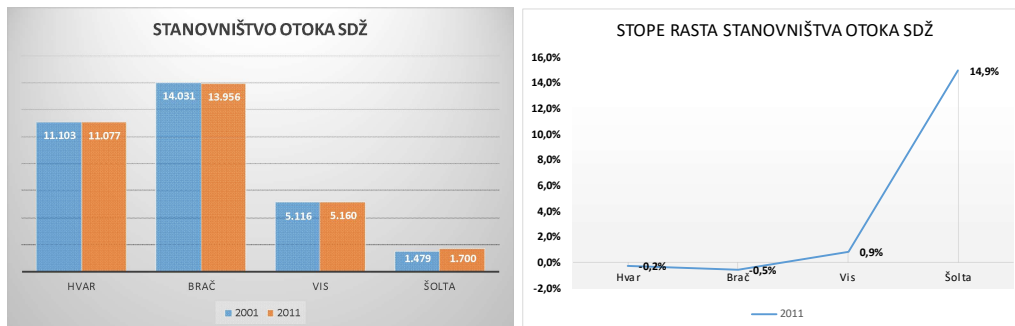
Slika 82 – Natalitet i mortalitet stanovništva Republike Hrvatske 2002-2014²⁹

Najznačajniji efekti tog starenja stanovništva ogledaju se na poremećaju ravnoteže na tržištu rada, kao i na povećanju pritiska na mirovinski sustav.

Dodatni nepovoljan čimbenik predstavlja i odlazak mladih i školovanih ljudi iz Hrvatske (zbog nemogućnosti zapošljavanja, rješavanja stambenog pitanja, opće nesigurnosti radnih mjesta i neodgovarajuće populacijske i obiteljske politike u Hrvatskoj). Prema Državnom Zavodu za statistiku (DZS) Republike Hrvatske (RH), u 2013. godini iselilo se 15.262 osobe, no taj broj je vjerojatno znatno veći, jer veliki dio tih ljudi ne odjavljuje svoje prebivalište u Hrvatskoj. U proteklih 10 godina riječ je o gotovo sto tisuća ljudi, što je zaista alarmantno.

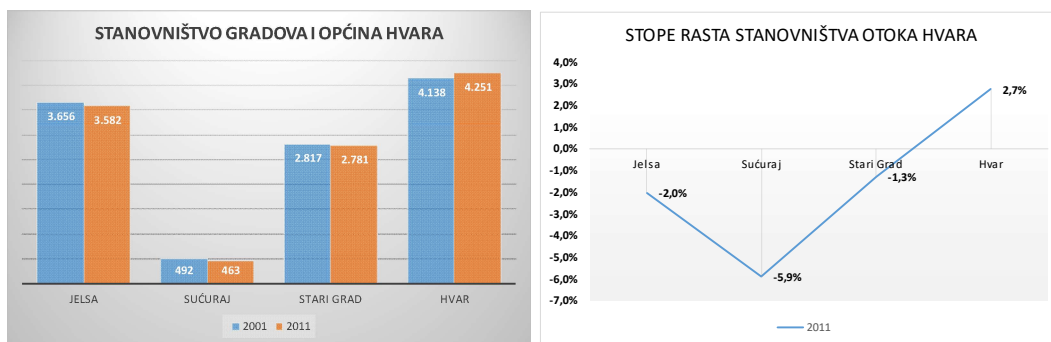
3.1.2. DEMOGRAFSKA ANALIZA OPĆINE JELSA

Splitsko-dalmatinska županija (SDŽ) također bilježi pad stanovništva između dva posljednja popisa. U posljednjem popisu bilježi 454.798 stanovnika, što čini 10,6% ukupnog hrvatskog stanovništva. Stopa pada broja stanovnika iznosi -1,9%, što je ipak bolje od hrvatske stope od -3,4%. U daljnjim razmatranjima fokusirat ćemo se na otočki dio SDŽ, koji predstavlja najuže strateško okruženje općine Jelsa. Taj dio županije u posljednjem popisu bilježi 31.893 stanovnika, što predstavlja rast od 0,5%. Stanje pojedinih otoka dano je na slijedećoj slici.

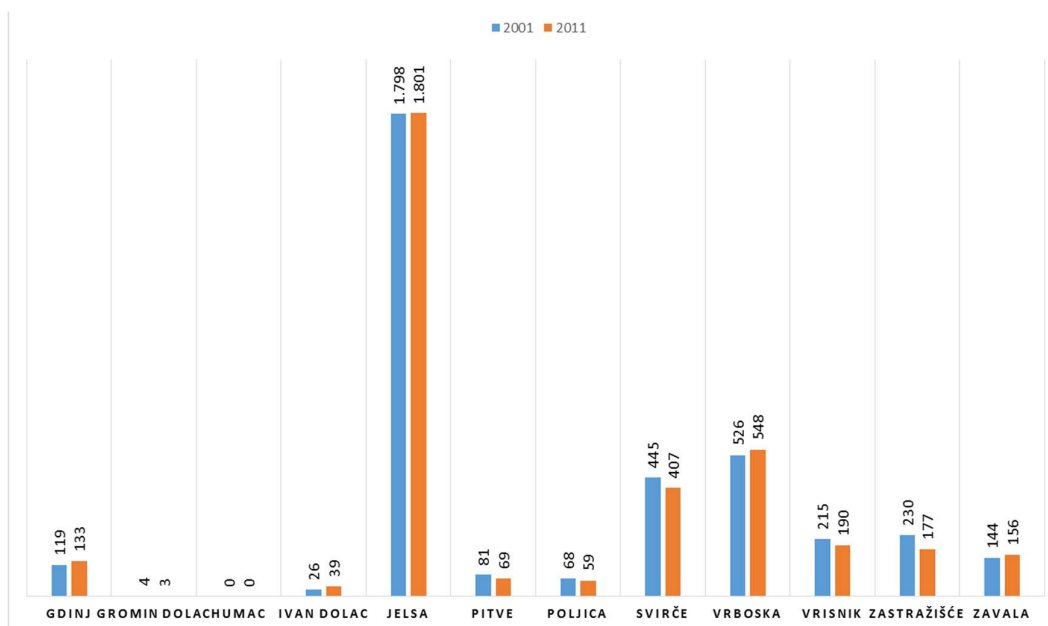
Slika 83 – Stanovništvo otoka SDŽ 2011 i 2011

Iz slike se vidi lagani pad stanovništva otoka Hvara. Nivo gradova i općina otoka Hvara prikazan je na slijedećoj slici.

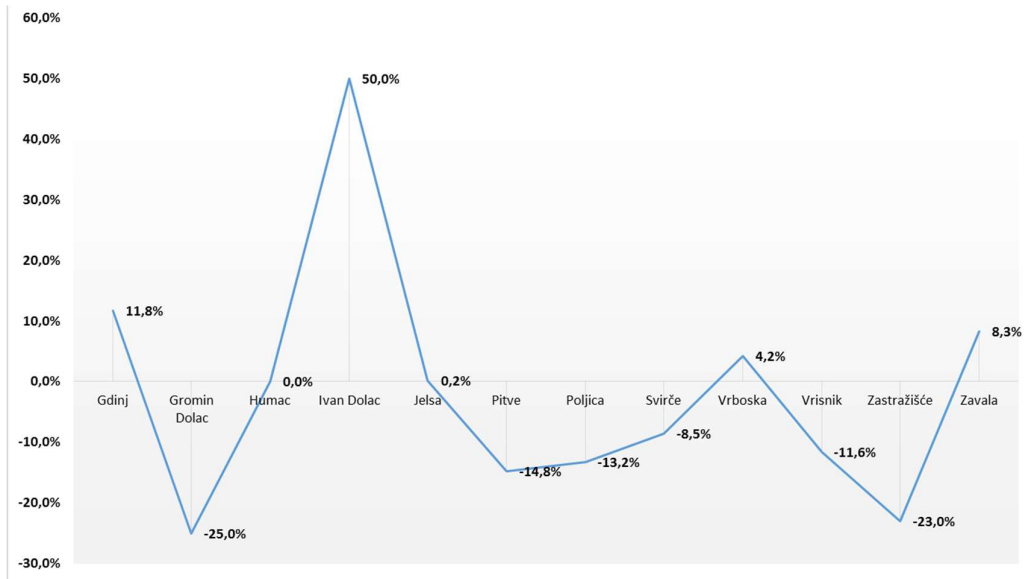
Slika 84 – Stanovništvo gradova i općina otoka Hvara 2001 i 2011

Kretanje stanovništva u istom periodu u naseljima općine Jelsa dano je na slijedećoj slici.

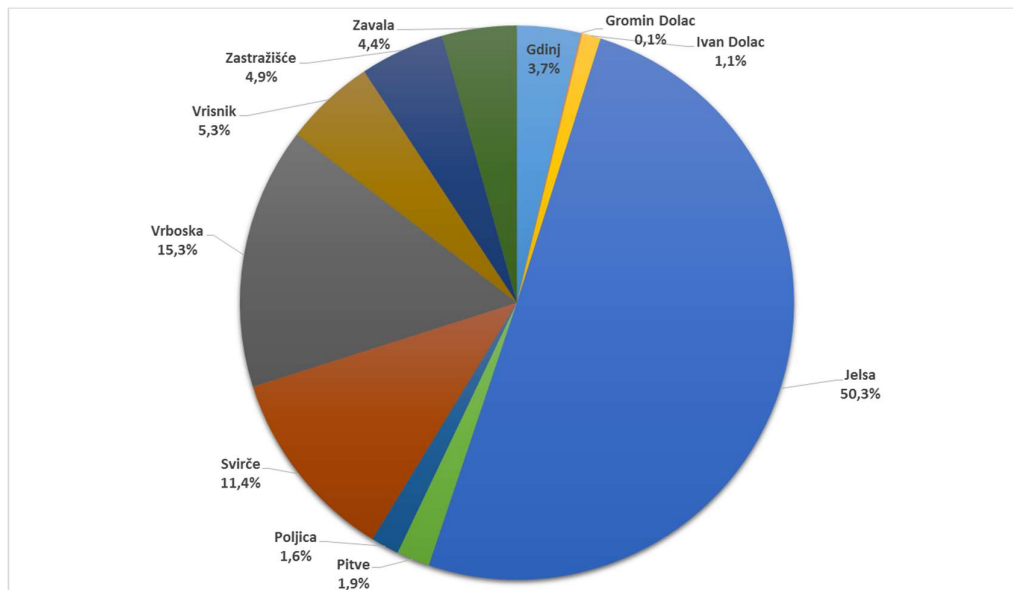
Slika 85 – Stanovništvo naselja općine Jelsa 2001 i 2011

Stope rasta broja stanovnika po naseljima općine Jelsa dane su na slijedećoj slici.

Slika 86 – Stopa rasta stanovništva naselja općine Jelsa između 2001 i 2011

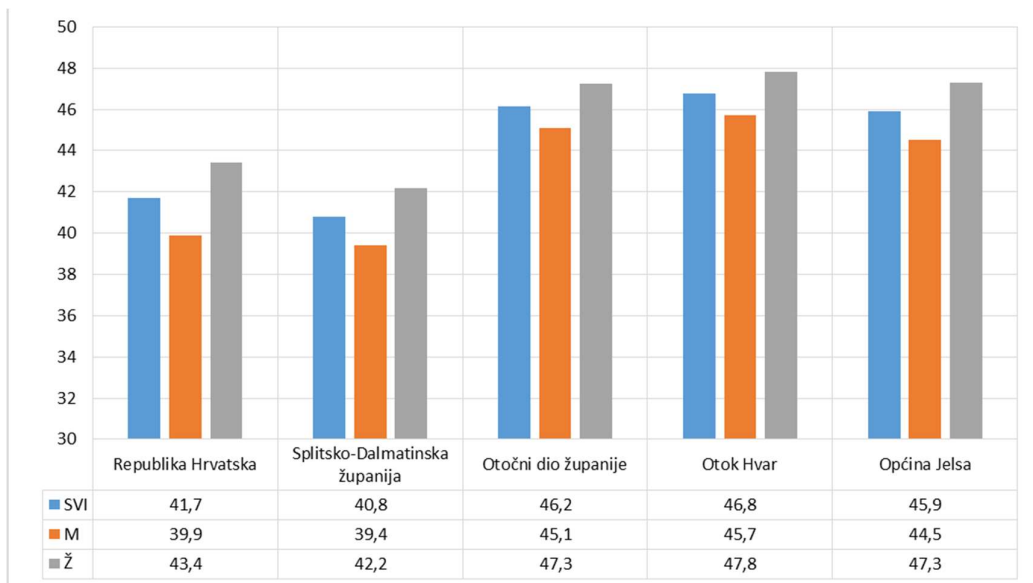
Udjel pojedinih naselja u stanovništvu općine Jelsa prikazan je na slijedećoj slici.

Slika 87 – Udjel pojedinih naselja u stanovništvu općine Jelsa 2011

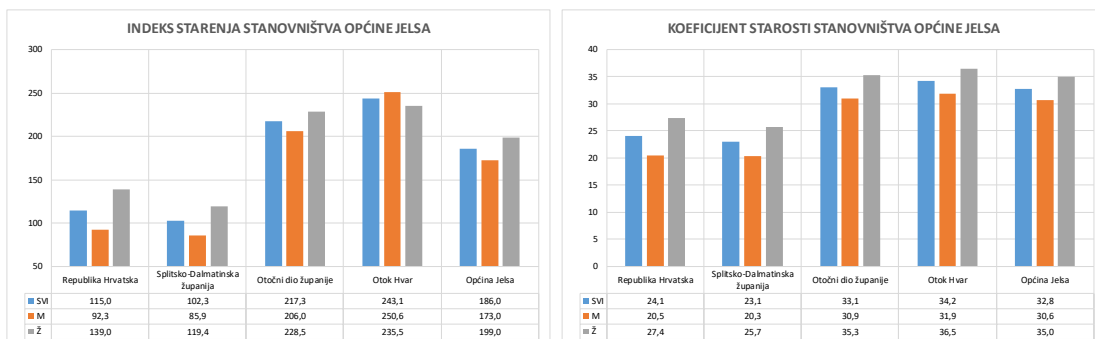
Iz slike se vidi da Jelsa sama čini preko 50% populacije. Značajnija su naselja Vrboska i Svirče, dok su ostala naselja prilično mala, a neka gotovo (Gromin Dolac) ili potpuno bez stanovnika (Humac).

Na slijedećoj slici dan je usporedni prikaz prosječne starosti stanovništva po nivoima (Hrvatska, SDŽ, Otočni dio SDŽ, Otok Hvar i Općina Jelsa), za sve stanovnike (SVI), muškarce (M) i žene (Ž).

Slika 88 – Prosječna starost stanovništva po administrativnim nivoima do Općine Jelsa 2011

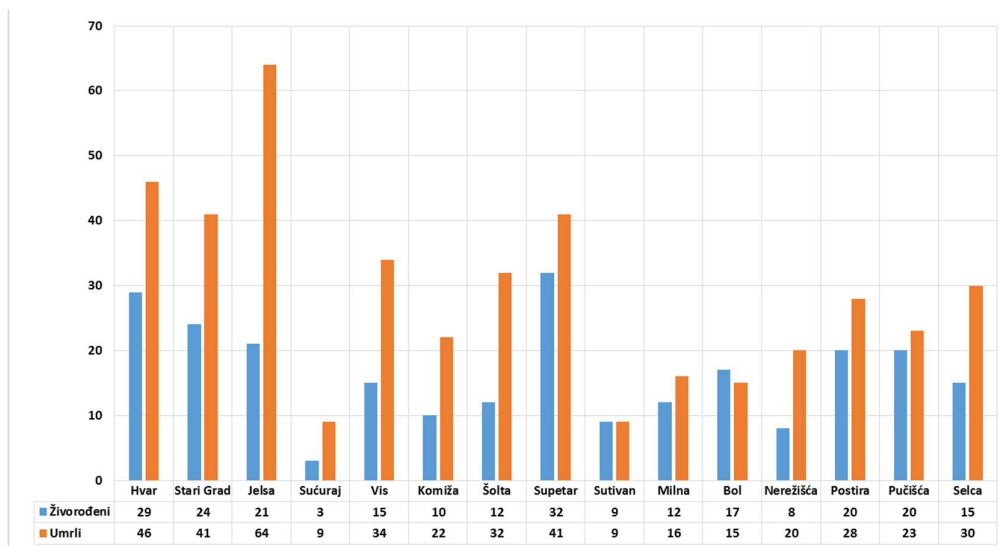
Iz slike se vidi da je prosječna starost otočnog djela županije znatno veća od prosjeka same županije, kao i RH, što je zabrinjavajući podatak, imajući u vidu prethodna razmatranja o starenju hrvatske populacije. Analogni prikaz sa indeksom starenja, odnosno koeficijentom starosti dan je na slijedećoj slici.

Slika 89 - Indeks starenja i koeficijent starosti općine Jelsa 2011

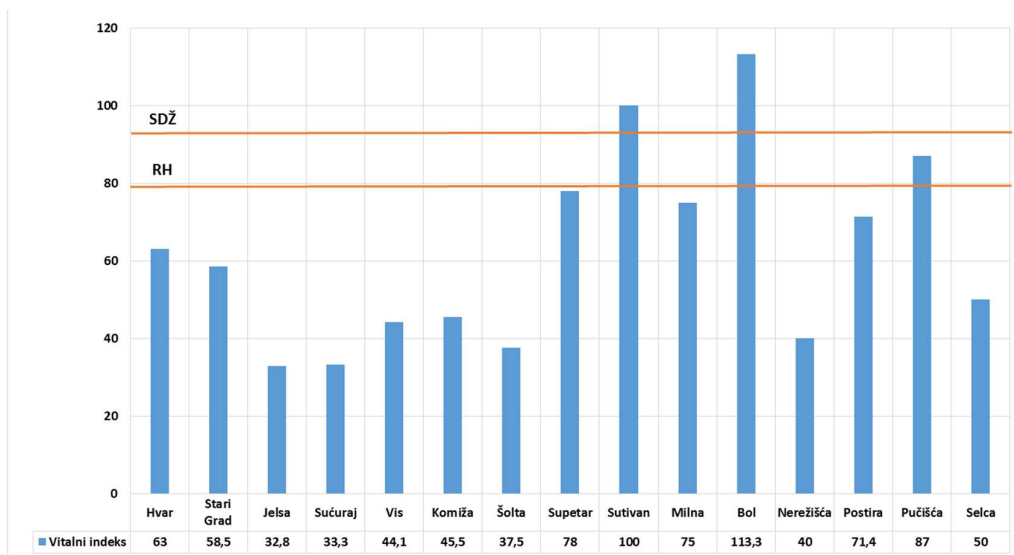
Iz navedenog se nameće zaključak da koliko god da je demografska situacija u Hrvatskoj loša, na otocima, a tako i na Hvaru, odnosno u općini Jelsa je još i gora.

Na slijedećoj slici prikazan je broj živorođenih i umrlih u 2013 godini u svim gradovima i općinama otočkog dijela SDŽ.

Slika 90 – Broj živorođenih i umrlih 2013 u gradovima i općinama otočkog dijela SDŽ

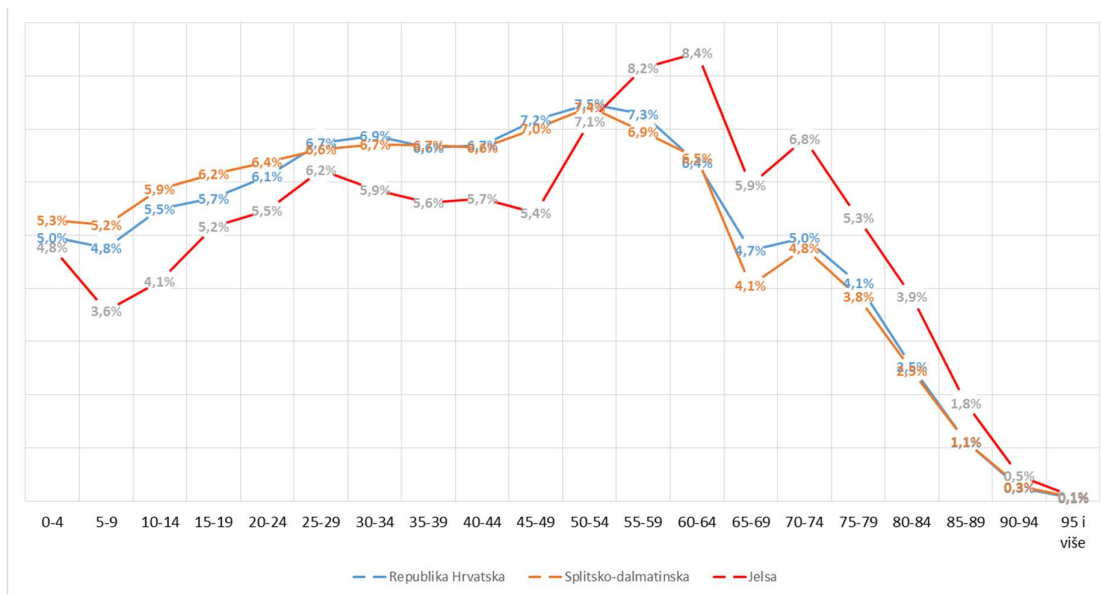
Iz slike se vidi posebno loš položaj Općine Jelsa, a on je još bolje vidljiv u slijedećoj slici gdje izražen vitalnim indeksom (broj živorođenih na 100 umrlih).

Slika 91 – Vitalni indeks gradova i općina otočkog dijela SDŽ (2013)

Iz slike se vidi posebno loše stanje na otoku Hvaru, a pogotovo u općinama Jelsa i Sućuraj.

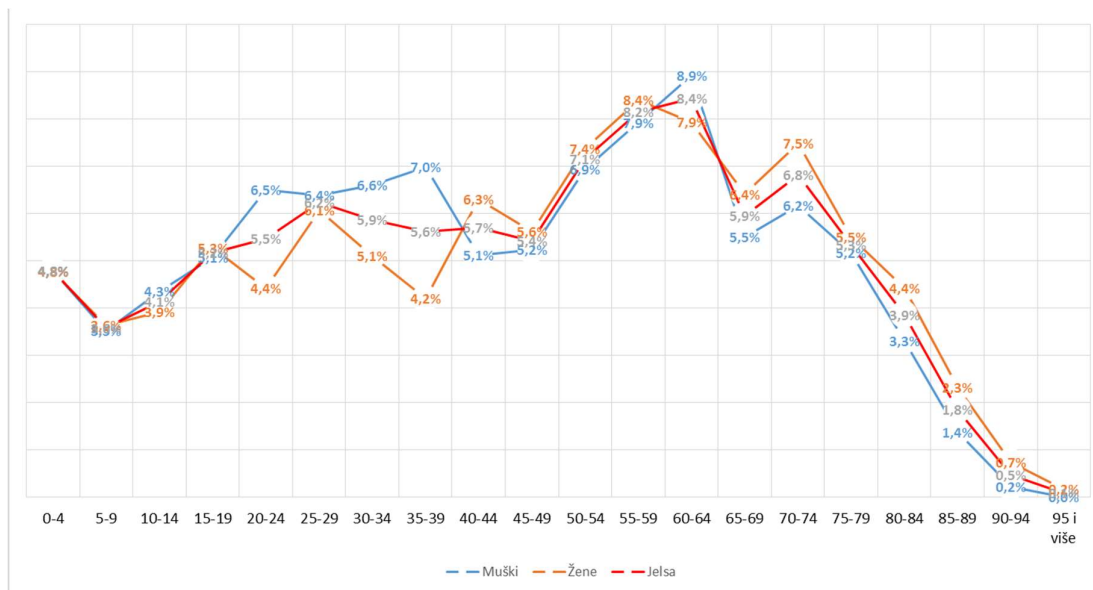
Na slijedećoj slici iz ove osnovne demografske serije prikazana je starosna struktura stanovništva Općine Jelsa u odnosu na strukture SDŽ i RH.

Slika 92 – Starosna struktura stanovništva Općine Jelsa u odnosu na RH i SDŽ

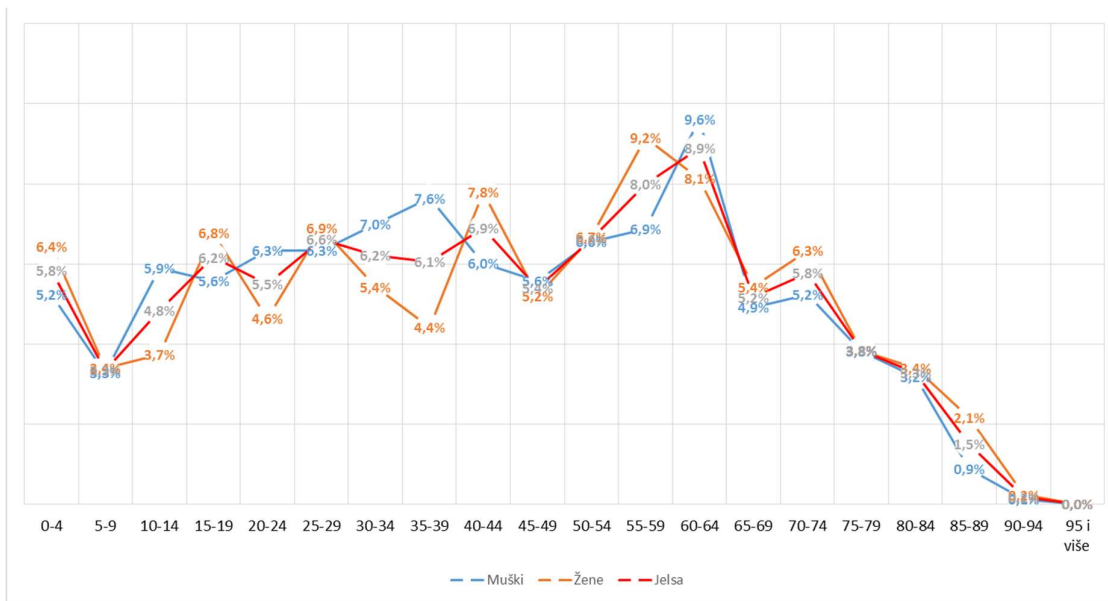
Iz slike se uočava pomak prema starijem dijelu populacije, što je u skladu sa prethodnim analizama prosječne starosti populacije.

Sama starosna struktura općine Jelsa po spolu i ukupno dana je na slijedećoj slici.

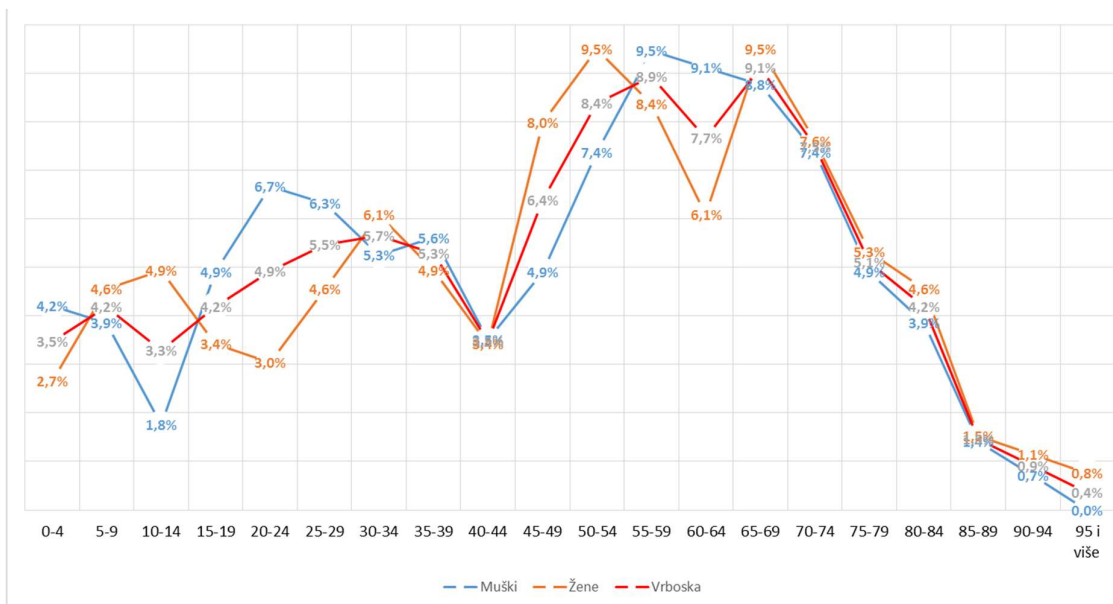
Slika 93 – Starosna struktura stanovništva Općine Jelsa po spolu i ukupno

Starosna struktura naselja Jelsa po spolu i ukupno dana je na slijedećoj slici.

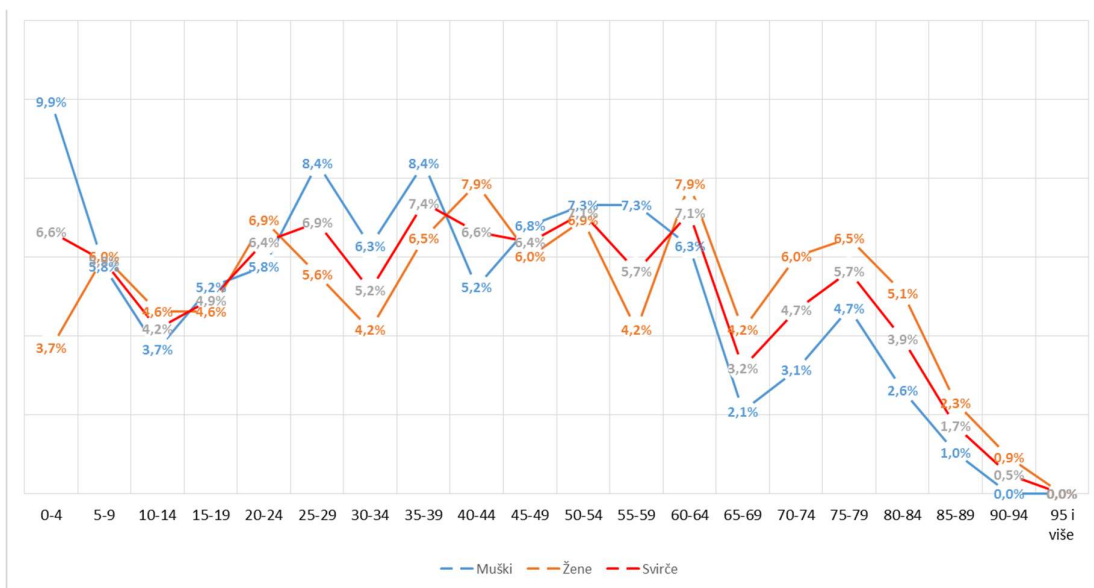
Slika 94 – Starosna struktura stanovništva naselja Jelsa po spolu i ukupno

Starosna struktura naselja Vrboska po spolu i ukupno dana je na slijedećoj slici.

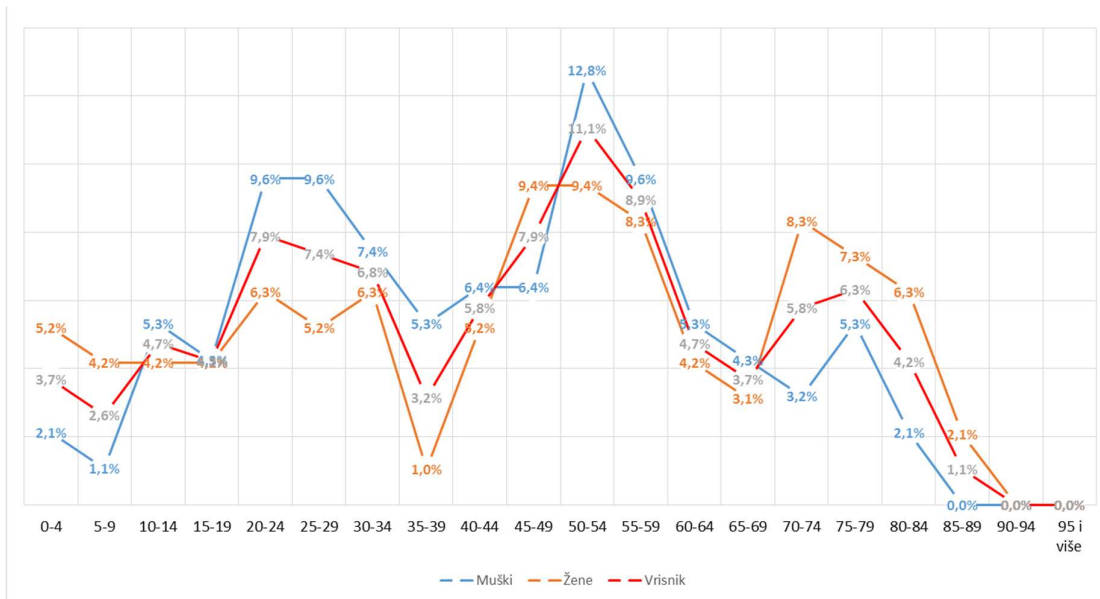
Slika 95 – Starosna struktura stanovništva naselja Vrboska po spolu i ukupno

Starosna struktura naselja Svirče po spolu i ukupno dana je na sljedećoj slici.

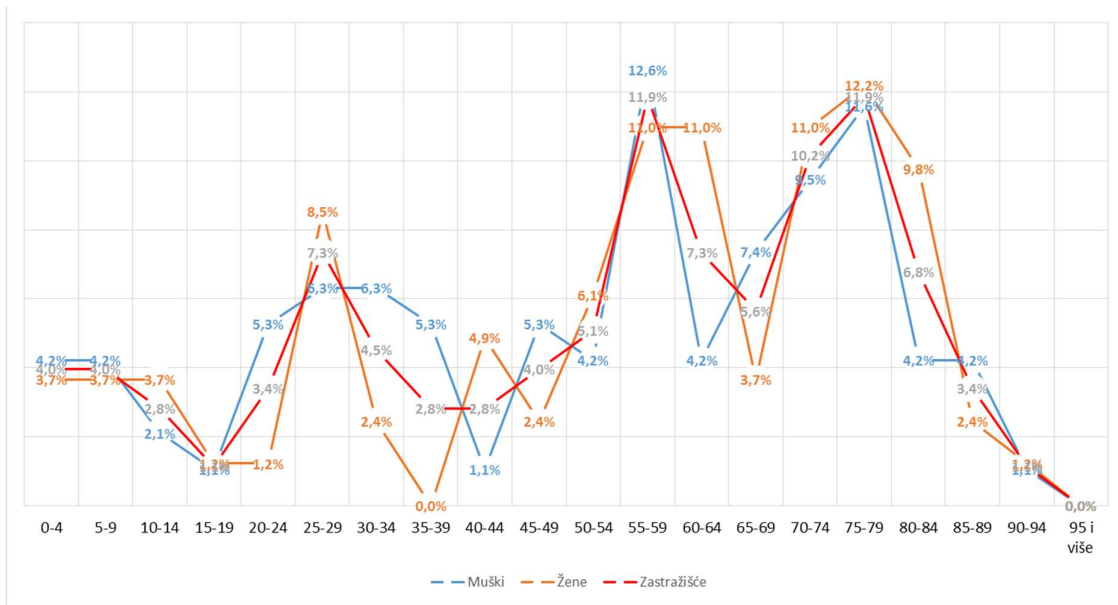
Slika 96 – Starosna struktura stanovništva naselja Svirče po spolu i ukupno

Starosna struktura naselja Vrisnik po spolu i ukupno dana je na sljedećoj slici.

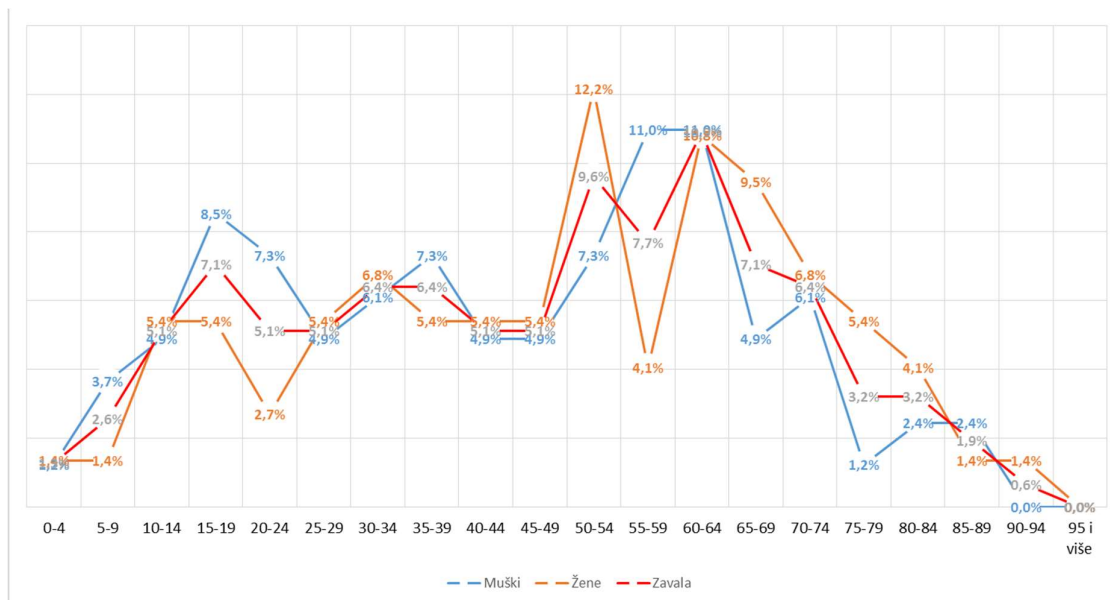
Slika 97 – Starosna struktura stanovništva naselja Vrisnik po spolu i ukupno

Starosna struktura naselja Zastražiče po spolu i ukupno dana je na sljedećoj slici.

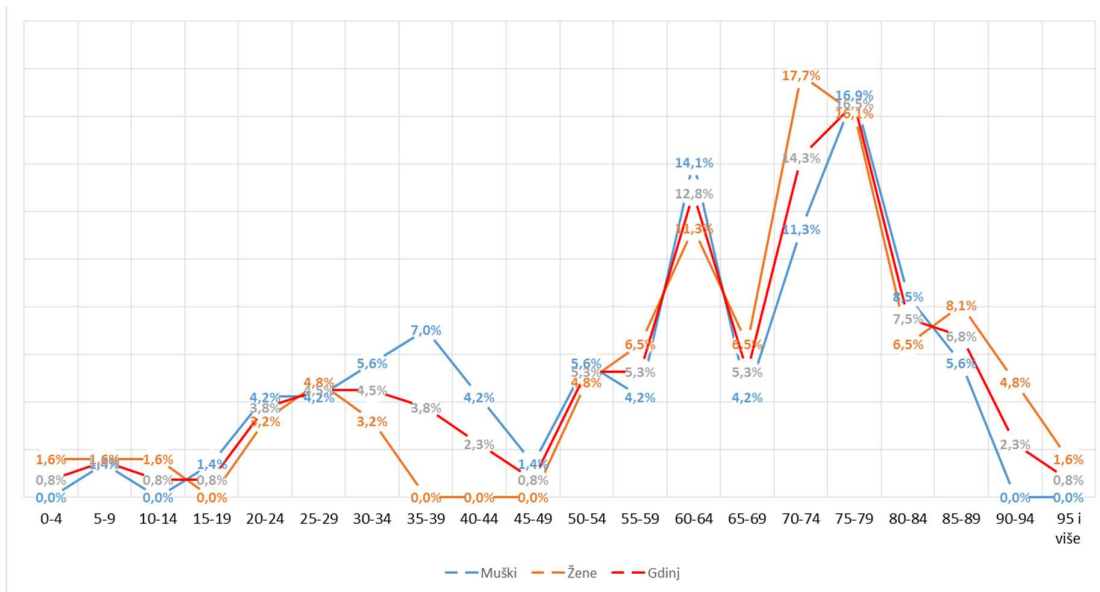
Slika 98 – Starosna struktura stanovništva naselja Zastražiče po spolu i ukupno

Starosna struktura naselja Zavala po spolu i ukupno dana je na sljedećoj slici.

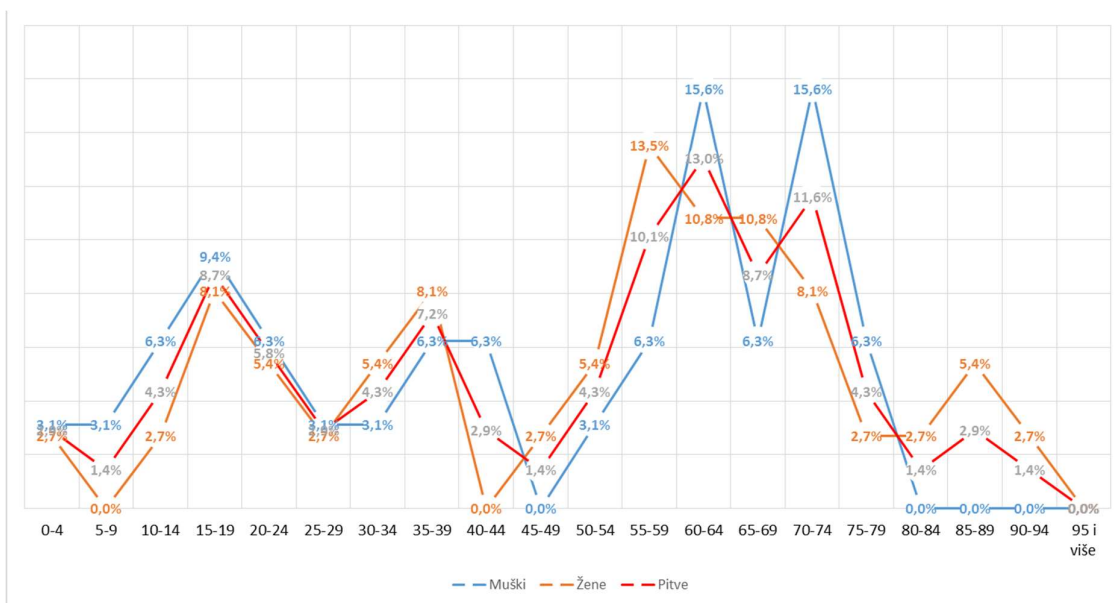
Slika 99 – Starosna struktura stanovništva naselja Zavala po spolu i ukupno

Starosna struktura naselja Gdinj po spolu i ukupno dana je na slijedećoj slici.

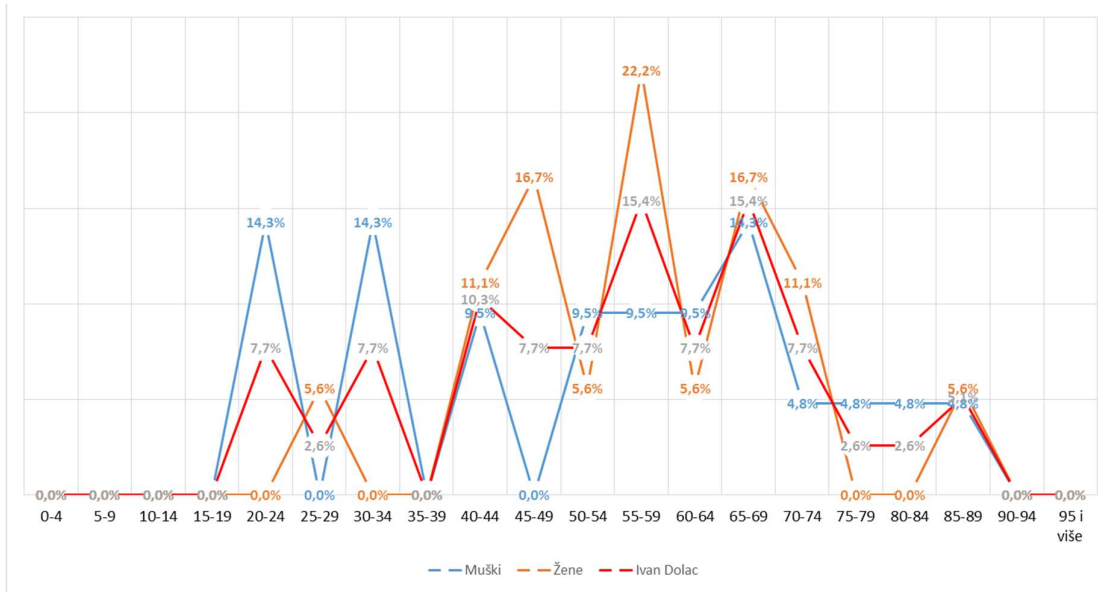
Slika 100 – Starosna struktura stanovništva naselja Gdinj po spolu i ukupno

Starosna struktura naselja Pitve po spolu i ukupno dana je na slijedećoj slici.

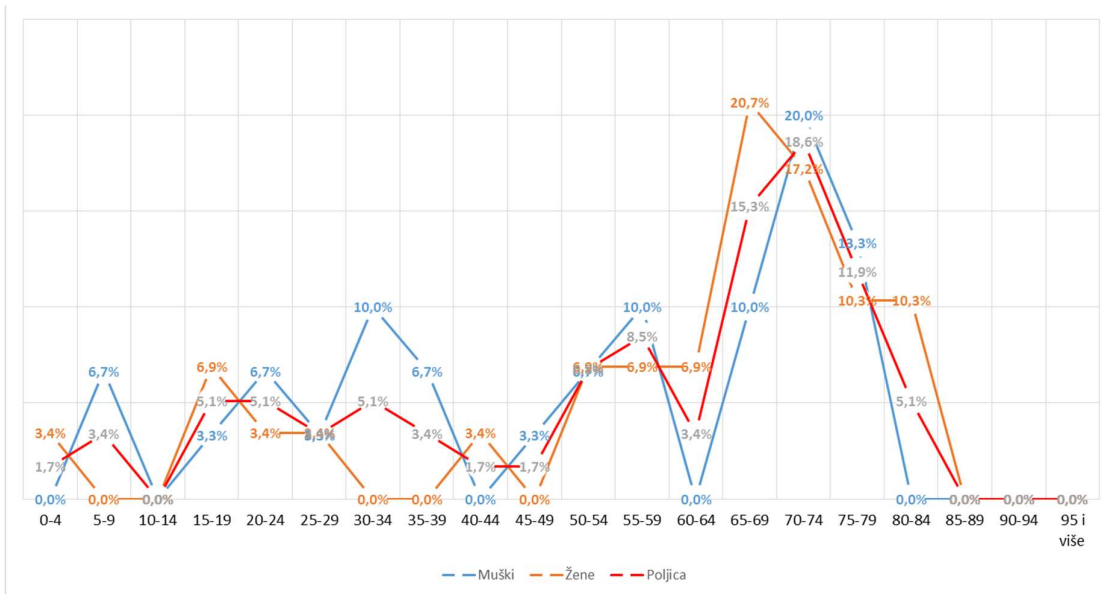
Slika 101 – Starosna struktura stanovništva naselja Pitve po spolu i ukupno

Starosna struktura naselja Ivan Dolac po spolu i ukupno dana je na sljedećoj slici.

Slika 102 – Starosna struktura stanovništva naselja Ivan Dolac po spolu i ukupno

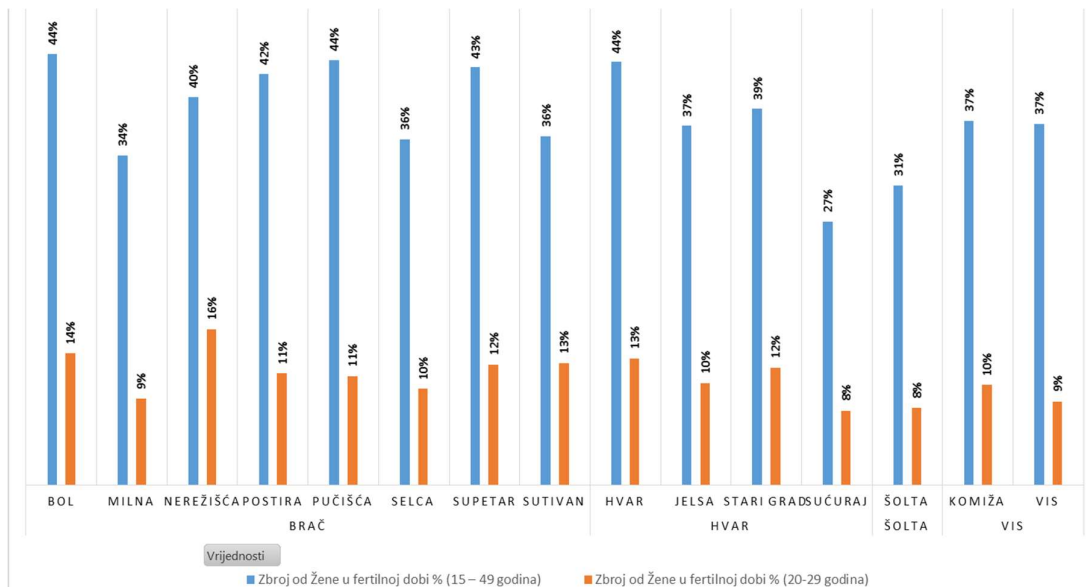
Starosna struktura naselja Poljica po spolu i ukupno dana je na sljedećoj slici.

Slika 103 – Starosna struktura stanovništva naselja Poljica po spolu i ukupno

Starosna struktura naselja Gromin Dolac i Humac nije prikazana radi vrlo malog broja stanovnika.

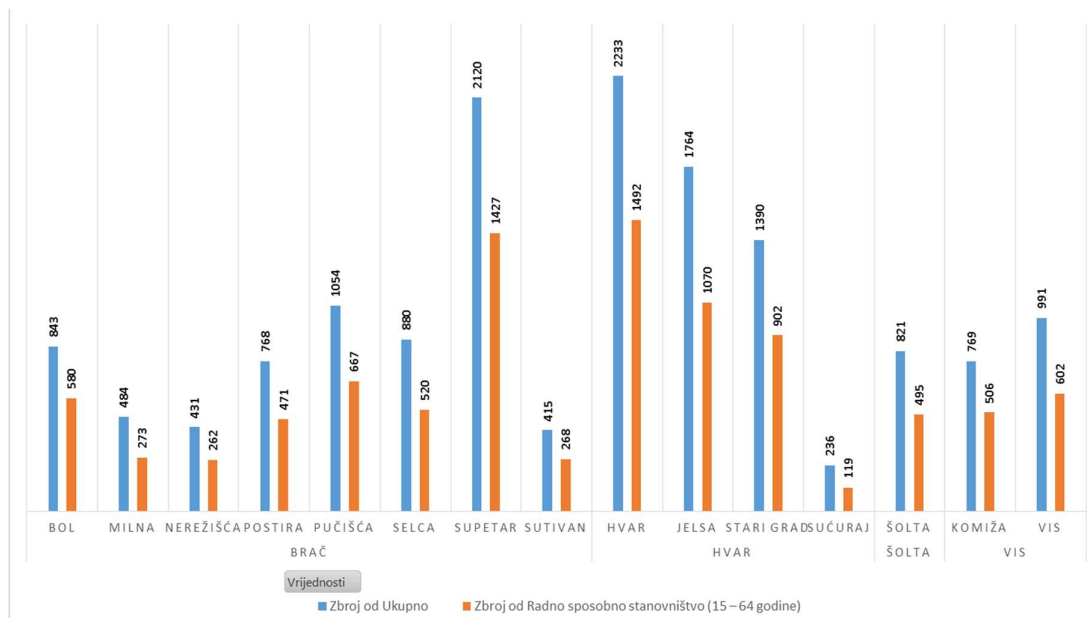
Na sljedećoj slici prikazan je broj žena u fertilnoj dobi koji bi eventualno mogao promijeniti (poboljšati) nepovoljnu demografsku sliku.

Slika 104 – Žene u fertilnoj dobi gradova i općina otočkog dijela SDŽ

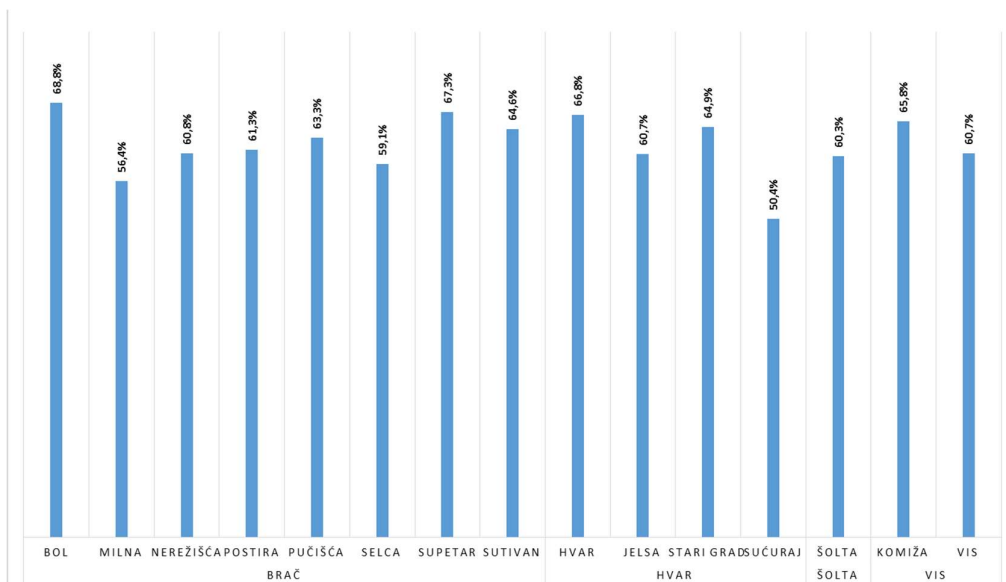
Na nivou RH postotak žena u fertilnoj dobi iznosi 43,9%, a u dobi od 20 do 29 godina 12,2%. Na nivou SDŽ ti postoci su 44,6%, odnosno 12,5%, što je malo više. Kako se iz slike vidi, taj postotak na otocima je znatno manji. Općina Jelsa ima postotak žena u fertilnoj dobi od samo 37,0%, a u najboljoj dobi od 20 do 29 godina 10,5%.

Radni kontingent (radno sposobno stanovništvo od 15–64 godine), po pojedinim gradovima/općinama promatranog područja dano je na sljedećoj slici.

Slika 105 – Radni kontingent gradova i općina otočkog dijela SDŽ

Njegov udjel u broju stanovnika prikazan je na slijedećoj slici.

Slika 106 – Udjel radnog kontingenta gradova i općina otočkog dijela SDŽ

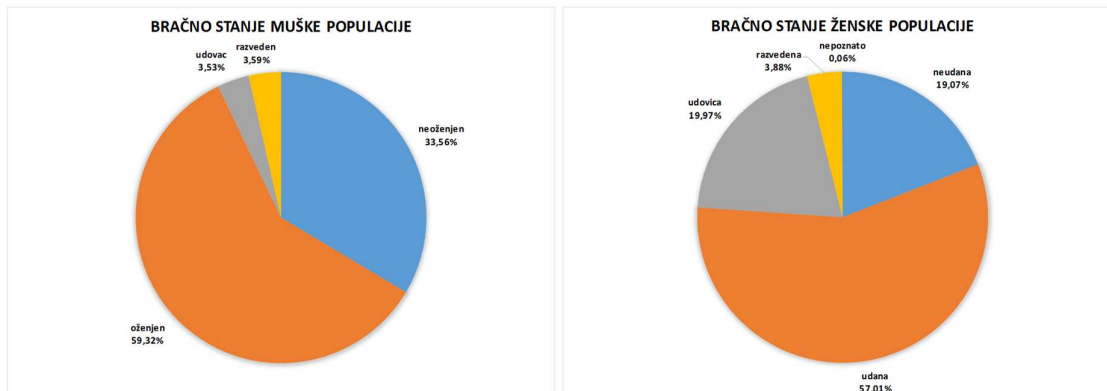
Ovaj udjel na nivou RH iznosi 67,1%, dok je na nivou SDŽ 67,0%. Kako se iz slike vidi, on je na otocima znatno manji. U općini Jelsa on iznosi 60,7%.

U nacionalnoj strukturi Općine Jelsa dominiraju Hrvati (95,81%). Zastupljeni su Bošnjaci (0,73%), Srbi (0,70%), Albanci (0,67%), Slovenci (0,34%), Nijemci (0,25%), Česi (0,22%), Mađari (0,14%), Slovaci (0,14%), Makedonci (0,08%) i Talijani (0,03%). U odnosu na udjel na hrvatskom nivou ima više Hrvata, Albanaca, Nijemaca, Slovaka i Slovenaca, a u odnosu na udjel na nivou Splitsko-Dalmatinske županije ima više Albanaca, Bošnjaka, Čeha, Mađara, Makedonaca, Nijemaca, Slovaka i Slovenaca.

Prema vjeri, njih 91,04% izjašnjavaju se kao katolici. Od ostalih konfesijskih skupina koje su se izjasnile tu su: muslimani (1,62%), pravoslavci (0,64%), protestanti (0,22%), ostali kršćani (0,22%) i pripadnici istočnjačkih religija (0,06%). Kao ateisti izjasnilo se njih 3,18%, a kao agnostici i skeptici 0,64%. U odnosu na udjel na hrvatskom nivou ima više katolika i muslimana, a u odnosu na udjel na nivou Splitsko-Dalmatinske županije ima više katolika, protestanata, muslimana i pripadnika istočnjačkih religija.

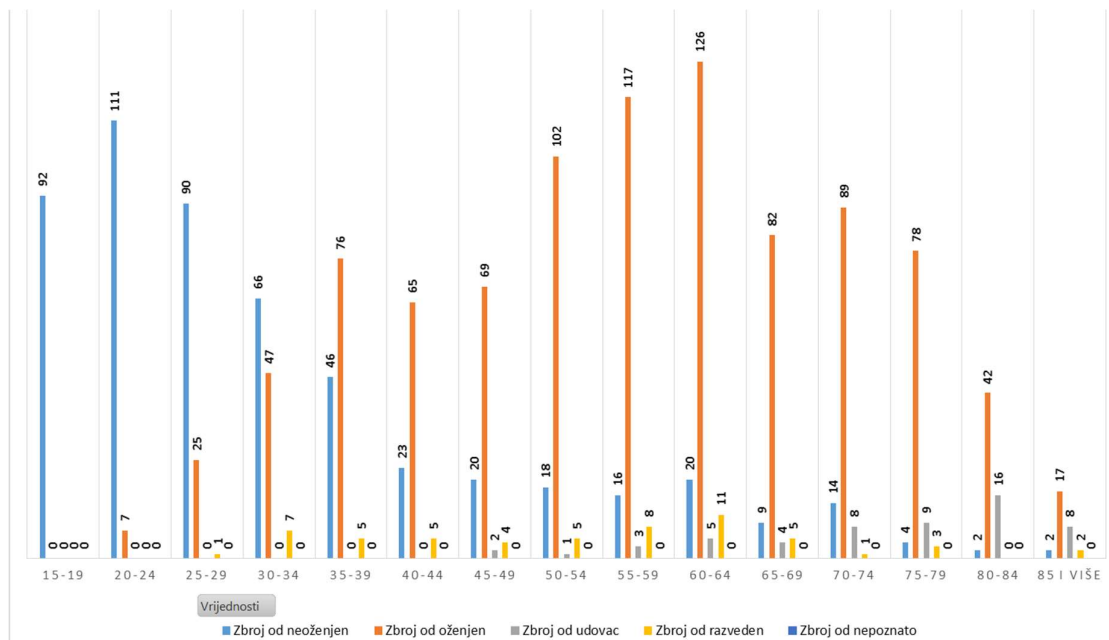
Prema državljanstvu 98,21% ima ih hrvatsko državljanstvo. Prema materinjem jeziku 95,87% se izjasnilo za hrvatski jezik.

Bračno stanje muške i ženske populacije Općine Jelsa prikazano je na slijedećoj slici.

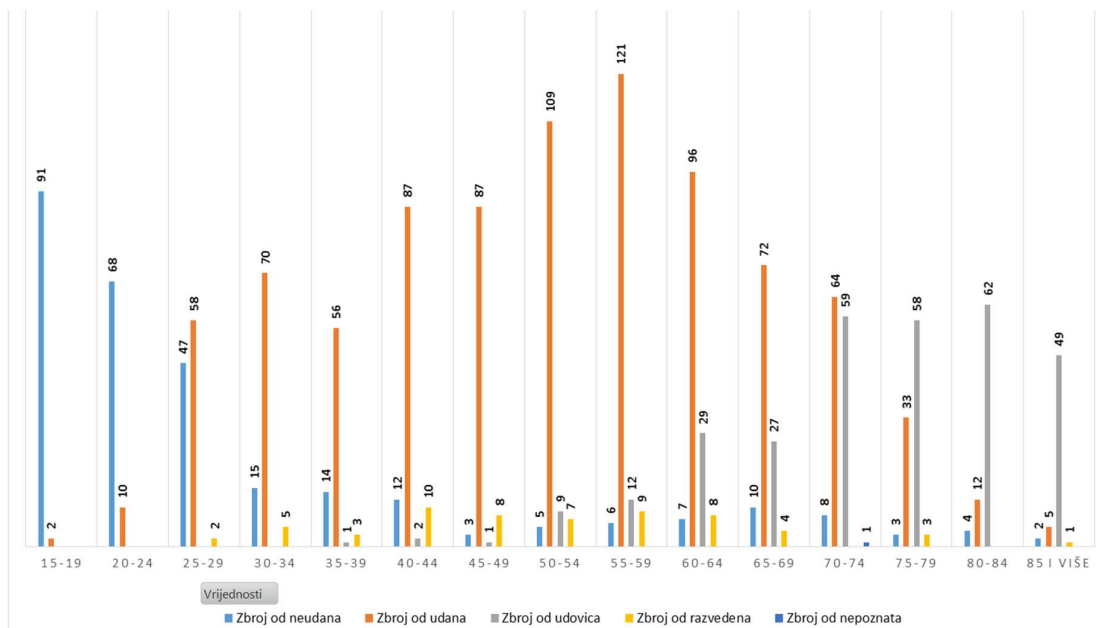
Slika 107 – Bračno stanje populacije Općine Jelsa

Bračno stanje muške populacije Općine Jelsa po dobnim skupinama prikazano je na slijedećoj slici.

Slika 108 – Bračno stanje muške populacije Općine Jelsa po dobnim skupinama

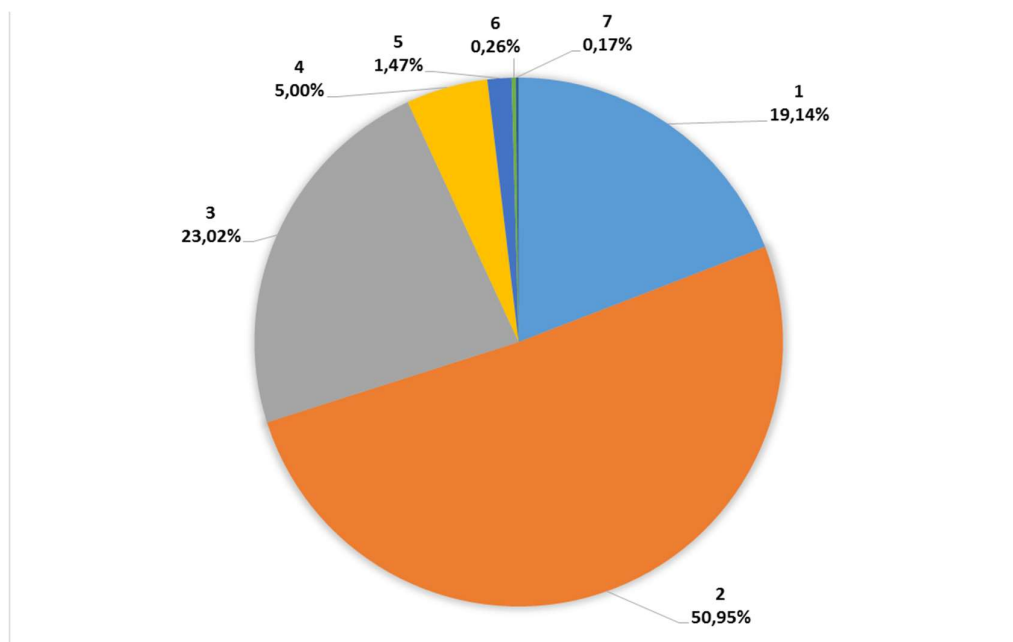
Bračno stanje ženske populacije Općine Jelsa po dobnim skupinama prikazano je na slijedećoj slici.

Slika 109 – Bračno stanje ženske populacije Općine Jelsa po dobnim skupinama

Od ukupno 1547 žena, rađalo je njih 1160 (75%).

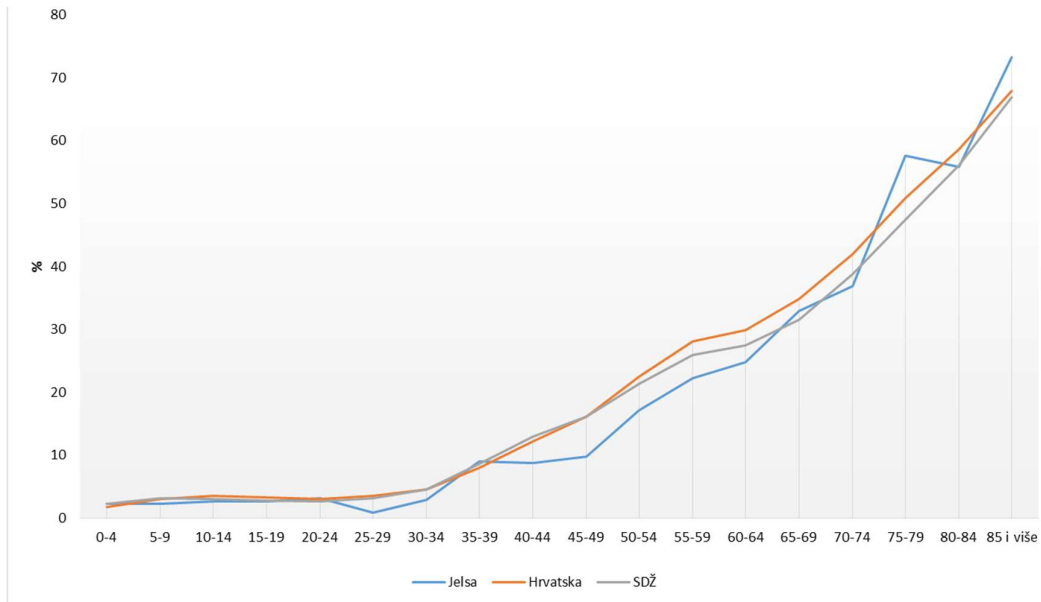
Broj žena prema broju živorođene djece prikazan je na sljedećoj slici.

Slika 110 – Broj žena prema broju živorođene djece

Iz slike se vidi da su žene najčešće rađale dvoje djece. Slijede one sa troje pa sa jednim djetetom. Ostali postoci su daleko manji.

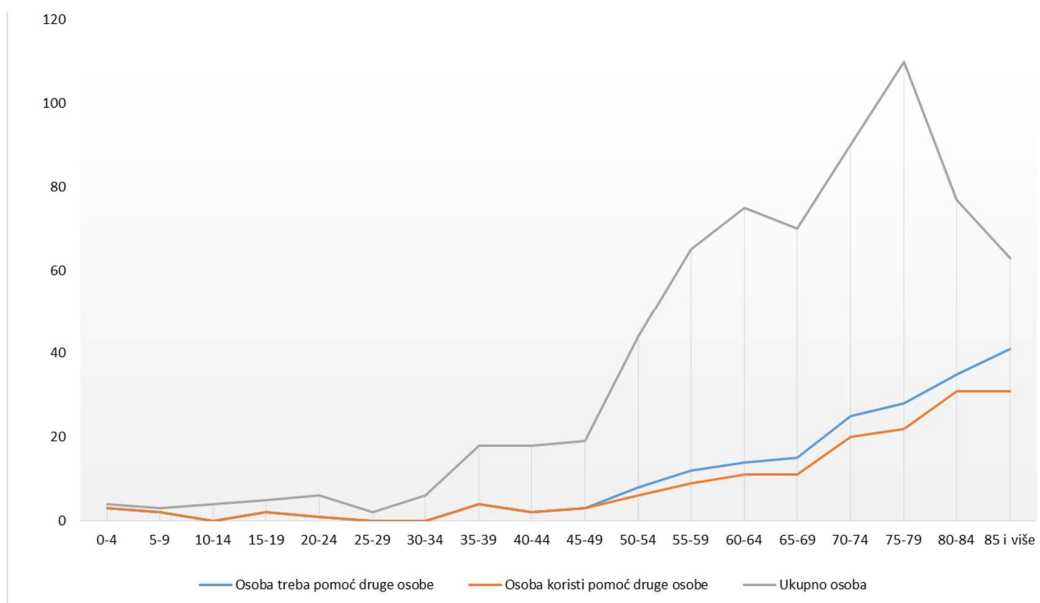
Slijedeća slika prikazuje udjel stanovništva s teškoćama u obavljanju svakodnevnih djelatnosti.

Slika 111 – Udjel stanovništva s teškoćama u obavljanju svakodnevnih djelatnosti

Takvih je u RH 17,7%, u SDŽ 16,4%, a u Općini Jelsa čak 19,0%. Ako bi promatrali samo muškarce onda bi bilo u RH 17,5%, u SDŽ 16,9%, a u Općini Jelsa 19,0%. Ako bi promatrali samo žene onda bi bilo u RH 18,0%, u SDŽ 15,8%, a u Općini Jelsa 18,9%.

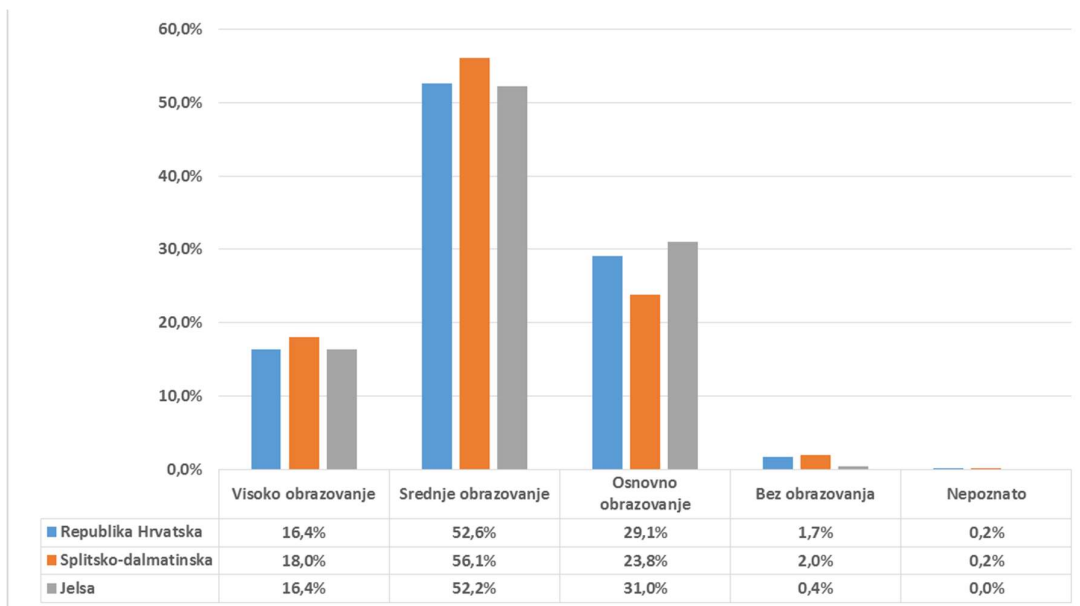
Na slijedećoj slici vidi se koliko po dobnim skupinama ima osoba koje trebaju svakodnevnu pomoć, a koliko je dobiva.

Slika 112 – Korištenje pomoći drugih osoba za stanovništvo s teškoćama

Ukupan broj potrebitih u tom smislu je 679. Od njih 195 (28,7%) treba svakodnevnu pomoć druge osobe, a takvu pomoć dobiva njih 158 (23,3%). Postoji dakle 'gap' od nekih 5,4%.

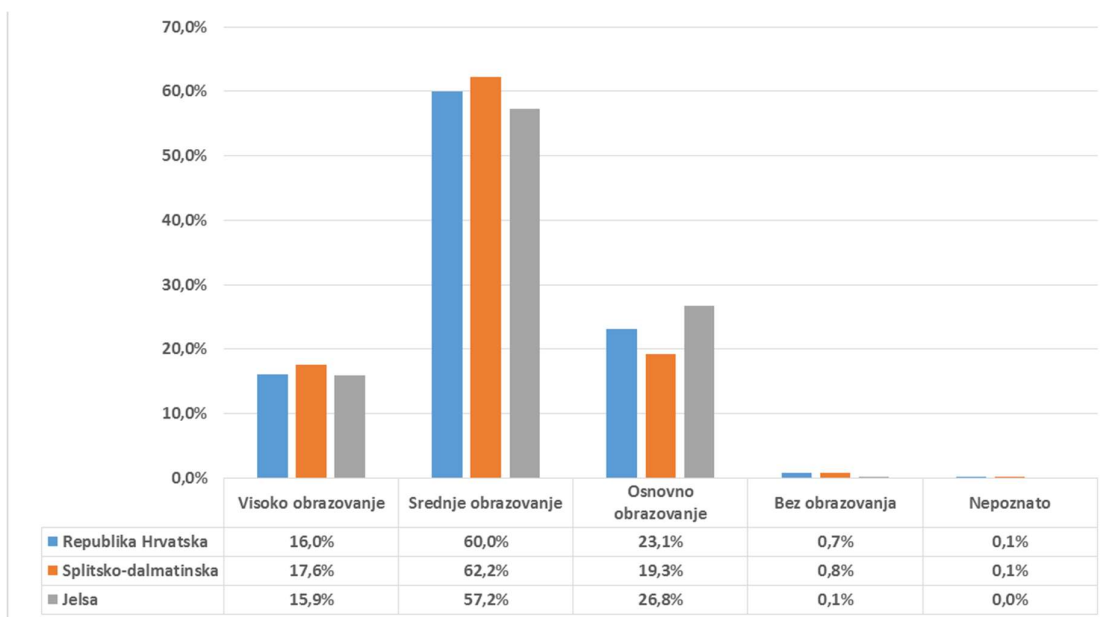
Slijedeća slika prikazuje strukturu obrazovanosti stanovništva na razini RH, SDŽ i Općine Jelsa za ukupan broj stanovnika.

Slika 113 – Obrazovna struktura stanovništva na razini RH, SDŽ i Općine Jelsa

Iz slike se vidi da je Jelsa na nivou RH, no nešto slabija od SDŽ.

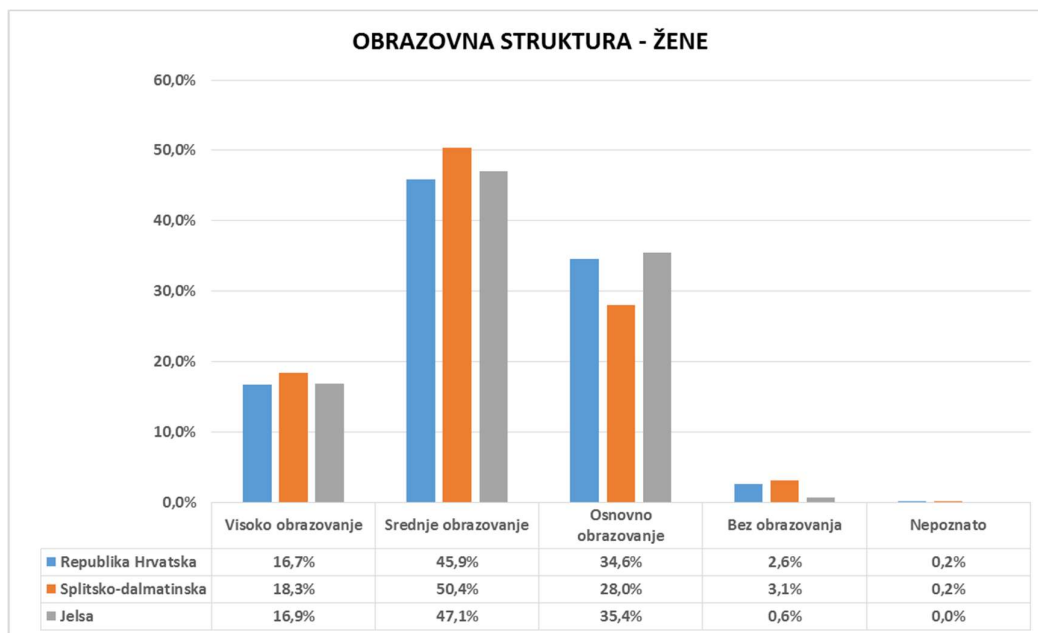
Struktura obrazovanosti muške populacije dana je na slijedećoj slici.

Slika 114 – Obrazovna struktura muškog stanovništva na razini RH, SDŽ i Općine Jelsa

Iz slike se vidi da je Jelsa ispod nivoa RH i SDŽ.

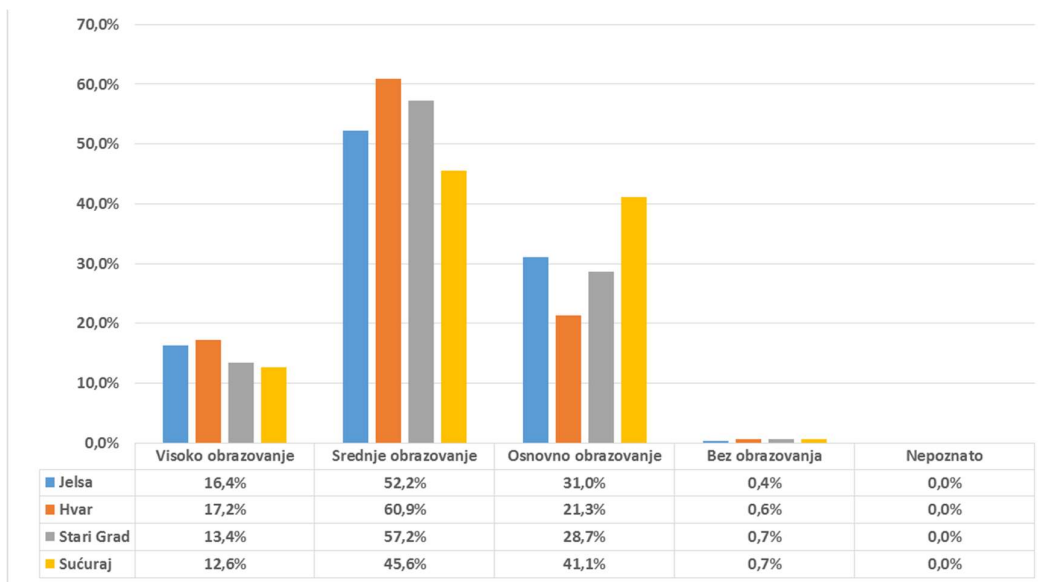
Struktura obrazovanosti ženske populacije dana je na slijedećoj slici.

Slika 115 – Obrazovna struktura ženskog stanovništva na razini RH, SDŽ i Općine Jelsa

Iz slike se vidi da je Jelsa na nivou RH, ali ispod SDŽ.

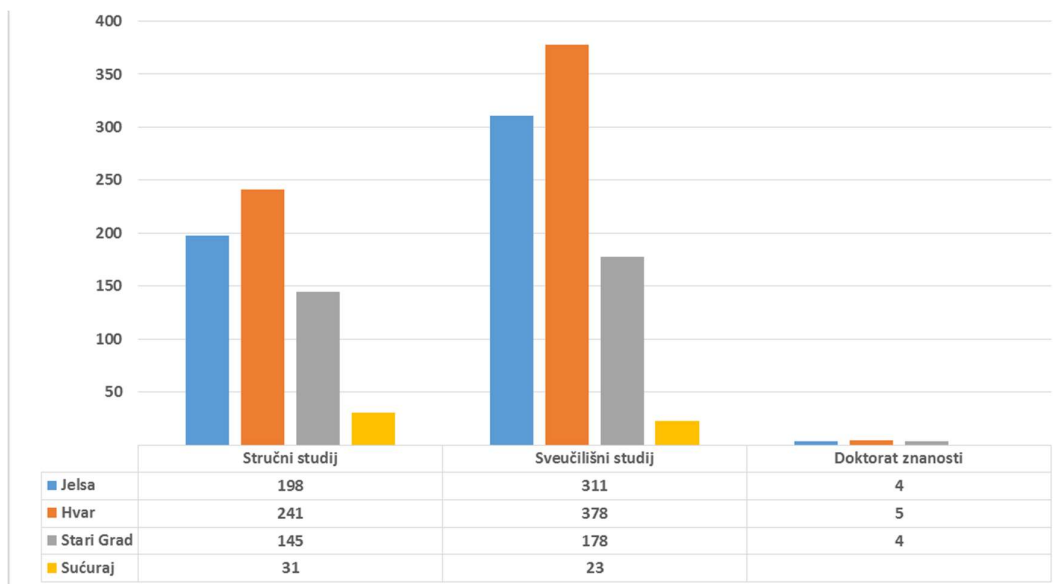
Struktura obrazovanosti gradova i općina otoka Hvara prikazana je na slijedećoj slici.

Slika 116 – Obrazovna struktura gradova i općina otoka Hvara

Iz slike se vidi da je Jelsa iza Hvara, no ispred ostalih mjesta na otoku.

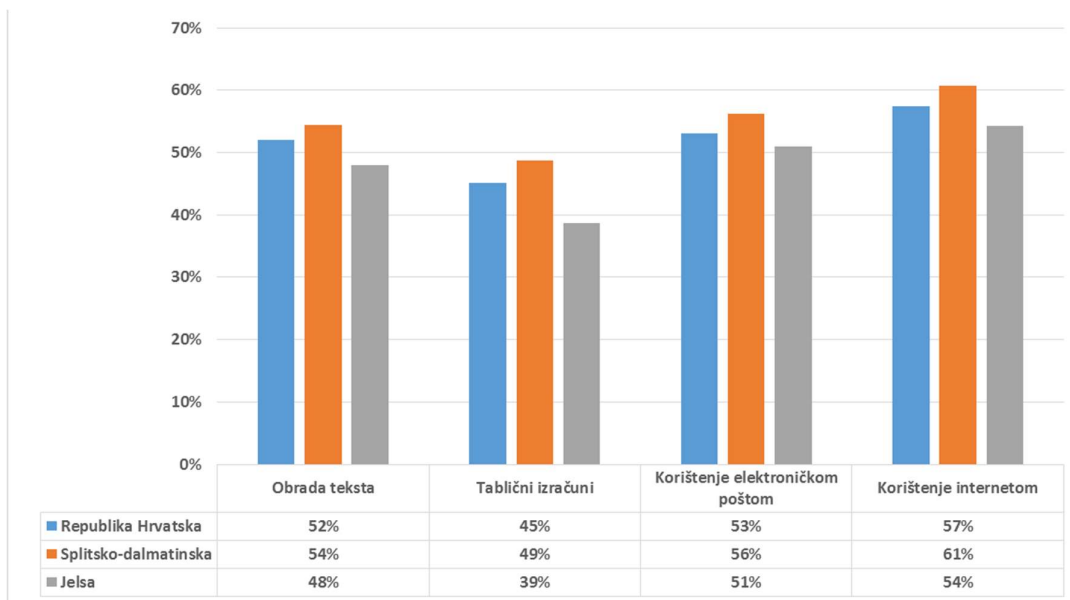
Broj visokoobrazovanih stanovnika u gradovima i općinama otoka Hvara prikazan je na slijedećoj slici.

Slika 117 – Visoko obrazovani stanovnici gradova i općina otoka Hvara

Po pitanju nepismenosti Jelsa ima svega 5 takvih stanovnika (0,15%), što je znatno niže od hrvatskog (0,84%) i županijskog (0,82%) prosjeka.

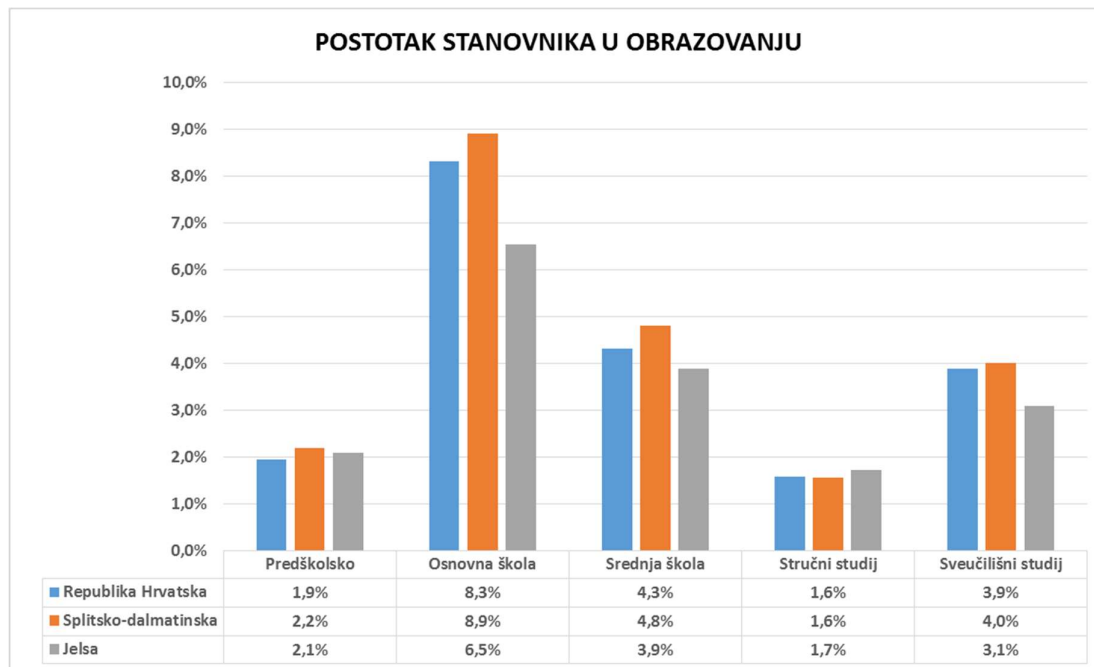
Informatička pismenost prikazana je na slijedećoj slici.

Slika 118 – Postotak stanovništva koje koristi računala za razne svrhe

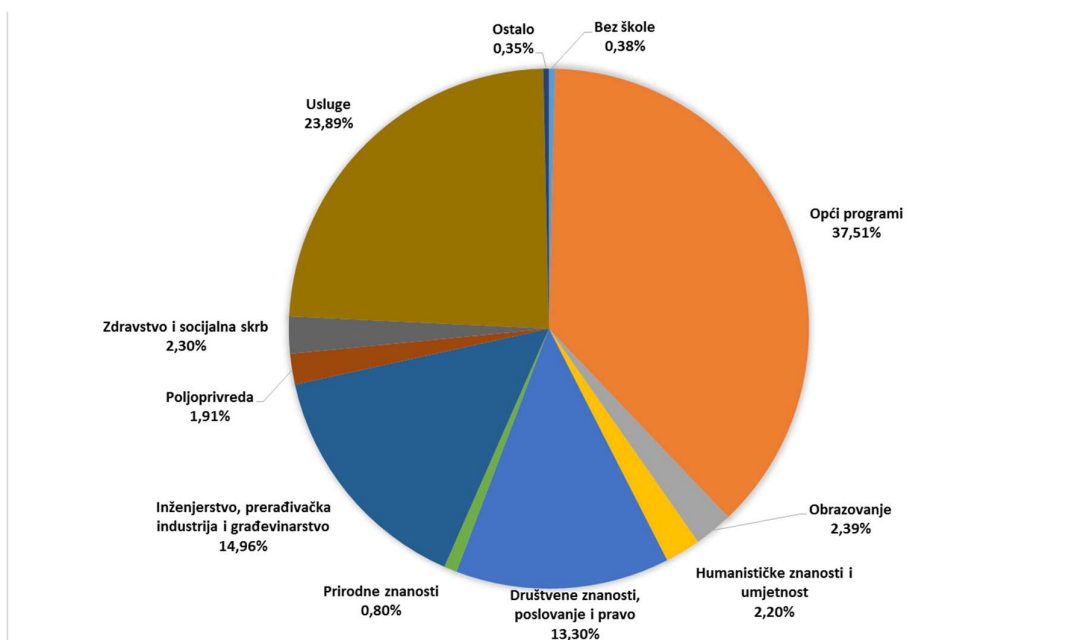
Iz slike se vidi da je Jelsa ispod republičkog i županijskog prosjeka.

Na slijedećoj slici vidi se koliko je 2011. godine osoba bilo u nekom obrazovnom procesu.

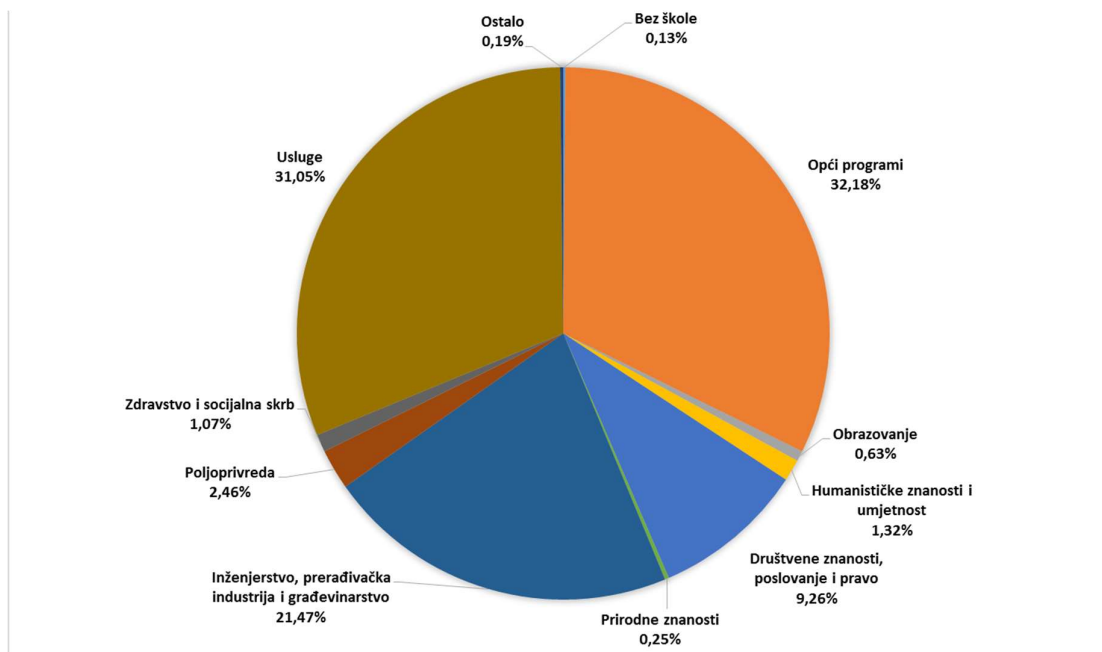
Slika 119 – Postotak stanovništva u obrazovnom procesu

Slijedeća slika prikazuje strukturu stanovništva Općine Jelsa starijeg od 15 godina prema obrazovnoj strukturi.

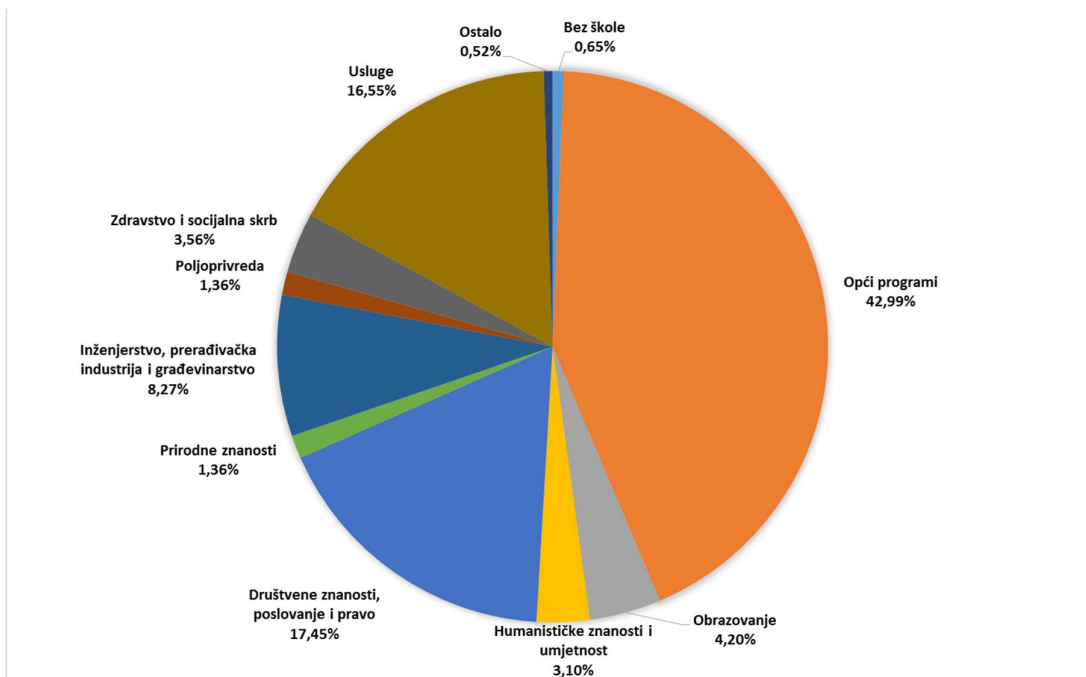
Slika 120 – Struktura stanovništva Općine Jelsa po obrazovnim područjima

Slijedeća slika prikazuje strukturu muškog stanovništva Općine Jelsa starijeg od 15 godina prema obrazovnoj strukturi.

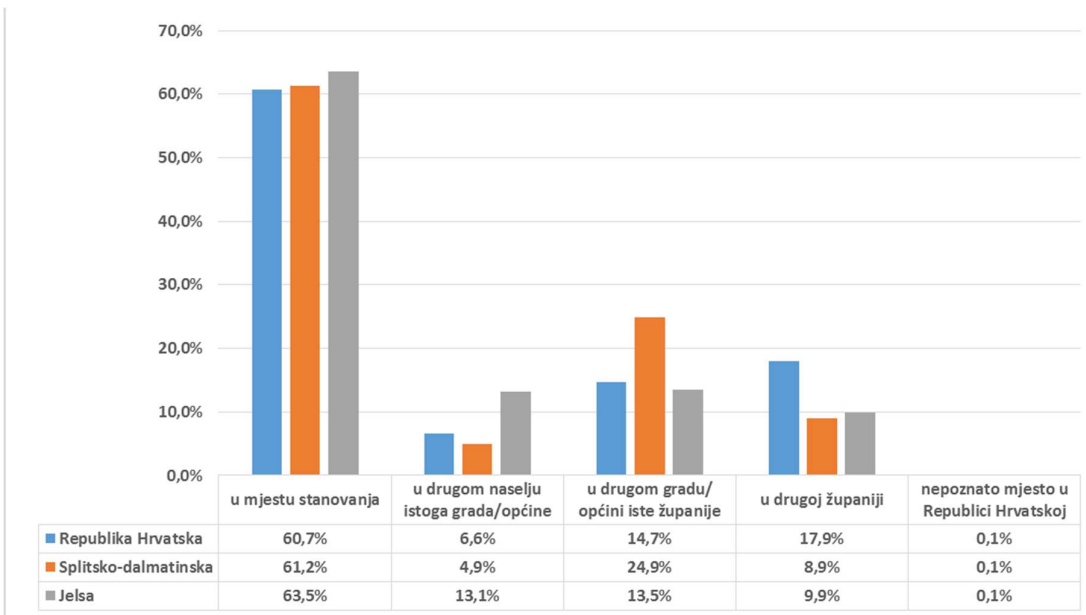
Slika 121 – Struktura muškog stanovništva Općine Jelsa po obrazovnim područjima

Slijedeća slika prikazuje strukturu ženskog stanovništva Općine Jelsa starijeg od 15 godina prema obrazovnoj strukturi.

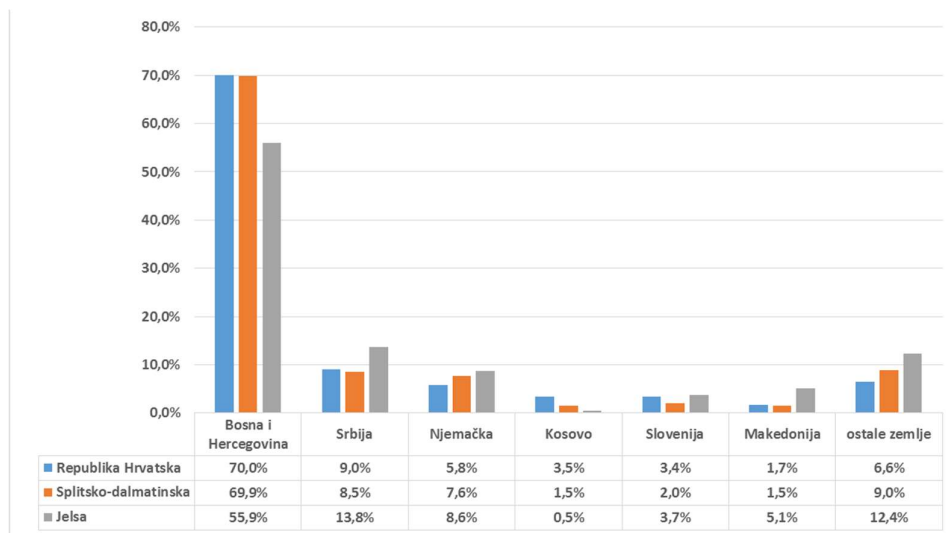
Slika 122 – Struktura ženskog stanovništva Općine Jelsa po obrazovnim područjima

Promatrano po mjestu rođenja, 88% stanovnika Jelse rodilo se u Hrvatskoj, što je na nivou SDŽ, i nešto iznad RH (86%). Gledano samo za rođene u Hrvatskoj situacija je slijedeća.

Slika 123 – Struktura rođenih u Hrvatskoj po lokaciji rođenja

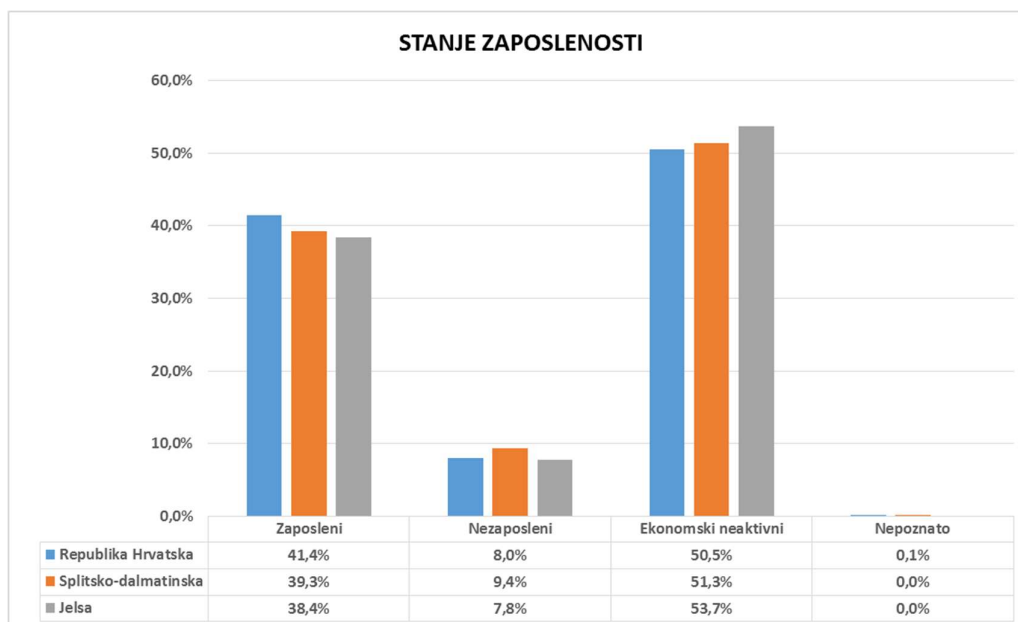
Gledano samo za rođene u inozemstvu situacija je slijedeća.

Slika 124 – Struktura rođenih u inozemstvu po lokaciji rođenja

Iz slike se vidi da je najviše rođenih Jelšana iz Bosne i Hercegovine (slično općem hrvatskom uzorku). Promatrajući migracijska obilježja, 50,8% Jelšana od rođenja se nalazi u svom mjestu (hrvatski prosjek je 47,7% a županijski 50,3%). Iz raznih područja Hrvatske u Jelsu se doselilo 36,4% stanovnika (hrvatski prosjek je 38,1% a županijski 36,9%). Od toga iz drugog naselja istog grada ili općine je 11,8% (hrvatski prosjek je 7,0% a županijski 5,1%). Od toga iz drugog grada ili općine iste županije je 14,9% (hrvatski prosjek je 14,8% a županijski 23,8%). Od toga iz druge županije je 9,6% (hrvatski prosjek je 16,3% a županijski 8,0%). Iz inozemstva u Jelsu se doselilo 12,8% stanovnika (hrvatski prosjek je 14,1% a županijski 12,7%). Iz Bosne i Hercegovine se doselilo 5,4% stanovnika (hrvatski prosjek je 6,3% a županijski 6,1%). Iz Njemačke se doselilo 2,9% stanovnika (hrvatski prosjek je 2,8% a županijski 2,9%). Iz Srbije se doselilo 1,2% stanovnika (hrvatski prosjek je 1,7% a županijski 0,9%). Iz Slovenije se doselilo 0,4% stanovnika (hrvatski prosjek je 0,6% a županijski 0,2%).

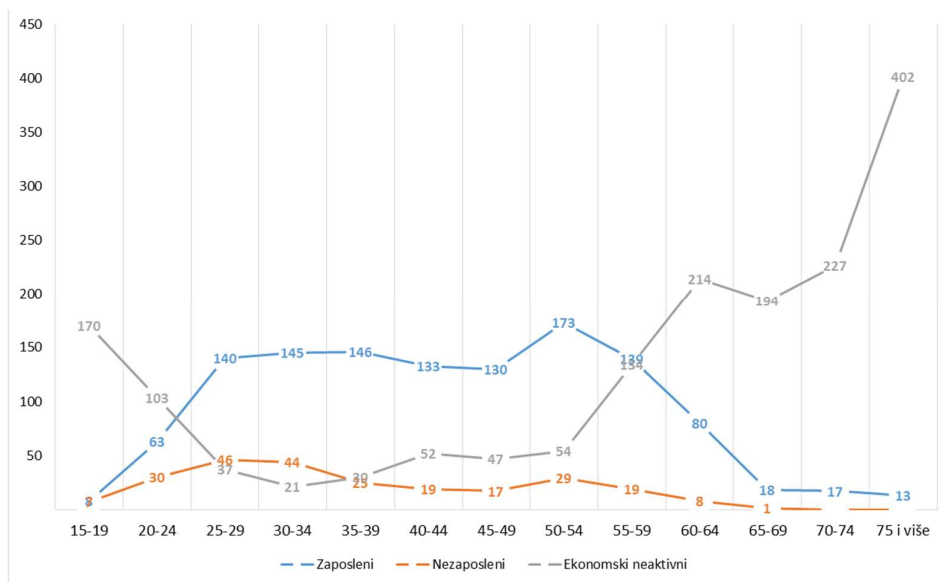
Na slijedećoj slici prikazano je stanje zaposlenosti populacije starije od 15 godina.

Slika 125 – Stanje zaposlenosti populacije starije od 15 godina

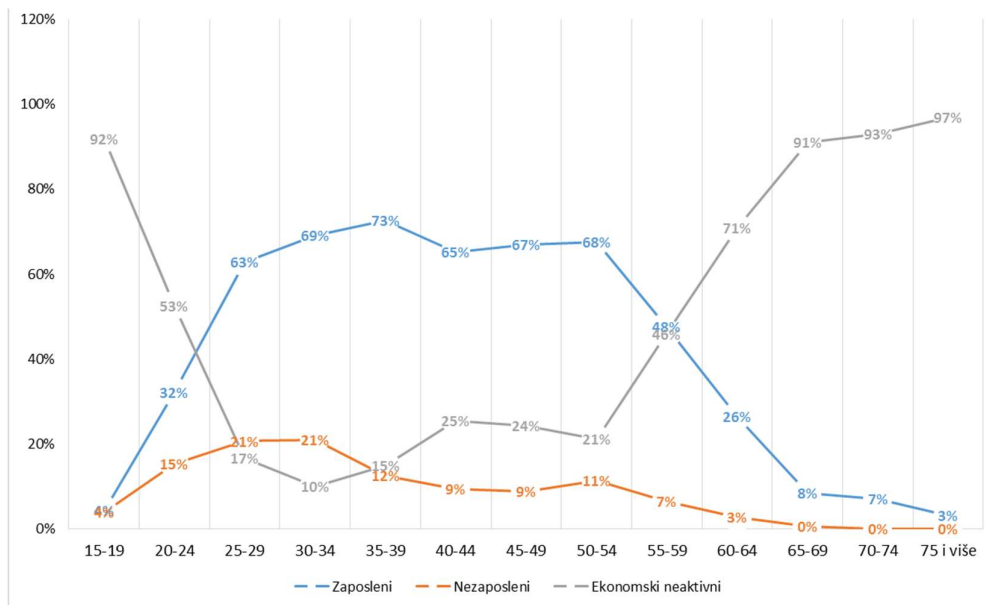
Iz slike se vidi da je postotak zaposlenih u Jelsi niži i od državnog i županijskog postotka. Postotak nezaposlenih je niži i od jednog i od drugog, dok je postotak ekonomski neaktivne populacije viši i od jednog i od drugog.

Slijedeća slika prikazuje stanje ovih kategorija po dobi promatrane populacije.

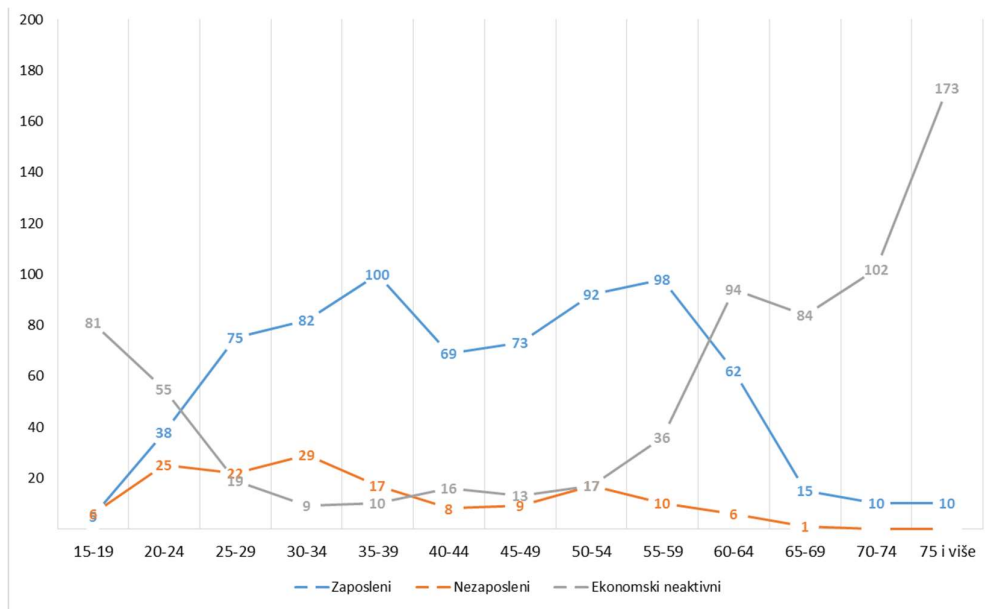
Slika 126 – Stanje zaposlenosti populacije starije od 15 godina po dobnim skupinama (broj ljudi)

Ukupan postotak po promatranim kategorijama dan je na slijedećoj slici.

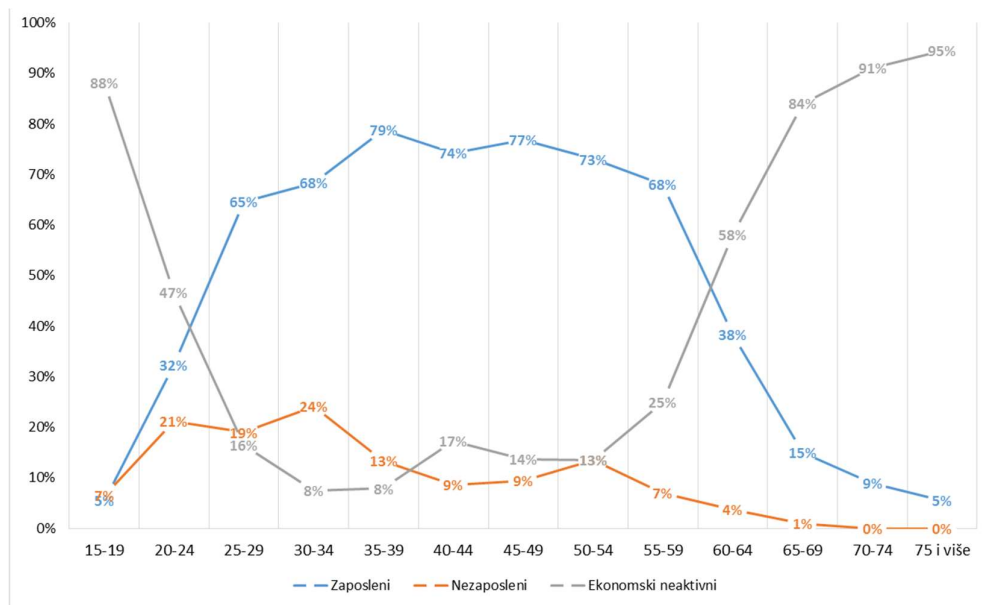
Slika 127 – Stanje zaposlenosti populacije starije od 15 godina po dobnim skupinama – postotni udjel

Slijedeća slika prikazuje stanje ovih kategorija po dobi promatrane muške populacije.

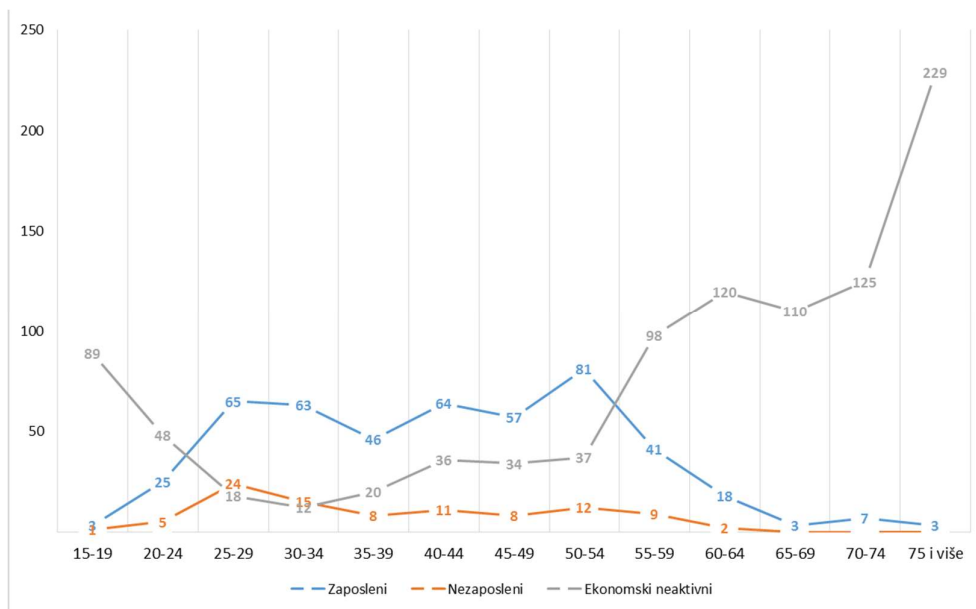
Slika 128 – Stanje zaposlenosti muške populacije starije od 15 godina po dobnim skupinama (broj ljudi)

Ukupan postotak po promatranim kategorijama dan je na slijedećoj slici.

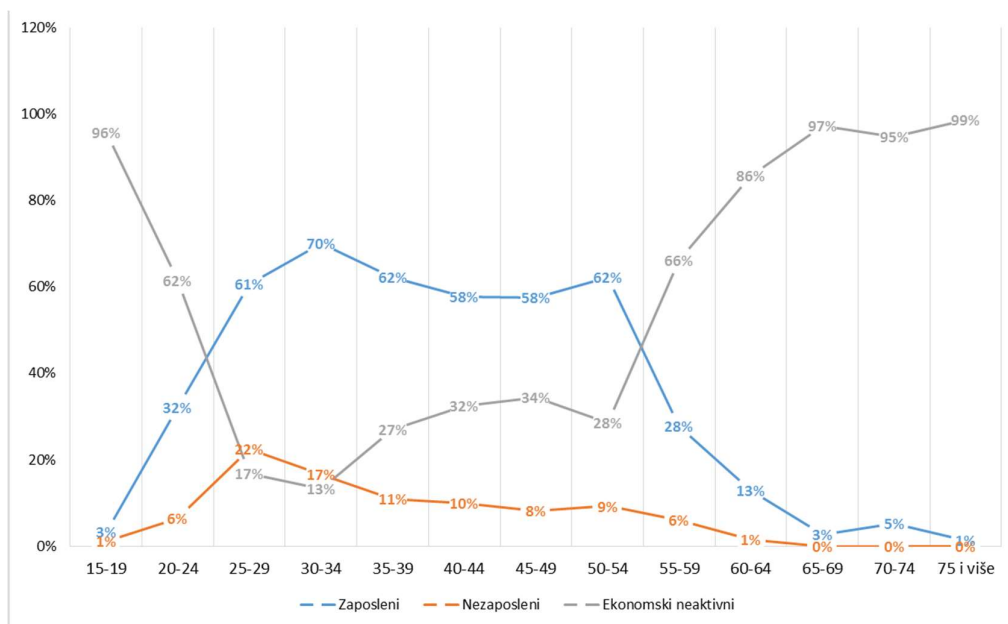
Slika 129 – Stanje zaposlenosti muške populacije starije od 15 godina po dobnim skupinama – postotni udjel

Slijedeća slika prikazuje stanje ovih kategorija po dobi promatrane ženske populacije.

Slika 130 – Stanje zaposlenosti ženske populacije starije od 15 godina po dobnim skupinama

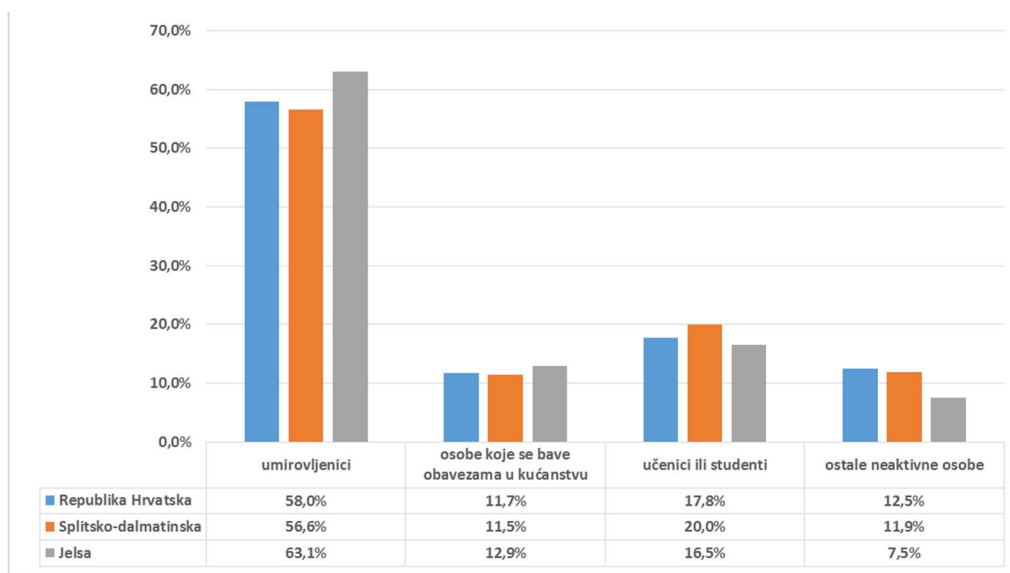
Ukupan postotak po promatranim kategorijama dan je na slijedećoj slici.

Slika 131 – Stanje zaposlenosti ženske populacije starije od 15 godina po dobnim skupinama – postotni udjel

Od ukupno nezaposlenih u Jelsi njih 6,9% je u kategoriji onih koje traže prvo zaposlenje (na hrvatskom nivou takvih je 17,7%, a na županijskom 18,7%). U kategoriji onih koji su izgubili posao i traže novo zaposlenje u Jelsi je njih 93,1% (na hrvatskom nivou takvih je 83,3%, a na županijskom 82,3%).

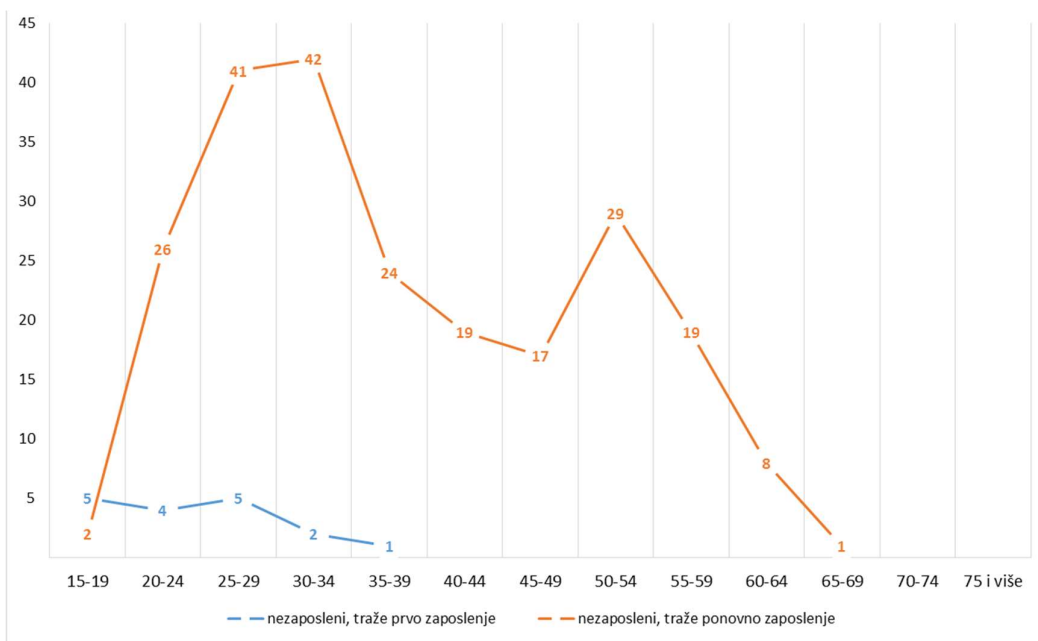
Ekonomsko neaktivni dio populacije prikazan je na slijedećoj slici.

Slika 132 – Ekonomski neaktivni dio populacije

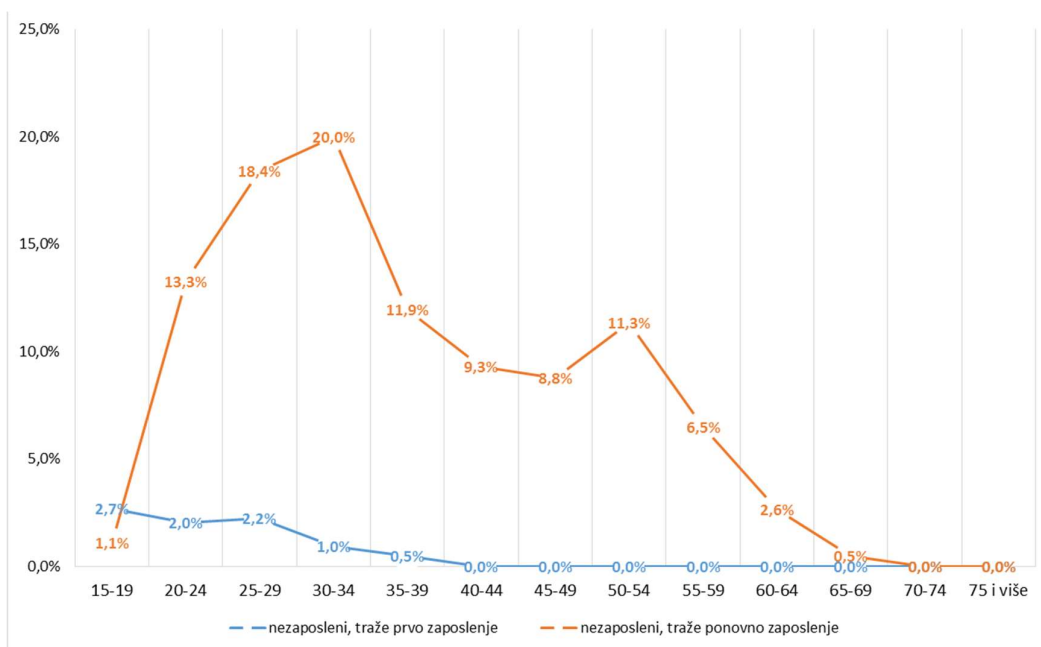
U ovom dijelu dominiraju umirovljenici, pa učenici ili studenti i osobe koje se bave obavezama u kućanstvu.

Broj nezaposlenih u Jelsi po dobnim skupinama prikazan je na slijedećoj slici.

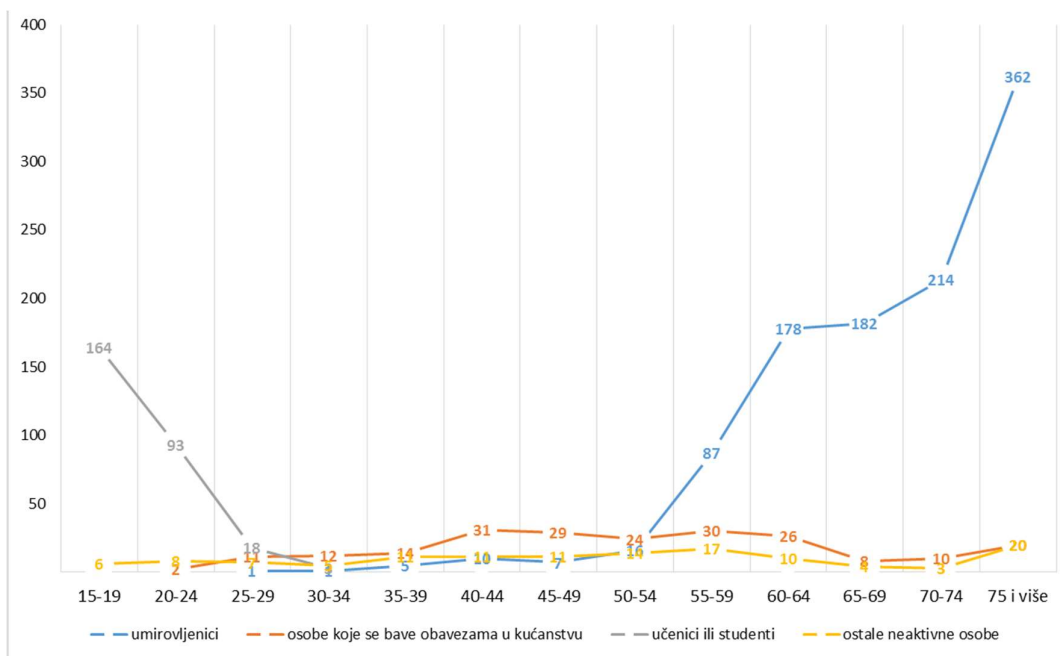
Slika 133 – Nezaposleni u Općini Jelsa – broj ljudi

Njihov udjel u promatranoj populaciji je slijedeći.

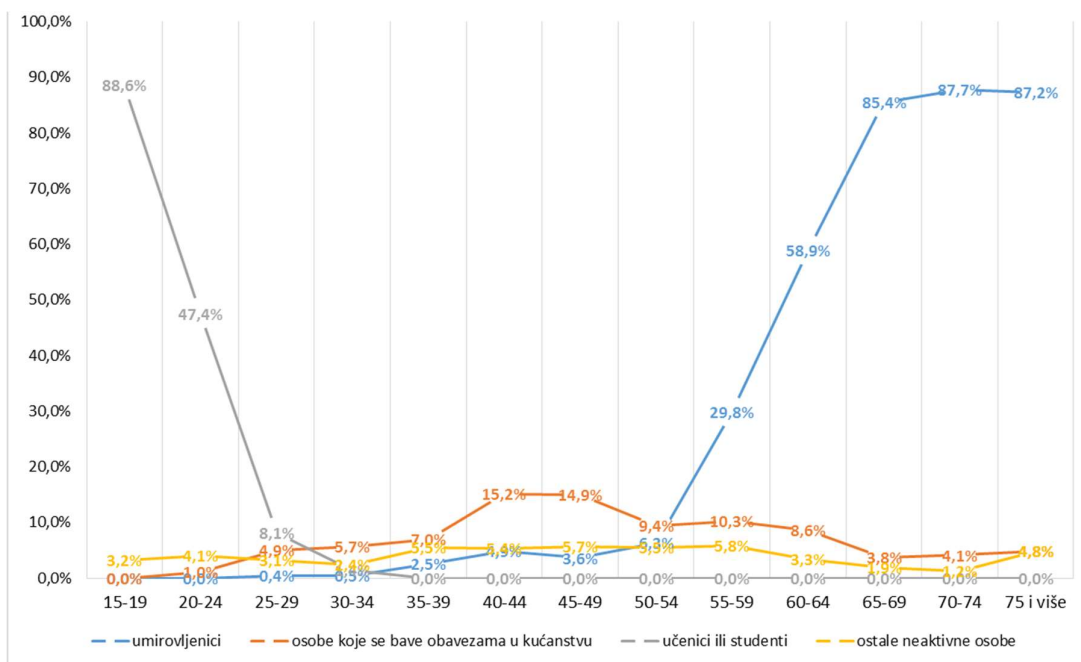
Slika 134 – Udjel nezaposlenih u Općini Jelsa

Broj ekonomski neaktivnih u Jelsi po dobnim skupinama prikazan je na slijedećoj slici.

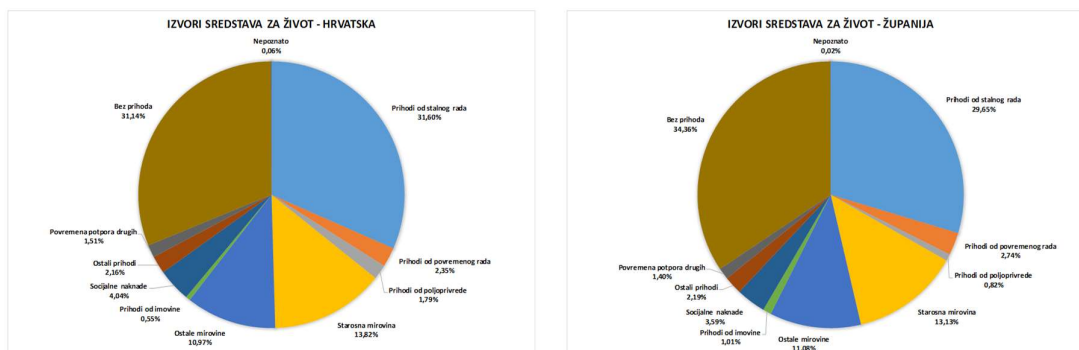
Slika 135 – Ekonomski neaktivni u Općini Jelsa – broj ljudi

Njihov udjel u promatranoj populaciji je sljedeći.

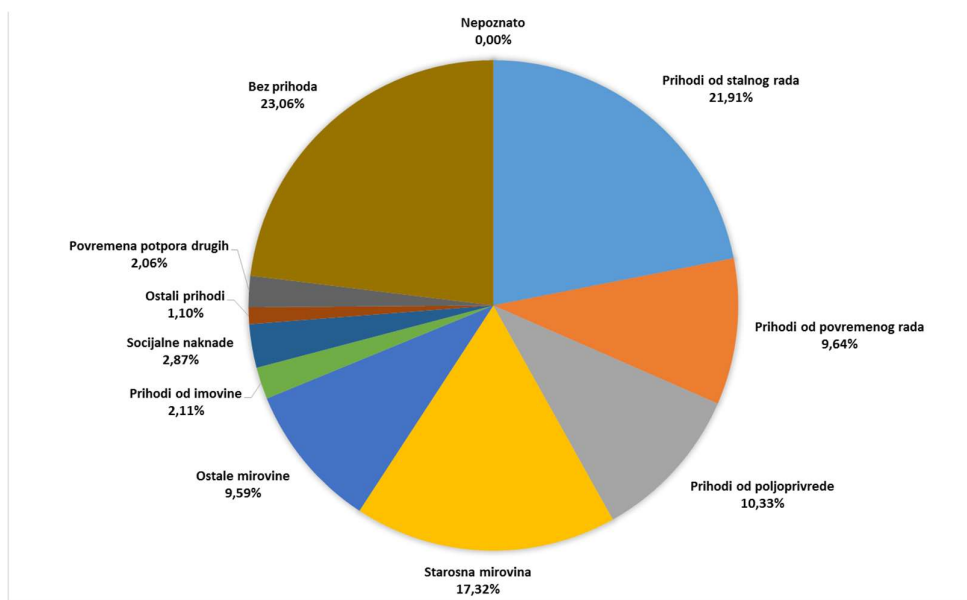
Slika 136 – Udjel ekonomski neaktivnih u Općini Jelsa

Na sljedećoj slici prikazana je struktura izvora prihoda na nivou RH i SDŽ.

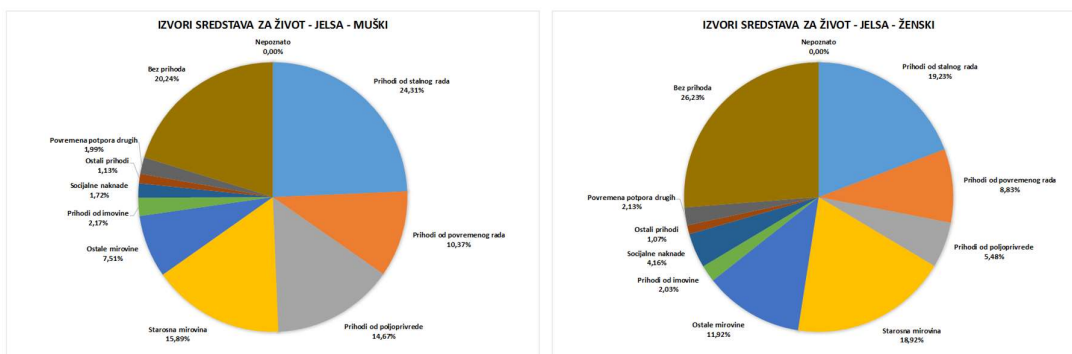
Slika 137 – Struktura izvora sredstava za život RH i SDŽ

Na slijedećoj slici prikazana je struktura izvora prihoda za Jelsu.

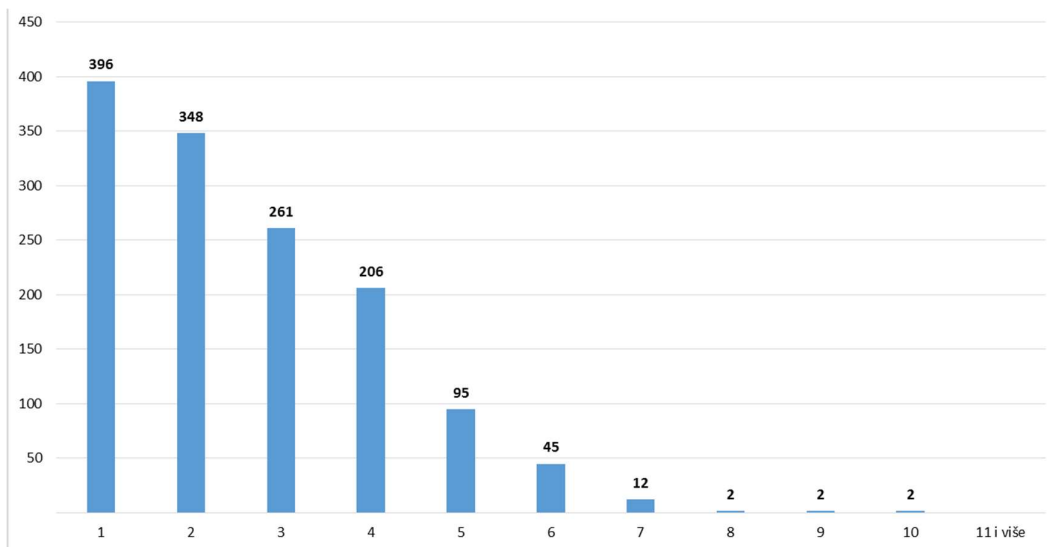
Slika 138 – Struktura izvora sredstava za život stanovništva Jelse

Na slijedećoj slici prikazana je ista struktura za mušku i žensku populaciju.

Slika 139 – Struktura izvora sredstava za život stanovništva Jelse – muška i ženska populacija

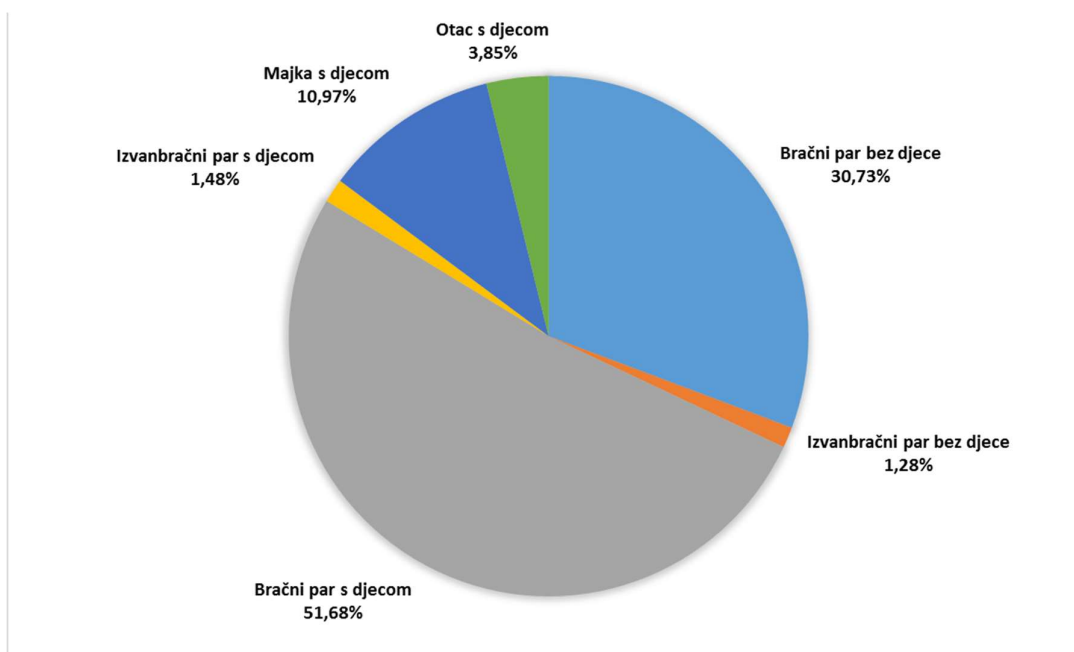
Broj kućanstava Općine Jelsa je 1369. Prosječan broj osoba unutar jednog kućanstva je 2,6. Na slijedećoj slici prikazan je broj kućanstava po broju članova.

Slika 140 – Broj kućanstava Općine Jelsa prema broju članova kućanstva

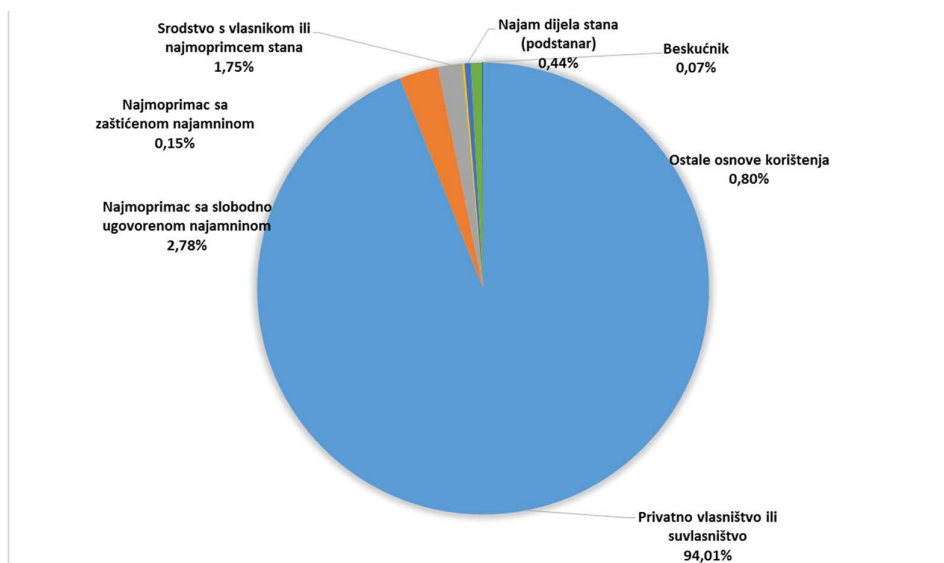
Oko 69% kućanstava odnosi se na obiteljska kućanstva. Od 31% neobiteljskih kućanstava samačka iznose čak 93% (odnosno 29% od svih kućanstava).

U Jelsi živi 1012 obitelji sa 2991 članova obitelji (prosjeak od 2,96 člana po obitelji). Struktura tih obitelji dana je na slijedećoj slici.

Slika 141 – Struktura broja obitelji Općine Jelsa

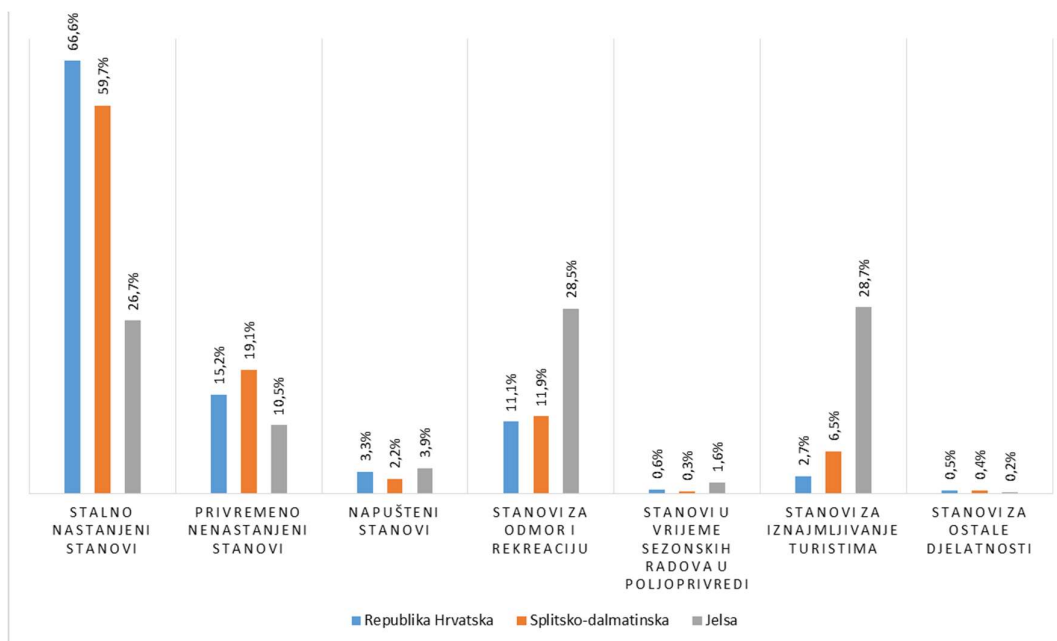
Struktura po osnovi korištenja kućanstva dana je na slijedećoj slici.

Slika 142 – Struktura Općine Jelsa po osnovi korištenja kućanstva

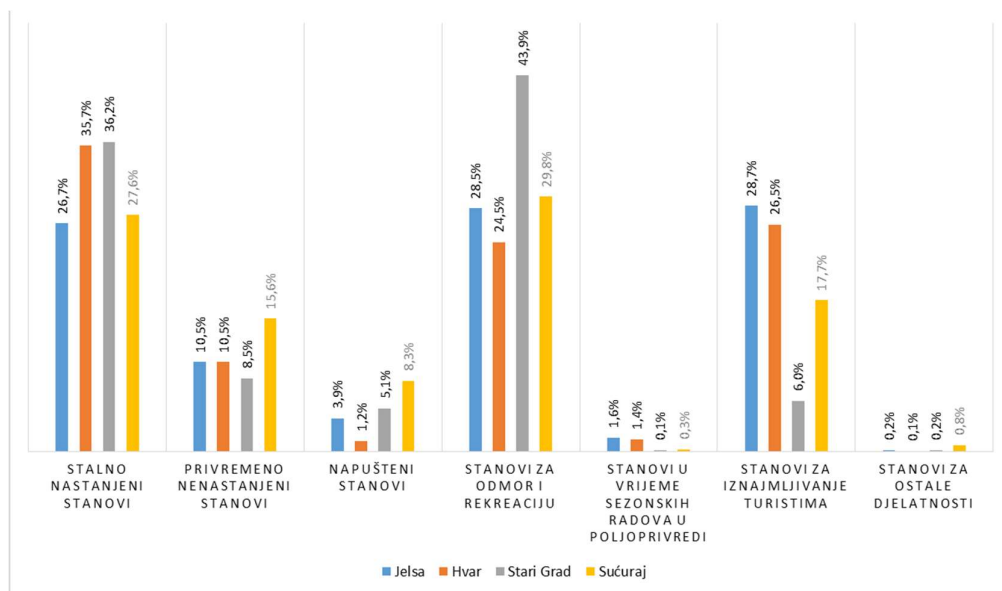
Općina Jelsa ima 5095 stanova od čega je 2091 za stalno stanovanje (41%). Od njih je 1358 stalno nastanjeno (65%), 534 privremeno nastanjeno (26%), a 199 napušteno (9%). 1450 stanova koristi se povremeno za odmor i rekreaciju (28,5% od ukupnog broja stanova). 82 stana koristi se sezonski za potrebe poljoprivrede (1,6%). 1463 stana iznajmljuje se turistima (28,7%), a 9 stanova ostalim djelatnostima. Prosječna površina svih stanova iznosi 65 m², što je nešto manje od hrvatskog (75 m²) i županijskog (72 m²) prosjeka. Stanovi za stanovanje u prosjeku su 87 m², što je više od hrvatskog (81 m²) i županijskog (76 m²) prosjeka.

Struktura broja stanova po vrstama na nivou RH, SDŽ i Općine Jelsa dana je na slijedećoj slici.

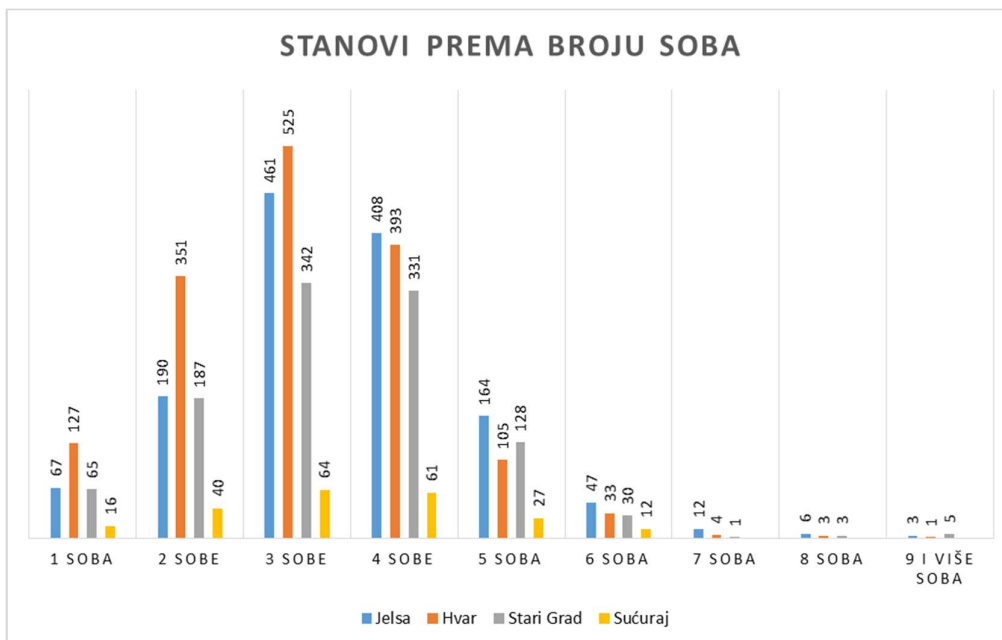
Slika 143 – Struktura broja stanova na nivoima RH, SDŽ i Općine Jelsa

Struktura broja stanova po vrstama na nivou otoka Hvara dana je na slijedećoj slici.

Slika 144 – Struktura broja stanova na nivoima otoka Hvara

Broj stanova prema broju soba na nivou otoka Hvara dan je na slijedećoj slici.

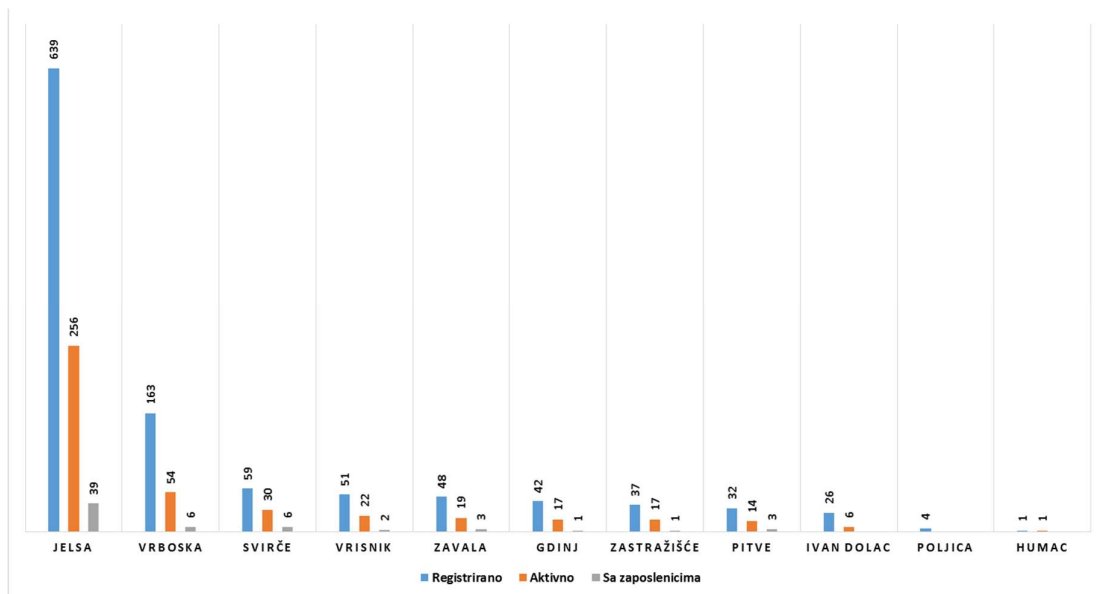
Slika 145 – Broj stanova prema broju soba na nivou otoka Hvara

3.2. GOSPODARSKA ANALIZA

3.2.1. STRUKTURNA GOSPODARSKA ANALIZA OPĆINE JELSA³⁰

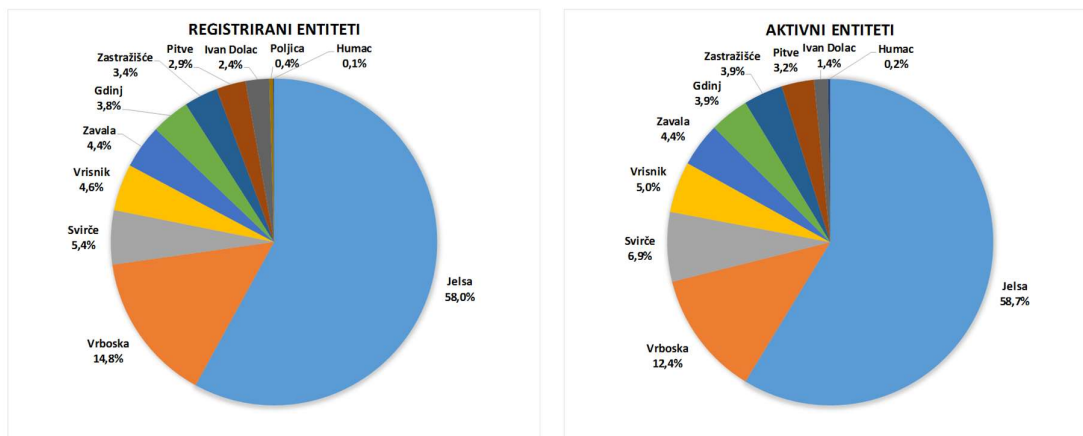
Ukupan broj registriranih gospodarskih i negospodarskih entiteta u Općini Jelsa iznosi 1106. Od toga je aktivno 464, uključujući i pogone entiteta registriranih na drugim lokacijama. Bez njih je stvarno registrirano 436 aktivnih entiteta, a od njih samo 61 ima zaposlenike.

Na slijedećoj slici prikazan je raspored takvih subjekata po mjestima u kojima se nalaze.

Slika 146 – Registrirani i aktivni gospodarski i negospodarski subjekti općine Jelsa

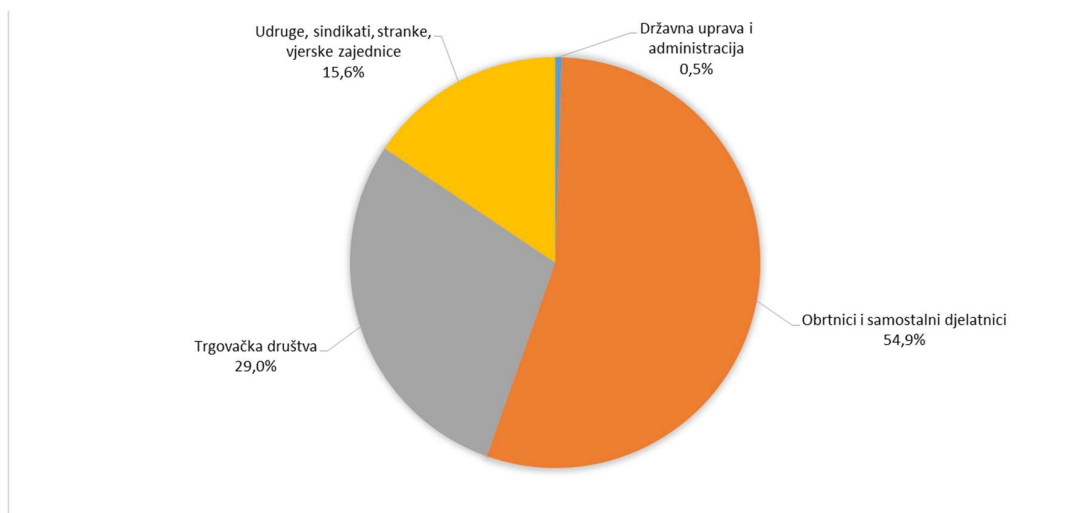
Njihova struktura po navedenim mjestima dana je na slijedećoj slici.

Slika 147 – Struktura registriranih i aktivnih gospodarskih i negospodarskih entiteta općine Jelsa

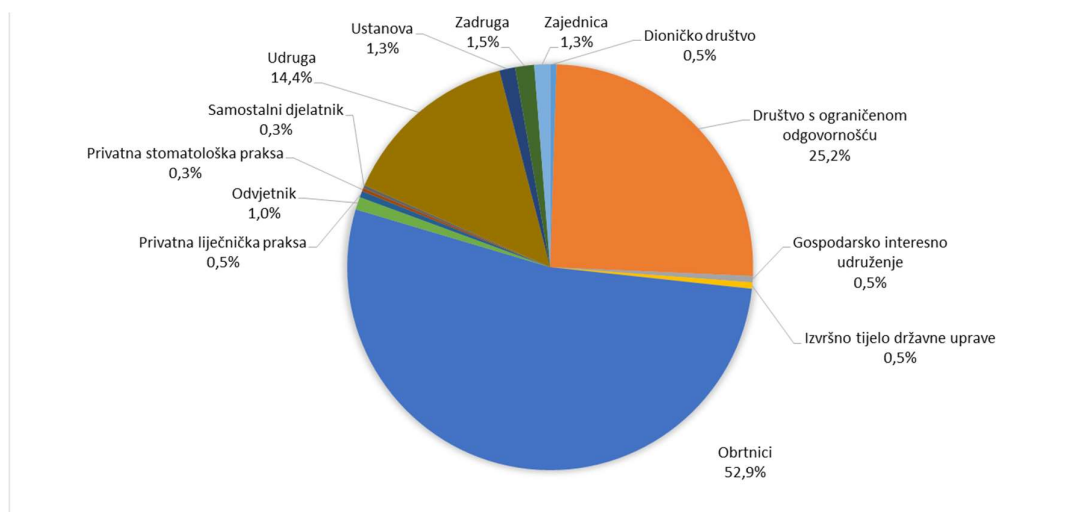
³⁰ Podaci pojedinih subjekata uzeti su iz Poslovne Hrvatske, edicija završno s godinom 2014.

Na slijedećoj slici prikazana je osnovna struktura tipova tih aktivnih entiteta.

Slika 148 – Tipovi aktivnih entiteta općine Jelsa

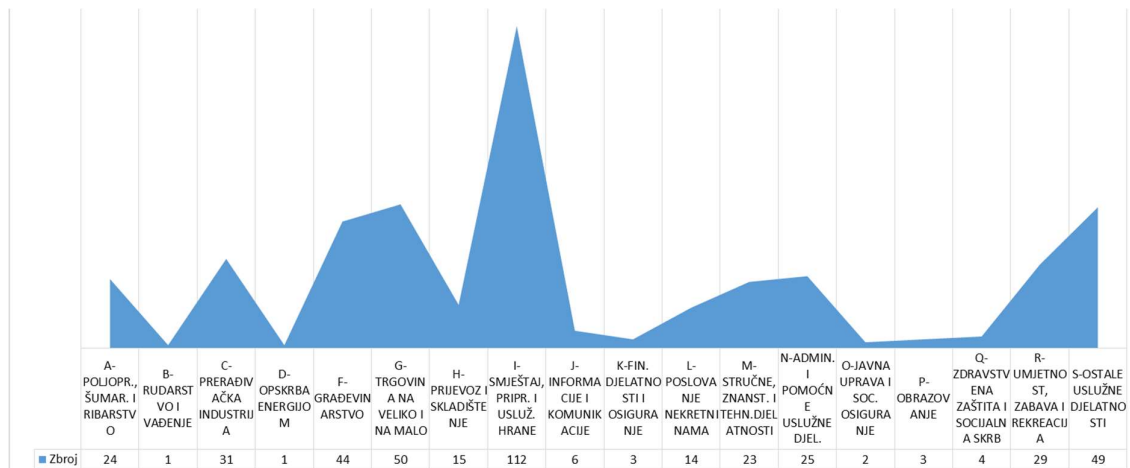
Tipologija na nižem nivou prikazana je na slijedećoj slici.

Slika 149 – Podtipovi aktivnih entiteta općine Jelsa

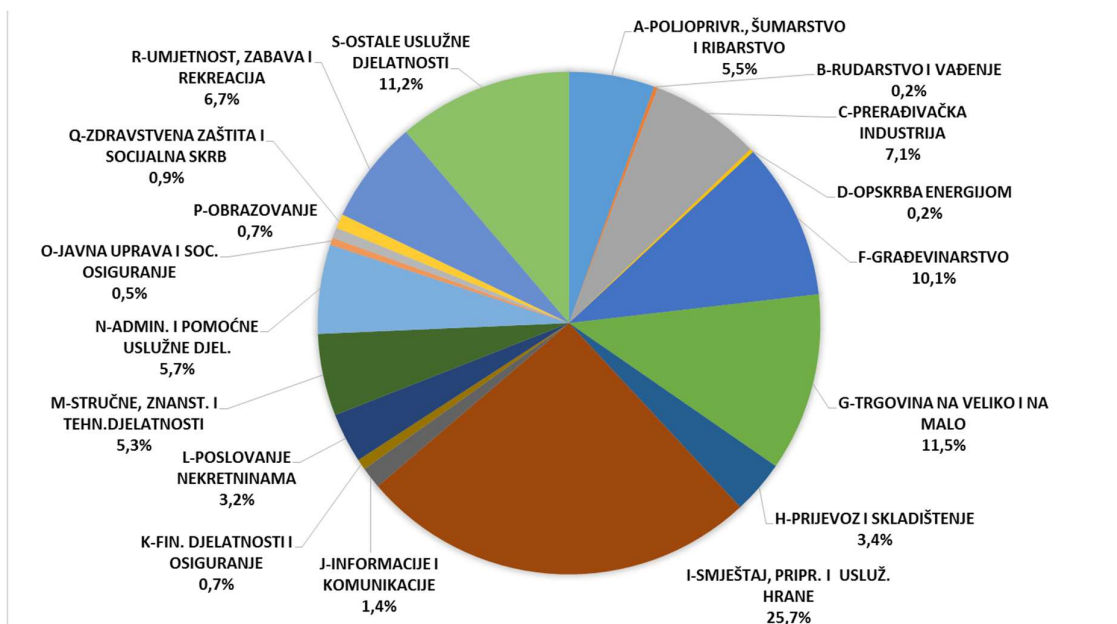
Iz prethodnih slika vidi se očekivano dominantna uloga Jelse, no također se opaža veliki broj neaktivnih subjekata (60%). U nastavku ćemo analizirati aktivne subjekte po djelatnostima.

Slijedeća slika daje prikaz aktivnih subjekata po djelatnostima na prvom nivou nacionalne klasifikacije djelatnosti (NKD 2007).

Slika 150 – Broj aktivnih subjekata po djelatnostima prvog nivoa NKD

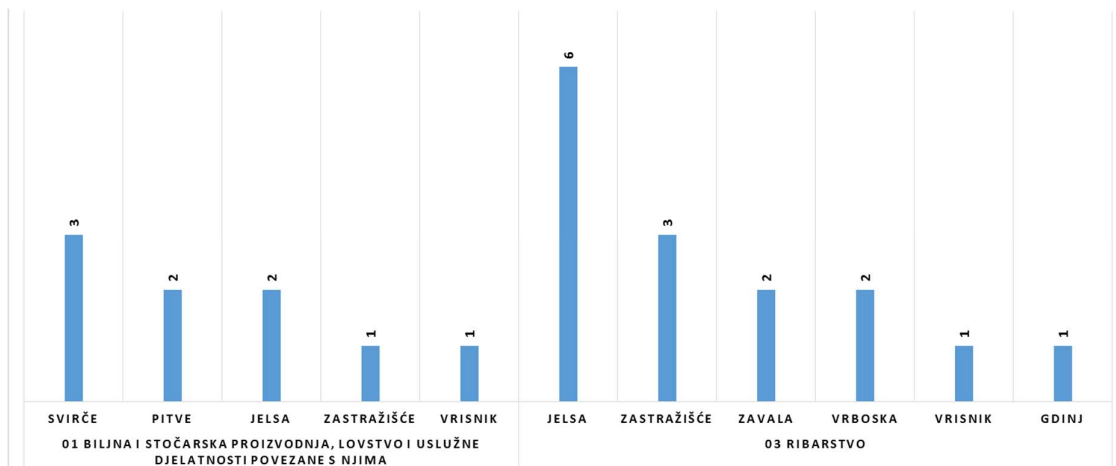
Struktura na ovom nivou prikazana je na slijedećoj slici.

Slika 151 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima prvog nivoa NKD

Iz prethodnih slika se vidi da je najveći broj aktivnih entiteta registriran u području I - Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, što upućuje na turističku narav općine (njih preko 25%). Veliki broj ostalih djelatnosti također je multiplikativno vezan za tu osnovnu djelatnost.

Grupa A (Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo) sadrži 24 aktivna entiteta, raspoređenih po naseljima kako je prikazano na slijedećoj slici.

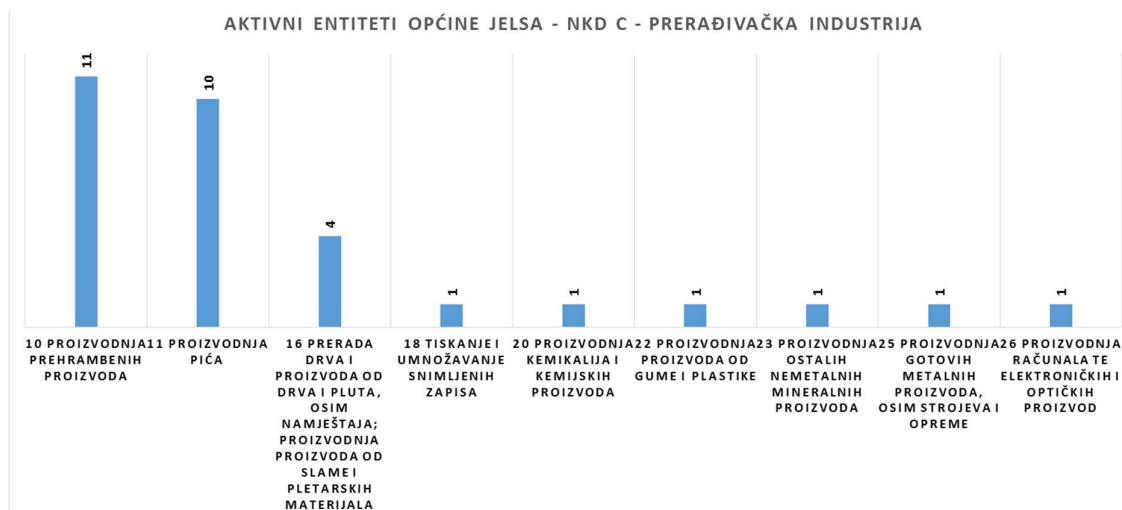

Slika 152 – Aktivni entiteti po djelatnostima poljoprivrede i ribarstva u grupi A

Iz slike se vidi da u poljoprivrednoj podgrupi nema puno entiteta (svega 9), dok ih je nešto više u podgrupi ribarstva (15).

U grupi B (Rudarstvo i vađenje kamena) samo je jedan entitet, lociran u Vršniku.

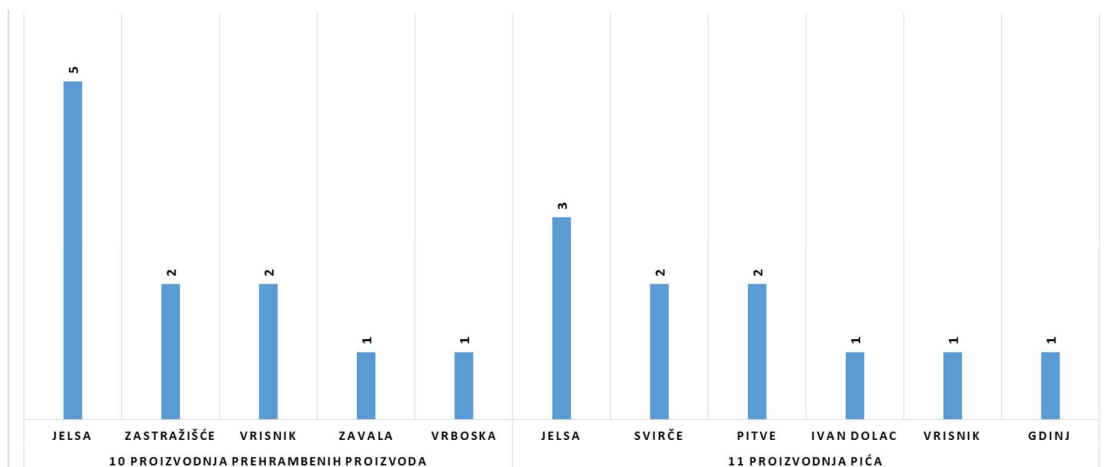
U grupi C (Prerađivačka industrija) nalazi se 31 entitet. Struktura po pojedinim industrijama dana je na slijedećoj slici.

Slika 153 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – prerađivačka industrija

Iz slike se vidi da je najviše entiteta unutar podgrupa 10 i 11 (prehrambeni proizvodi i pića).

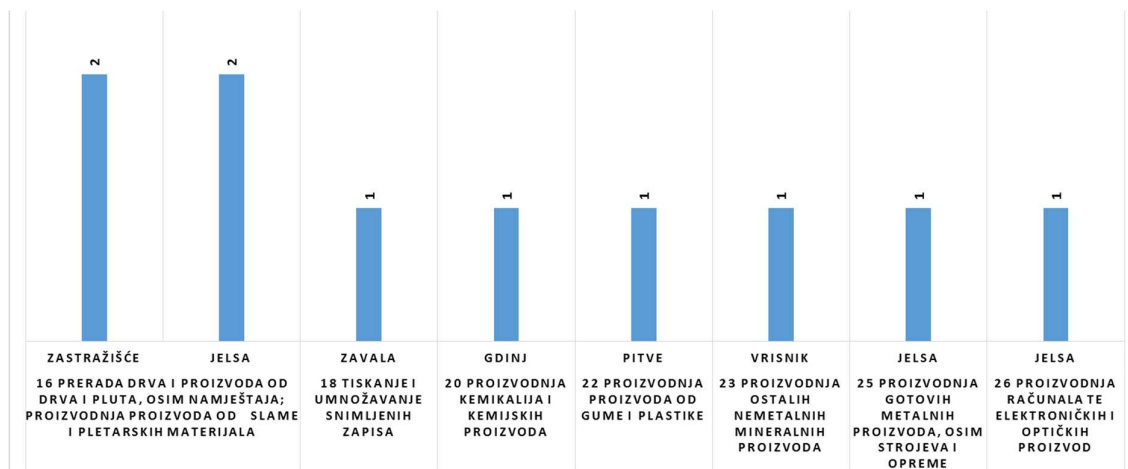
Broj aktivnih entiteta prerađivačke industrije po naseljima u tim grupama dan je na slijedećoj slici.

Slika 154 – Aktivni entiteti grupa 10 i 11 prerađivačke industrije po naseljima

Dominantna industrija u grupi 10 je pekarska (8 entiteta, odnosno 72%). Dominantna industrija u grupi 11 je vinarska (9 entiteta, odnosno 90%).

Struktura ostalih industrija po pojedinim mjestima dana je na slijedećoj slici.

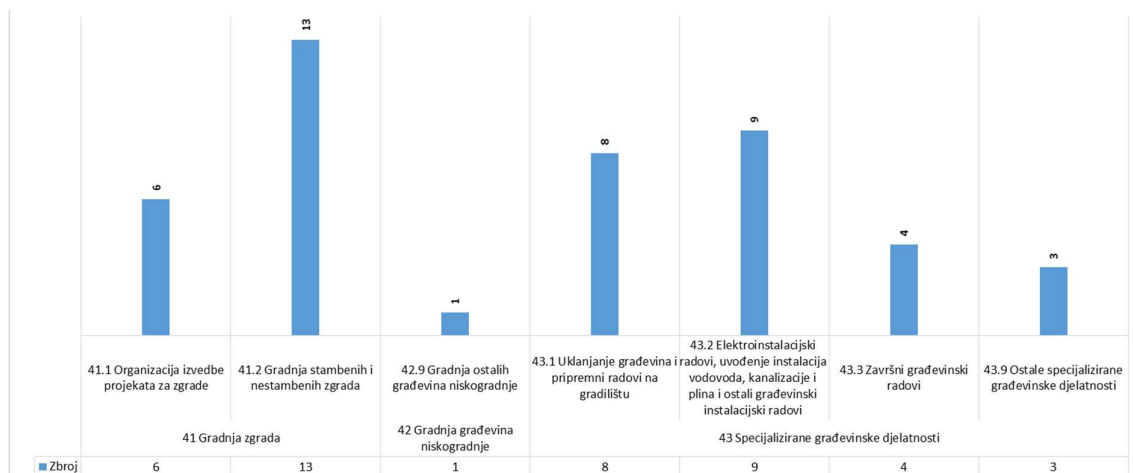

Slika 155 – Aktivni entiteti grupa 16 do 26 prerađivačke industrije po naseljima

Iz slike se vidi vrlo mala zastupljenost tih industrija.

U grupi D nalazi se samo Hvarski vodovod (opskrba vodom), sa sjedištem u Jelsi i područjem djelovanja za cijeli otok Hvar.

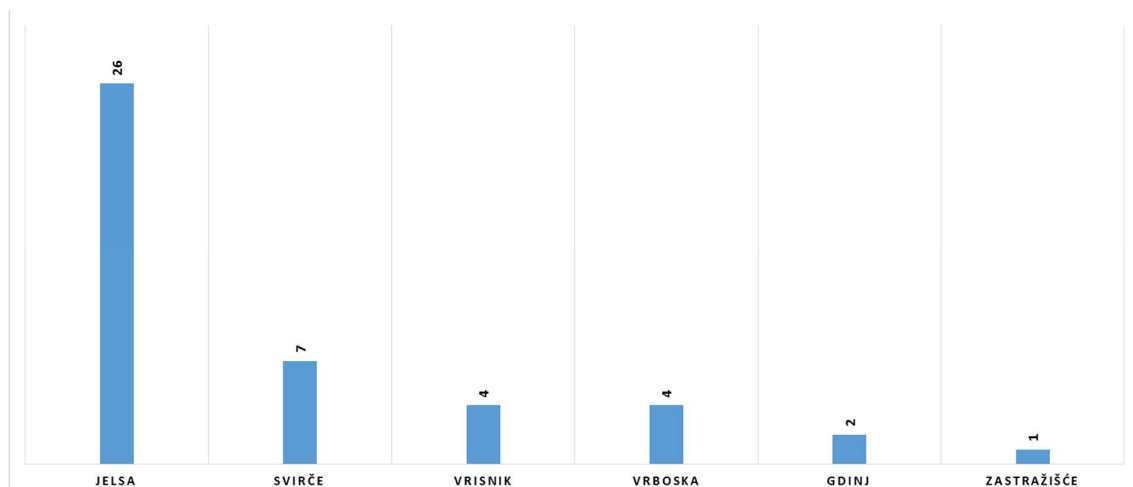
Grupa F (Građevinarstvo) ima 44 entiteta. Njihova struktura po vrstama dana je na sljedećoj slici.

Slika 156 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – građevinarstvo

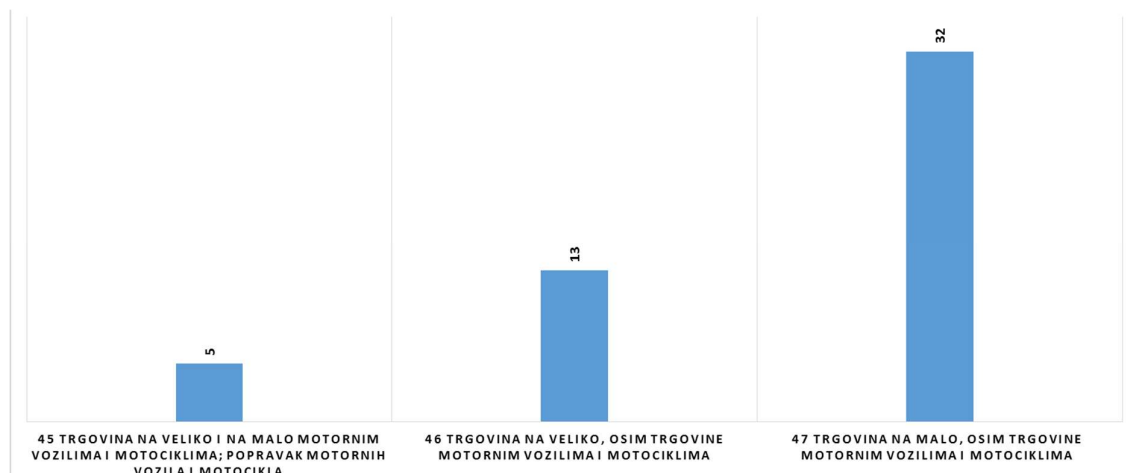
Građenjem se bavi 20 entiteta (45%), dok je preostalih 24 angažirano u završnim radovima.

Struktura građevinarstva po naseljima dana je na sljedećoj slici.

Slika 157 – Aktivni entiteti građevinarstva po naseljima

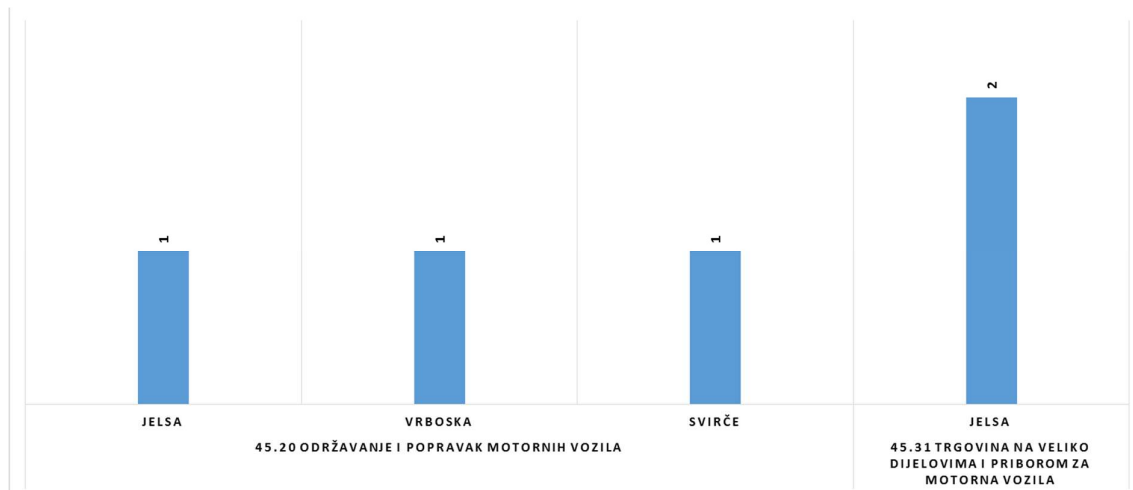
Na slijedećoj slici prikazan je broj tvrtki iz područja G (Trgovina).

Slika 158 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – Trgovina

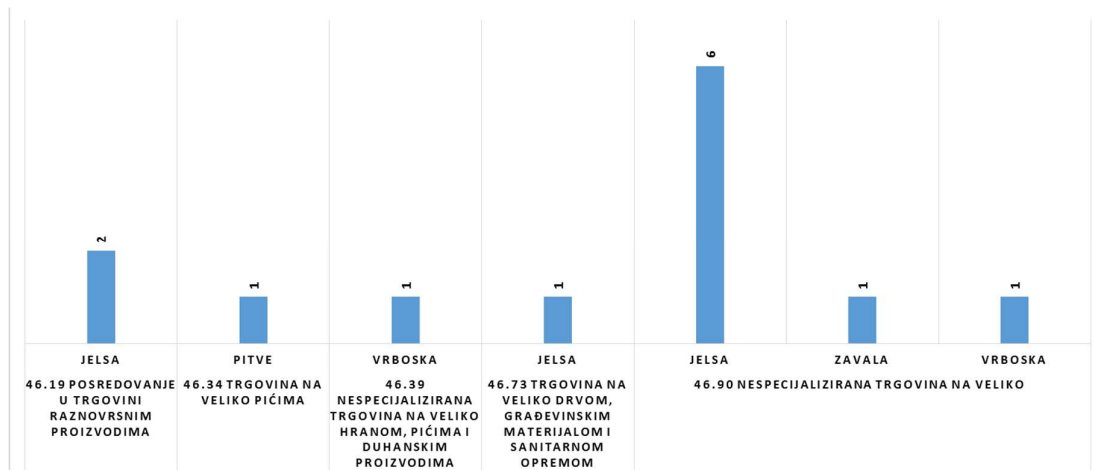
Kako se iz slike vidi dominantan je broj maloprodajnih entiteta (32, odnosno 64%).

Mali broj entiteta koji se bavi održavanjem motornih vozila i prodajom dijelova za njih prikazan je na slijedećoj slici.

Slika 159 – Aktivni entiteti trgovine kod motornih vozila po naseljima

Broj trgovačkih tvrtki veleprodajne djelatnosti prikazan je na sljedećoj slici.

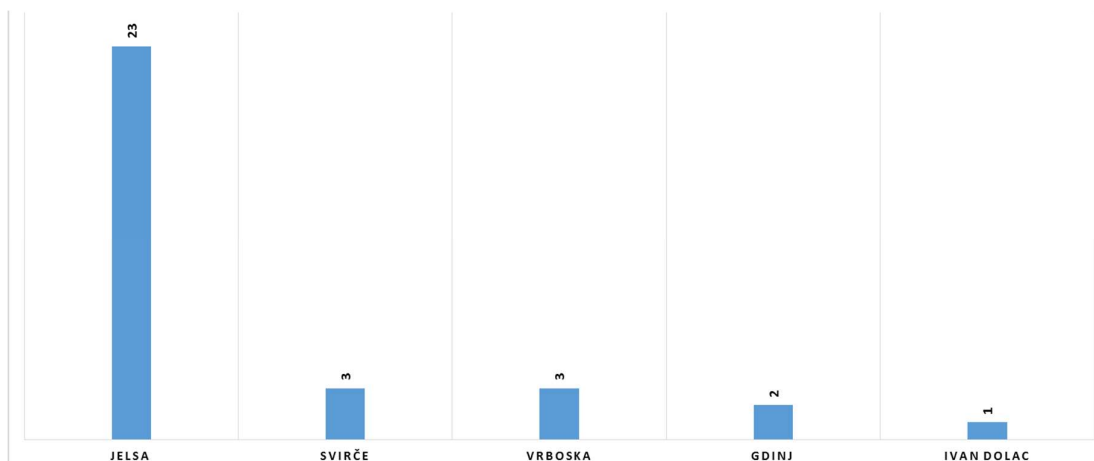

Slika 160 – Aktivni entiteti veleprodaje po naseljima

Broj entiteta maloprodaje prikazan je u sljedećoj tablici po vrstama i na slici po naseljima.

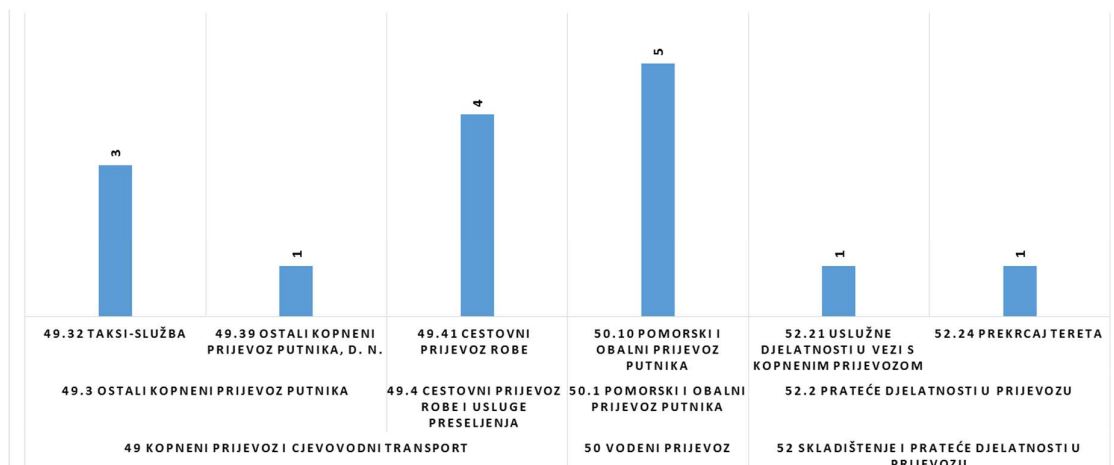
NKD Maloprodaje	Broj
47.11 Trgovina na malo u nespecijaliziranim prodavaonicama pretežno hranom, pićima i duhanskim proizvodima	7
47.19 Ostala trgovina na malo u nespecijaliziranim prodavaonicama	8
47.21 Trgovina na malo voćem i povrćem u specijaliziranim prodavaonicama	1
47.22 Trgovina na malo mesom i mesnim proizvodima u specijaliziranim prodavaonicama	1
47.25 Trgovina na malo pićima u specijaliziranim prodavaonicama	1
47.41 Trgovina na malo računalima, perifernim jedinicama i softverom u specijaliziranim prodavaonicama	1
47.51 Trgovina na malo tekstilom u specijaliziranim prodavaonicama	1
47.52 Trgovina na malo željeznom robom, bojama i staklom u specijaliziranim prodavaonicama	1
47.62 Trgovina na malo novinama, papirnatom robom i pisaćim priborom u specijaliziranim prodavaonicama	1
47.62 Trgovina na malo novinama, papirnatom robom i pisaćim priborom u specijaliziranim prodavaonicama	1
47.72 Trgovina na malo obućom i proizvodima od kože u specijaliziranim prodavaonicama	1
47.73 Ljekarne	1
47.78 Ostala trgovina na malo novom robom u specijaliziranim prodavaonicama	6
47.82 Trgovina na malo tekstilom, odjećom i obućom na štandovima i tržnicama	1
UKUPNO	32

Tablica 28 – Aktivni entiteti maloprodaje po NKD

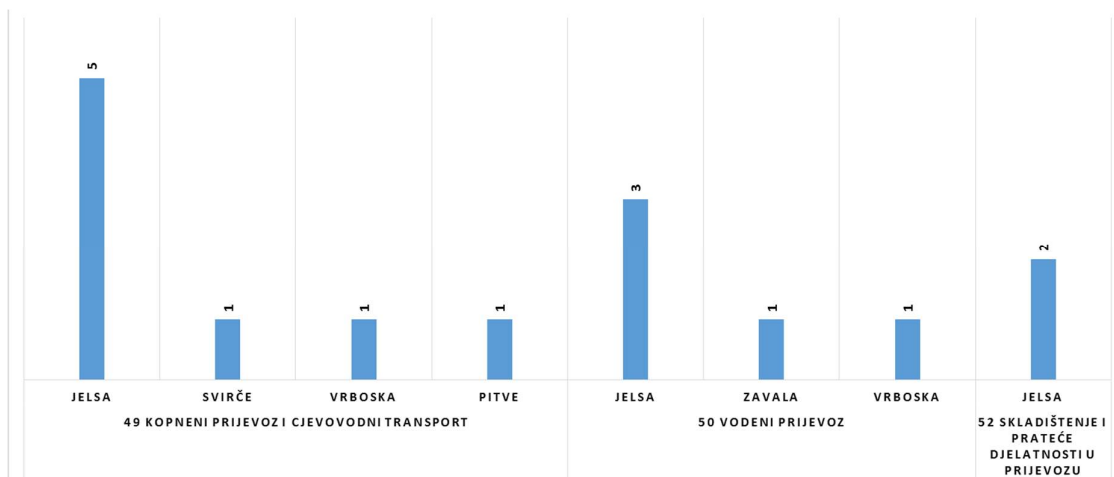
Slika 161 – Aktivni entiteti maloprodaje po naseljima

Transportni sektor (H – Prijevoz i skladištenje) detaljno je prikazan na slijedećoj slici.

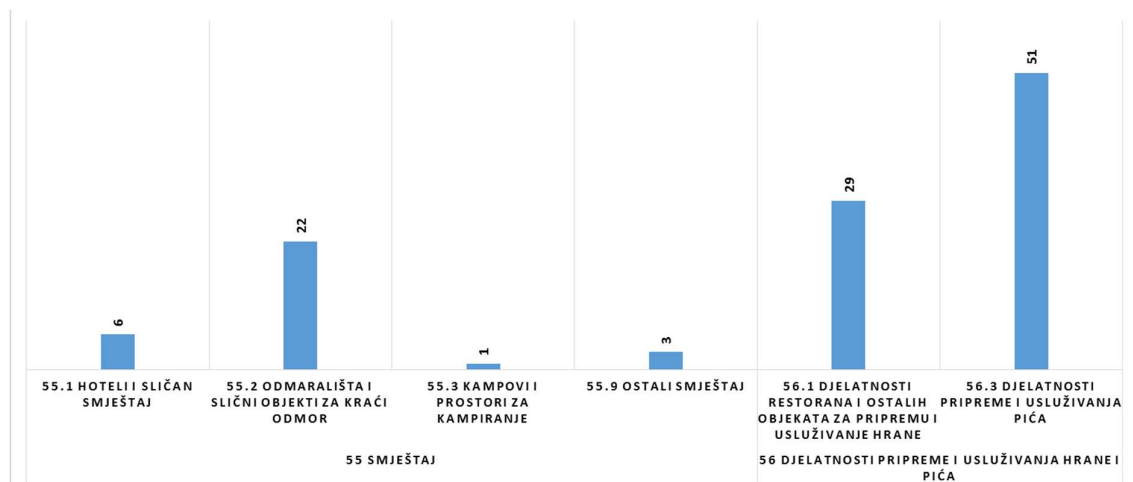
Slika 162 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – prijevozne tvrtke

Broj prijevoznih tvrtki po mjestima prikazan je na slijedećoj slici.

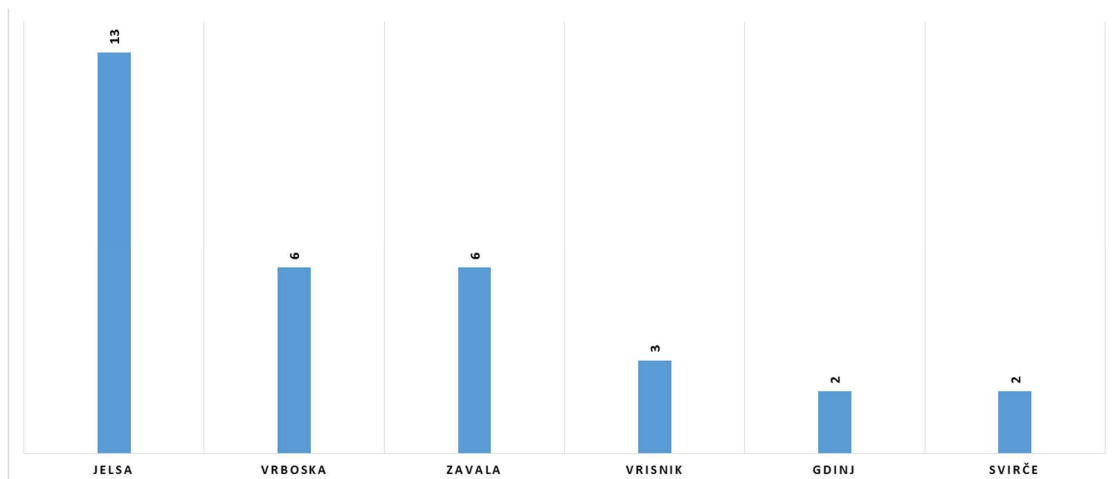
Slika 163 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – prijevozne tvrtke po naseljima

Ugostiteljski sektor (I) detaljno je prikazan na sljedećoj slici.

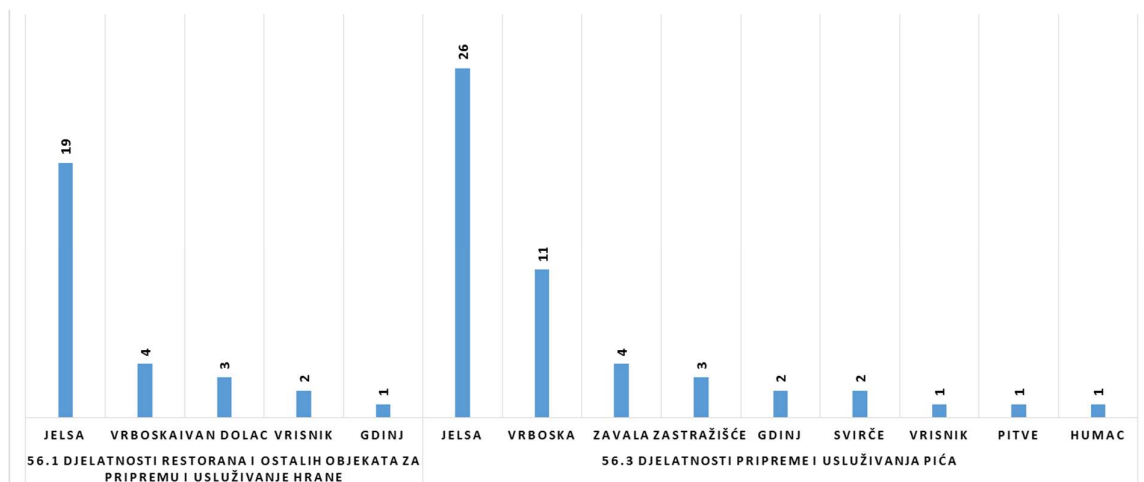
Slika 164 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – ugostiteljstvo

Tvrtke koje nude smještaj dane su po mjestima na sljedećoj slici.

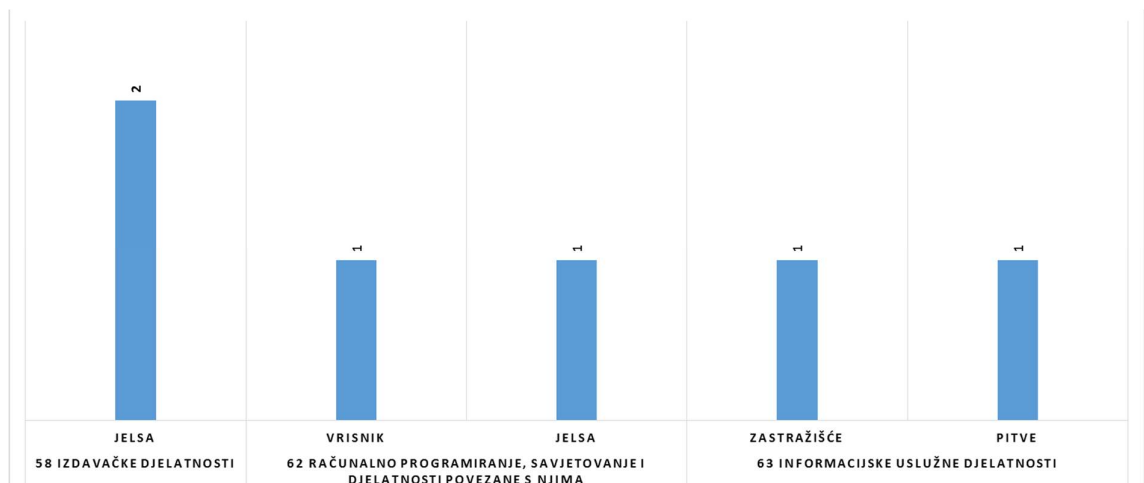
Slika 165 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – smještaj po mjestima

Tvrtke koje nude hranu i piće dane su po mjestima na slijedećoj slici.

Slika 166 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – hrana i piće po mjestima

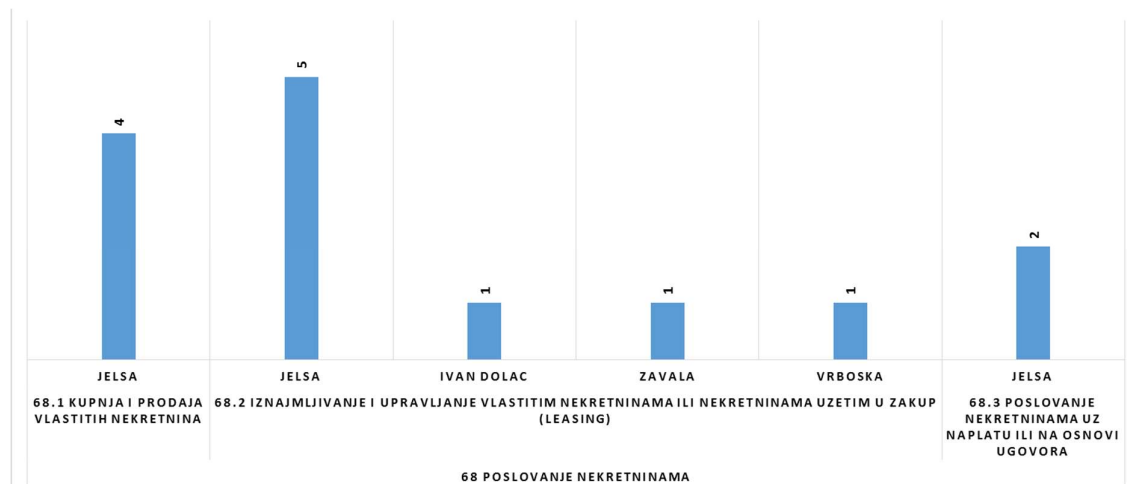
Entiteti grupe J (informacije i komunikacije) dani su na slijedećoj slici.

Slika 167 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – informacije i komunikacije

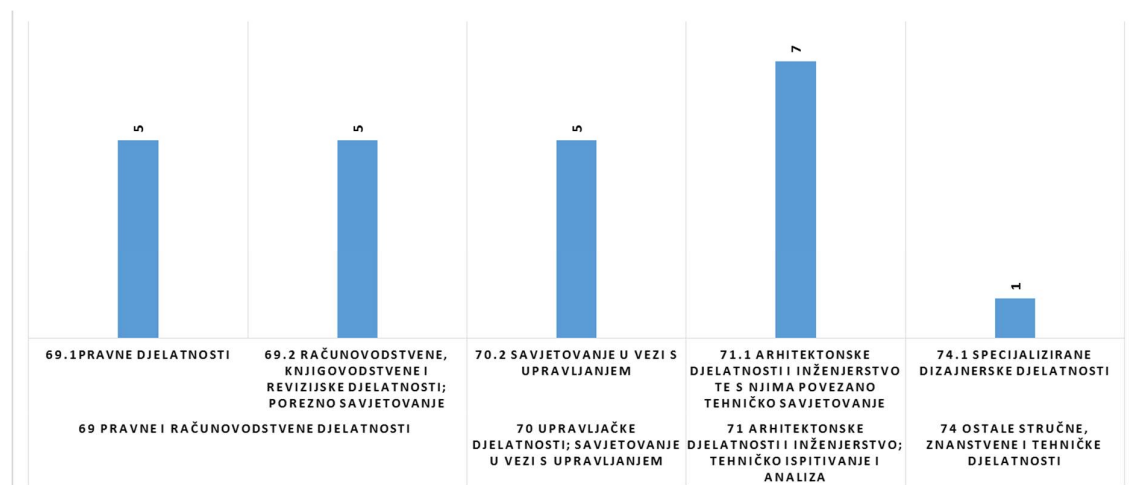
U grupi K (financijske djelatnosti i osiguranje djeluju svega 3 entiteta, od kojeg su 2 podružnice banaka.

U grupi L (poslovanje nekretninama) djeluje 14 entiteta. Njihov je raspored po grupama i naseljima dan na sljedećoj slici.

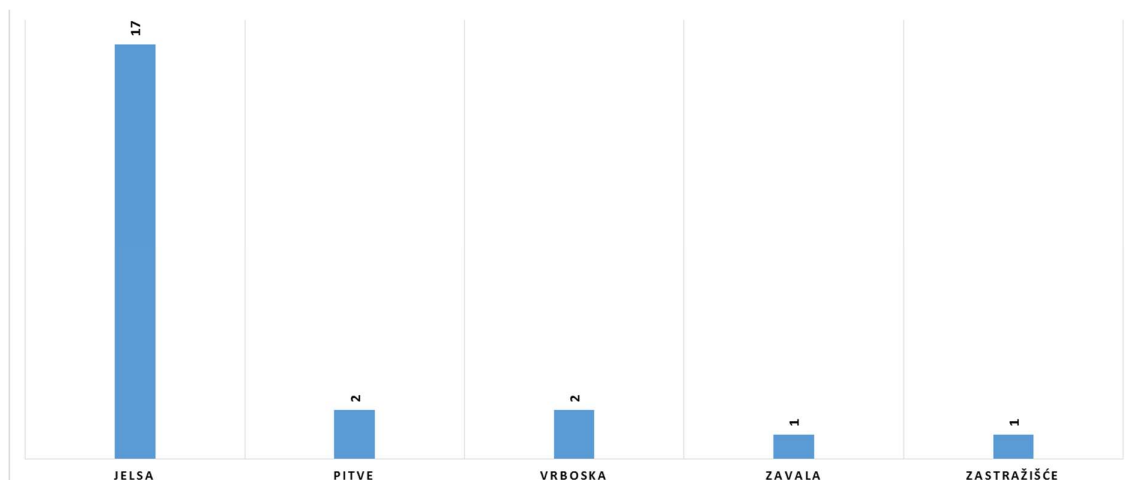
Slika 168 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – poslovanje nekretninama

U grupi M (savjetodavne djelatnosti) djeluje 23 entiteta. Njihov je raspored po grupama dan na sljedećoj slici.

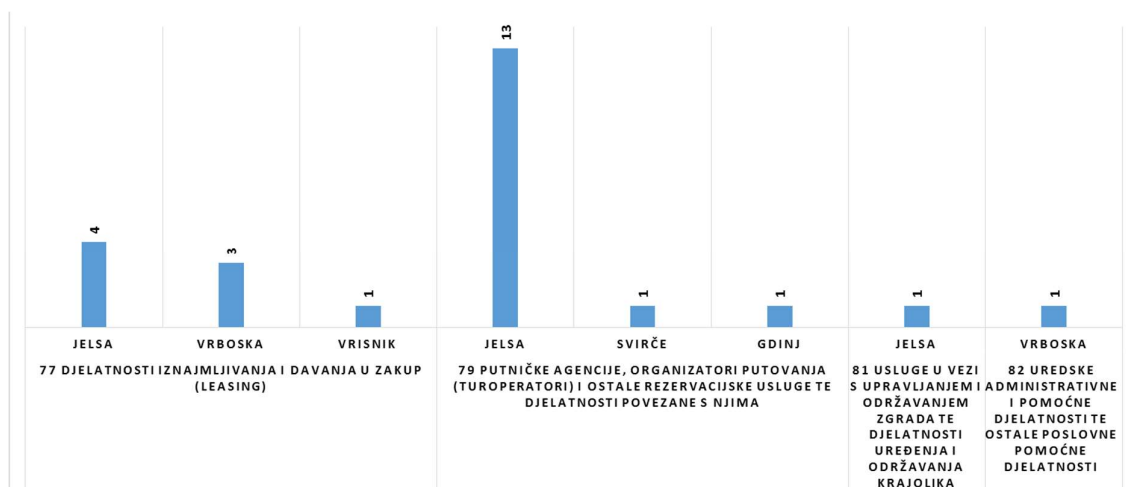
Slika 169 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti

Raspored po naseljima za ovu grupu prikazan je na slijedećoj slici.

Slika 170 – Struktura broja aktivnih entiteta po naseljima – stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti

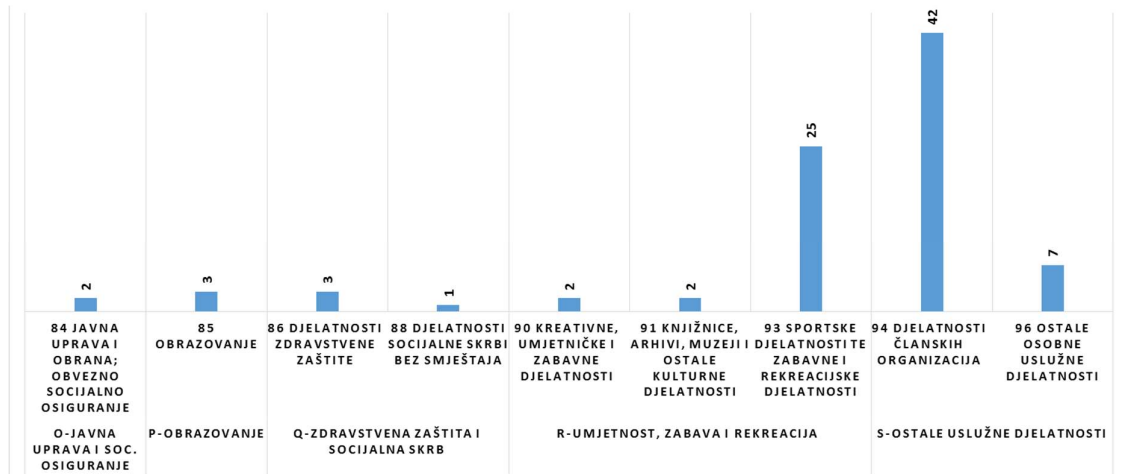
U grupi N (administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti) djeluje 25 entiteta. Njihov je raspored po grupama dan na slijedećoj slici.

Slika 171 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti

U ovoj grupi nalaze se djelatnosti zakupa i putničkih agencija, usko vezane za turizam.

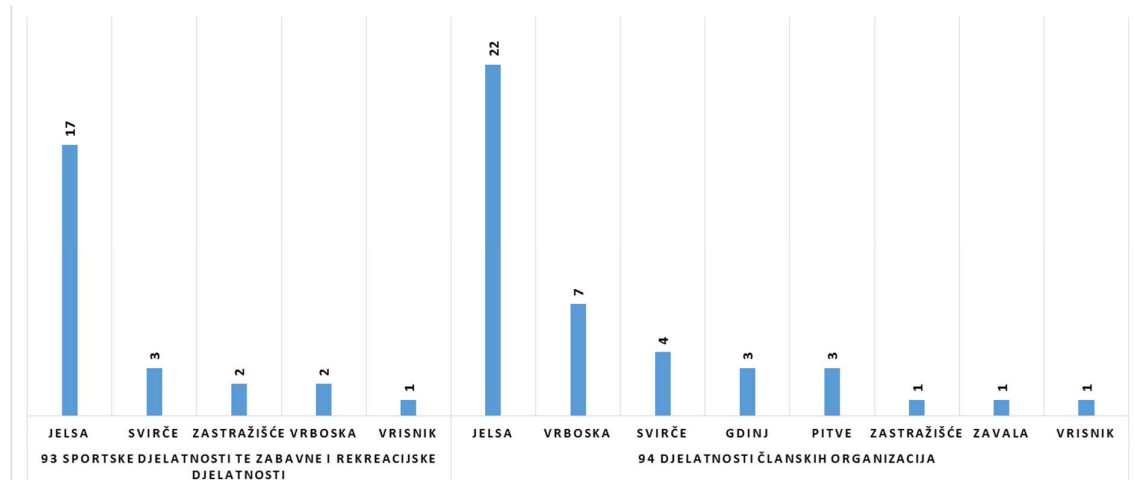
Na posljednjoj slici iz ove serije nalaze se entiteti ostalih grupa djelatnosti.

Slika 172 – Struktura broja aktivnih entiteta po djelatnostima – ostale djelatnosti

U grupi (S) ostale uslužne djelatnosti) nalaze se kemijske čistionice, frizerske i kozmetičarske radnje.

Osim entiteta javne uprave, obrazovanja, zdravstvene zaštite, socijalne skrbi i sl. ovdje se nalaze i razne udruge i sportske organizacije. Na slijedećoj slici one su prikazane po naseljima.

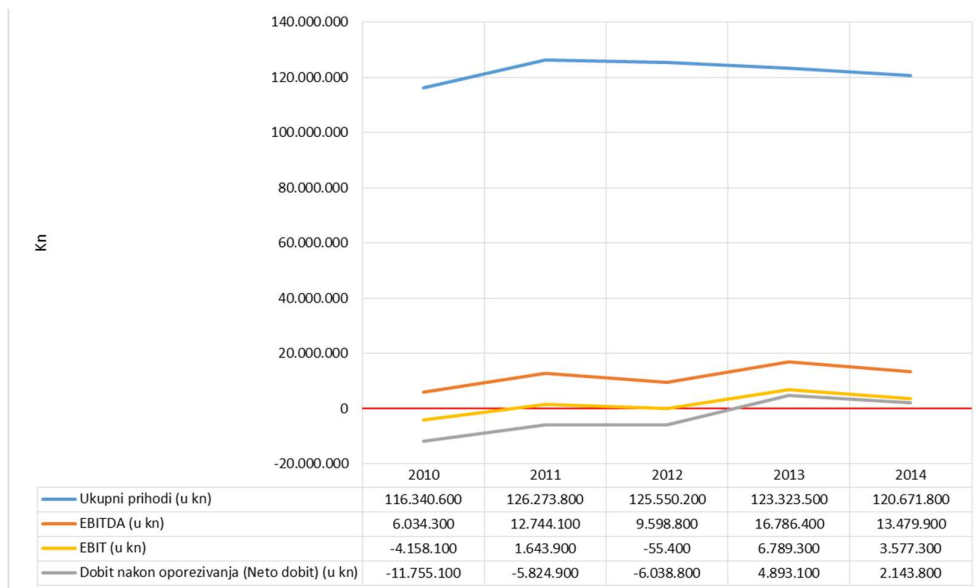

Slika 173 – Struktura broja aktivnih entiteta po naseljima – sport i udruge

3.2.2. FINANCIJSKA ANALIZA GOSPODARSTVA

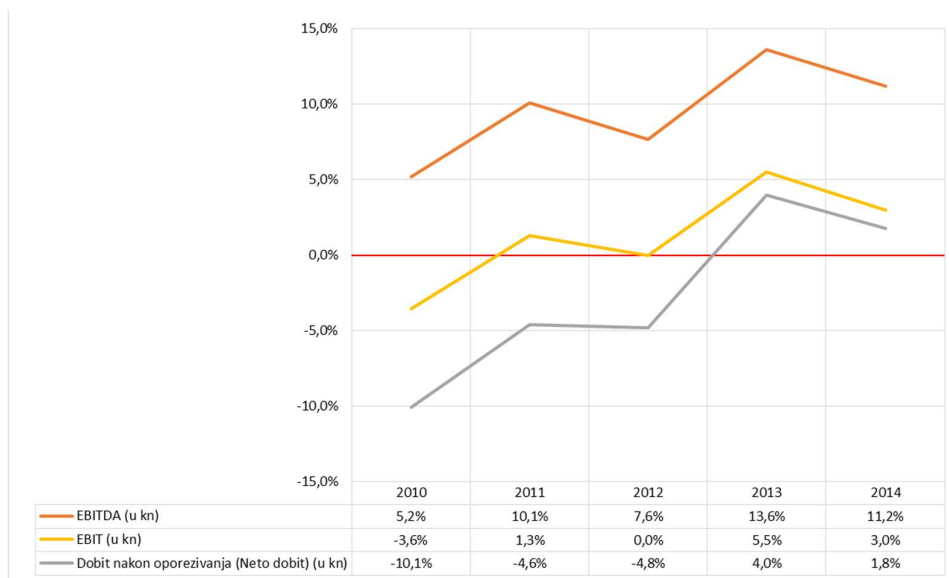
Nakon strukturne analize po broju, djelatnosti i lokacijama tvrtki, u nastavku će se izvesti osnovne financijske analize za 56 najvećih tvrtki Općine Jelsa, koje čine gro njenog gospodarstva. Ukupni prihod tih tvrtki u 2014. godini bio je cca. 120 milijuna Kuna, odnosno 84% od ukupnog prihoda svih tvrtki Općine Jelsa koje ih prijavljuju FINI (njih 96).

Na sljedećoj slici prikazano je kretanje osnovnih pokazatelja poslovanja tih tvrtki.

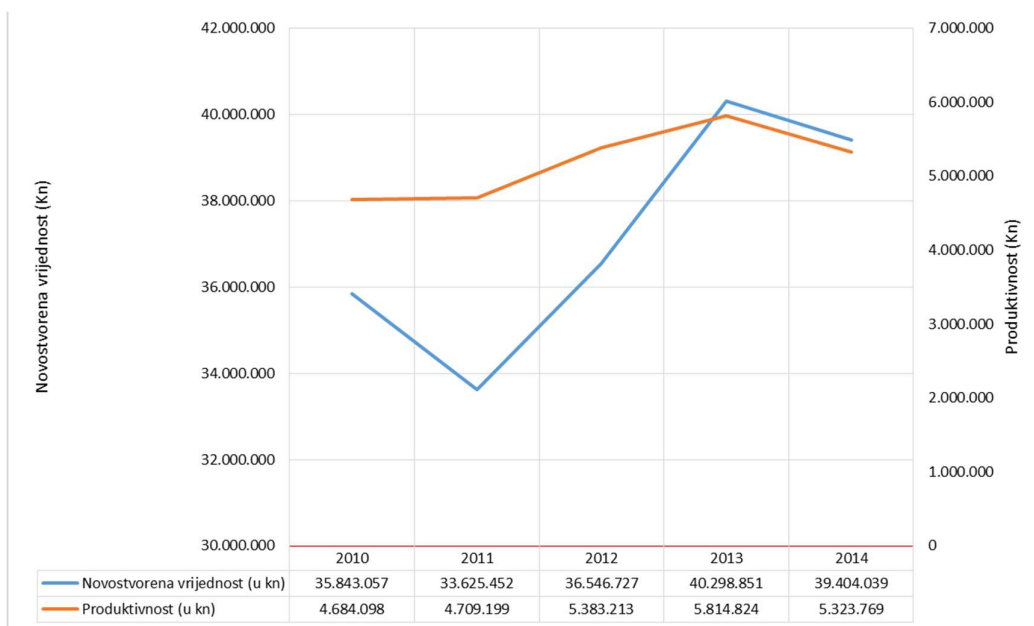
Slika 174 – Rezultati Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014

Iz slike se vidi blago padajući trend prihoda nakon 2011. godine, koji je u skladu s generalnim ekonomskim kretanjima u Hrvatskoj. U 2013. godini došlo je ipak do povećanja profitabilnosti. Nakon te godine godini sve profitne kategorije su pozitivne. Na sljedećoj slici dane su stope profitabilnosti promatrane grupe tvrtki.

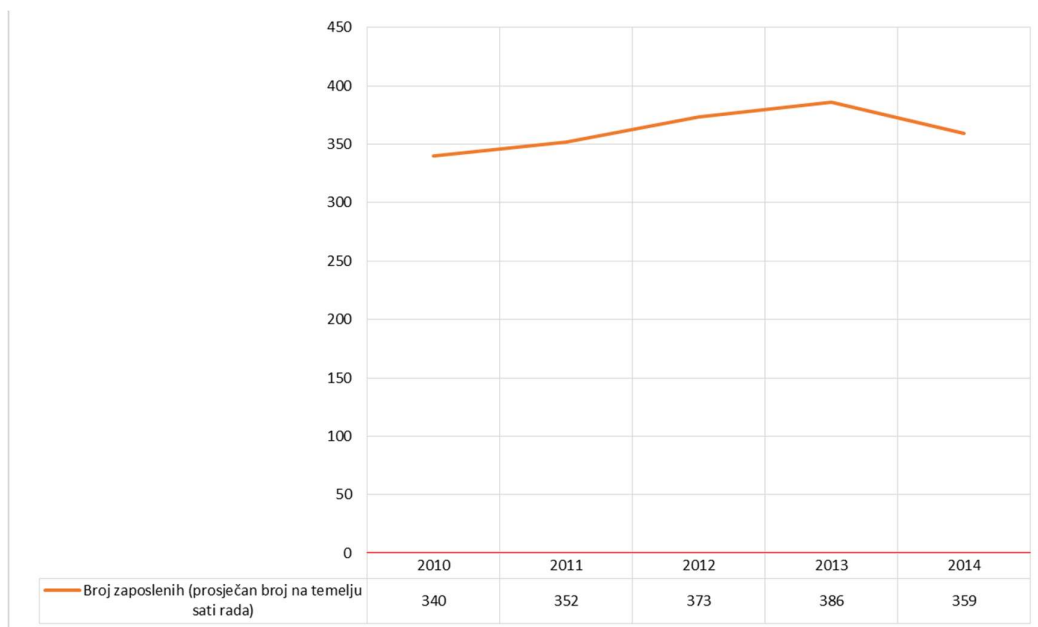
Slika 175 – Stope profitabilnosti Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014

Slijedeća slika prikazuje kretanje novostvorene vrijednosti i produktivnosti.

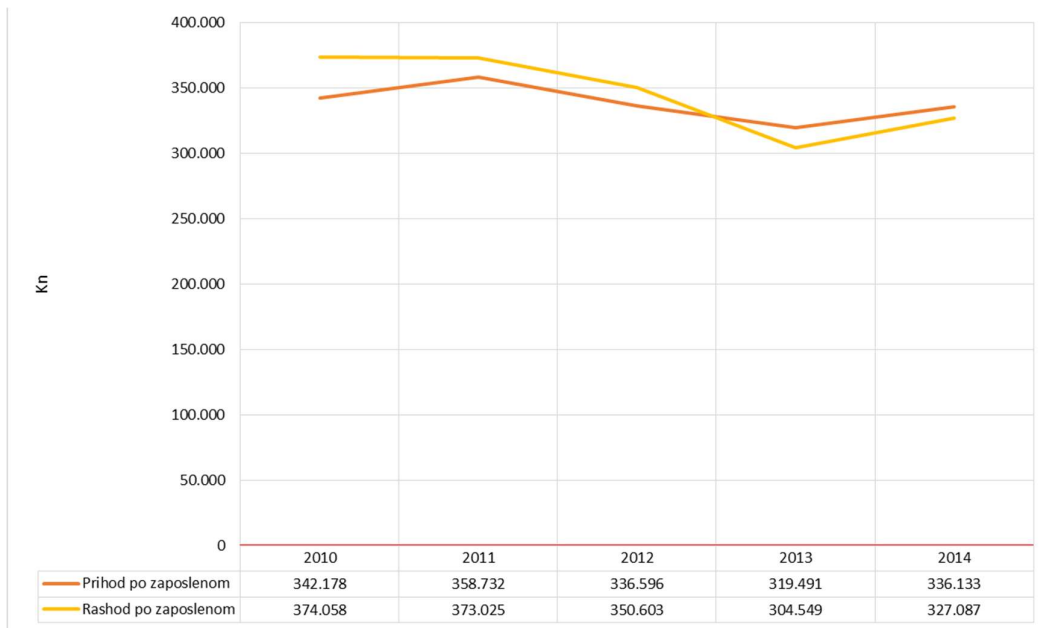
Slika 176 – Novostvorena vrijednost i produktivnost Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014

Slijedeća slika prikazuje konstantno povećanje broja zaposlenika promatranog segmenta do 2013. godine. U promatranom periodu od 2010 do 2014 godine broj zaposlenih povećao se za 5,6%.

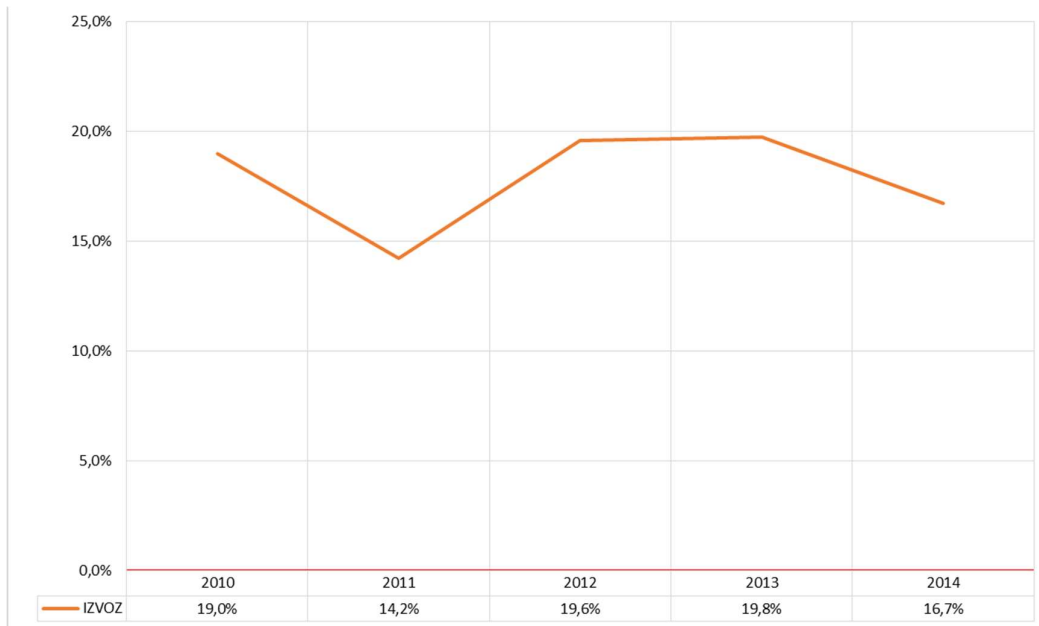
Slika 177 – Broj zaposlenika Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014

'Per Capita' prikaz ukupnog prihoda i rashoda po zaposlenom dan je na slijedećoj slici.

Slika 178 – Prihodi i rashodi po zaposlenom Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014

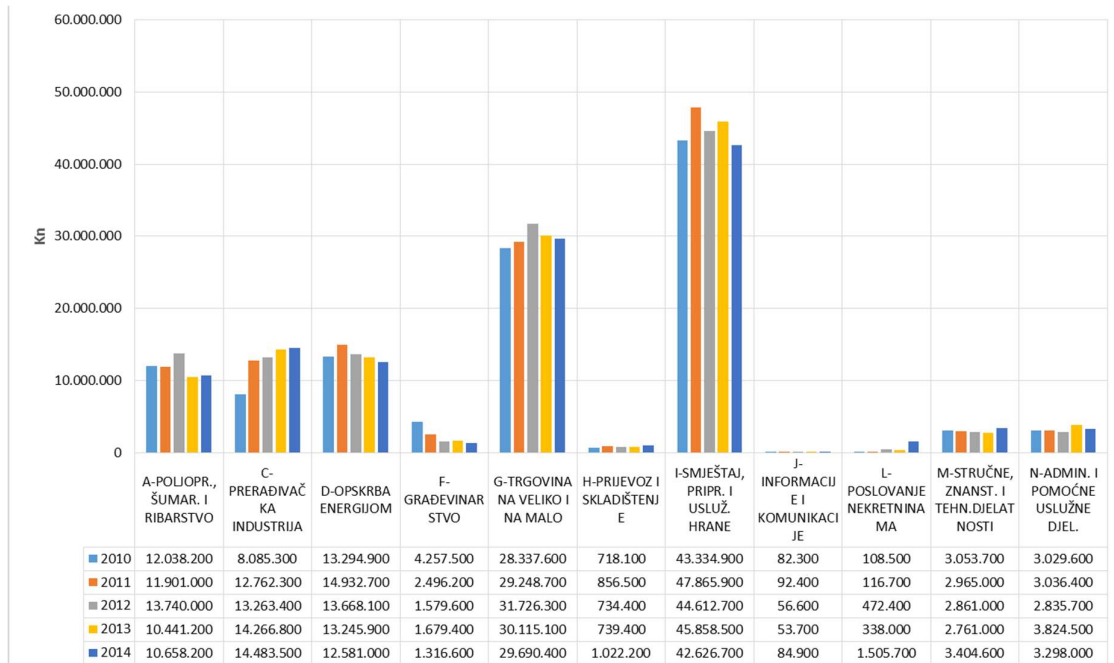
Na kraju ovog agregiranog prikaza osvrnut ćemo se i na izvoznu komponentu koja se naravno najviše ostvaruje u turističkom sektoru.

Slika 179 – Izvozna komponenta Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014

U nastavku ćemo dati prikaz kretanja najvažnijih od prethodno navedenih kategorija u promatranom periodu od 2010. do 2014. godine prema djelatnostima.

Prva slika prikazuje ukupne prihode po osnovnim grupama djelatnosti.

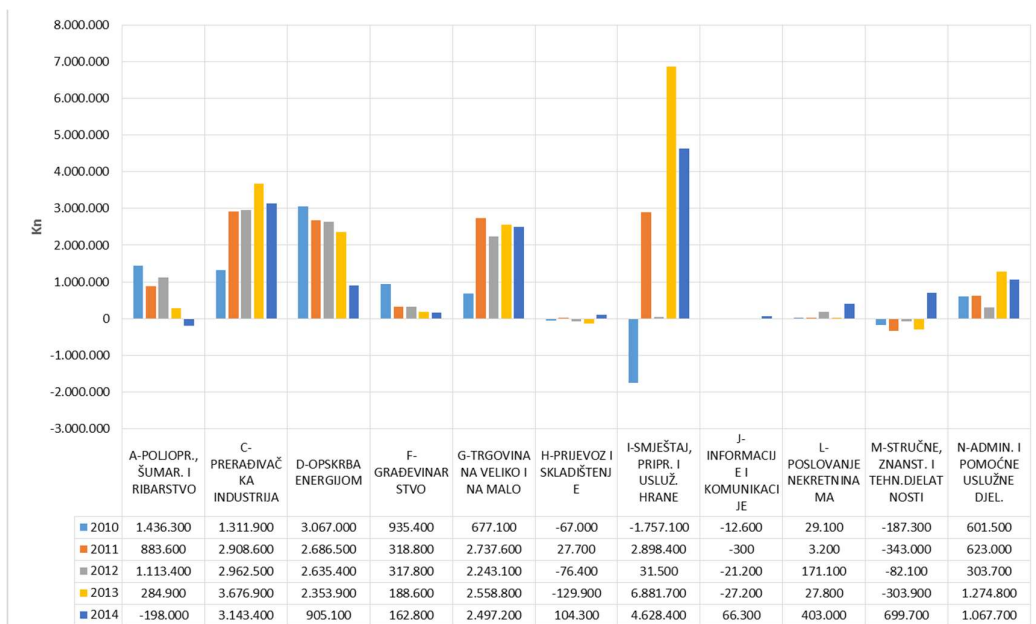
Slika 180 – Ukupni prihod Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014 po djelatnostima na prvom nivou

I ovdje se očitava dominacija sektora smještaja i pripreme i usluživanja hrane i pića, koji se najdirektnije veže uz turističku djelatnost. Njegovo kretanje je eratično s izmjeničnim rastom i padom po godinama, s tim da je najmanji output baš u posljednjoj promatranoj godini.

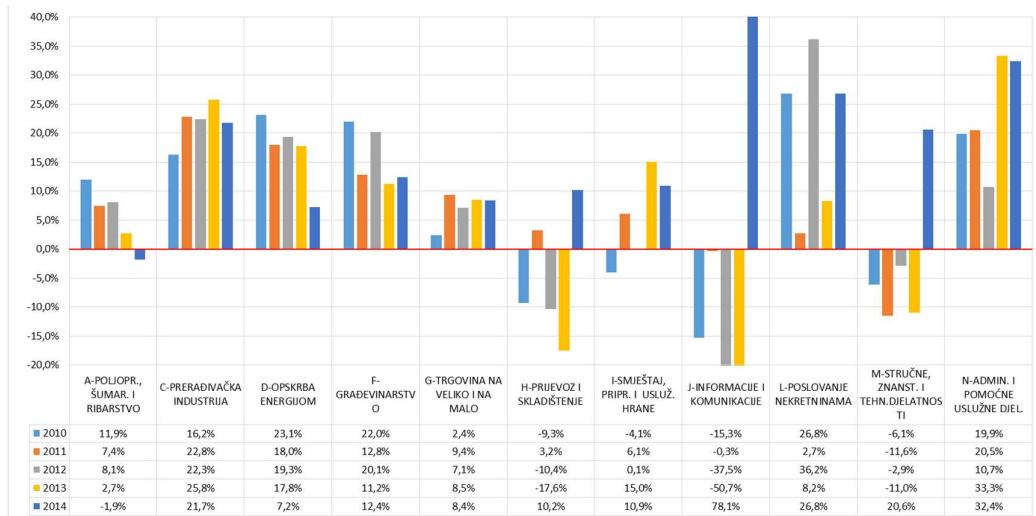
Slijedeća grupa trgovine na veliko i malo također je u padu. Grupu opskrbe energijom čini samo Hvarski vodovod d.o.o.

Značajnije gospodarske grupe su poljoprivreda i ribarstvo, te prerađivačka industrija (uglavnom dio vezan za hranu i piće).

Kretanje EBITDA prikazano je na sljedećim slikama u apsolutnom i relativnom iznosu.

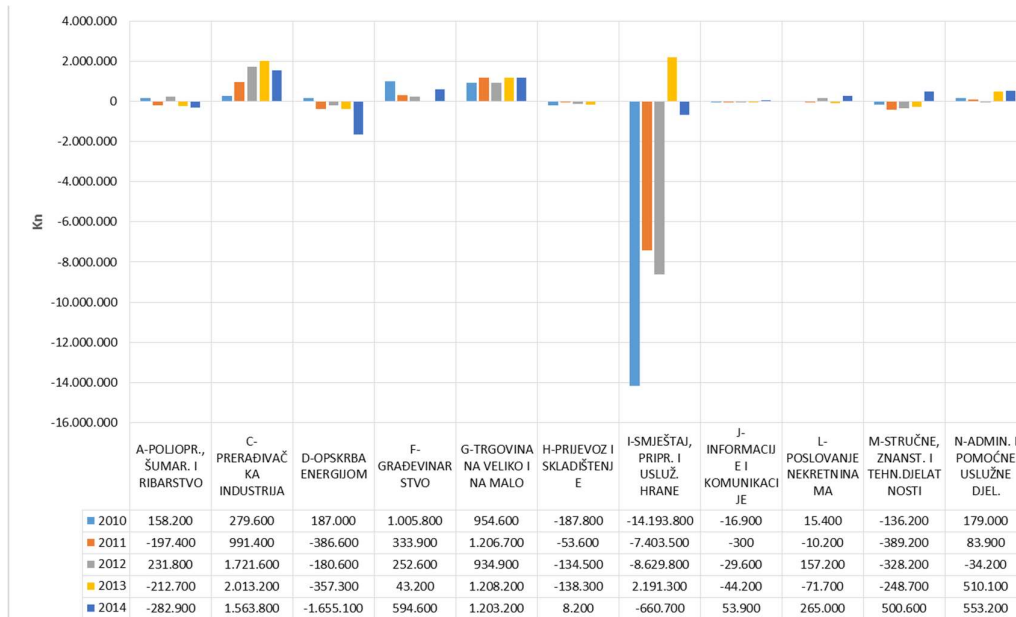
Slika 181 – EBITDA Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014 po djelatnostima na prvom nivou

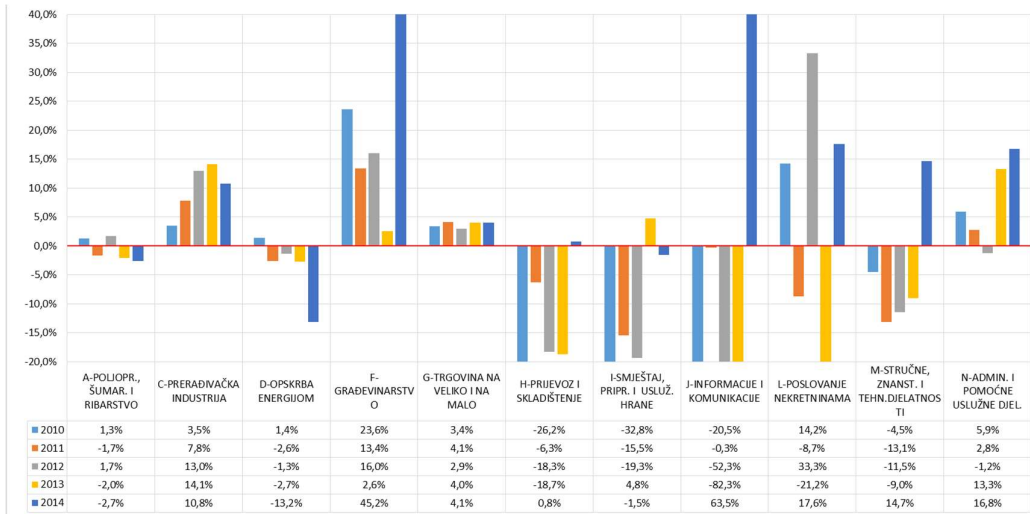
Slika 182 – Stope EBITDA Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014 po djelatnostima na prvom nivou

Iz prethodna dvije slike se vidi da se najveća apsolutna EBITDA profitabilnost ostvaruje u sektoru smještaja, prehrane i pića, no vrlo eratično. Najviše stope imaju pomoćne uslužne djelatnosti, a najkontinuiranije prerađivačka industrija.

Slijedeće dvije slike prikazuju neto profitabilnost u apsolutnom i relativnom iznosu.

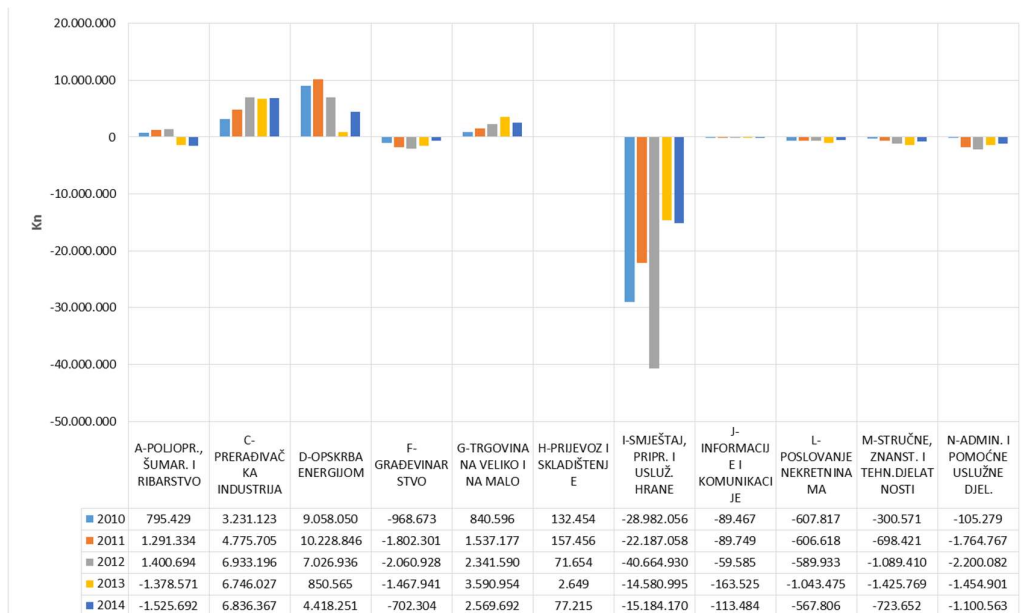
Slika 183 – Neto profitabilnost Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014 po djelatnostima na prvom nivou

Slika 184 – Stope neto dobiti Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014 po djelatnostima na prvom nivou

Iz slike se vidi vrlo loša situacija najvažnijeg sektora smještaja, prehrane i pića. Gotovo svi sektori prikazuju vrlo eratično stanje. Prerađivačka industrija ima dobre pokazatelje, dok trgovina ima standardno niske stope profitabilnosti, ali konstantne. Građevinarstvo kao ciklična djelatnost ima solidne stope neto profitabilnosti.

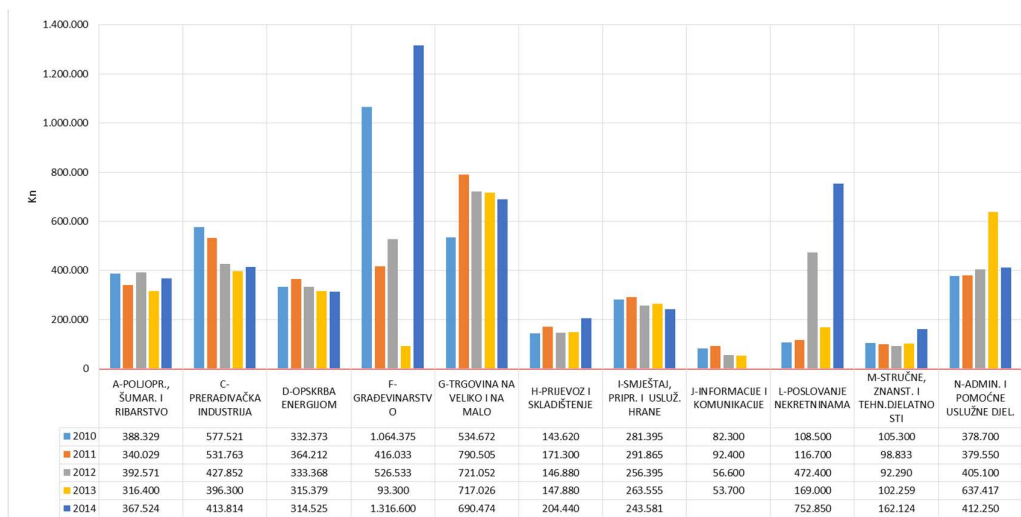
Slijedeća slika prikazuje stanje neto radnog kapitala po glavnim sektorima.

Slika 185– Neto radni kapital Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014 po djelatnostima na prvom nivou

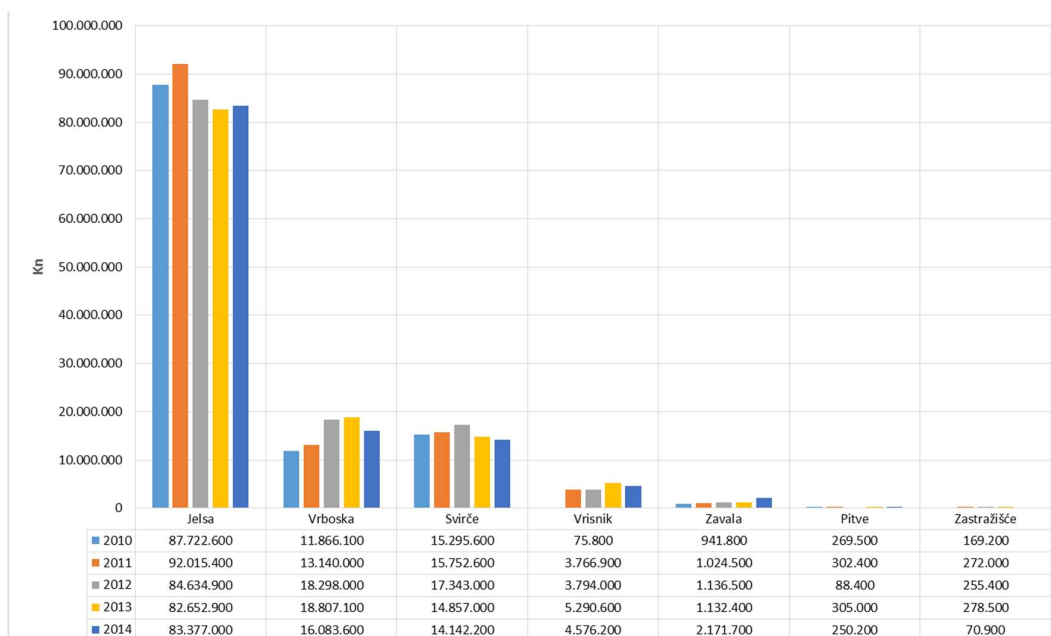
Iz njega se očitava likvidnosna problematika ključnog sektora smještaja, prehrane i pića, kao i daljnja potvrda kvalitete prerađivačke industrije i opstojnosti trgovine.

Slijedeća slika prikazuje ukupni prihod po glavi zaposlenika.

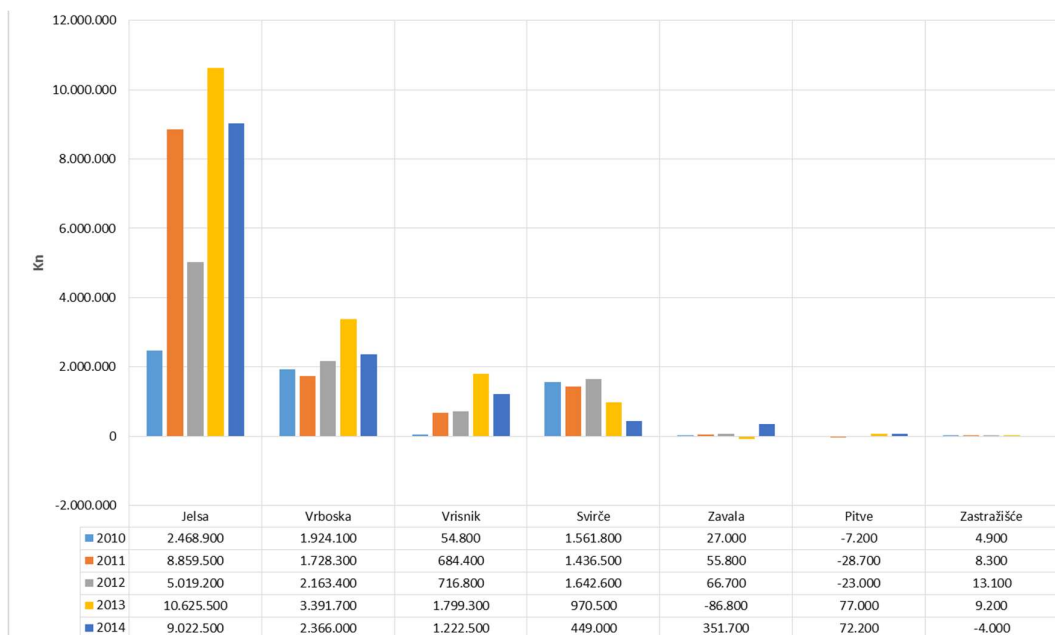
Slika 186 – Ukupni prihod 'Per Capita' Top tvrtki općine Jelsa 2010-2014 po djelatnostima na prvom nivou

Ukupni prihod po pojedinim mjestima tih tvrtki dan je na sljedećoj slici.

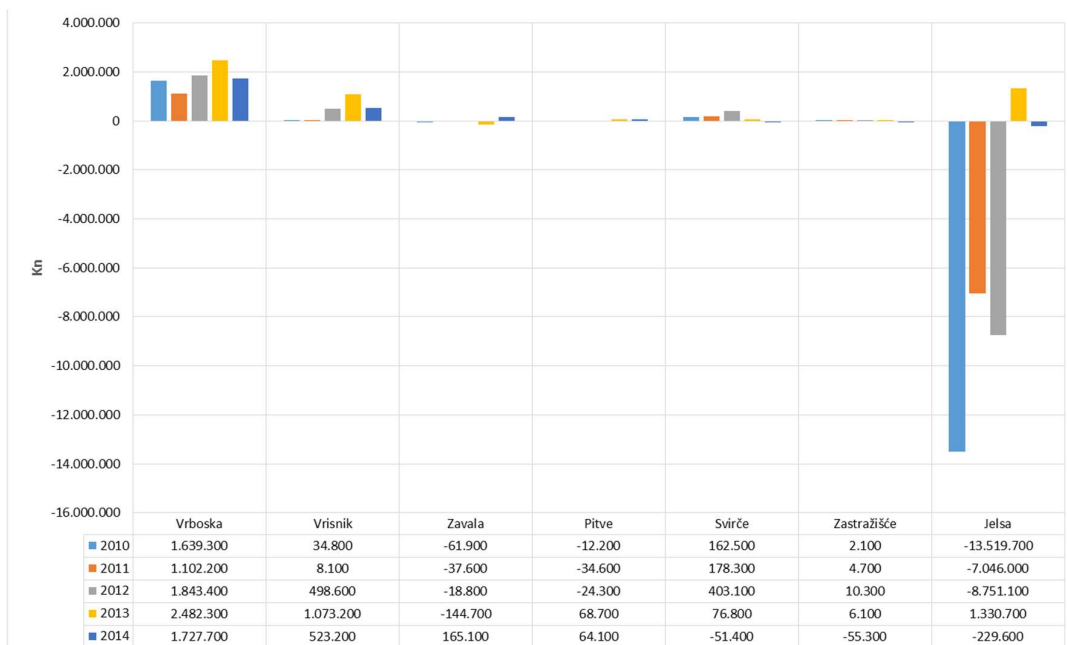
Slika 187 – Ukupni prihod Top tvrtki općine Jelsa po naseljima 2010-2014

EBITDA po pojedinim mjestima tih tvrtki dan je na sljedećoj slici.

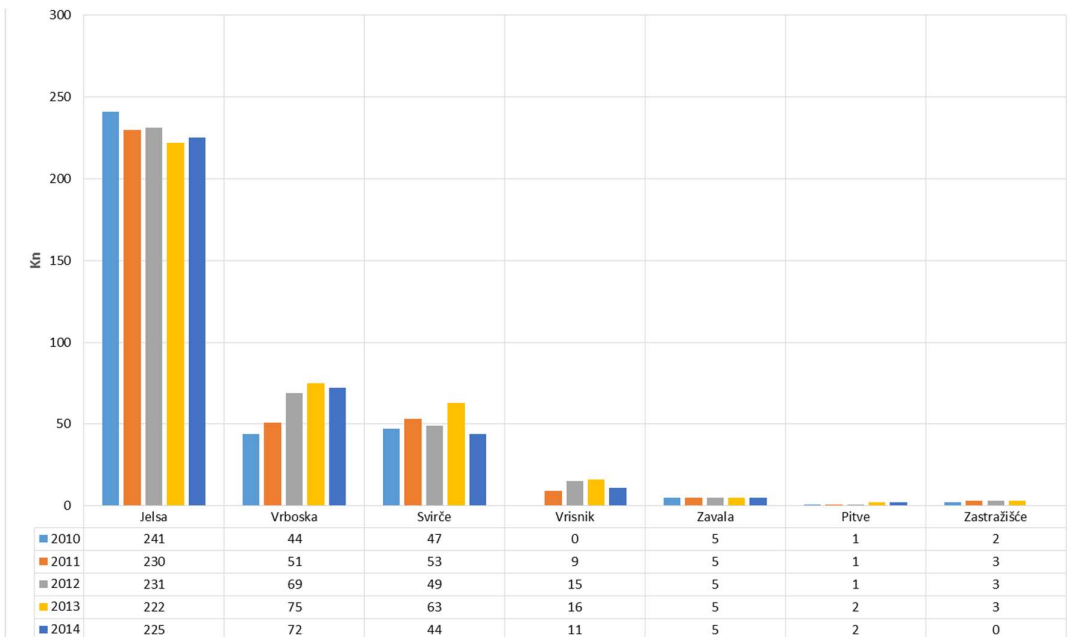
Slika 188 – EBITDA Top tvrtki općine Jelsa po mjestima 2010-2014

Neto dobit po pojedinim mjestima tih tvrtki dan je na sljedećoj slici.

Slika 189 – Neto dobit Top tvrtki općine Jelsa po mjestima 2010-2014

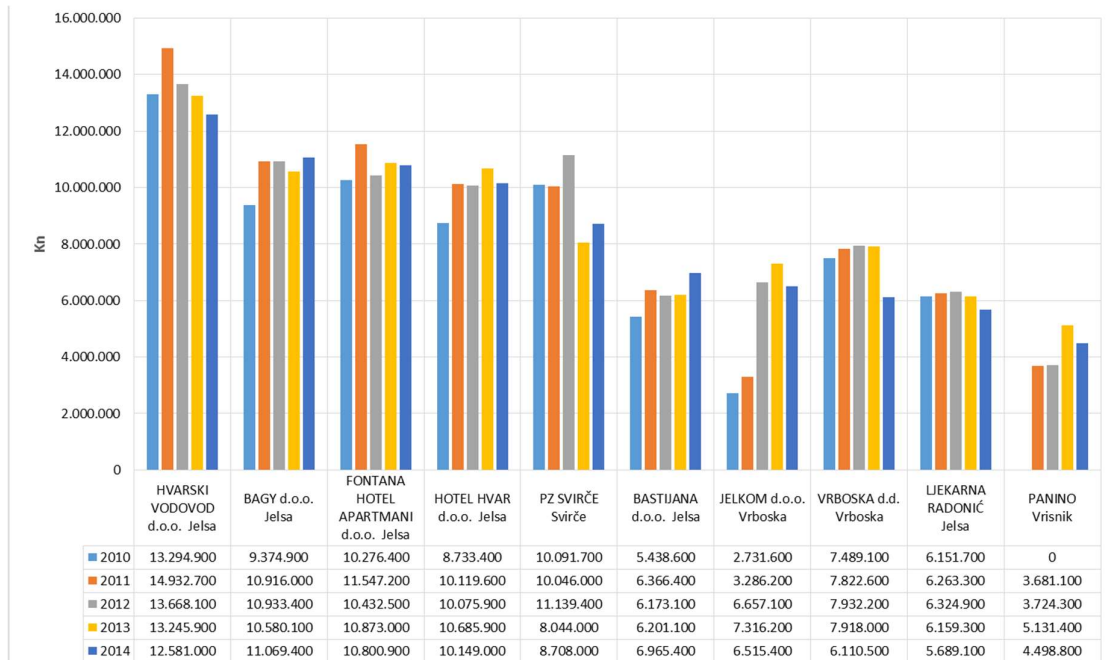
Broj zaposlenih po mjestima dan je na sljedećoj slici.

Slika 190 – Broj zaposlenih Top tvrtki općine Jelsa po mjestima 2010-2014

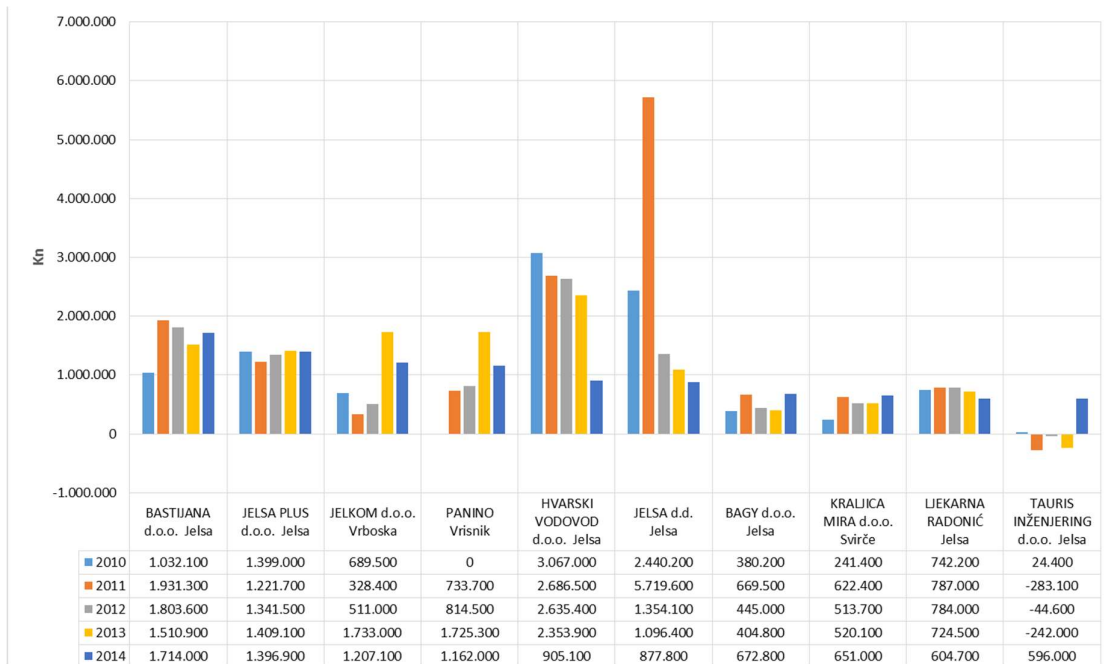
Na kraju ove analize napraviti ćemo i pregled najznačajnijih tvrtki općine Jelsa.

Na slijedećoj slici prikazano je 10 najvećih po prihodu iz 2014 godine.

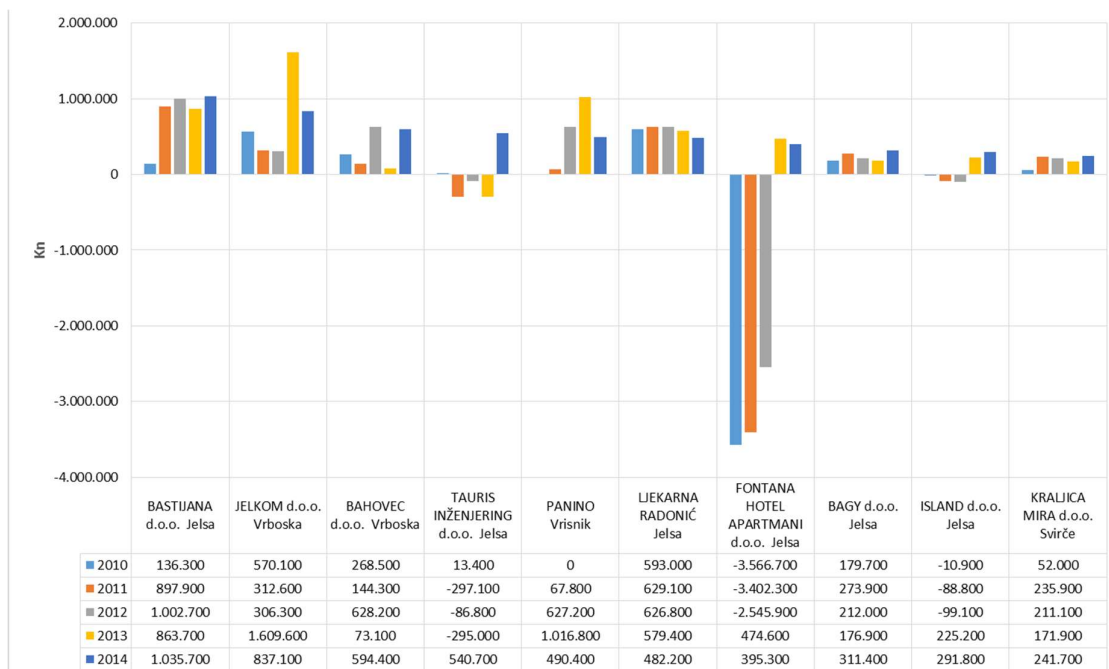
Slika 191 –Top 10 tvrtki općine Jelsa po ukupnom prihodu 2014

Na slijedećoj slici prikazano je 10 najvećih po EBITDA iz 2014 godine.

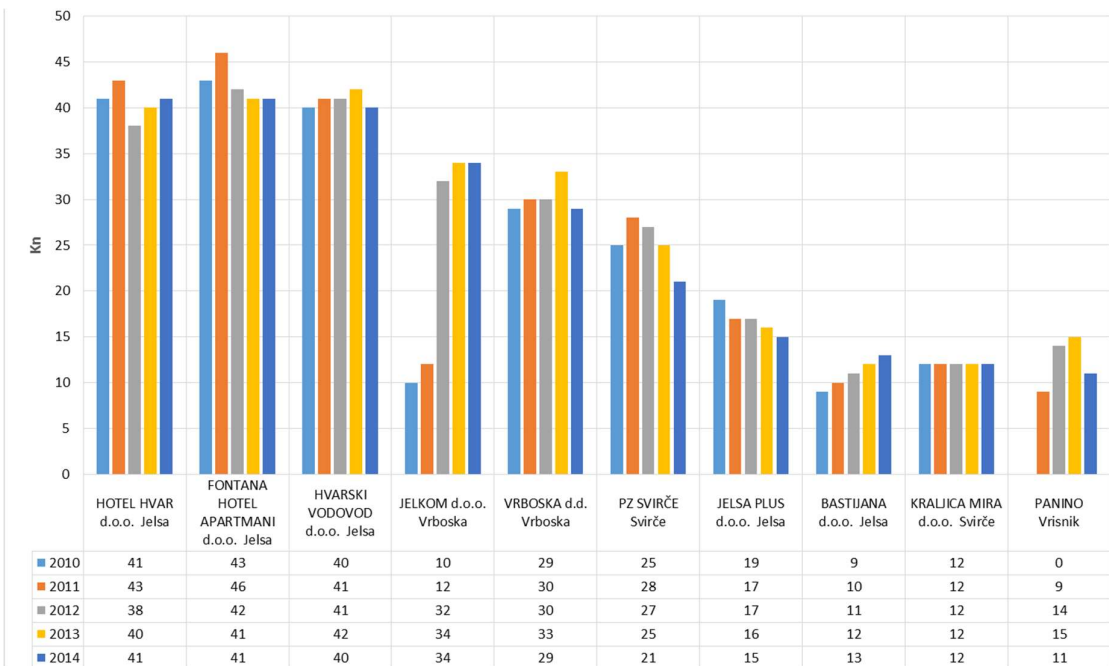
Slika 192 –Top 10 tvrtki općine Jelsa po EBITDA 2014

Na sljedećoj slici prikazano je 10 najvećih po neto dobiti iz 2014 godine.

Slika 193 –Top 10 tvrtki općine Jelsa po neto dobiti 2014

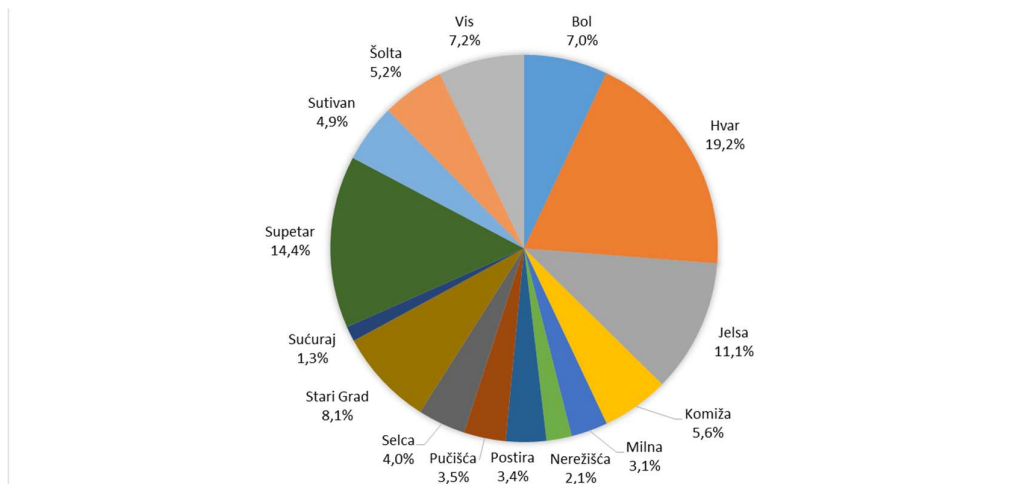
Deset najvećih poslodavaca dano je na sljedećoj slici.

Slika 194 –Top 10 tvrtki općine Jelsa po broju zaposlenih 2014

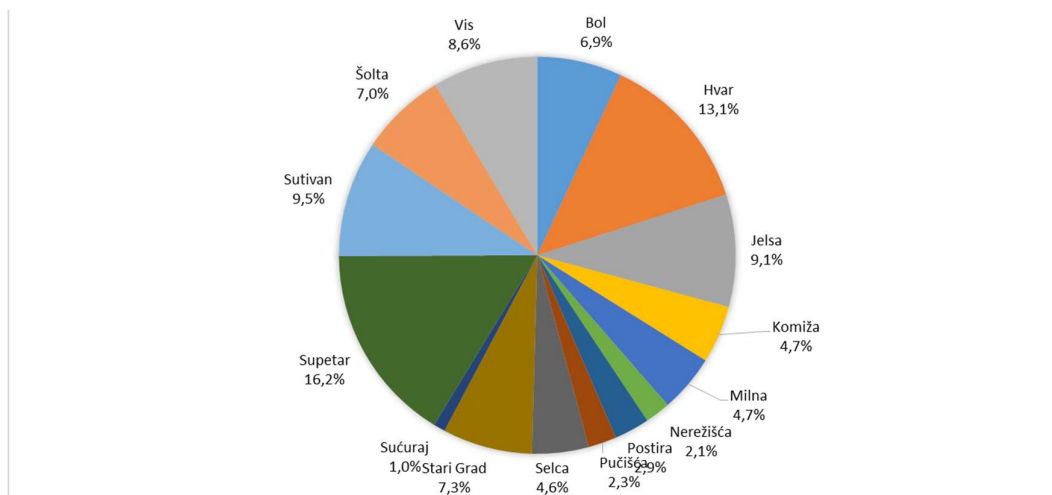
3.2.3. NEPOSREDNA KONKURENTSKA ANALIZA

Nakon ove analize najvećih tvrtki Općine Jelsa napraviti ćemo usporedbu njenih financijskih rezultata sa neposrednim konkurentskim okruženjem drugih općina i gradova otočkog područja Splitsko-Dalmatinske županije. Na slijedećoj slici prikazana je struktura ukupnog broja registriranih aktivnih subjekata na tom području.

Slika 195 – Ukupan broj subjekata po gradovima i općinama otočkog dijela SDŽ

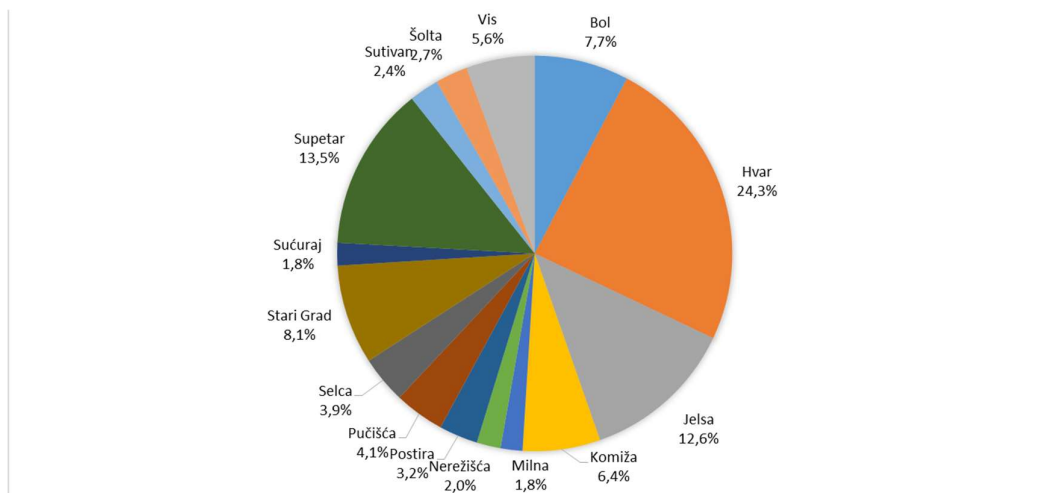
Iz slike se vidi da je najviše subjekata aktivno u gradu Hvaru, a zatim u Supetru. Jelsa je po tom kriteriju na trećem mjestu. Slijedeća slika prikazuje strukturu broja aktivnih trgovačkih društava.

Slika 196 – Raspodjela trgovačkih društava po gradovima i općinama otočkog dijela SDŽ

Najviše trgovačkih društava ima Supetar, a slijedi ga Hvar. Jelsa je na četvrtom mjestu.

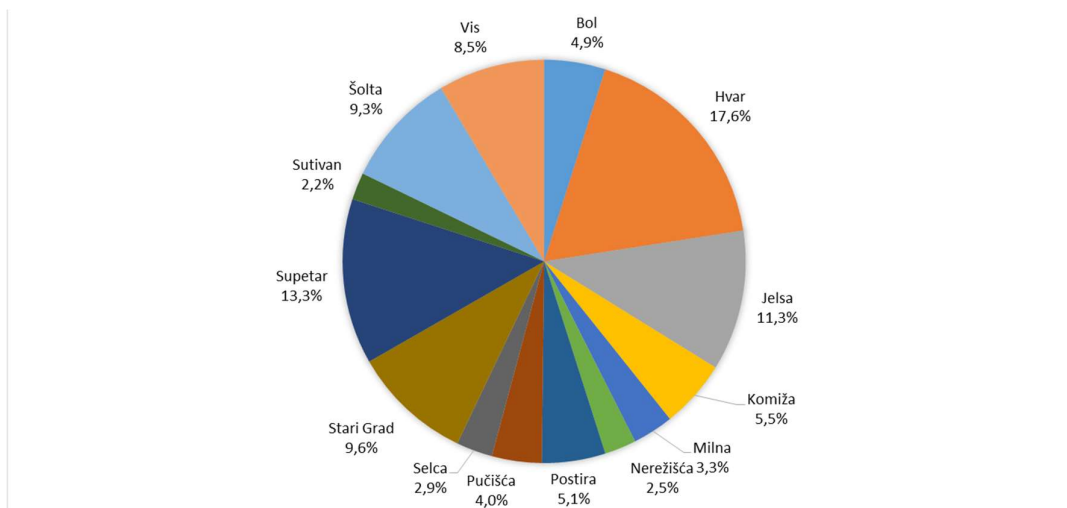
Slijedeća slika prikazuje strukturu broja aktivnih obrtnika i samostalnih djelatnika.

Slika 197 – Raspodjela obrtnika i samostalnih djelatnika po gradovima i općinama otočkog dijela SDŽ

Iz slike se vidi da je najviše subjekata aktivno u gradu Hvaru, a zatim u Supetru. Jelsa je po tom kriteriju na trećem mjestu.

Slijedeća slika prikazuje strukturu broja udruga i zajednica.

Slika 198 – Raspodjela udruga i zajednica po gradovima i općinama otočkog dijela SDŽ

Iz slike se vidi da je najviše subjekata aktivno u gradu Hvaru, a zatim u Supetru. Jelsa je i po tom kriteriju na trećem mjestu.

Ukupni prihodi tvrtki Općine Jelsa koje svoje poslovanje prijavljuju FINI u 2013 godini bili su svega 0,38% od ukupnih prihoda Splitsko-Dalmatinske županije, dok su za Grad Hvar iznosili 0,94% od ukupnih prihoda Splitsko-Dalmatinske županije, što govori o prilično zanemarivom gospodarskom utjecaju u županijskom, a pogotovo u nacionalnom kontekstu.

U nastavku je napravljena jednostavna analiza gospodarske moći pojedinih gradova i općina otočkog dijela Splitsko-Dalmatinske županije, na način da je analizirano Top-30 tvrtke svakog od njih.

Ukupni output tako promatranog gospodarstva područja iznosi cca. 195 milijuna € u 2014. godini (svega 3,8 % outputa cijele Splitsko-Dalmatinske županije). Top lista 30 najvećih tvrtki dana je u slijedećoj tablici. Inače, u seriji tablica koje slijede pojavljuju se samo tvrtke s godišnjim prometom većim od € 500.000 u 2014. godini.

Rb.	Tvrtka	Mjesto	Output 2014 (€)	Omjer
1	SUNČANI HVAR d.d.	Hvar	24.563.200	100,0%
2	SARDINA d.o.o.	Postira	22.065.500	89,8%
3	HOTELI ZLATNI RAT d.d.	Bol	12.035.800	49,0%
4	SVPETRVS HOTELI d.d.	Supetar	8.878.100	36,1%
5	OLASAGASTI d.o.o.	Komiža	4.822.900	19,6%
6	BERICA-VENERA d.o.o.	Nerežišća	4.609.500	18,8%
7	ŽUVELA d.o.o.	Hvar	4.548.700	18,5%
8	JADRANKAMEN d.d.	Pučišća	4.409.900	18,0%
9	GRUBER d.o.o.	Bol	4.187.700	17,0%
10	BERICA d.o.o.	Nerežišća	3.895.400	15,9%
11	BETON PINTAR d.o.o.	Stari grad	3.626.100	14,8%
12	MICHIELI-TOMIĆ d.o.o.	Pučišća	3.564.000	14,5%
13	CVITANOVIĆ d.o.o.	Supetar	3.540.700	14,4%
14	ZLATAN OTOK d.o.o.	Hvar	2.546.700	10,4%
15	VODOVOD BRAČ d.o.o.	Supetar	2.526.300	10,3%
16	ST-MAESTRAL d.o.o.	Stari grad	2.311.100	9,4%
17	KOMUNALNO HVAR d.o.o.	Hvar	2.033.700	8,3%
18	CANICULA d.o.o.	Milna	2.028.900	8,3%
19	VELARIS d.o.o.	Supetar	1.985.600	8,1%
20	"IVAN"	Hvar	1.711.500	7,0%
21	HVARSKI VODOVOD d.o.o.	Jelsa	1.642.100	6,7%
22	LIVEL	Sutivan	1.562.500	6,4%
23	PZ SELČANKA	Selca	1.534.000	6,2%
24	BAGY d.o.o.	Jelsa	1.444.800	5,9%
25	FONTANA HOTEL APARTMANI d.o.o.	Jelsa	1.409.800	5,7%
26	GEOTEHNIKA d.o.o.	Selca	1.402.600	5,7%
27	HOTEL HVAR d.o.o.	Jelsa	1.324.700	5,4%
28	VOLAT d.o.o.	Stari grad	1.253.800	5,1%
29	MS BRAČ TURIST d.o.o.	Bol	1.246.100	5,1%
30	ANTOANA d.o.o.	Hvar	1.228.800	5,0%

Tablica 29 – Top 30 tvrtki s najvećim prihodom u 2014. godini

Iz tablice se vidi da je najveća jelšanska tvrtka tek na 21. mjestu, veličine tek 6,7% od vodeće tvrtke na listi. Na listi su još tri tvrtke iz Jelse. U slijedećoj tablici prikazane su tvrtke iz područja poljoprivrede, ribarstva, te prehrambene industrije i proizvodnje pića, na promatranom području.

Rb.	Tvrtka	Mjesto	Output 2014 (€)	Omjer
1	SARDINA d.o.o.	Postira	22.065.500	100,0%
2	OLASAGASTI d.o.o.	Komiža	4.822.900	21,9%
3	ŽUVELA d.o.o.	Hvar	4.548.700	20,6%
4	ZLATAN OTOK d.o.o.	Hvar	2.546.700	11,5%
5	CANICULA d.o.o.	Milna	2.028.900	9,2%
6	PZ SVIRČE	Jelsa	1.136.600	5,2%
7	JAKO VINO d.o.o.	Bol	1.103.500	5,0%
8	BASTIJANA d.o.o.	Jelsa	909.100	4,1%
9	MORSKA LASTAVICA	Selca	802.000	3,6%
10	ARNERIĆ d.o.o.	Supetar	759.700	3,4%
11	RASOTICA	Selca	743.300	3,4%
12	OBRT KOLĐERAJ	Komiža	648.800	2,9%
13	SUPETAR	Supetar	613.900	2,8%
14	BRACHIA p.z.	Supetar	568.700	2,6%

Tablica 30 – Top tvrtke s najvećim prihodom u 2014. godini – poljoprivreda, ribarstvo i prehrambena industrija

Iz tablice se vidi da je najveća jelšanska tvrtka tek na 6. mjestu, veličine tek 5,2% od vodeće tvrtke na listi.

U slijedećoj tablici prikazane su tvrtke iz područja vađenja i obrade kamena i proizvodnje nemetalnih minerala.

Rb.	Tvrtka	Mjesto	Output 2014 (€)	Omjer
1	JADRANKAMEN d.d. (Stečaj)	Pučišća	4.409.900	100,0%
2	BERICA d.o.o.	Nerežišća	3.895.400	88,3%
3	BETON PINTAR d.o.o.	Stari grad	3.626.100	82,2%
4	KUSANOVIĆ d.o.o.	Pučišća	852.100	19,3%
5	LIRICA KAMEN d.o.o.	Nerežišća	657.500	14,9%
6	PAŠARIN d.o.o.	Nerežišća	554.300	12,6%
7	LAGENA	Sutivan	510.900	11,6%

Tablica 31 – Top tvrtke s najvećim prihodom u 2014. godini – vađenje i obrada kamena i proizvodnja nemetalnih minerala

U ovoj grupi nema značajnih jelšanskih tvrtki. Komunalne i opskrbne tvrtke prikazane su u slijedećoj tablici.

Rb.	Tvrtka	Mjesto	Output 2014 (€)	Omjer
1	MICHELII-TOMIĆ d.o.o.	Pučišća	3.564.000	100,0%
2	VODOVOD BRAČ d.o.o.	Supetar	2.526.300	70,9%
3	KOMUNALNO HVAR d.o.o.	Hvar	2.033.700	57,1%
4	HVARSKI VODOVOD d.o.o.	Jelsa	1.642.100	46,1%
5	GRABOV RAT d.o.o.	Bol	1.228.700	34,5%
6	KOMUNALNO DRUŠTVO GRAD d.o.o.	Supetar	1.201.100	33,7%
7	KOMUNALNO BASILIJA d.o.o.	Šolta	627.400	17,6%
8	VODOVOD I ODVODNJA OTOKA VISA	Komiža	608.100	17,1%
9	KOMUNALNO STARI GRAD d.o.o.	Stari grad	580.600	16,3%

Tablica 32 – Top tvrtke s najvećim prihodom u 2014. godini – komunalne i opskrbne tvrtke

Hvarski vodovod d.o.o. iz Jelse je na četvrtom mjestu i veličine je 46% od vodeće tvrtke na tom području. Najveće građevinske tvrtke dane su u slijedećoj tablici.

Rb.	Tvrtka	Mjesto	Output 2014 (€)	Omjer
1	LIVEL	Sutivan	1.562.500	100,0%
2	GEOTEHNIKA d.o.o.	Selca	1.402.600	89,8%
3	KONTRABAS d.o.o.	Hvar	570.000	36,5%

Tablica 33 – Top tvrtke s najvećim prihodom u 2014. godini – građevinarstvo

Najveća jelšanska građevinska tvrtka ima promet u 2014. godini na nivou od samo 10% od vodeće iz prethodne tablice. Najveće trgovinske tvrtke dane su u slijedećoj tablici.

Rb.	Tvrtka	Mjesto	Output 2014 (€)	Omjer
1	BERICA-VENERA d.o.o.	Nerežišća	4.609.500	100,0%
2	CVITANOVIĆ d.o.o.	Supetar	3.540.700	76,8%
3	ST-MAESTRAL d.o.o.	Stari grad	2.311.100	50,1%
4	"IVAN"	Hvar	1.711.500	37,1%
5	PZ SELČANKA	Selca	1.534.000	33,3%
6	BAGY d.o.o.	Jelsa	1.444.800	31,3%
7	VOLAT d.o.o.	Stari grad	1.253.800	27,2%
8	ANTOANA d.o.o.	Hvar	1.228.800	26,7%
9	LJEKARNA LAKOŠ NENATKA I MARUŠIĆ	Hvar	1.145.700	24,9%
10	LJEKARNA PUHARIĆ TANJA DIPL. ING.	Supetar	1.065.900	23,1%
11	NIVEX d.o.o.	Pučišća	1.064.600	23,1%
12	DRIJEVA d.o.o.	Hvar	999.100	21,7%
13	M.D. ELECTRONIC-INTERIJERI	Supetar	970.200	21,0%
14	AQUA SOLIS d.o.o.	Bol	853.100	18,5%
15	CONGER d.o.o.	Komiža	814.600	17,7%
16	SVETI MIKULA d.o.o.	Komiža	801.300	17,4%
17	LJEKARNA RADONIĆ	Jelsa	742.600	16,1%
18	T.O. "TOMY & JERRY"	Vis	661.200	14,3%
19	LJEKARNA TOVERNIĆ IVANKA MR. PH.	Stari grad	603.900	13,1%
20	"PANINO"	Jelsa	587.200	12,7%

Tablica 34 – Top tvrtke s najvećim prihodom u 2014. godini – trgovina

Najveća jelšanska tvrtka je na šestom mjestu sa 31% prometa najveće tvrtke promatranog područja. Vodeće tvrtke na području ključne industrije područja (smještaj) su prikazane u sljedećoj tablici.

Rb.	Tvrtka	Mjesto	Output 2014 (€)	Omjer
1	SUNČANI HVAR d.d.	Hvar	24.563.200	100,0%
2	HOTELI ZLATNI RAT d.d.	Bol	12.035.800	49,0%
3	SVPETRSV HOTELI d.d.	Supetar	8.878.100	36,1%
4	GRUBER d.o.o.	Bol	4.187.700	17,0%
5	VELARIS d.o.o.	Supetar	1.985.600	8,1%
6	FONTANA HOTEL APARTMANI d.o.o.	Jelsa	1.409.800	5,7%
7	HOTEL HVAR d.o.o.	Jelsa	1.324.700	5,4%
8	H.L. DVORAC d.o.o.	Šolta	1.223.700	5,0%
9	HELIOS FAROS d.d. (Predstečaj)	Stari grad	1.077.500	4,4%
10	MODRA ŠPIJLA d.d. (Stečaj)	Komiža	1.017.800	4,1%
11	REZIDENCIJA MERIDIJAN d.o.o.	Supetar	926.100	3,8%
12	JELKOM d.o.o.	Jelsa	850.400	3,5%
13	GRIP d.o.o.	Hvar	806.300	3,3%
14	PASTURA d.o.o.	Postira	805.800	3,3%
15	VRBOSKA d.d.	Jelsa	797.600	3,2%

Tablica 35 – Top tvrtke s najvećim prihodom u 2014. godini – smještaj

Iz tablice se vidi dominantna pozicija Sunčanog Hvara d.d., koji je dvostruko veći od prvog sljedećeg konkurenta. Slijede ga tvrtke iz Bola i Supetra, pa tek onda iz Jelse. Najveće tvrtke na području pripreme i usluživanja hranom i pićem dane su u sljedećoj tablici.

Rb.	Tvrtka	Mjesto	Output 2014 (€)	Omjer
1	TOPAZ ŠIPIĆ d.o.o.	Hvar	1.008.400	100,0%
2	ZORI	Hvar	980.500	97,2%
3	GARIFUL	Hvar	805.900	79,9%
4	TURE d.o.o.	Postira	719.400	71,3%
5	GIP	Hvar	677.800	67,2%
6	MADIR d.o.o.	Vis	671.700	66,6%
7	PRETIOSUS TOURS d.o.o.	Šolta	598.600	59,4%
8	R O S O	Supetar	571.300	56,7%
9	LAGANINI	Hvar	559.400	55,5%
10	PALMIŽANA	Hvar	558.100	55,3%

Tablica 36 – Top tvrtke s najvećim prihodom u 2014. godini – usluživanje hranom i pićem

U ovoj grupi nema značajnih jelšanskih tvrtki. Putničke agencije, prijevoznici i ostale tvrtke prikazane su u sljedećoj tablici.

Rb.	Tvrtka	Mjesto	Output 2014 (€)	Omjer
1	MS BRAČ TURIST d.o.o.	Bol	1.246.100	100,0%
2	NAUTIČKI CENTAR KOMIŽA d.o.o.	Komiža	1.030.700	82,7%
3	KARIJOLA d.o.o.	Nerežišća	842.900	67,6%
4	EUROPEAN TRAVEL VENTURES d.o.o.	Vis	813.800	65,3%
5	JOAN d.o.o.	Postira	705.800	56,6%
6	MURAL d.o.o.	Šolta	536.700	43,1%

Tablica 37 – Top tvrtke s najvećim prihodom u 2014. godini – putničke agencije, prijevoznici i ostale tvrtke

U toj grupi također nema značajnih jelšanskih tvrtki.

3.3. ANALIZA PRORAČUNA OPĆINE JELSA

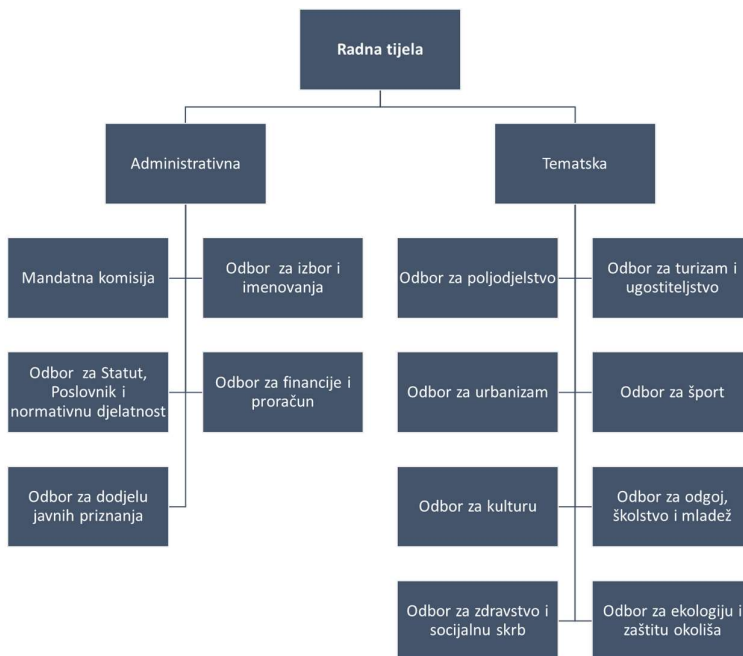
3.3.1. ADMINISTRATIVNI USTROJ

Osnovni administrativni ustroj Općine Jelsa prikazan je na slijedećem dijagramu.

Slika 199 – Osnovni administrativni ustroj Općine Jelsa

Općinsko vijeće predstavničko je tijelo građana i tijelo lokalne samouprave, koje donosi odluke i akte u okviru prava i dužnosti Općine, te obavlja i druge poslove u skladu sa Ustavom, zakonom i Statutom Općine. Općinsko vijeće ima 13 vijećnika, od kojih jednog predsjednika i dva potpredsjednika. Općinsko vijeće u svom radu formira radna tijela kako je prikazano na slijedećoj shemi.

Slika 200 – Radna tijela Općinskog vijeća Jelsa

Već ova podjela naznačava glavne strateške teme kojima se Općinsko vijeće bavi.

Na području Općine Jelsa osnivaju se mjesni odbori, kao oblici mjesne samouprave, a radi ostvarivanja neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima. Tijela mjesnog odbora su vijeće mjesnog odbora i predsjednik vijeća mjesnog odbora.

Na slijedećoj shemi prikazani su svi aktivni mjesni odbori Općine Jelsa.

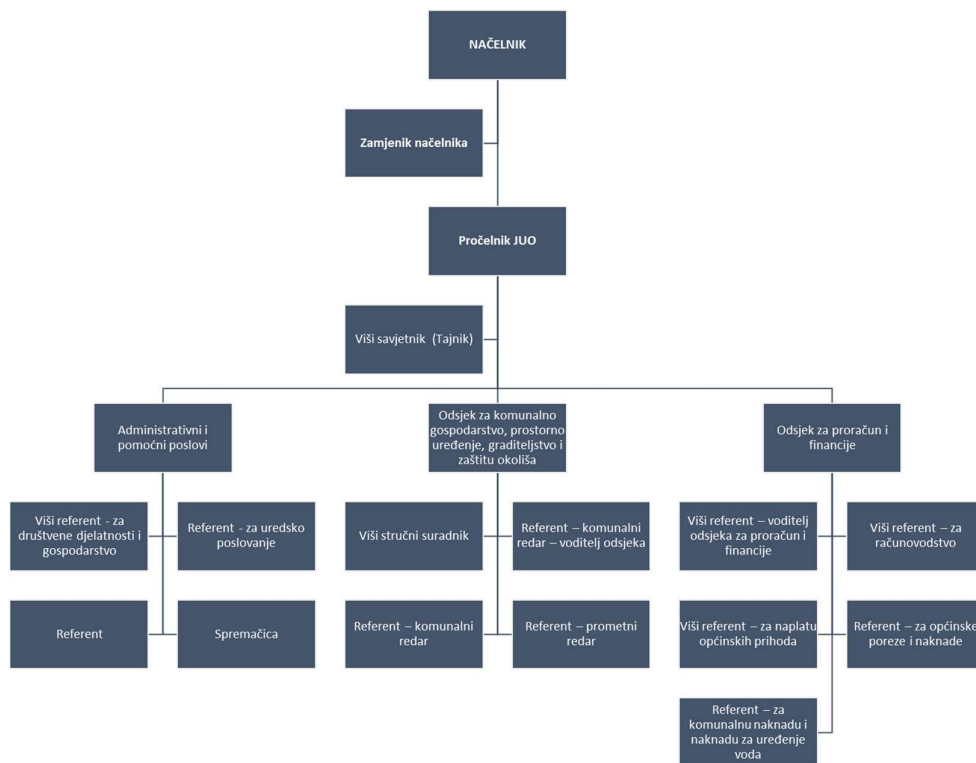
Slika 201 – Mjesni odbori Općine Jelsa

Načelnik zastupa Općinu i nositelj je izvršne vlasti Općine. Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Općine Jelsa, utvrđenih zakonom i statutom Općine, te obavljanje poslova državne uprave koji su zakonom prenijeti na Općinu, ustrojen je Jedinstveni upravni odjel Općine Jelsa kojim upravlja pročelnik. Općina Jelsa u okviru samoupravnog djelokruga osigurava obavljanje djelatnosti kojima se zadovoljavaju svakodnevne potrebe građana na području komunalnih, društvenih i drugih djelatnosti za koje je zakonom utvrđeno da se obavljaju kao javna služba (u formi ustanova i trgovačkih društava). Linija izvršne vlasti prikazana je na slijedećem dijagramu.

Slika 202 – Linija izvršne vlasti Općine Jelsa

Organizacijska struktura Jedinstvenog upravnog odjela (JUO) dana je na slijedećoj shemi.

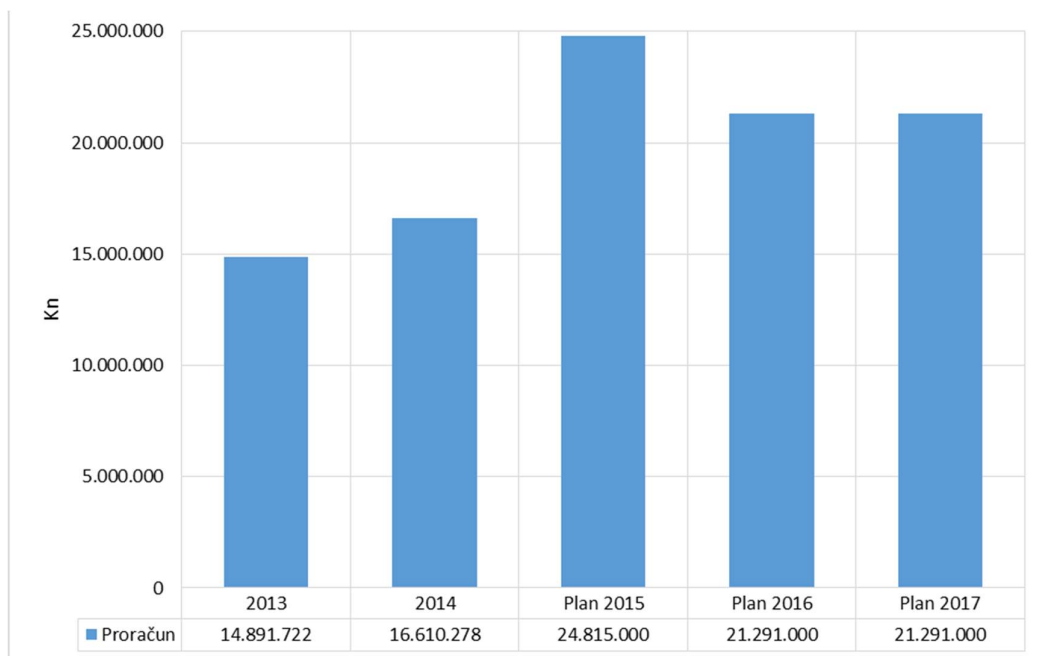

Slika 203 – Organizacijska struktura Jedinstvenog upravnog odjela Općine Jelsa

Trenutni broj zaposlenika JUO je 11 (od 15 mjesta predviđenih internom sistematizacijom).

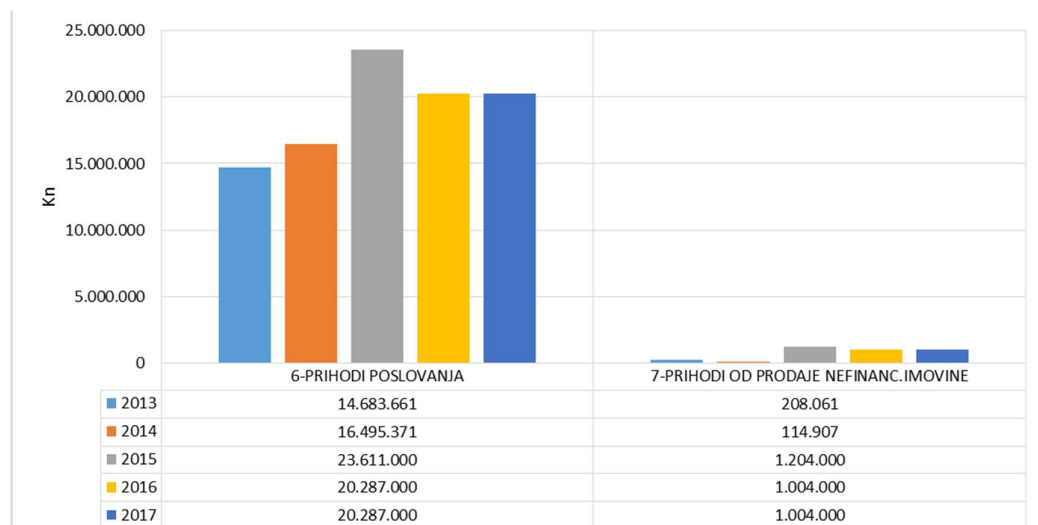
3.3.2. PRORAČUNSKI PRIHODI

Visina proračuna Općine Jelsa u periodu realizacije 2013-2014 i plana 2015-2017 prikazana je na slijedećoj slici.

Slika 204 – Proračun Općine Jelsa

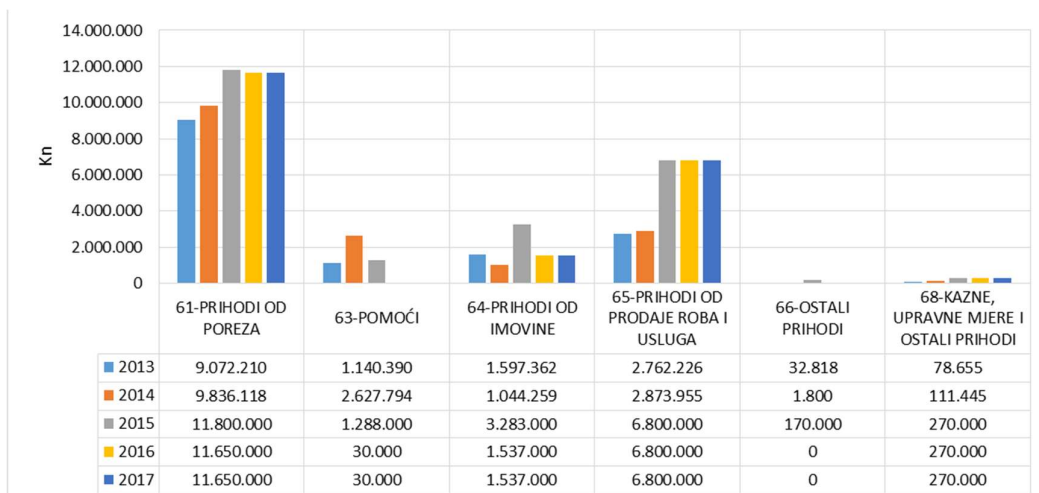
Struktura osnovnih grupa prihoda dana je na slijedećoj slici:

Slika 205 – Struktura osnovnih grupa prihoda

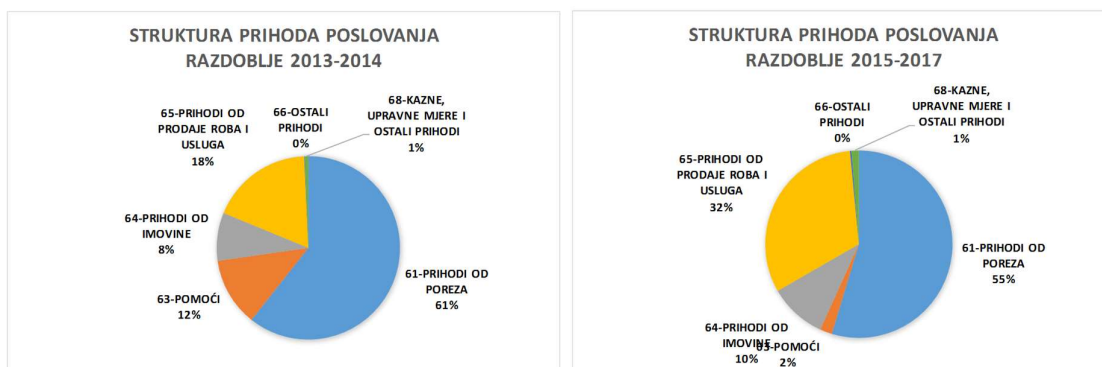
Iz slike se vidi dominantna uloga prihoda poslovanja u odnosu na prihode od prodaje nefinancijske imovine.

Struktura prihoda poslovanja dana je na sljedećoj slici.

Slika 206 – Struktura prihoda poslovanja

Iz slike se vidi dominantna uloga prihoda od poreza kojima se u planu pridružuju prihodi od prodaje roba i usluga. Struktura ovih prihoda u periodu realizacije i plana proračuna dana je na sljedećoj slici.

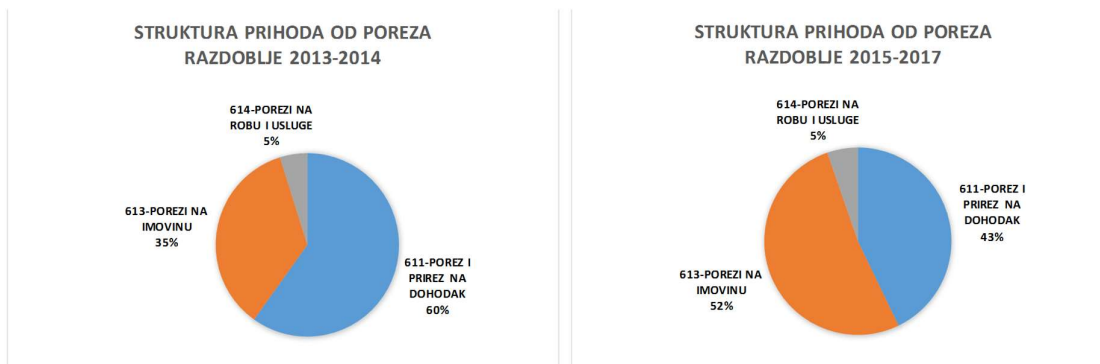
Slika 207 – Struktura prihoda poslovanja u periodu realizacije i plana

Na sljedećoj slici dano je kretanje prihoda od poreza.

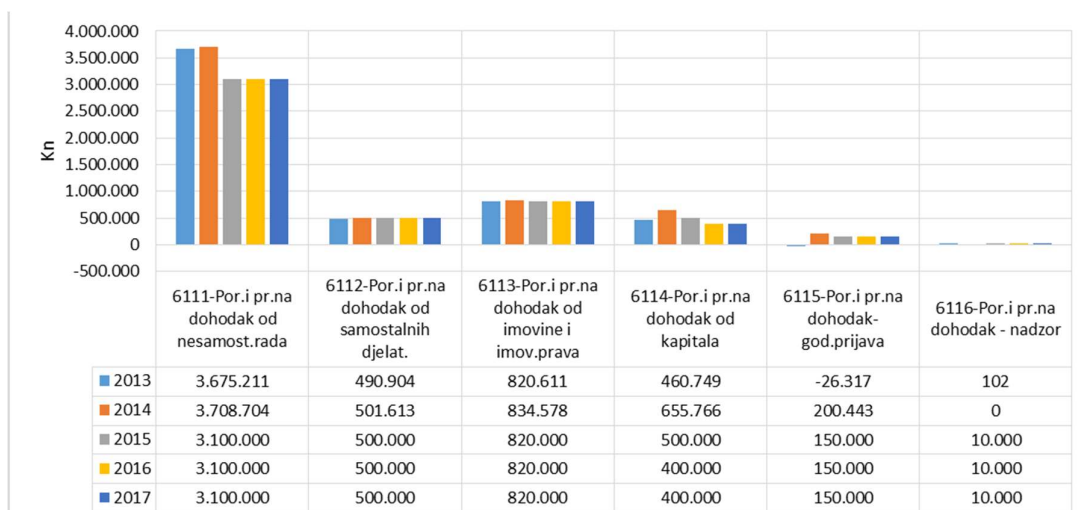
Slika 208 – Prihodi od poreza

Iz slike se vidi dominantna uloga kategorija poreza na dohodak i poreza na imovinu. Struktura ovih prihoda u periodu realizacije i plana proračuna dana je na slijedećoj slici.

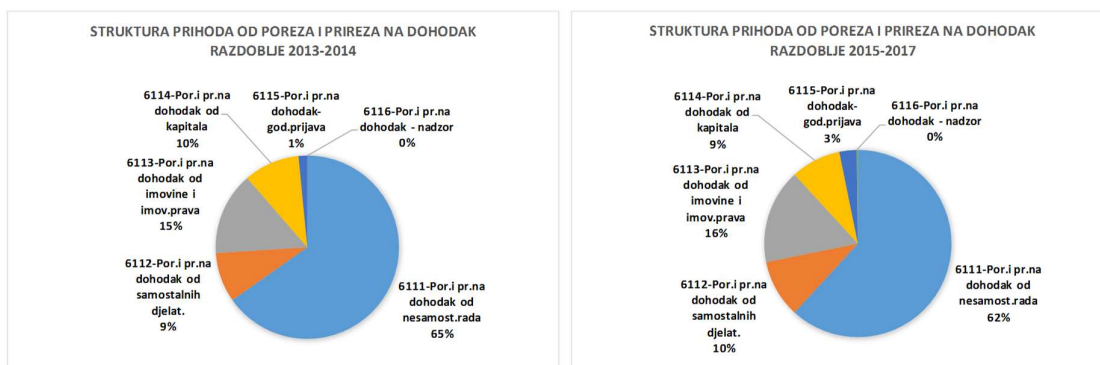
Slika 209 – Prihodi od poreza u periodu realizacije i plana

Na slijedećoj slici dano je kretanje prihoda od poreza i prireza na dohodak.

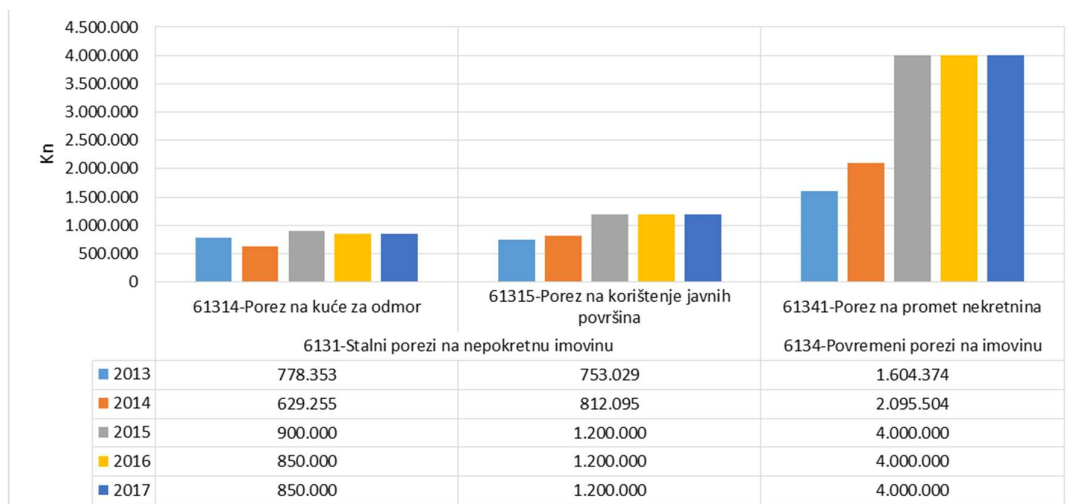
Slika 210 – Prihodi od poreza i prireza na dohodak

Iz slike se vidi dominantna uloga kategorija poreza i prireza na dohodak od nesamostalnog rada. Struktura ovih prihoda u periodu realizacije i plana proračuna dana je na slijedećoj slici.

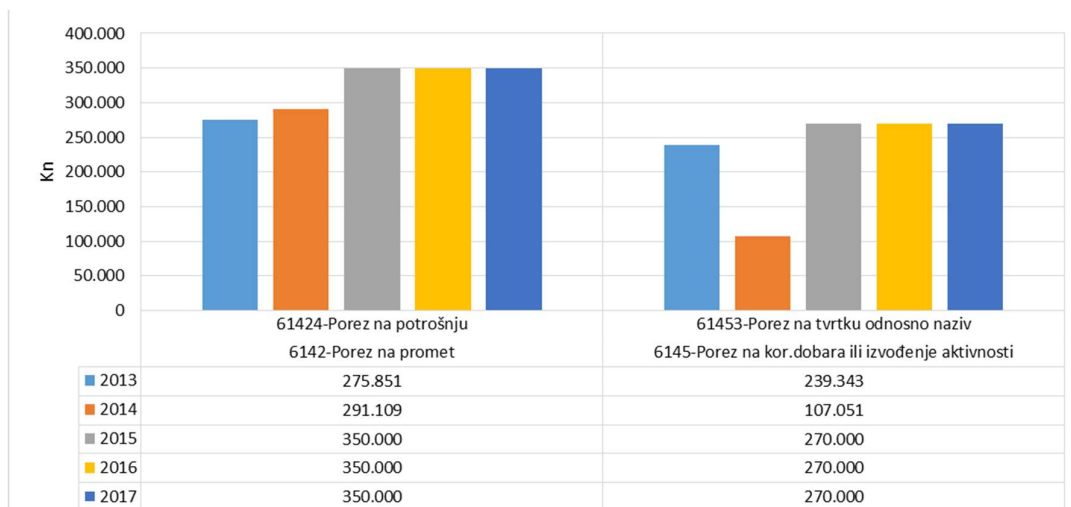
Slika 211 – Prihodi od poreza i prireza na dohodak u periodu realizacije i plana

Na slijedećoj slici dano je kretanje prihoda od poreza na imovinu.

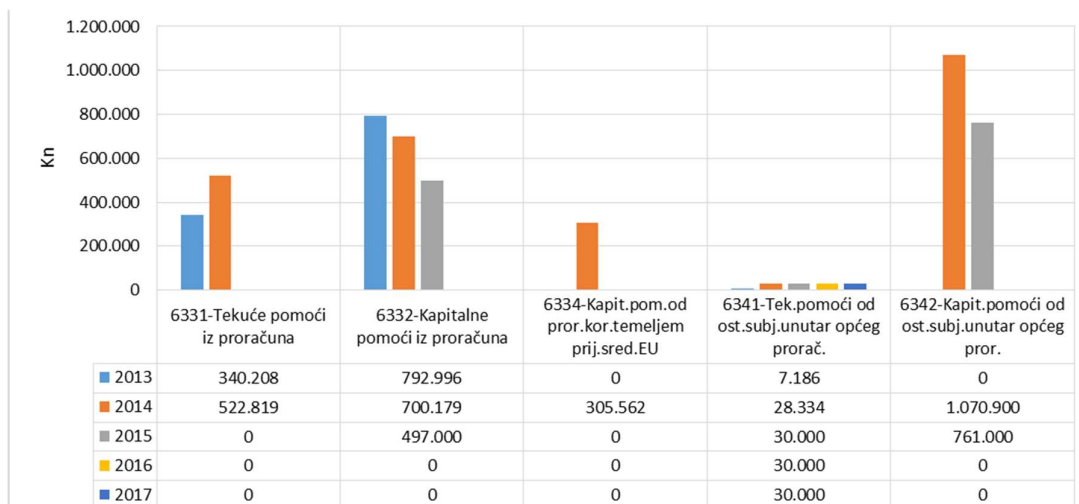
Slika 212 – Prihodi od poreza na imovinu

Iz slike se vidi dominantna uloga poreza na promet nekretnina, što govori o intenzitetu nekretninskih transakcija na području općine. Slijedeća slika prikazuje kretanje prihoda od poreza na robu i usluge, koji čine manji dio poreznih prihoda.

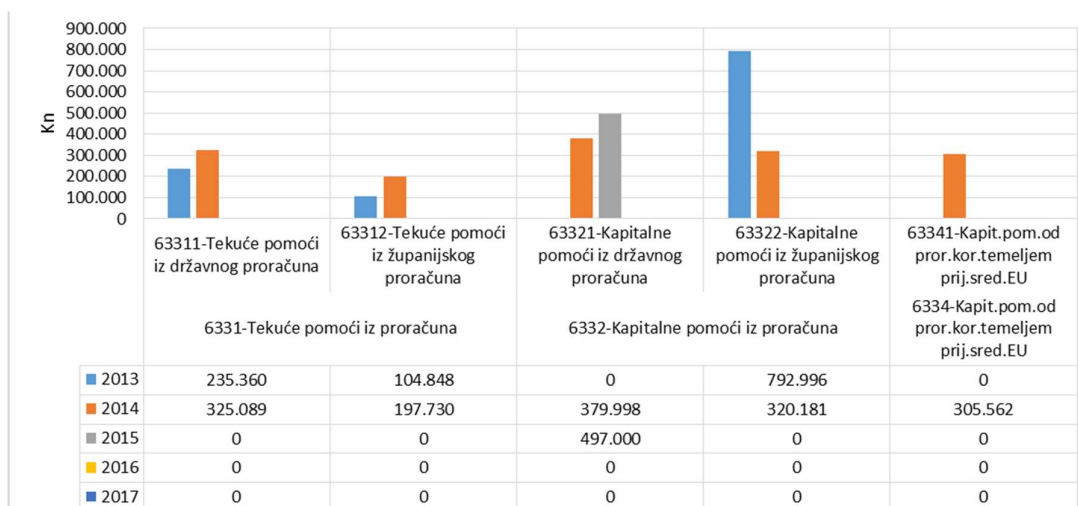
Slika 213 – Prihodi od poreza na robu i usluge

Prihodi od pomoći prikazani su na sljedećoj slici.

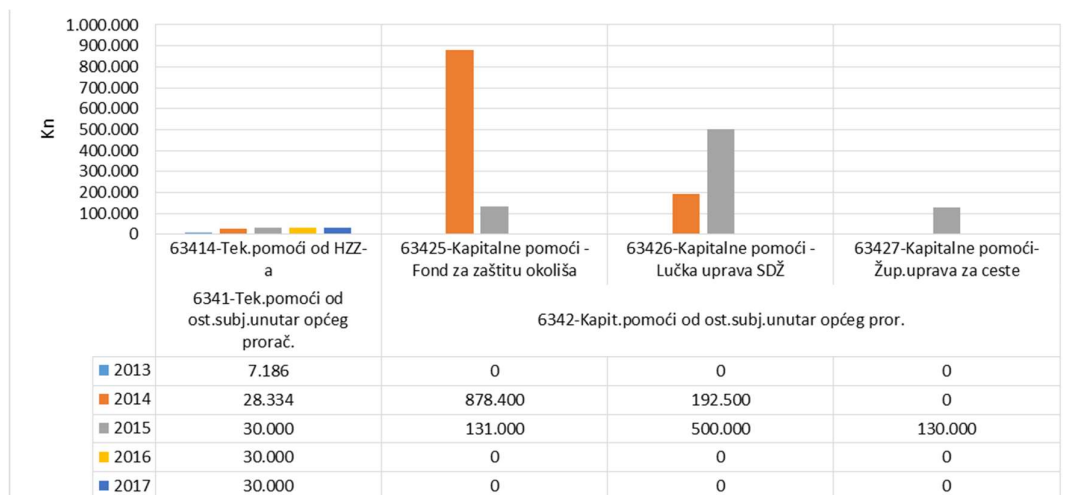
Slika 214 – Prihodi od pomoći

Pomoći iz proračuna prikazane su na sljedećoj slici.

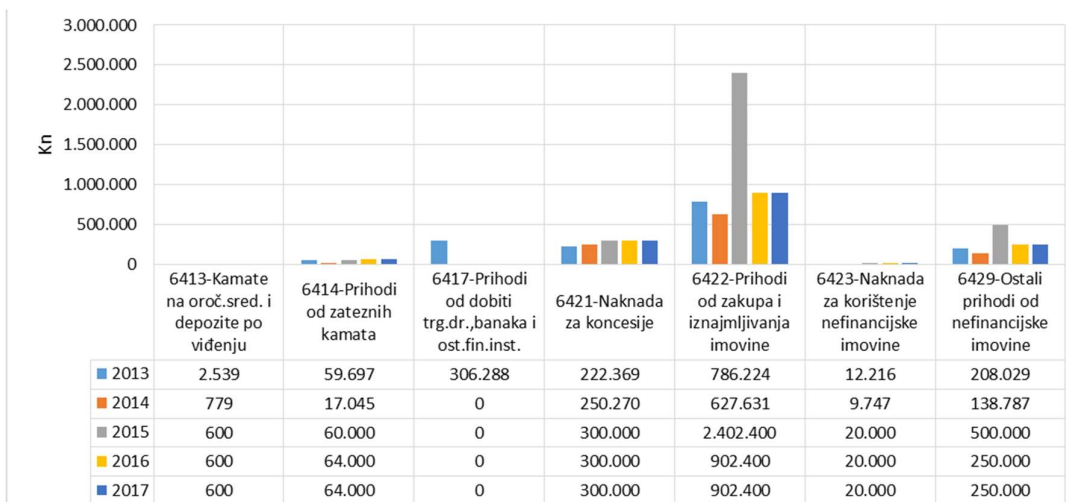
Slika 215 – Prihodi od pomoći iz proračuna

Ostale pomoći prikazane su na slijedećoj slici.

Slika 216 – Prihodi od ostalih pomoći

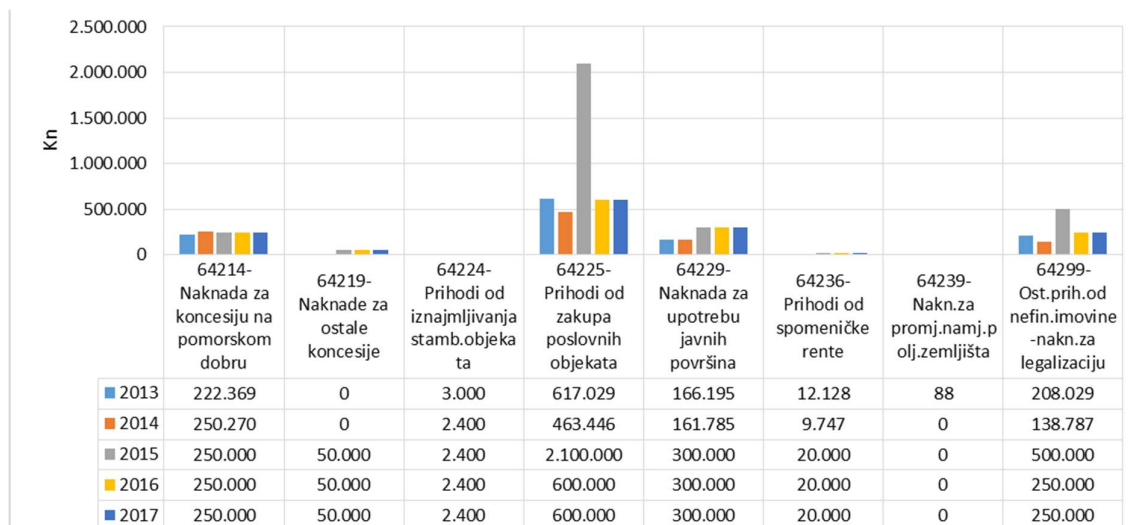
Na slijedećoj slici prikazani su prihodi od imovine.

Slika 217 – Prihodi od imovine

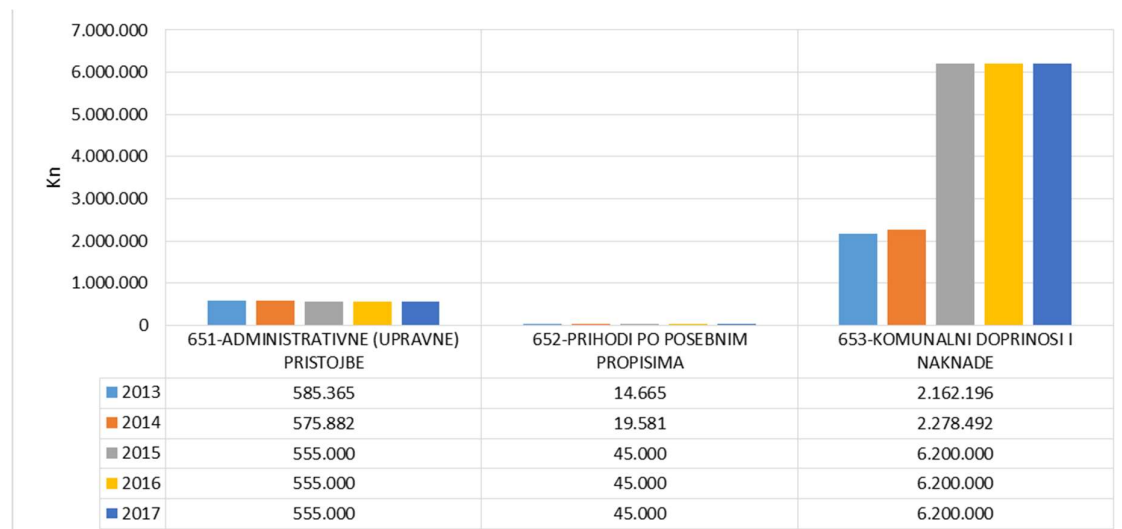
Iz slike se vidi dominantna uloga prihoda od zakupa i iznajmljivanja imovine. Prihodi od financijske imovine nisu značajni (osim dobiti trgovačkog društva Hvarski vodovod d.o.o.).

Na slijedećoj slici prikazani su prihodi od nefinancijske imovine.

Slika 218 – Prihodi od nefinancijske imovine

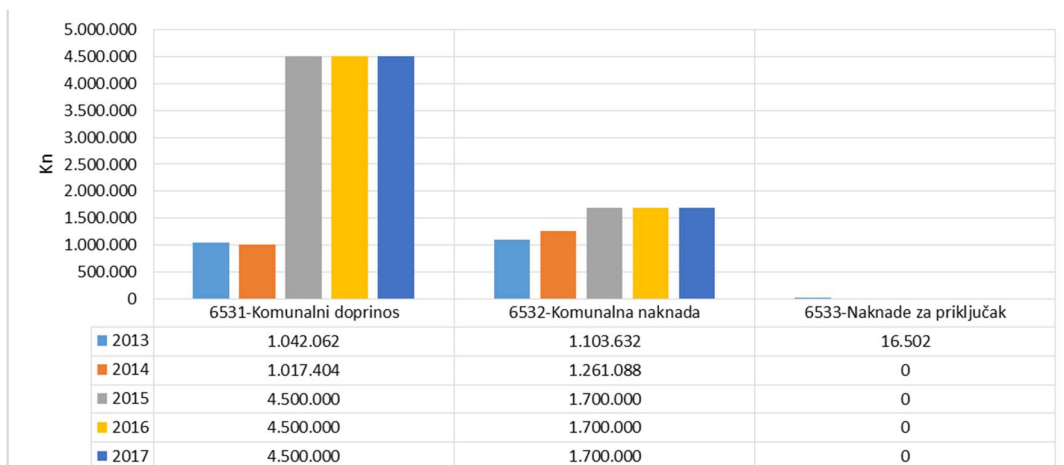
Ovdje se vidi dominacija prihoda od zakupa poslovnih objekata koje slijede naknade za koncesiju na pomorskom dobru, naknade za upotrebu javnih površina i naknade za legalizaciju. Slijedeća slika prikazuje prihode od prodaje roba i usluga.

Slika 219 – Prihodi od prodaje roba i usluga

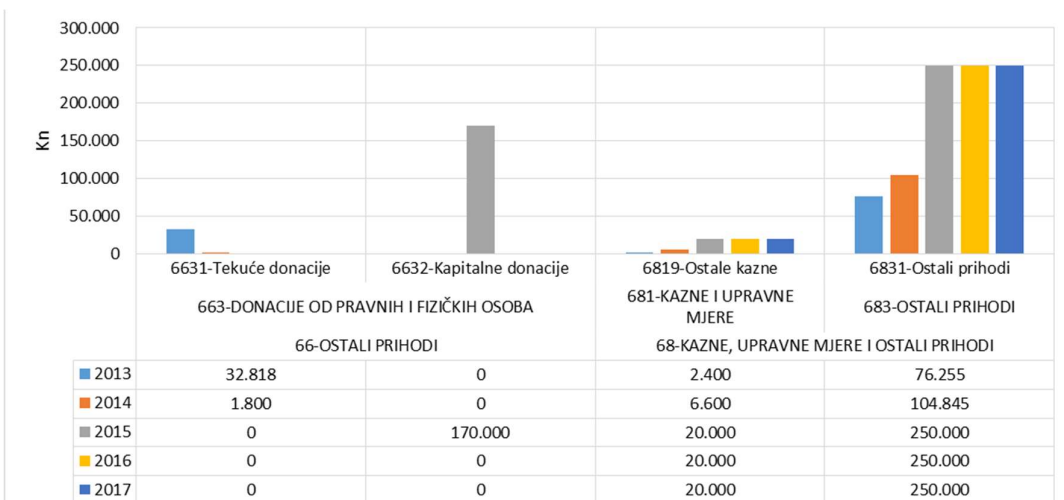
Iz slike se vidi dominacija komunalnih doprinosa i naknada, kao i njihov značaj za buduće punjenje proračuna.

Njihovo kretanje po godinama dano je na sljedećoj slici.

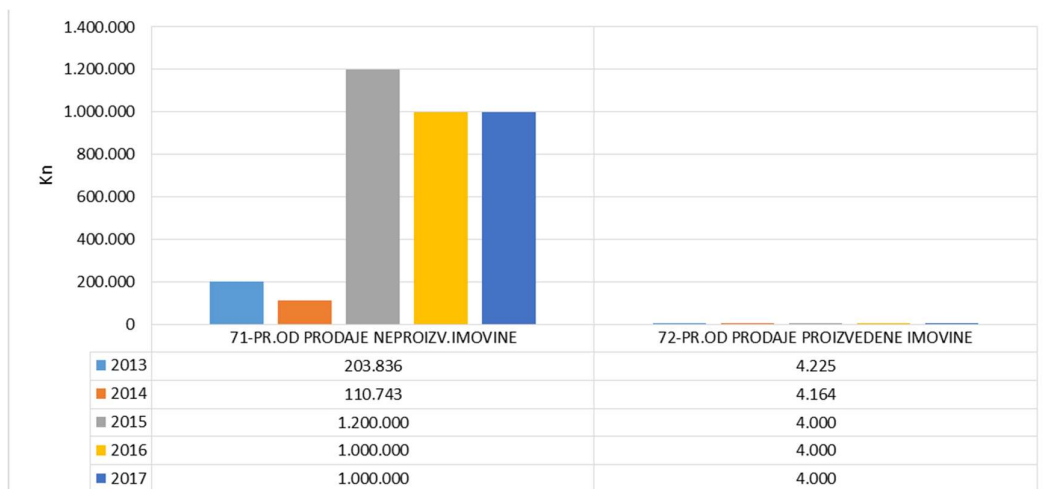
Slika 220 – Prihodi od komunalnih doprinosa i naknada

Ostali prihodi dani su sumarno na sljedećoj slici.

Slika 221 – Ostali prihodi

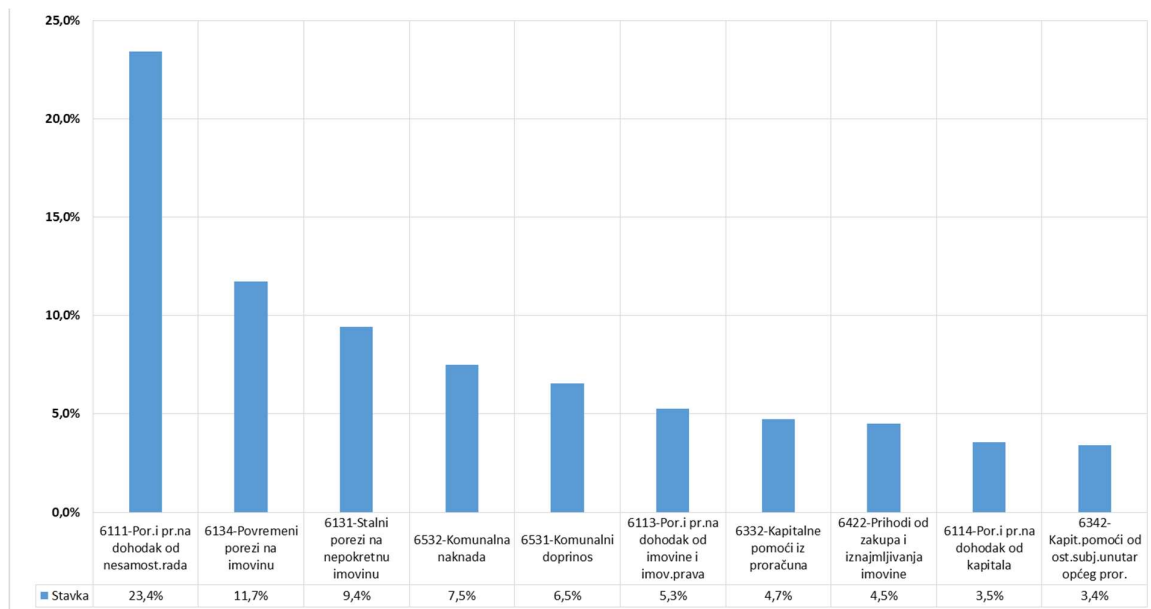
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine dani su na slijedećoj slici.

Slika 222 – Prihodi od prodaje nefinancijske imovine

Prihod od prodaje neproizvedene imovine odnosi se na prodaju građevinskog zemljišta, dok se prihod od prodaje proizvedene imovine odnosi na prodaju stanova na kojima postoji stanarsko pravo.

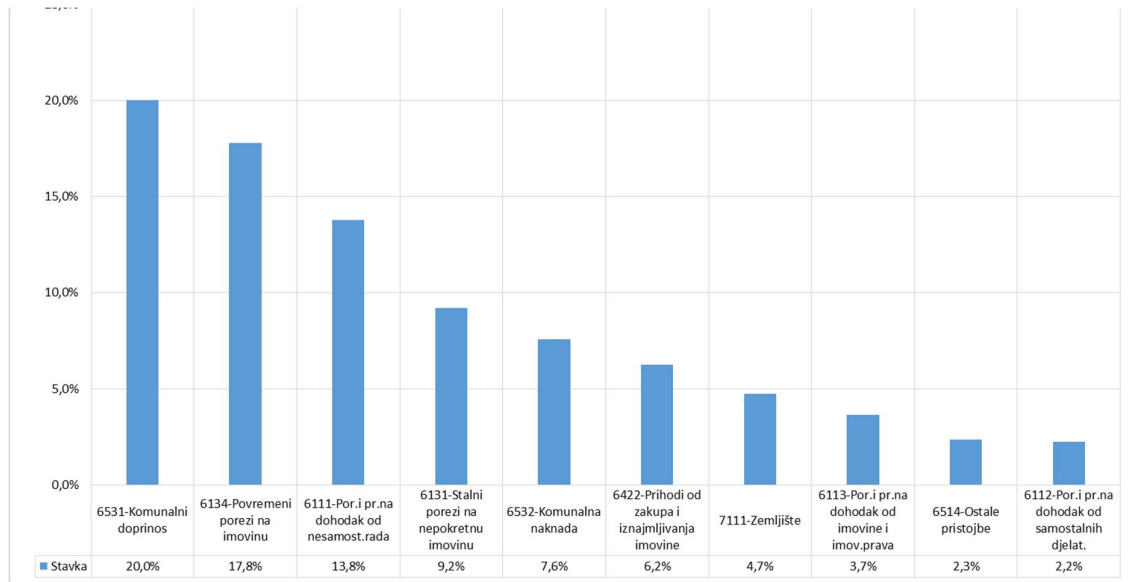
Deset vodećih izvora prihoda općinskog proračuna u periodu njegove realizacije 2013-2014 godine dano je na slijedećoj slici.

Slika 223 – Vodeći izvori prihoda općinskog proračuna u periodu njegove realizacije 2013-2014 godine

Tih deset stavaka čine čak 80% proračunskog prihoda.

Sličan prikaz slijedi za planski period 2015-2017.

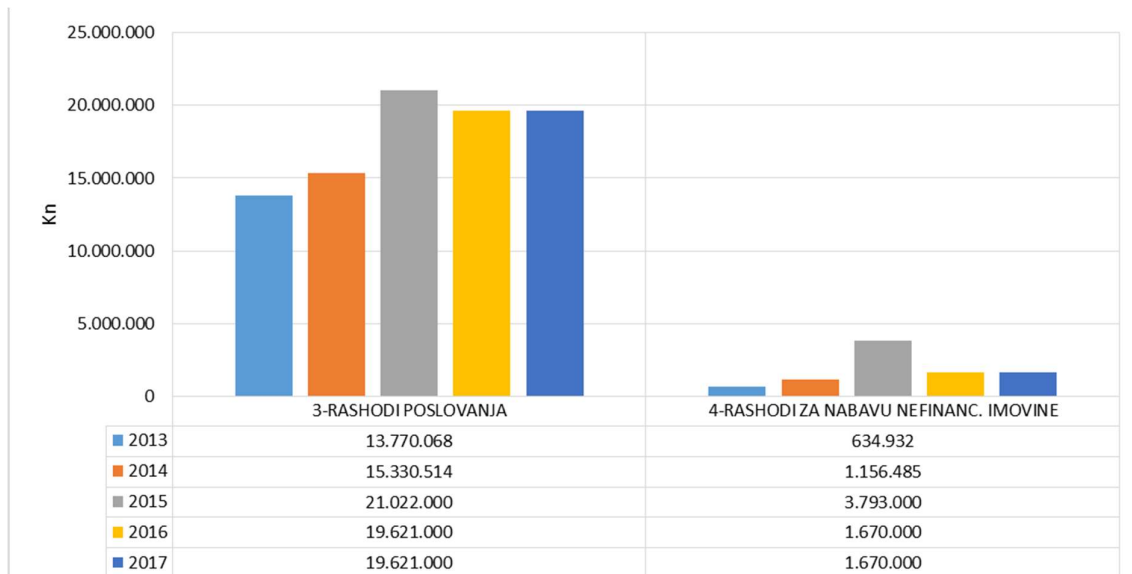

Slika 224 – Vodeći izvori prihoda općinskog proračuna u periodu njegove realizacije 2013-2014 godine

Ključnih deset stavaka ovdje iznose preko 87% proračunskog prihoda. Iz priloženog se vidi strateška orijentacija na razvoj nekretnina iz kojega bi se proračun kvalitetnije punio.

3.3.3. PRORAČUNSKI RASHODI

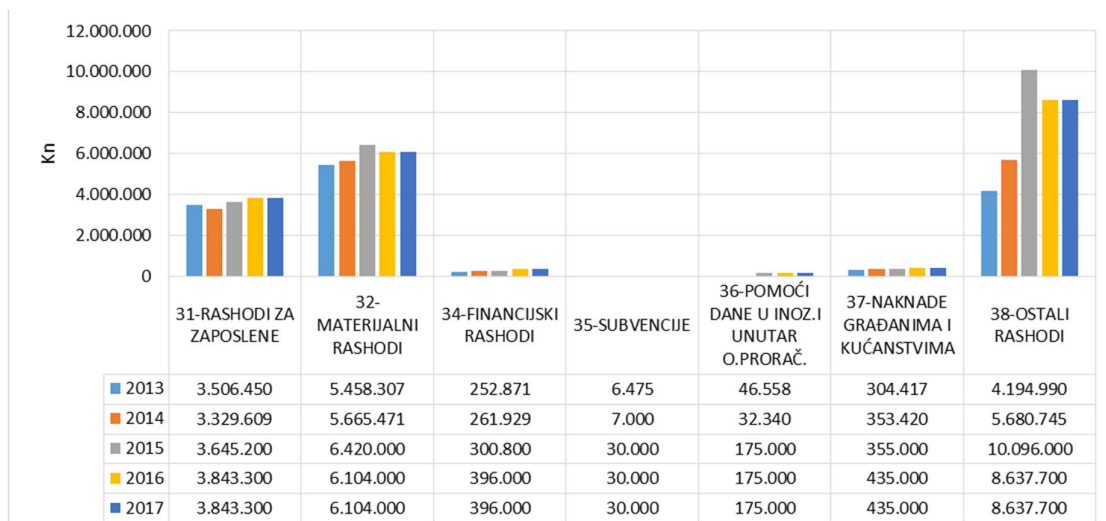
Na slijedećoj slici prikazani su proračunski rashodi za promatrani period.

Slika 225 – Proračunski rashodi za promatrani period

Iz slike se vidi dominantna uloga rashoda poslovanja.

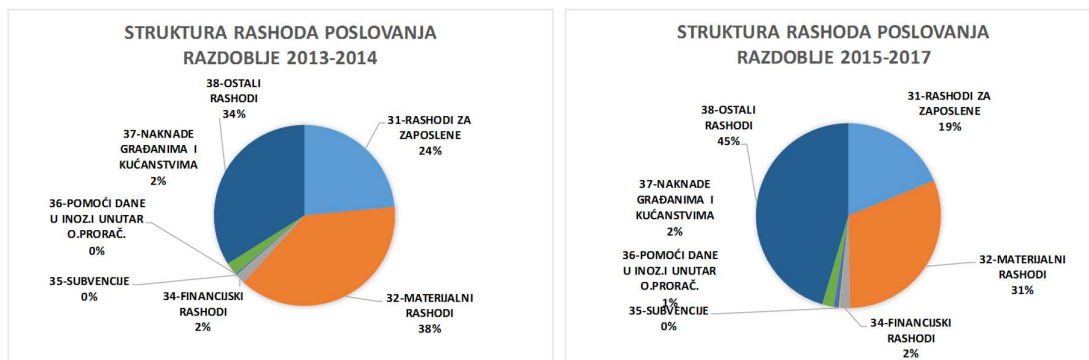
Slijedeća slika prikazuje njihove osnovne grupe.

Slika 226 – Osnovne grupe proračunskih rashoda za promatrani period

Iz slike se vidi dominantna struktura rashoda za zaposlene, materijalnih i ostalih rashoda. Rashodi subvencija odnose se na poljoprivrednike i obrtnike.

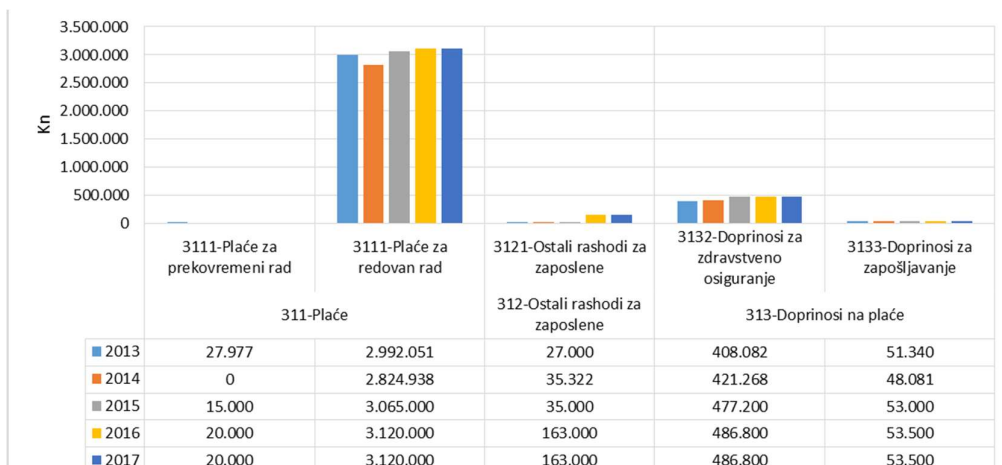
Struktura rashoda poslovanja u dva promatrana perioda dana je na slijedećoj slici.

Slika 227 – Struktura osnovnih grupa proračunskih rashoda za promatrani period

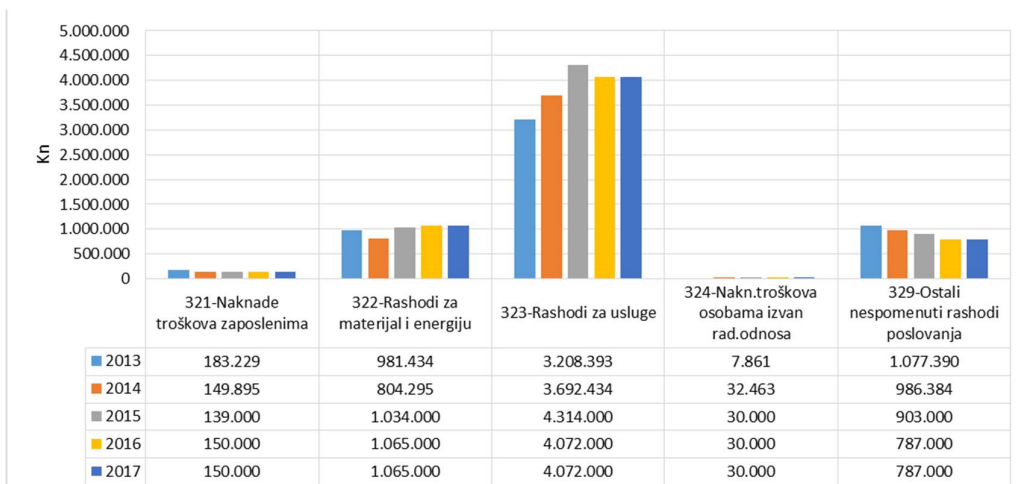
Iz slike se vidi trend povećanja ostalih rashoda (koje ćemo kasnije analizirati) u odnosu na rashode za zaposlene i materijalne rashode.

Rashodi za zaposlene prikazani su na slijedećoj slici.

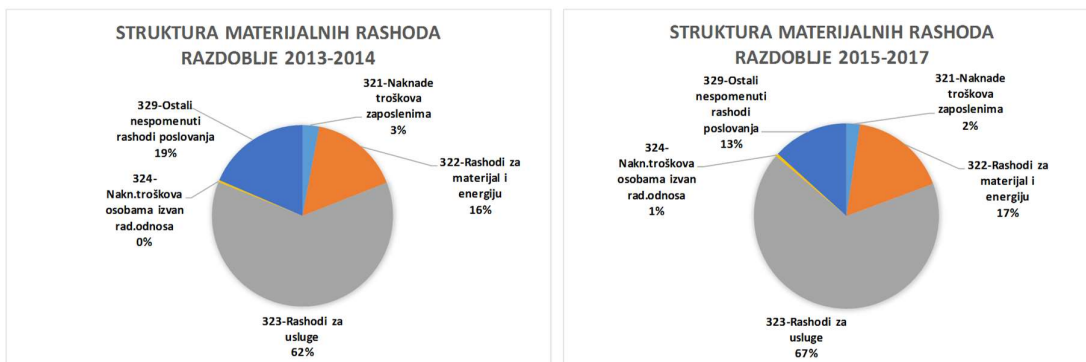
Slika 228 – Rashodi za zaposlene

Iz slike se vidi trend nepovećavanja troškova zaposlenih što je sigurno dobro gledajući na bolje iskorištenje proračunskih prihoda u druge svrhe, no postavlja se pitanje adekvatnosti djelatnika za nove izazove (povlačenje sredstava iz EU fondova, vođenje projekata i sl.) pred kojima općina stoji, a koji će možda zahtijevati educiranije i iskusnije, a samim tim i skuplje kadrove. Kretanje materijalnih rashoda dano je na slijedećoj slici.

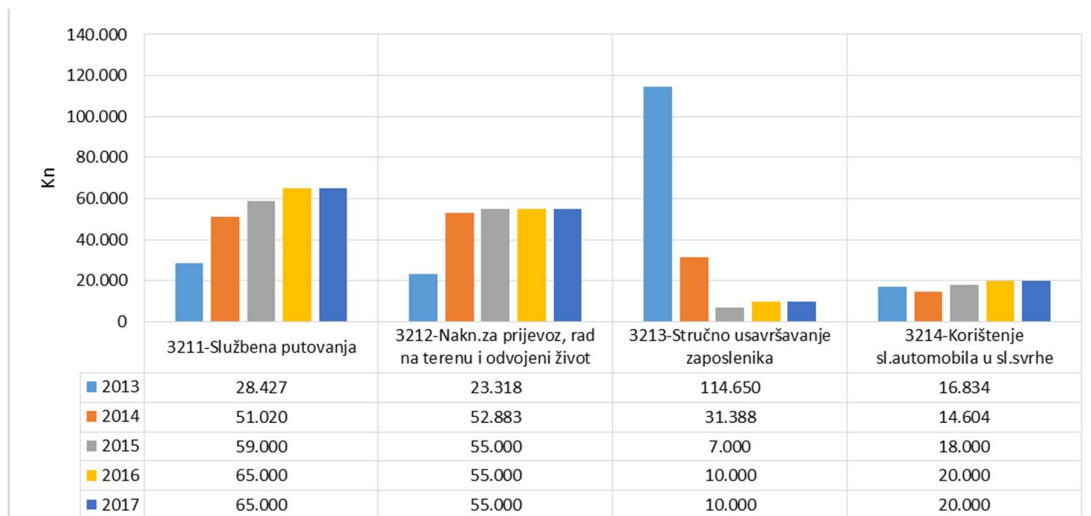
Slika 229 – Materijalni rashodi

Struktura materijalnih rashoda u promatranim periodima je slijedeća.

Slika 230 – Struktura materijalnih rashoda

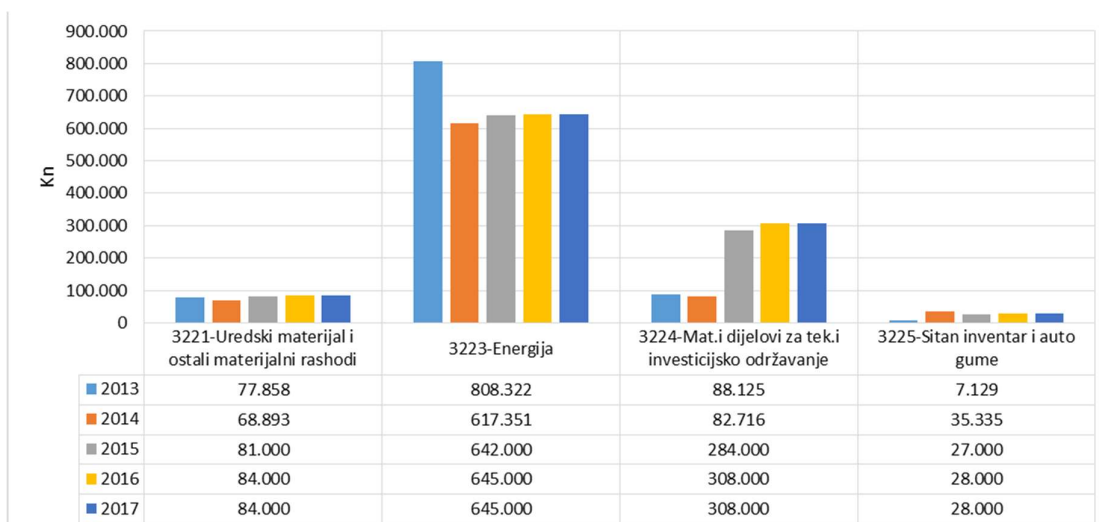
Iz slike se vidi dominantna uloga rashoda za usluge, koji se u planskom periodu dalje povećavaju na uštrb ostalih kategorija. Slijedeća slika prikazuje detalje naknada troškova zaposlenima.

Slika 231 – Naknade troškova zaposlenima

Iz slike se vidi relativno nizak udio edukacije zaposlenika (s iznimkom 2013 godine).

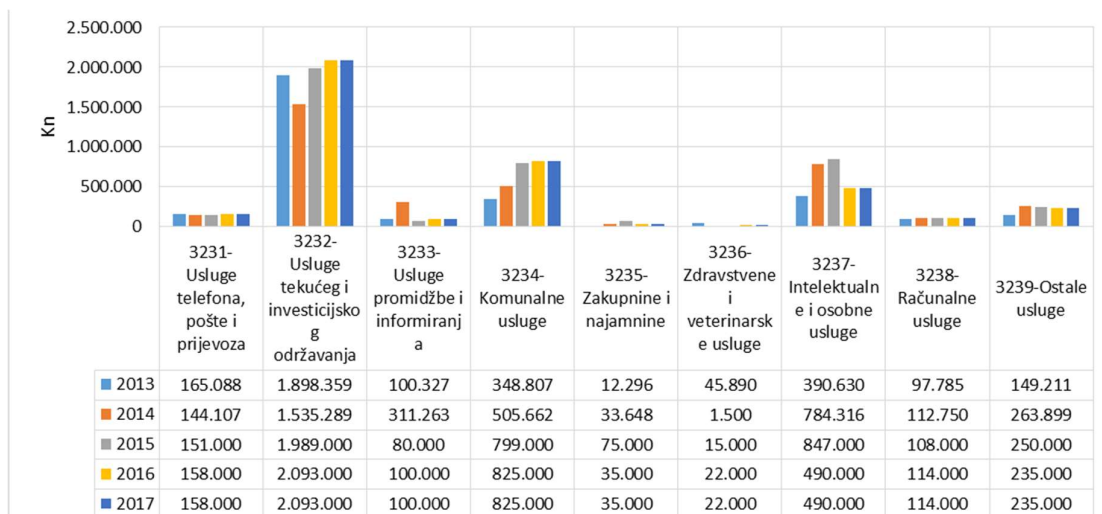
Na slijedećoj slici prikazani su rashodi materijala i energije.

Slika 232 – Rashodi materijala i energije

Dominantna stavka je energija, a u planu je prate materijalni troškovi održavanja.

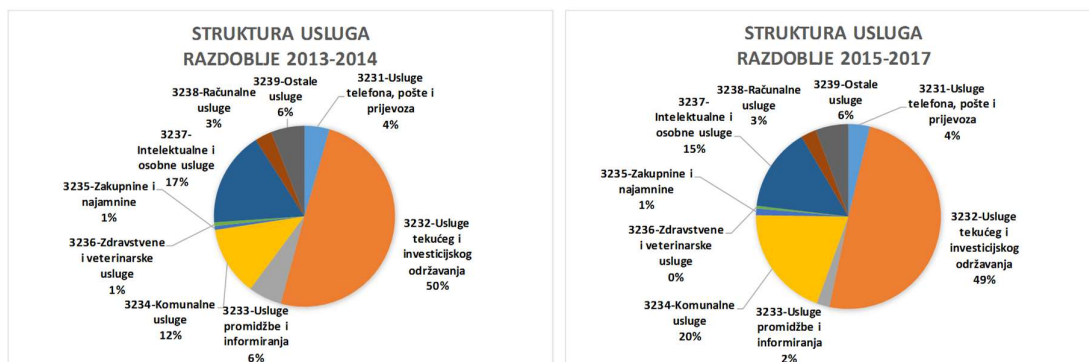
Rashodi usluga prikazani su na sljedećoj slici.

Slika 233 – Rashodi usluga

Iz slike se vidi dominantan udjel usluga održavanja i komunalnih usluga. Značajne su i intelektualne usluge koje bi vjerojatno trebale biti značajnije u planskom periodu imajući u vidu da nisu planirana nova zapošljavanja vlastitih educiranih i iskusnih kadrova.

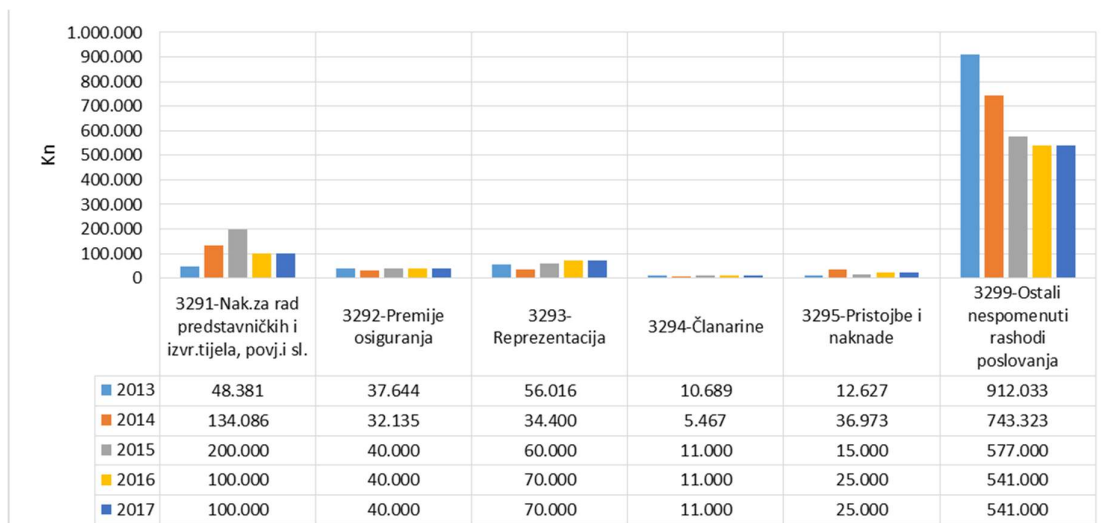
Struktura usluga u promatranim periodima dana je na sljedećoj slici.

Slika 234 – Struktura rashoda usluga

Iz slike se vidi dominantni udjel usluga održavanja, ali i porast komunalnih usluga u planskom periodu.

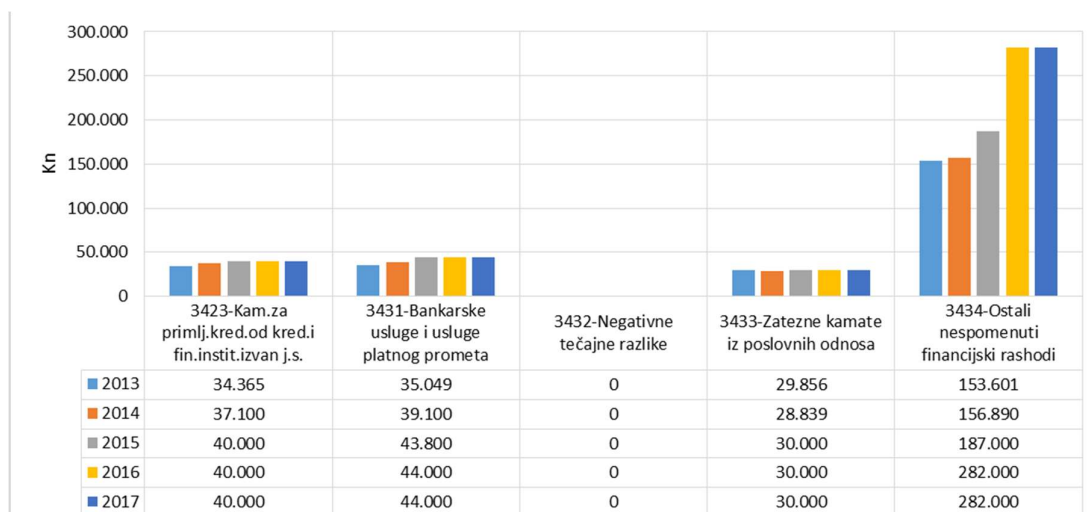
Ostali materijalni rashodi dani su na slijedećoj slici.

Slika 235 – Ostali materijalni rashodi

Dominantni ostali nespomenuti rashodi poslovanja bit će analizirani naknadno u sklopu posebne analize rashoda općine.

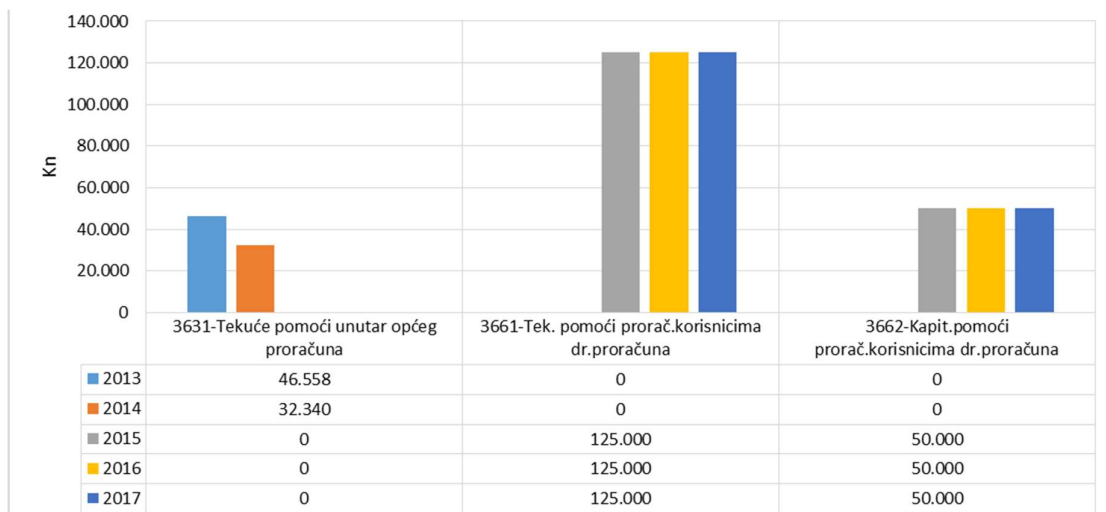
Financijski rashodi dani su na slijedećoj slici.

Slika 236 – Financijski rashodi

Dominantni ostali nespomenuti financijski rashodi bit će analizirani naknadno u sklopu posebne analize rashoda općine.

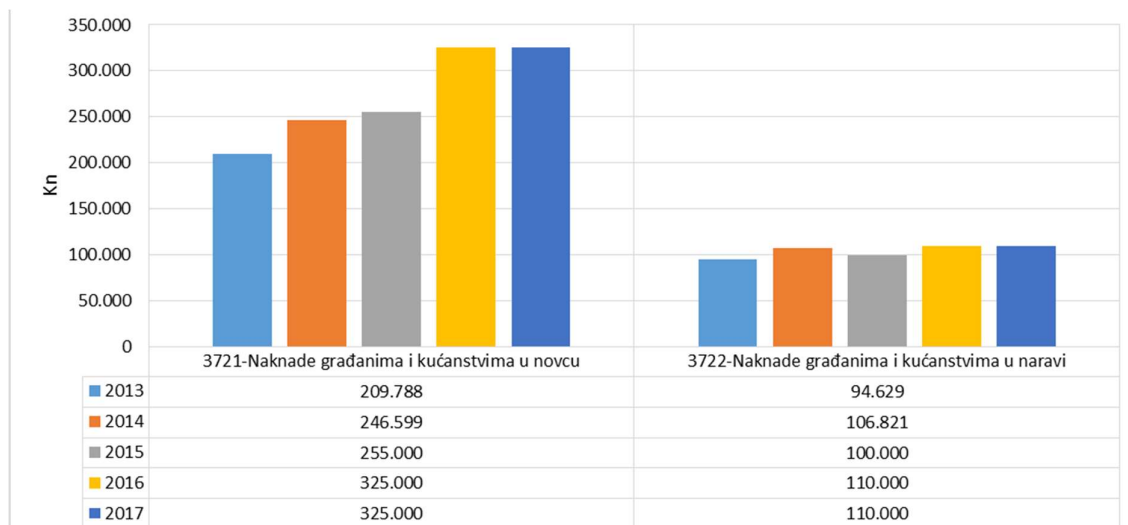
Dane pomoći drugima prikazane su na sljedećoj slici.

Slika 237 – Dane pomoći

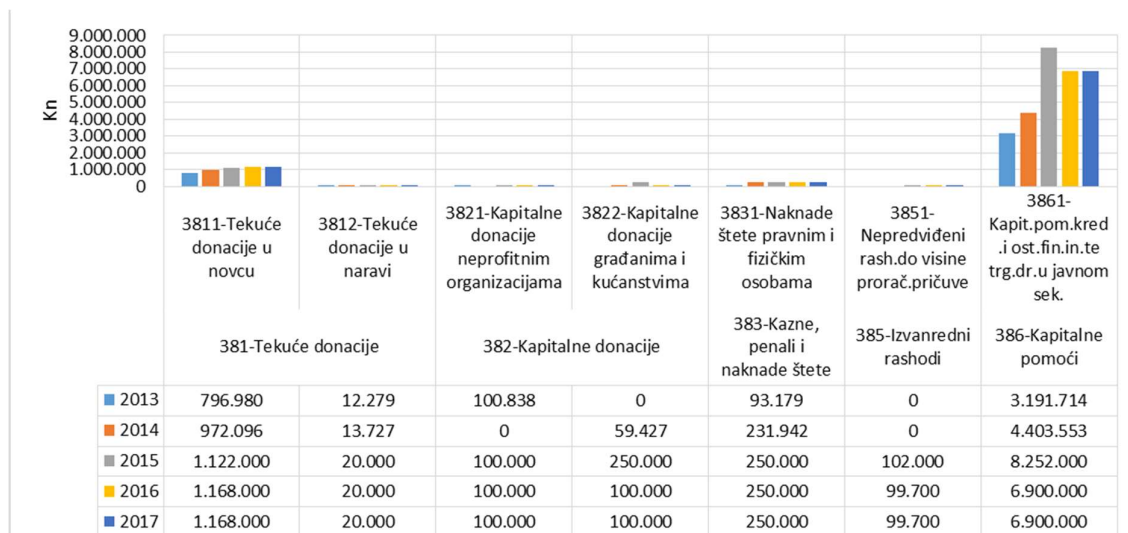
Iste će se također analizirati u drugom dijelu.

Naknade građanima i kućanstvima u novcu i naravi prikazane su na sljedećoj slici.

Slika 238 – Naknade građanima i kućanstvima u novcu i naravi

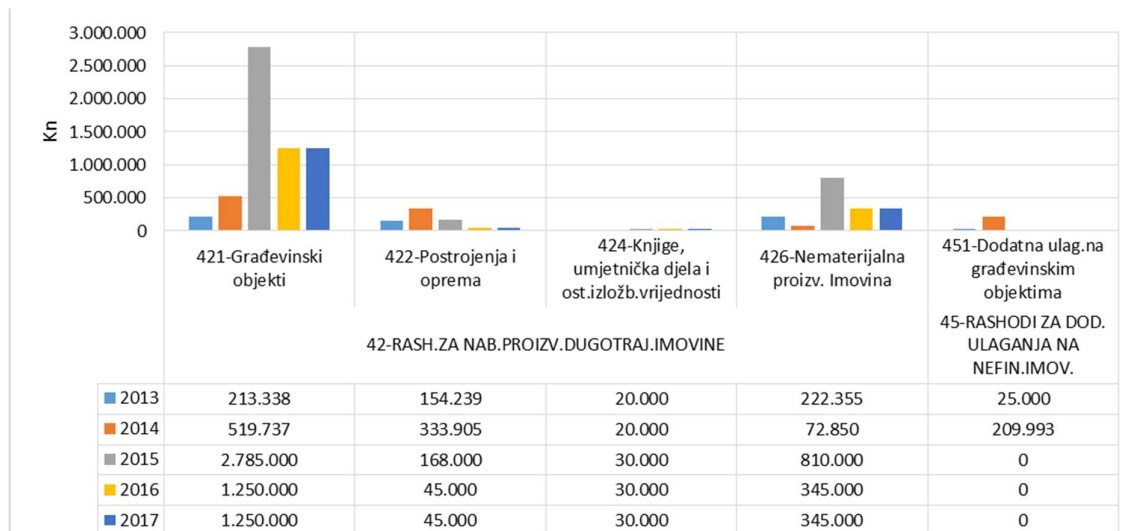
Ostali rashodi prikazani su na sljedećoj slici.

Slika 239 –Ostali rashodi

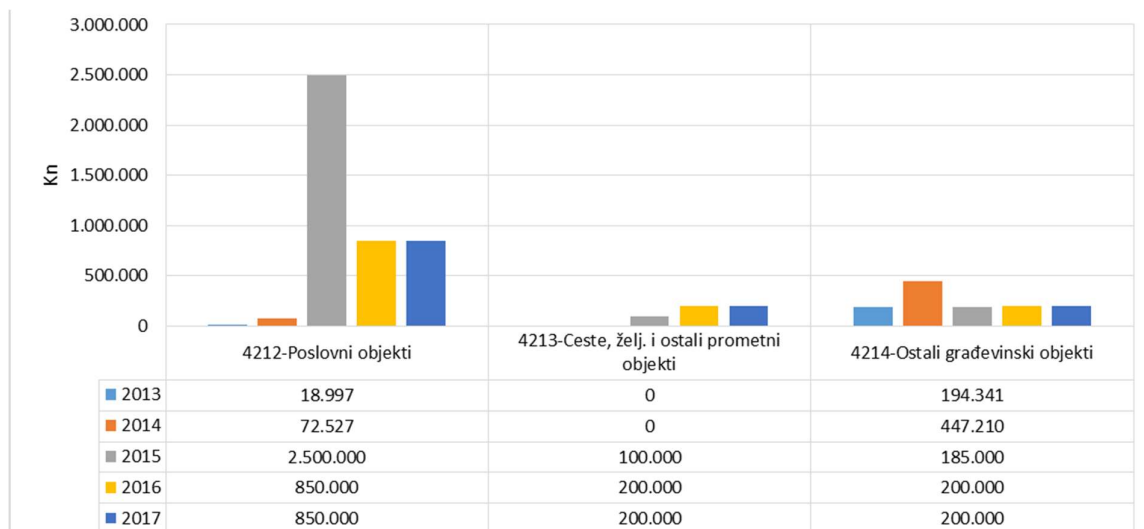
Isti će se također analizirati u drugom dijelu posebne analize rashoda općine.

Rashodi za nabavu nefinancijske imovine prikazani su na sljedećoj slici.

Slika 240 – Rashodi za nabavu nefinancijske imovine

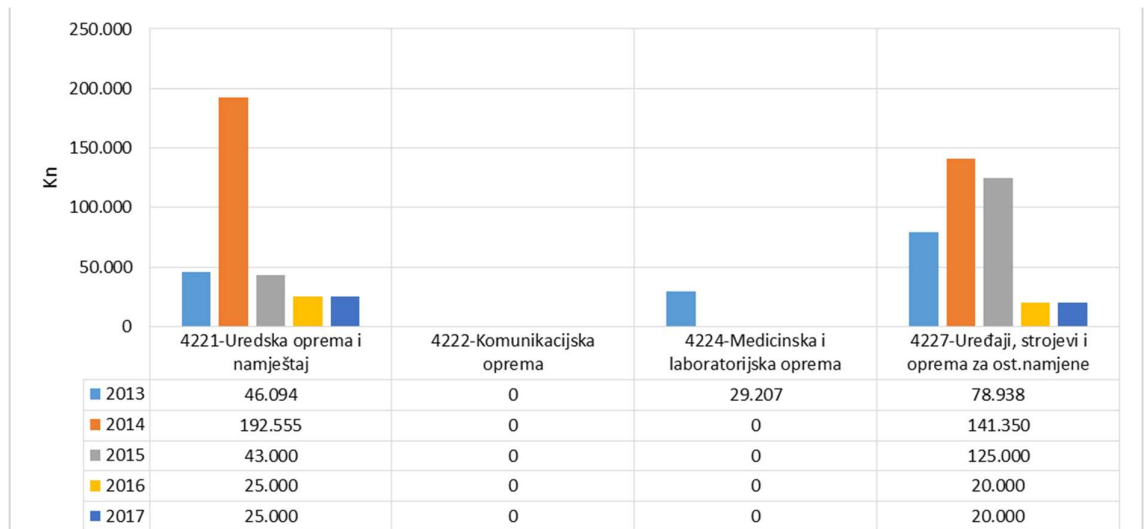
Iz slike se vidi dominacija nabave građevinskih objekata, koja je detaljnije prikazana u slijedećoj slici.

Slika 241 – Rashodi za nabavu građevinskih objekata

Detalji ovih ulaganja također se daju u posebnoj analizi.

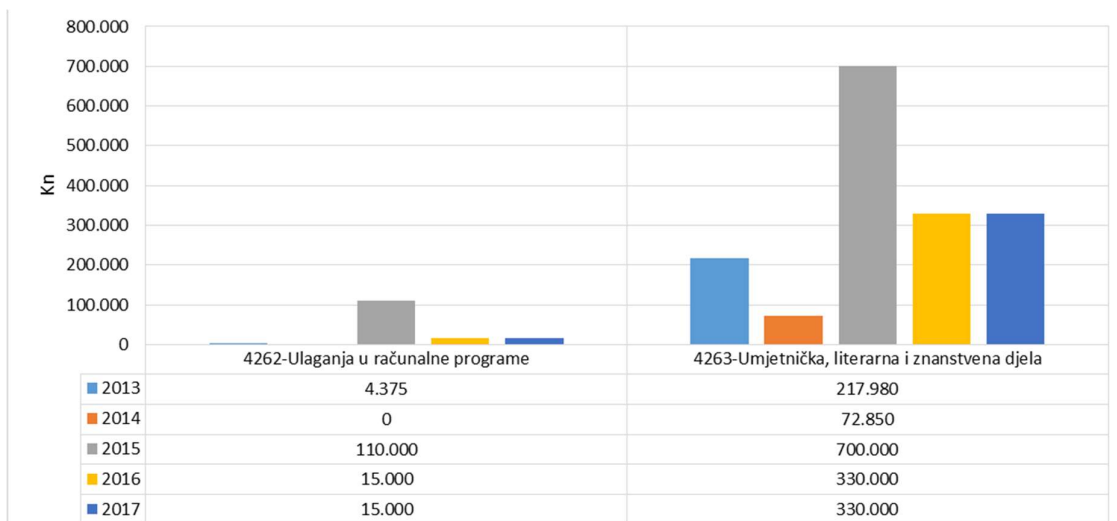
Nabava postrojenja i opreme dana je na slijedećoj slici.

Slika 242 – Rashodi za nabavu postrojenja i opreme

Detalji ovih ulaganja također se daju u posebnoj analizi.

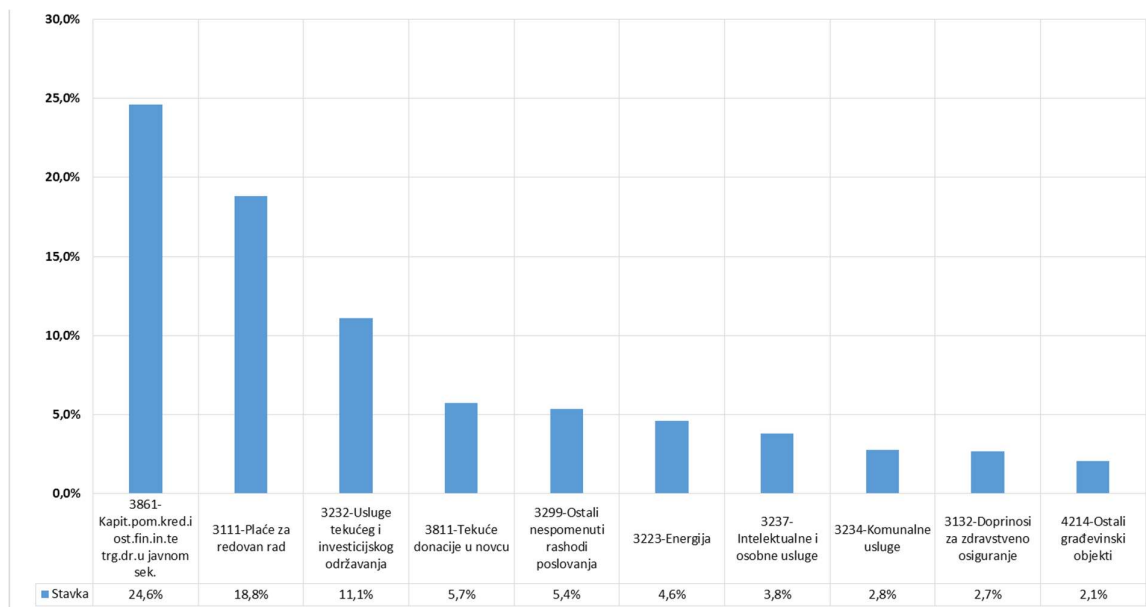
Nabava nematerijalne proizvedene imovine dana je na slijedećoj slici.

Slika 243 – Rashodi za nabavu nematerijalne proizvedene imovine

Detalji ovih ulaganja također se daju u posebnoj analizi.

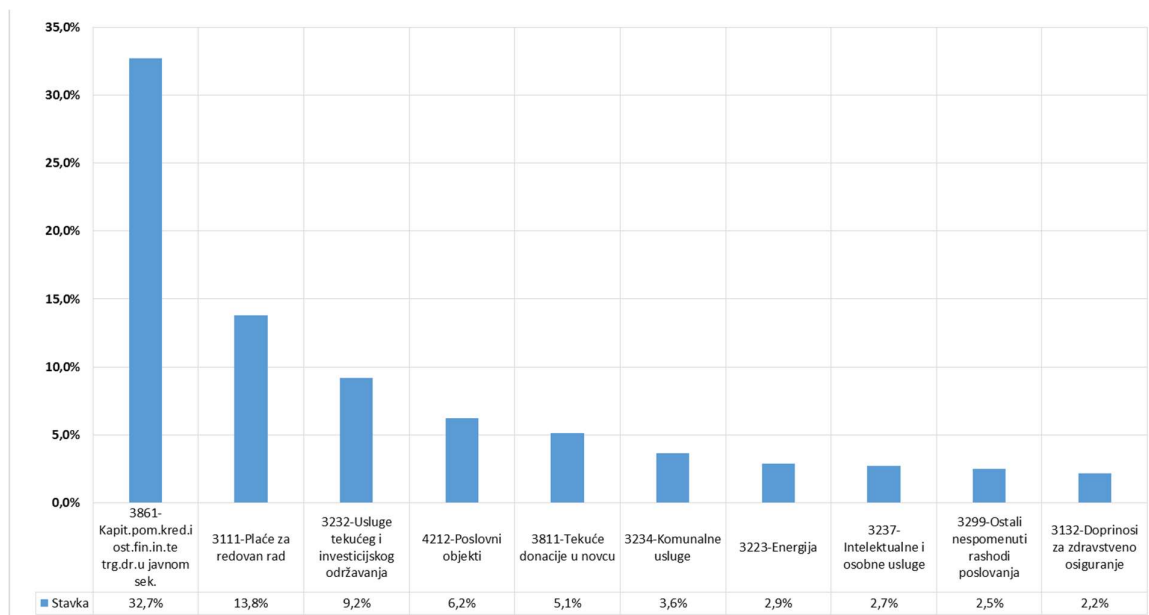
Slijedeća slika prikazuje deset najznačajnijih rashoda realiziranog perioda 2013-2014.

Slika 244 – Deset najznačajnijih rashoda realiziranog perioda 2013-2014

Prikazanih deset stavaka nose više od 81% ukupnih rashoda u promatranom periodu.

Slijedeća slika daje adekvatan prikaz za period 2015-2017.

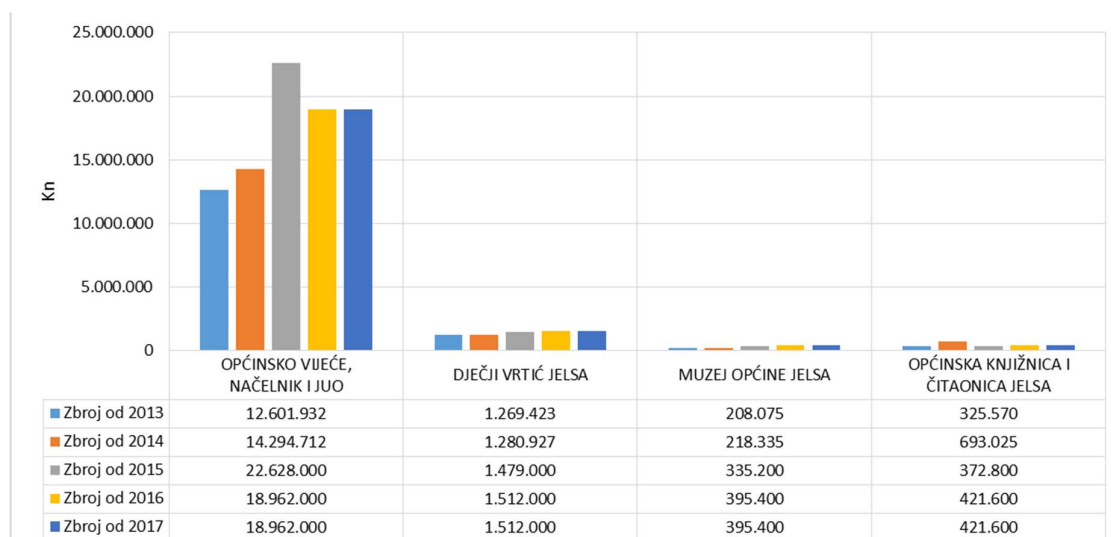
Slika 245 – Deset najznačajnijih rashoda realiziranog perioda 2015-2017

Iz slike se vidi povećanje udjela nabave poslovnih objekata i komunalnih usluga. Na kraju ove analize treba napomenuti da je u realizacijskom dijelu 2013-2014 godine ostvaren višak prihoda, i to:

- 486.722 Kn u 2013 godini (3,3% proračunskog prihoda)
- 123.279 Kn u 2014 godini (0,7% proračunskog prihoda)

3.3.4. POSEBNA ANALIZA RASHODA PRORAČUNA

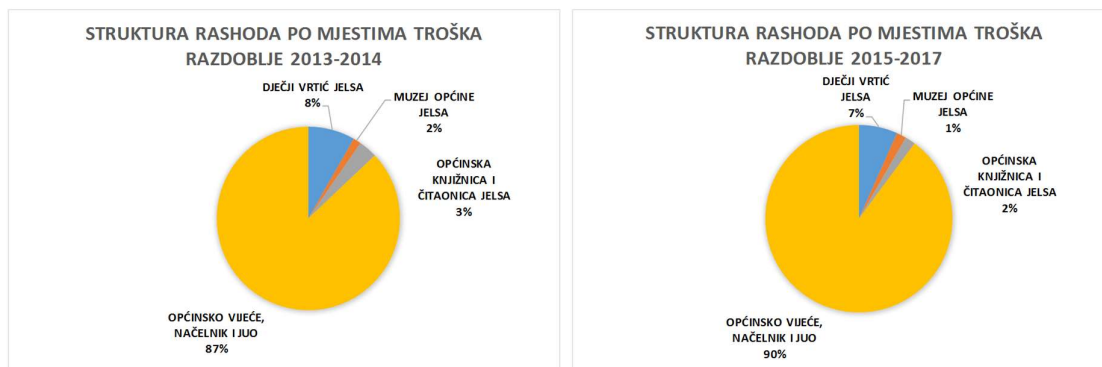
Rashodi proračuna ostvaruju se u četiri mjesta troška kako je prikazano na slijedećoj slici.

Slika 246 – Rashodi po mjestima troška

Najveći rashodi ostvaruju se naravno u upravljačkom dijelu općine (općinsko vijeće, načelnik i jedinstveni upravni odjel).

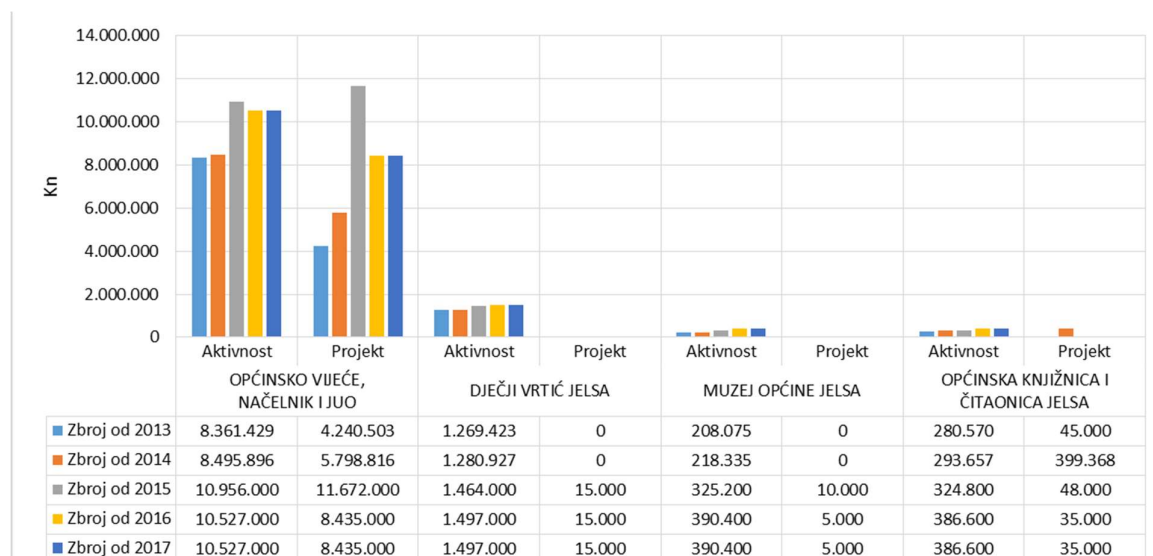
Struktura po mjestima troška dana je na slijedećoj slici.

Slika 247 – Struktura rashoda po mjestima troška

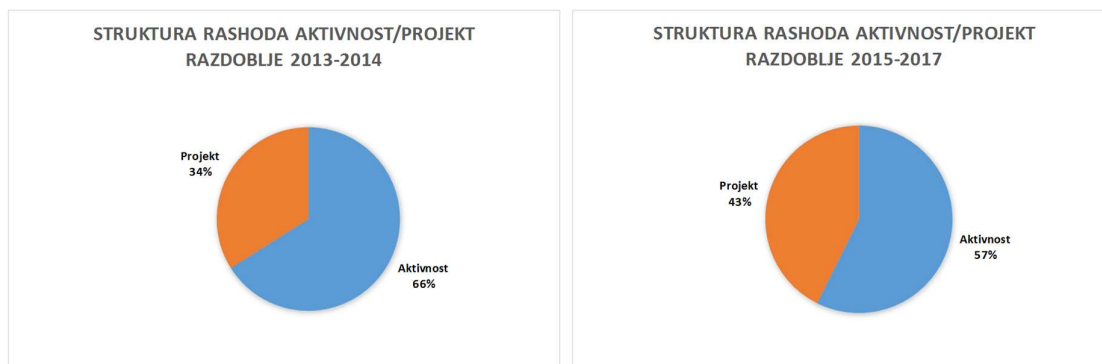
Iz slike je vidljiv daljnji trend povećanja udjela većinskog mjesta troška.

Na slijedećoj slici prikazan je odnos između rashoda za tekuće aktivnosti i projekte prikazanih mjesta troška.

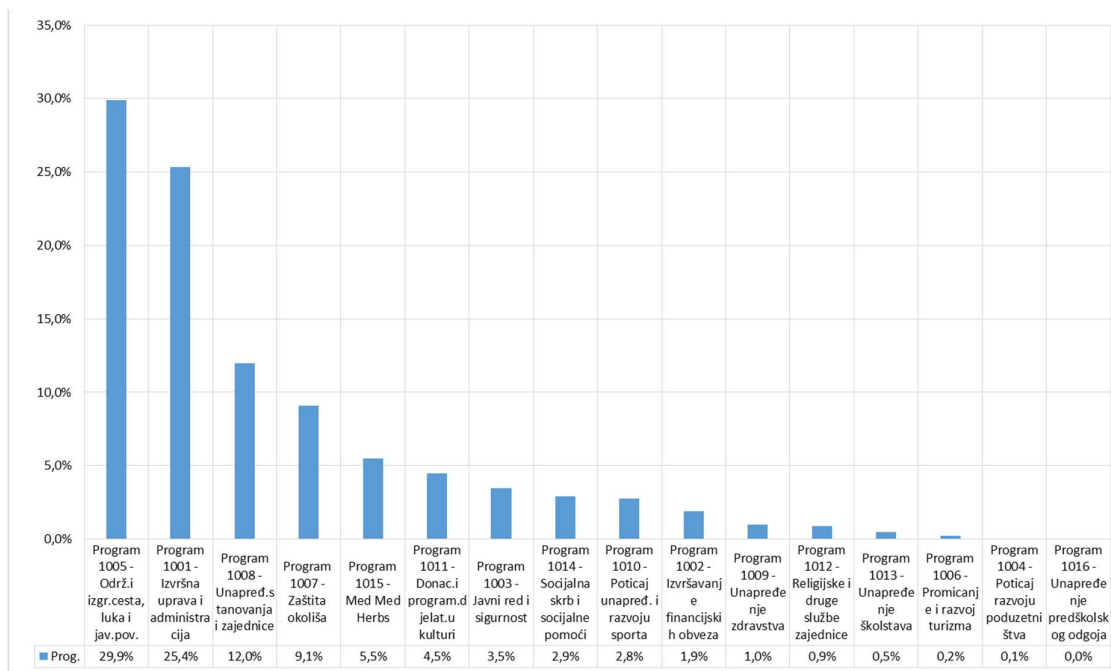
Slika 248 – Rashodi za tekuće aktivnosti i projekte po mjestima troška

Struktura tih rashoda za upravljački dio općine prikazana je na slijedećoj slici.

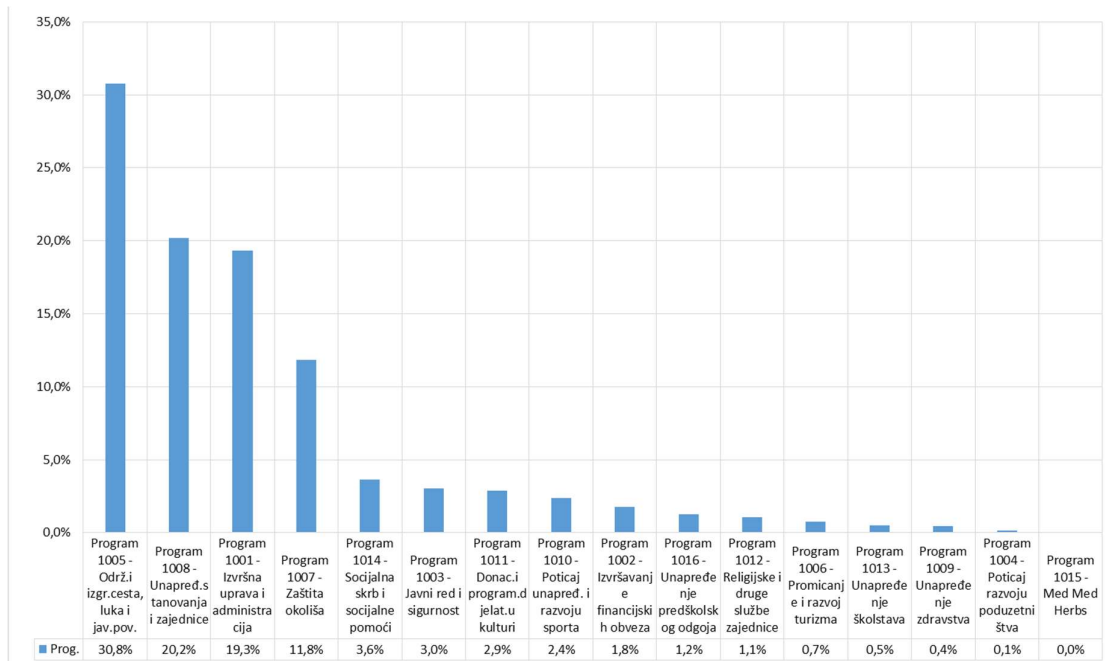
Slika 249 – Struktura rashoda za tekuće aktivnosti i projekte za upravljački dio

Iz slike se vidi povećanje udjela projekata, što zahtijeva jačanje kapaciteta općine u upravljanju projektima. Upravljanje aktivnostima i prjektima općina prati kroz 16 programa. Ako izuzmemo one koji su vezani uz dječji vrtić, muzej i knjižnicu, na upravljačkom nivou to su slijedeći programi.

Slika 250 – Struktura rashoda za programe 2013-2014

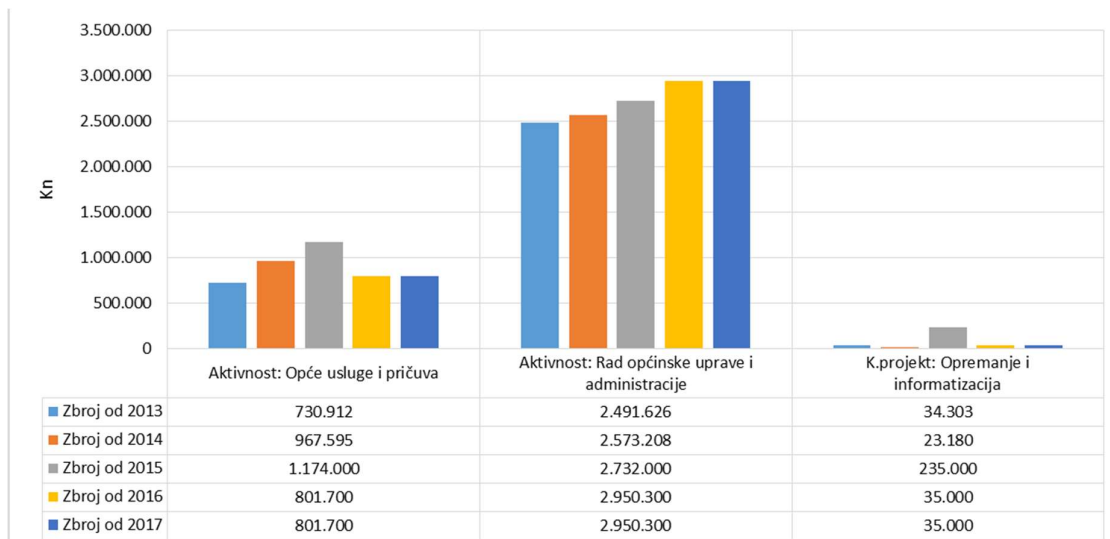
U periodu 2015-2017 struktura je slijedeća.

Slika 251 – Struktura rashoda za programe 2015-2017

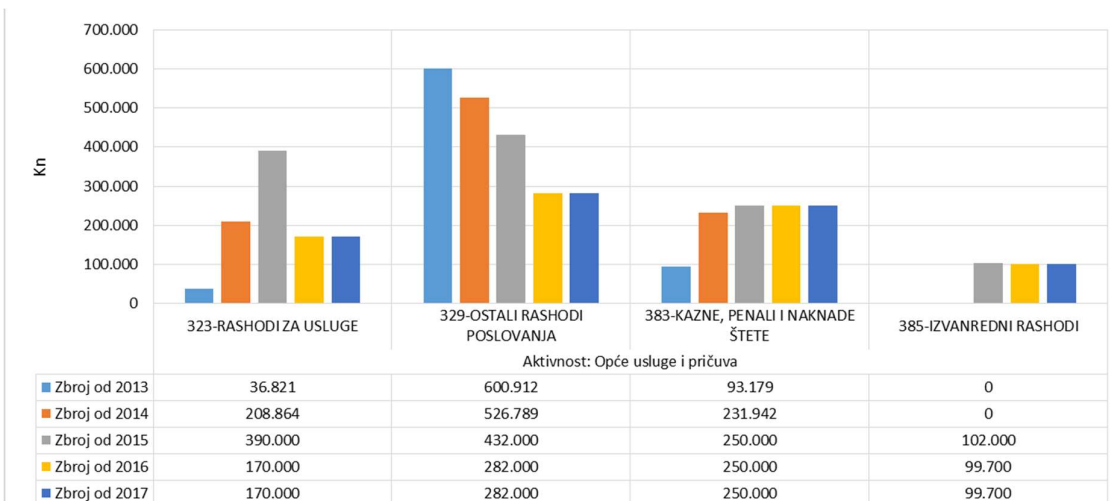
I u planskom razdoblju dominiraju rashodi vezani uz održavanje i izgradnju prometnica, luka i javnih površina. Značajno je povećanje programa unaprednja stanovanja i zajednice i zaštite okoliša.

Na sljedećoj slici dana je struktura rashoda programa izvršne uprave i administracije po aktivnostima i projektima.

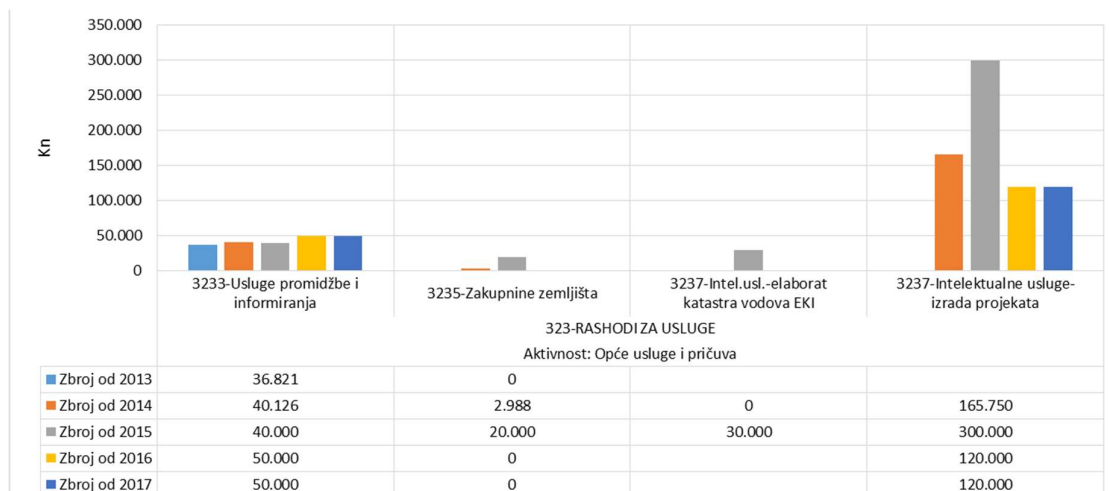
Slika 252 – Struktura rashoda programa izvršne uprave i administracije po aktivnostima i projektima

Aktivnost općih usluga i pričuva čine sljedeći rashodi.

Slika 253 – Struktura rashoda za aktivnost općih usluga i pričuva

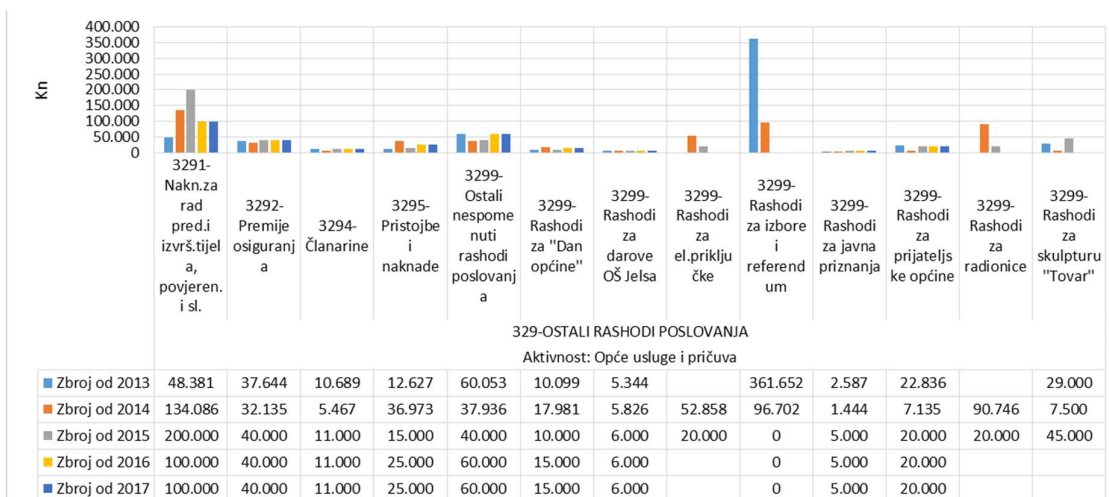
Rashode za usluge čine sljedeće stavke.

Slika 254 – Struktura rashoda za aktivnost općih usluga i pričuva - usluge

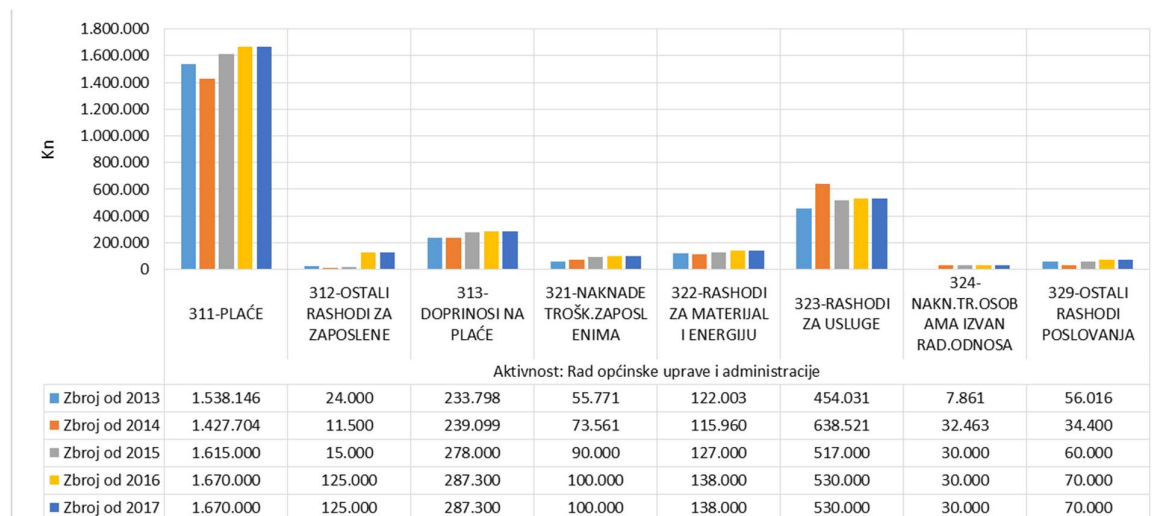
Dominantna stavka odnosi se na intelektualne usluge.

Ostali rashodi poslovanja detaljizirani su na sljedećoj slici.

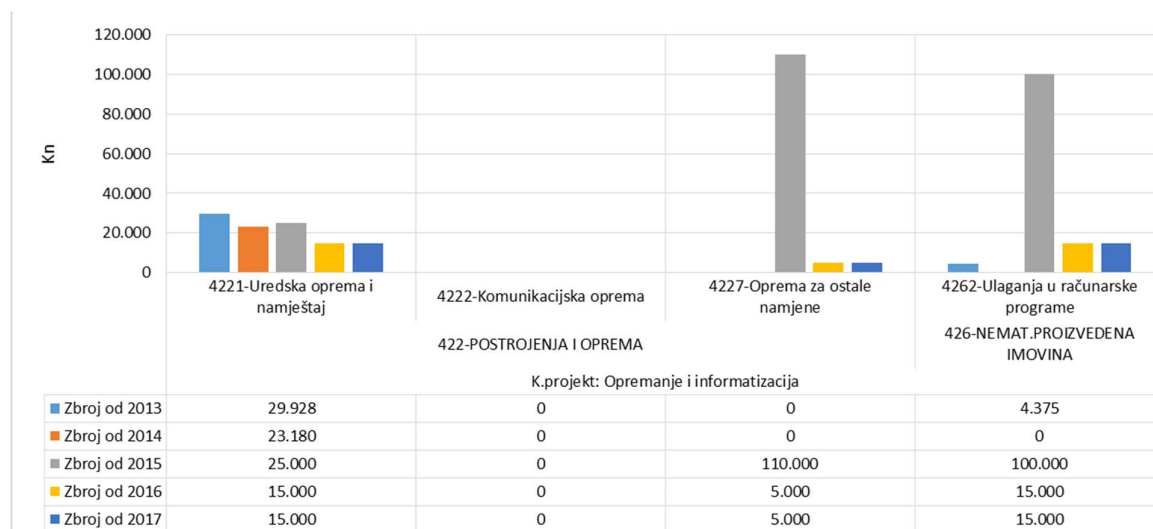
Slika 255 – Struktura rashoda za aktivnost općih usluga i pričuva – ostali rashodi poslovanja

Aktivnost rada općinske uprave i administracije čine slijedeće stavke.

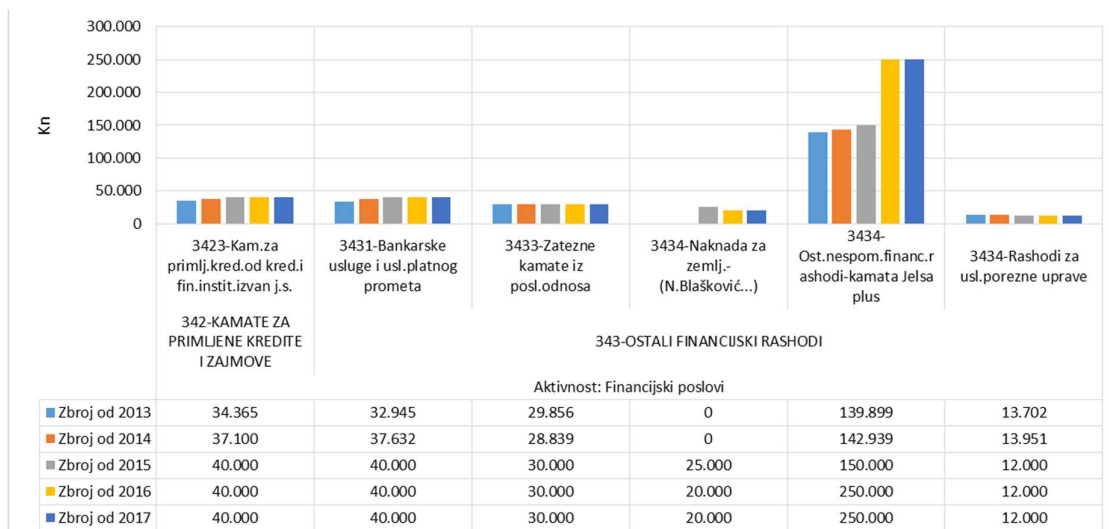
Slika 256 – Struktura rashoda za aktivnost rada općinske uprave i administracije

Projekti izvršne uprave i administracije odnose se na uredsko i informacijsko komunikacijsko opremanje, kako je prikazano na donjem grafu.

Slika 257 – Struktura rashoda za projekte izvršne uprave i administracije

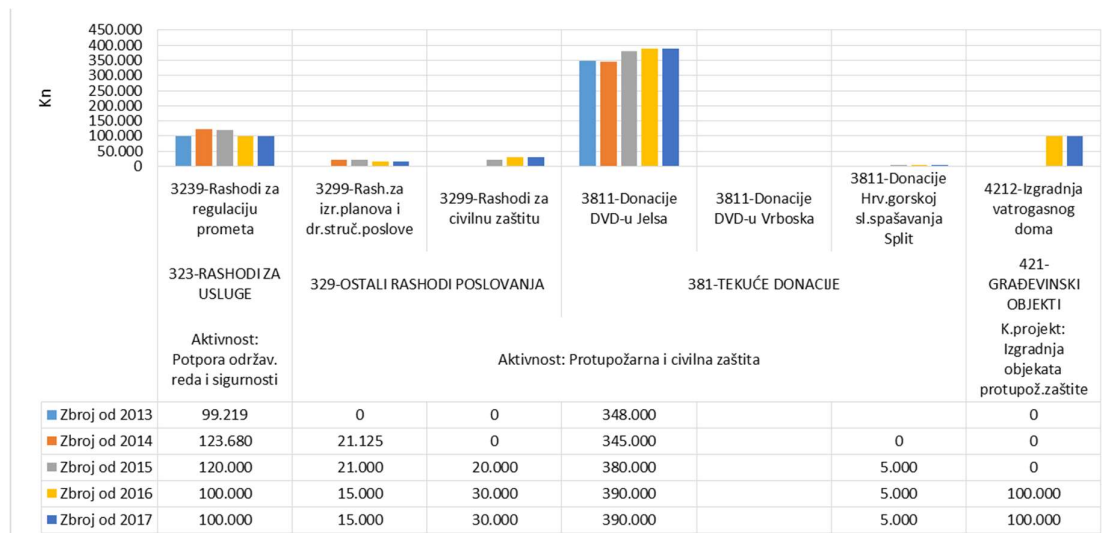
Program izvršavanja financijskih obveza prikazan je na sljedećoj slici.

Slika 258 – Program izvršavanja financijskih obveza

Posebno je značajna obveza servisiranje kamata vlastitog trgovačkog društva 'Jelsa Plus' d.o.o.

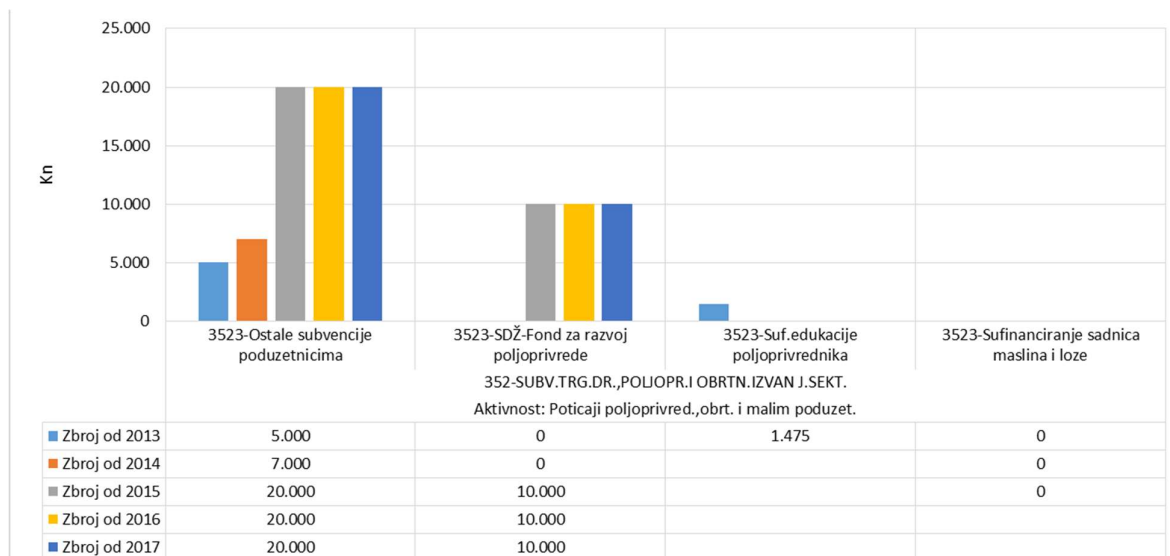
Program javnog reda i sigurnosti prikazan je na sljedećoj slici.

Slika 259 – Program javnog reda i sigurnosti

Ključni rashodi posvećeni su financiranju DVD Jelsa, a u pripremi je i izgradnja vatrogasnog doma. Njih slijede rashodi za regulaciju prometa.

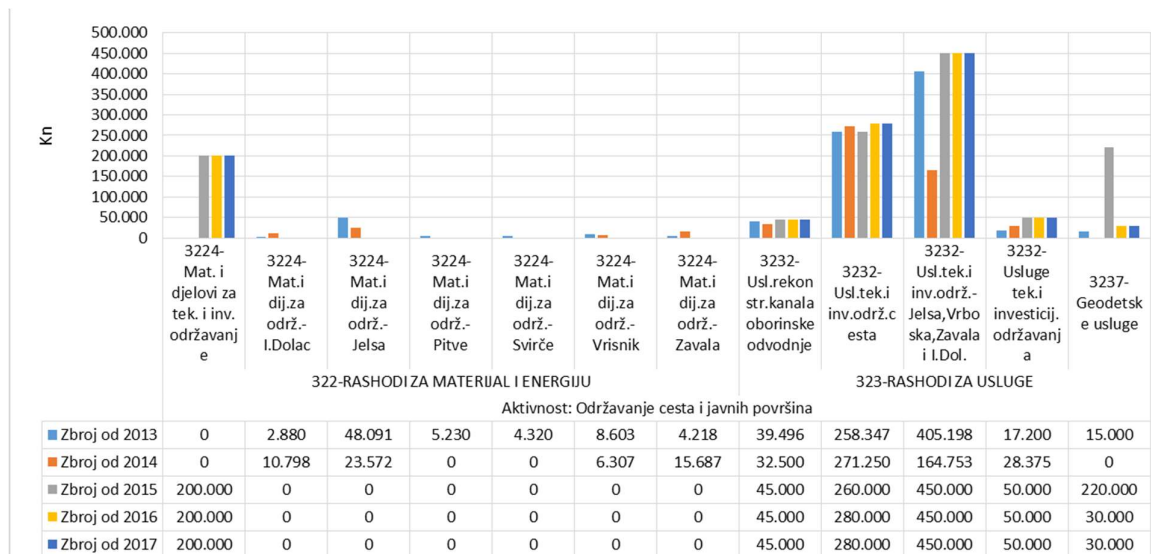
Program poticaja razvoja poduzetništva prikazan je na sljedećoj slici.

Slika 260 – Program poticaja razvoja poduzetništva

Kako je iz slike vidljivo, u ovom dijelu nije bilo značajnijih rashoda, a u planu su poticaji nešto izraženiji, no ne dovoljni. Program održavanja i izgradnje cesta i pomorskih građevina kako je prethodno navedeno najznačajniji je razvojni program općine Jelsa.

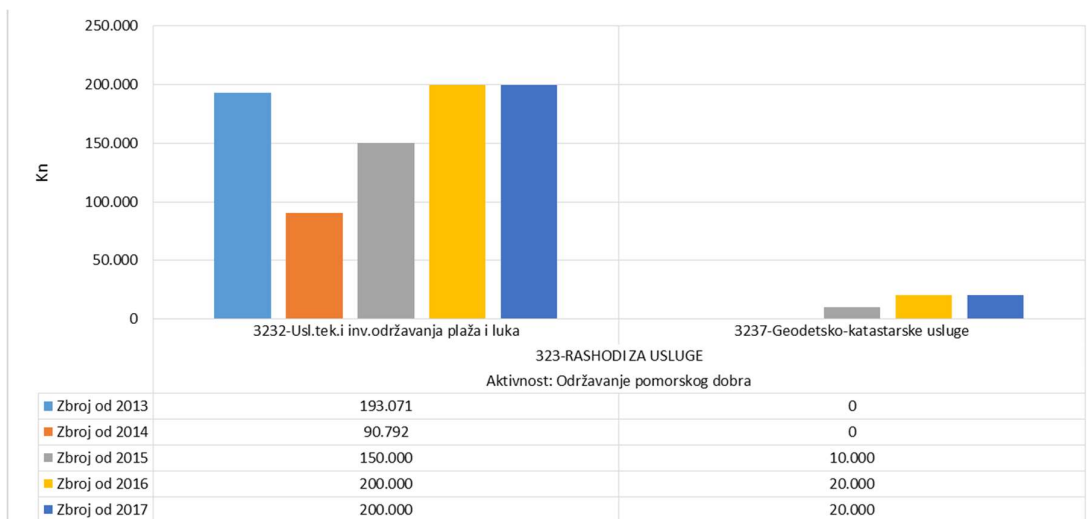
Rashodi za aktivnost održavanja cesta i javnih površina dani su u sljedećoj slici.

Slika 261 – Rashodi za aktivnost održavanja cesta i javnih površina

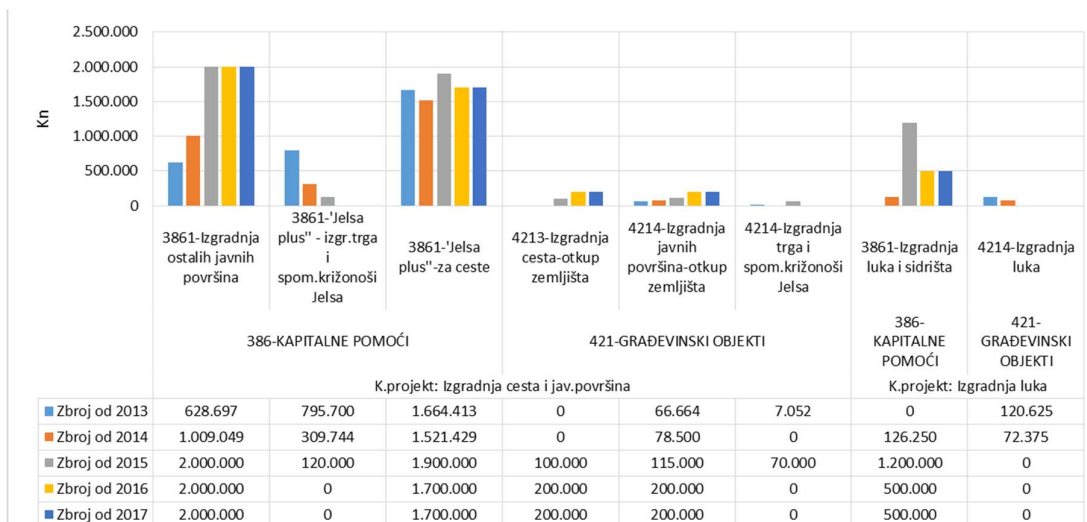
Iz slike se vidi dominacija rashoda za usluge.

Aktivnost održavanja pomorskog dobra dana je na slijedećoj slici.

Slika 262 – Rashodi za aktivnost održavanja pomorskog dobra

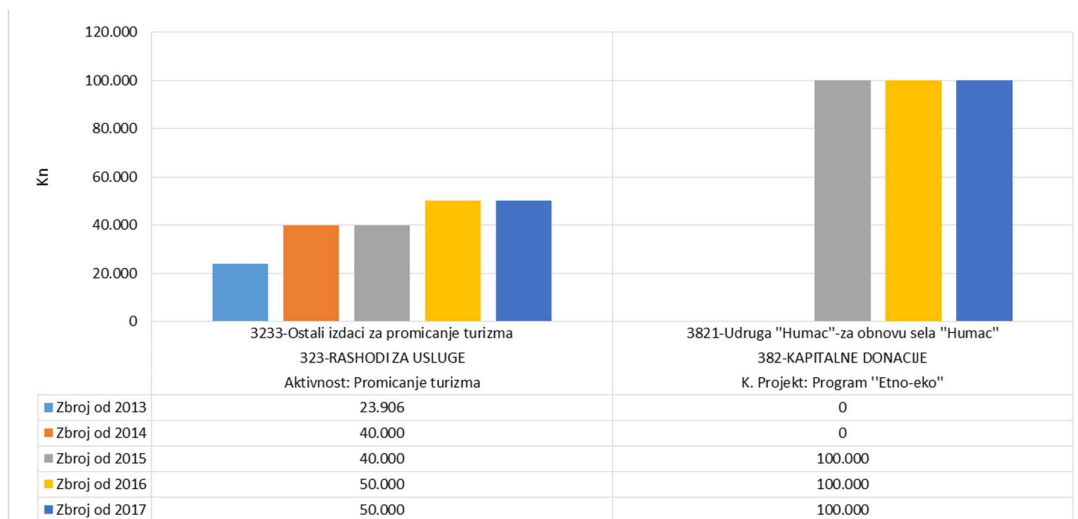
Projekti su prikazani na slijedećoj slici.

Slika 263 – Rashodi projekata izgradnje i održavanja cesta i luka

Dominantni su rashodi za ceste i javne površine, te za izgradnju luka i sidrišta.

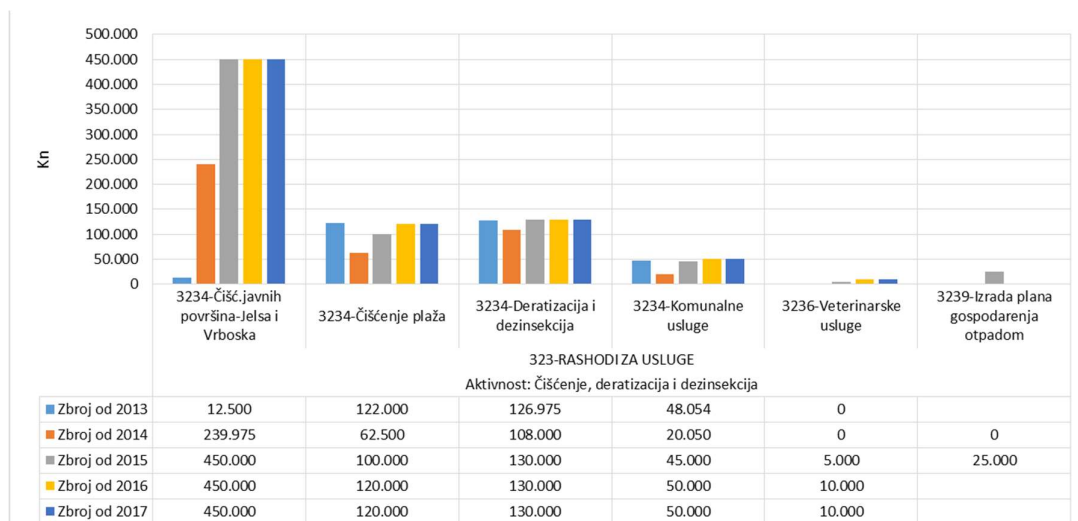
Program promicanja i razvoja turizma dan je u sljedećoj slici.

Slika 264 – Rashodi programa promicanja i razvoja turizma

Tu je najznačajniji projekt obnove sela Humac.

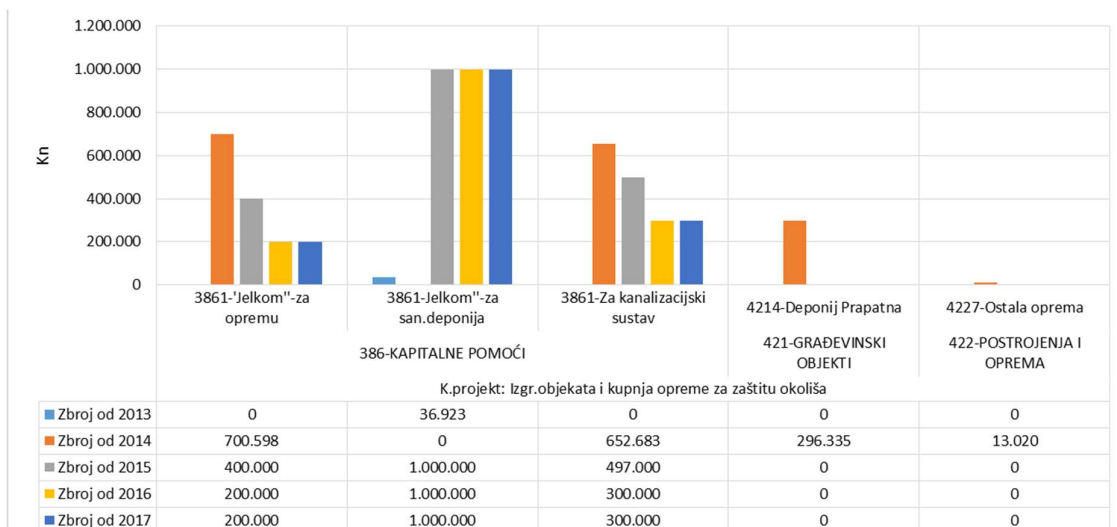
Aktivnosti programa zaštite okoliša dane su na sljedećoj slici.

Slika 265 – Rashodi programa zaštite okoliša

Najznačajnija aktivnost odnosi se na čišćenje javnih površina i plaža, deratizaciju i dezinfekciju.

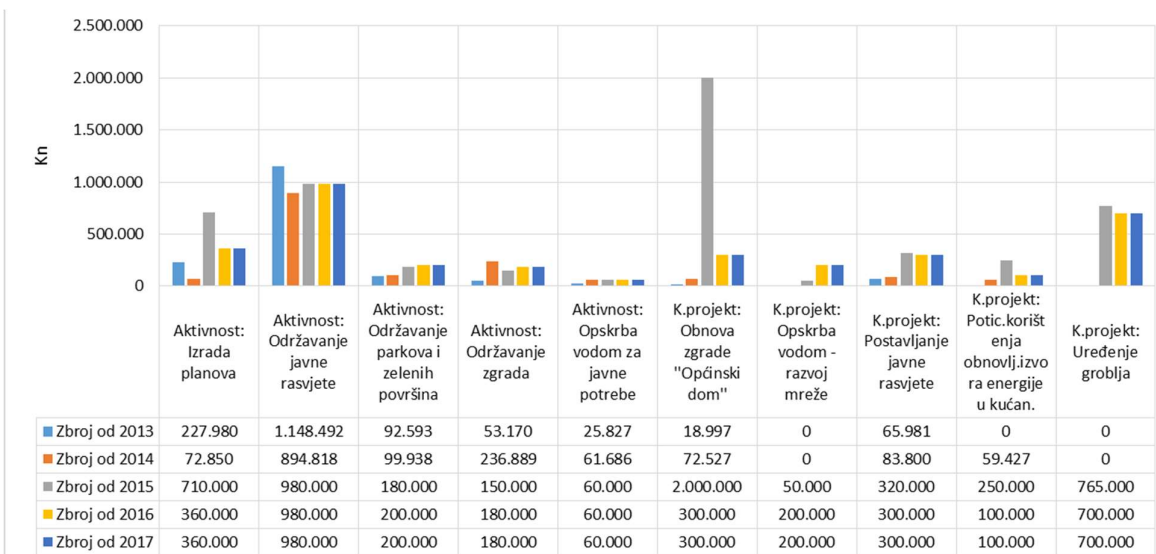
Projekti u sklopu ovog programa prikazani su na sljedećoj slici.

Slika 266 – Projekti programa zaštite okoliša

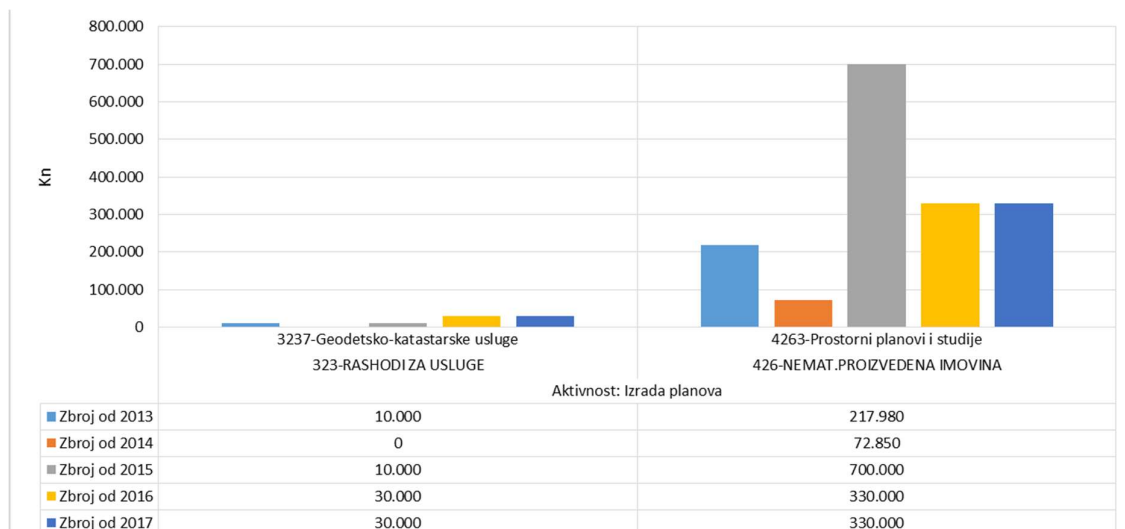
Najvažniji projekti odnose se na sanaciju deponije i kanalizacijski sustav.

Program unapređenja stanovanja i zajednice sadrži ključne aktivnosti i projekte kako je prikazano na sljedećoj slici.

Slika 267 – Projekti programa unapređenja stanovanja i zajednice

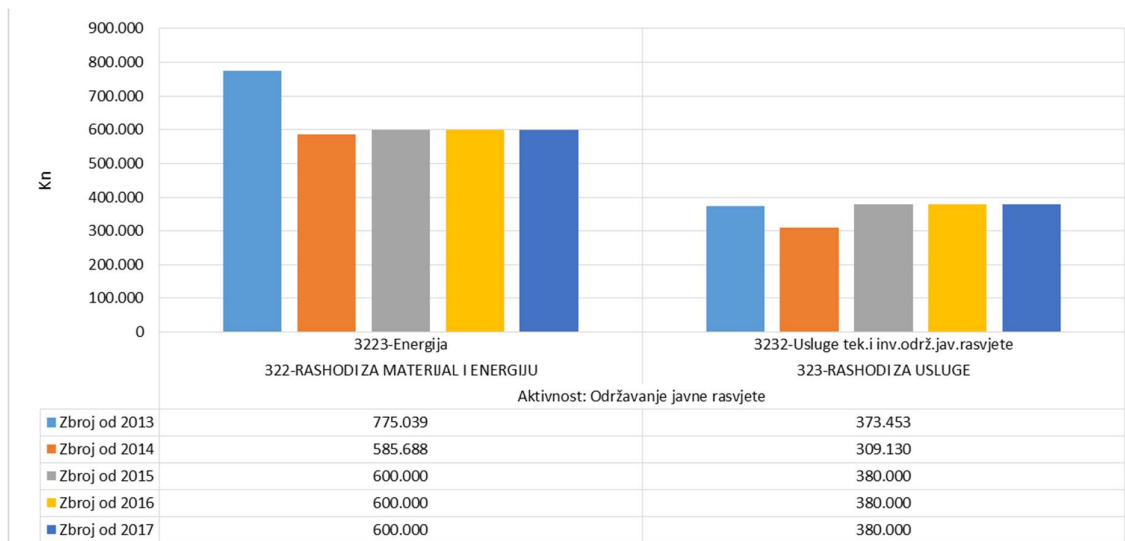
Aktivnost izrade planova prikazana je na slijedećoj slici.

Slika 268 – Rashodi aktivnosti izrade planova

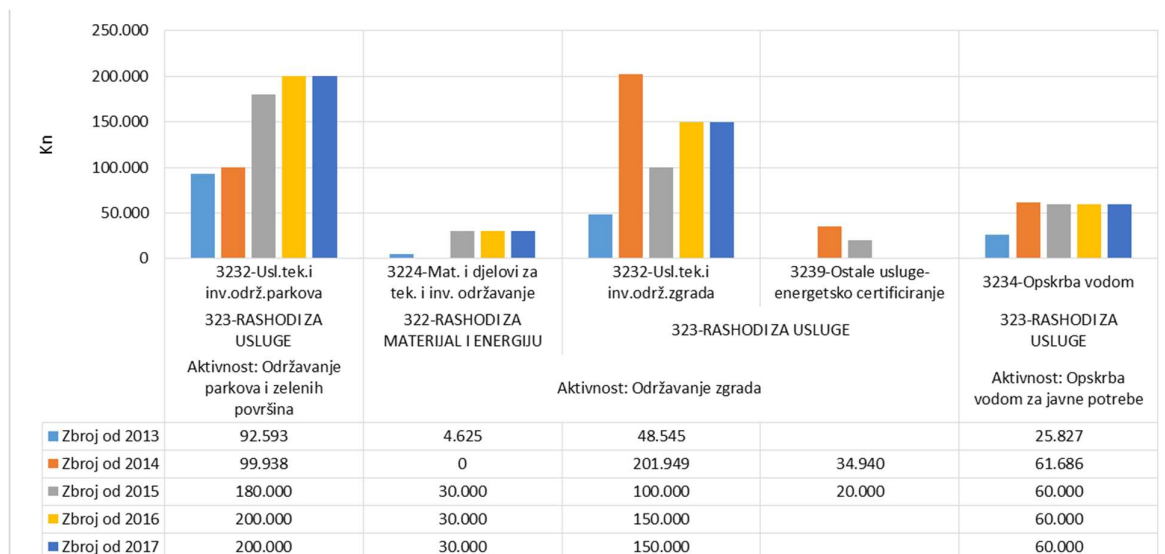
Iz slike se vidi da su predviđena značajna izdavanja za prostorne planove i studije.

Aktivnost održavanja javne rasvjete prikazana je na slijedećoj slici.

Slika 269 – Rashodi aktivnosti održavanja javne rasvjete

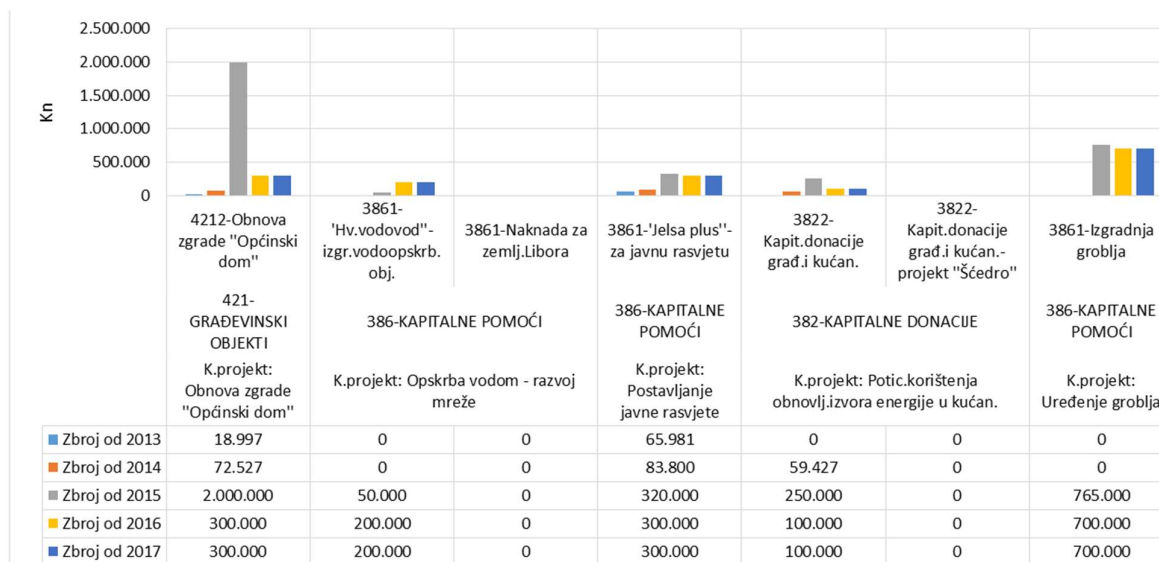
Ostale aktivnosti prikazane su na slijedećoj slici.

Slika 270 – Rashodi ostalih aktivnosti

Tu je najznačajnija aktivnost održavanja gradskog zelenila i zgrada.

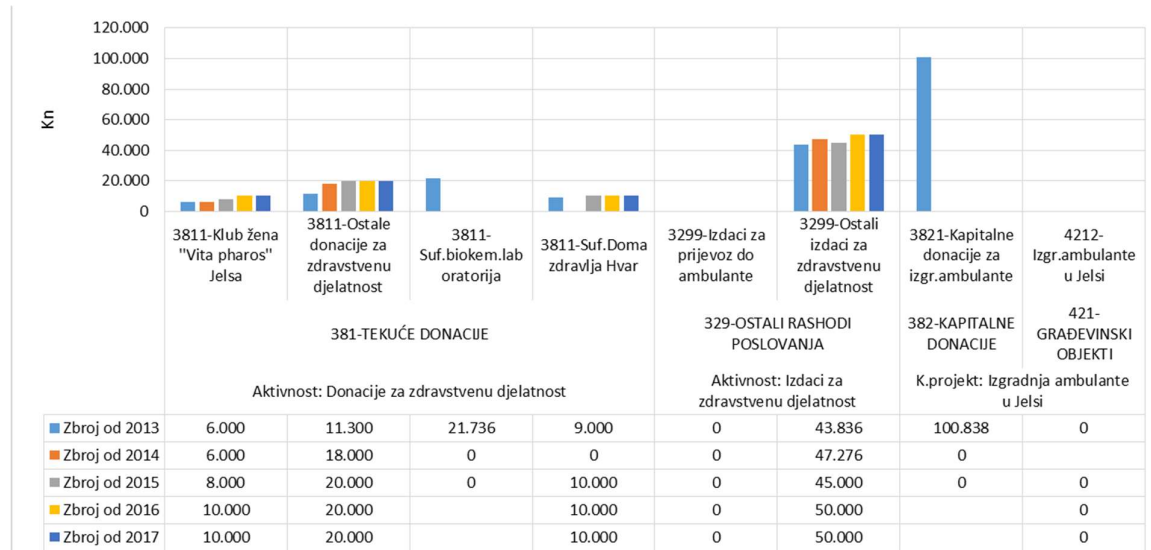
Projektne aktivnosti prikazane su na slijedećoj slici.

Slika 271 – Rashodi projekata

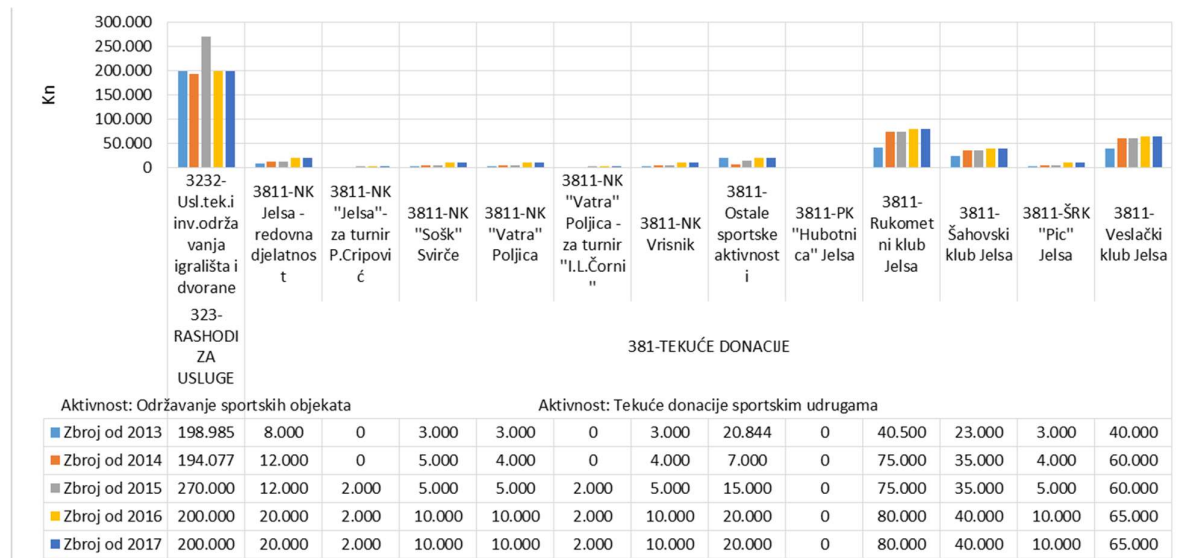
Najznačajniji projekti odnose se na obnovu Općinskog doma i uređenje groblja.

Program unapređenja zdravstva sa svojim aktivnostima i projektima prikazan je na slijedećoj slici.

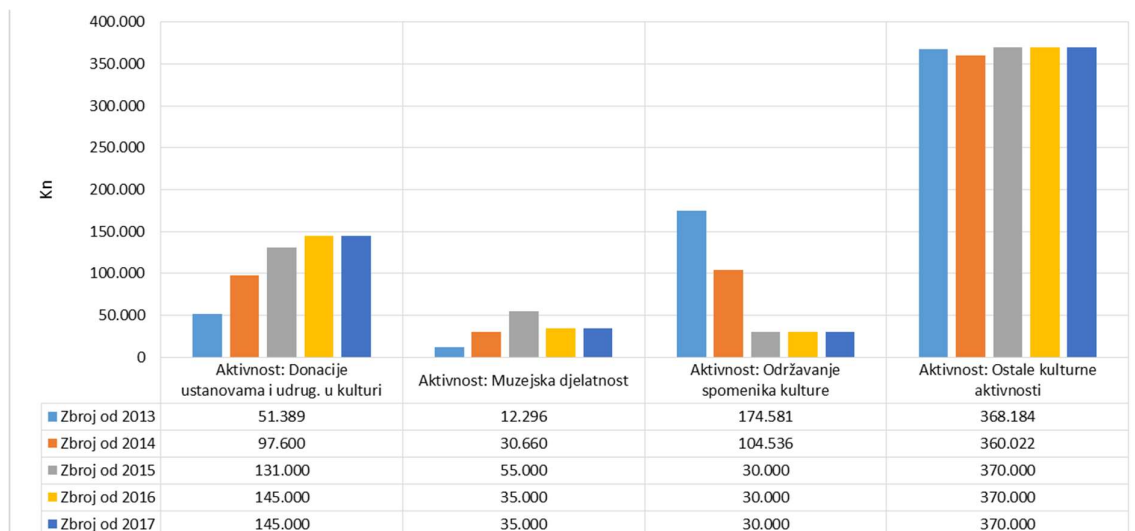
Slika 272 – Rashodi programa unapređenja zdravstva

Program unapređenja sporta sa svojim aktivnostima i projektima prikazan je na slijedećoj slici

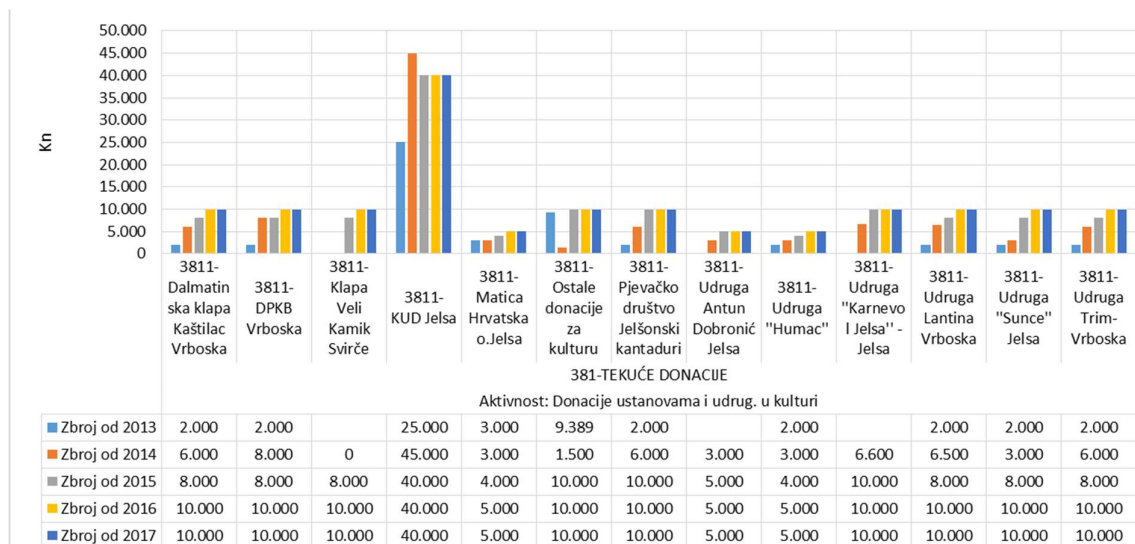
Slika 273 – Rashodi programa unapređenja zdravstva sporta

Program kulturne djelatnosti fokusiran je na slijedeće aktivnosti.

Slika 274 – Rashodi programa kulturne djelatnosti

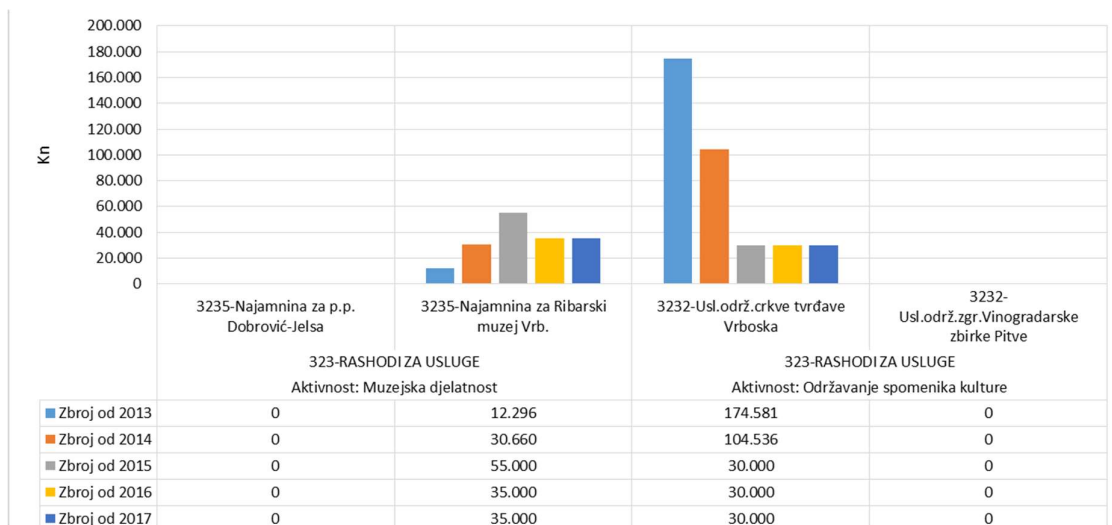
Aktivnosti donacija ustanovama i udrugama u kulturi prikazane su na slijedećoj slici.

Slika 275 – Rashodi aktivnosti donacija ustanovama i udrugama u kulturi

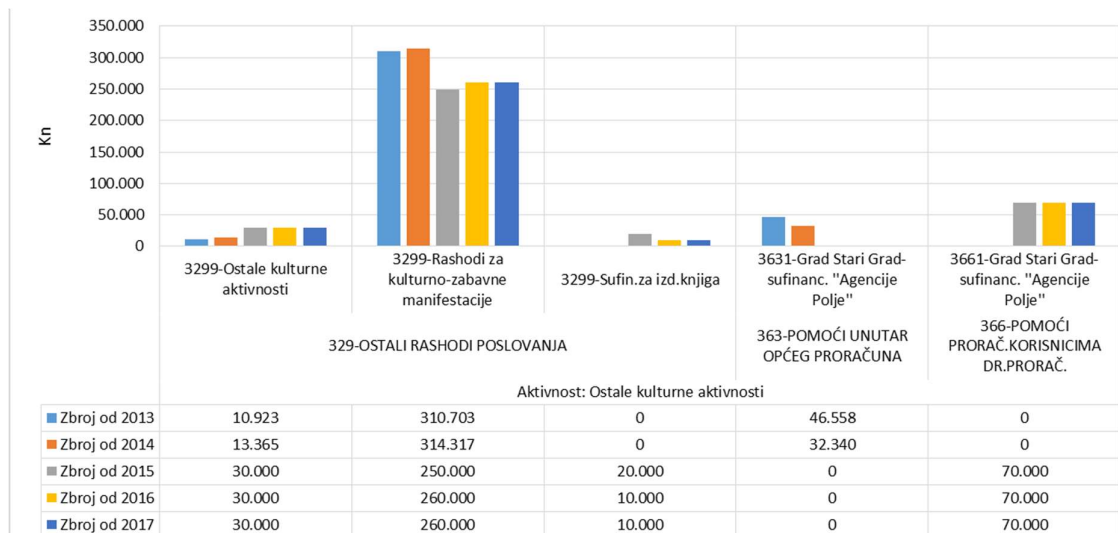
Najvažnija donacije je za KUD Jelsa.

Muzejska djelatnost i održavanje spomenika kulture prikazane su na sljedećoj slici.

Slika 276 – Rashodi aktivnosti muzejske djelatnosti i održavanja spomenika kulture

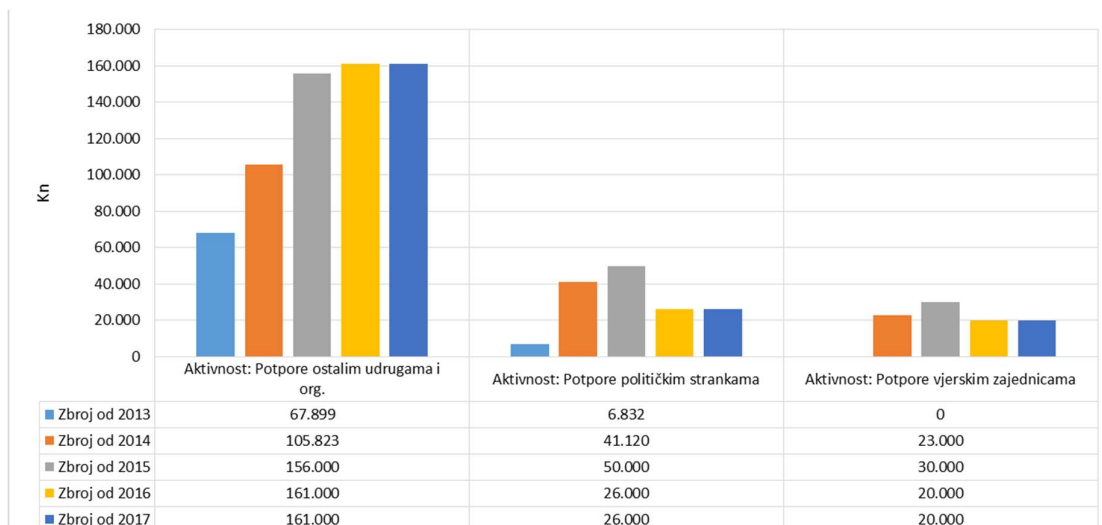
Ostale aktivnosti prikazane su na sljedećoj slici.

Slika 277 – Rashodi ostalih aktivnosti kulture

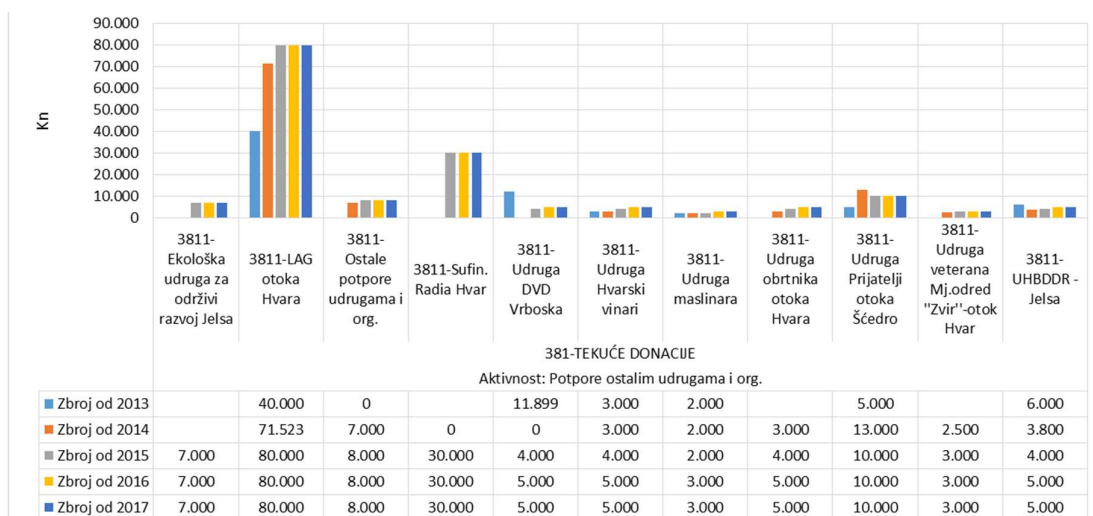
Tu su najznačajniji rashodi za razne kulturno-zabavne manifestacije.

Program potpora udrugama i drugim društvenim organizacijama prikazan je na slijedećoj slici.

Slika 278 – Rashodi programa potpora udrugama i drugim društvenim organizacijama

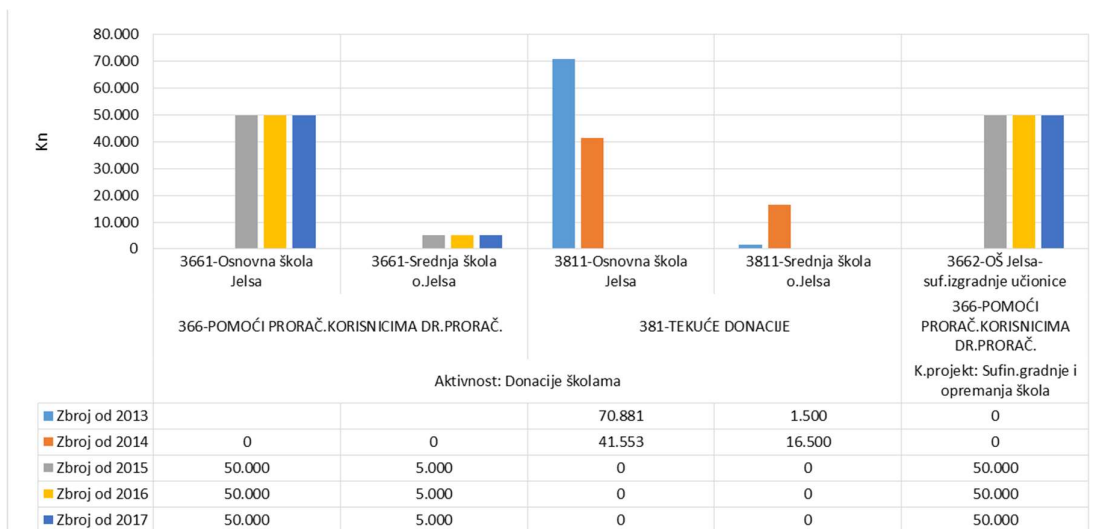
Aktivnost potpore raznim udrugama prikazana je na slijedećoj slici.

Slika 279 – Rashodi aktivnosti potpore raznim udrugama

Najznačajnija stavka je potpora LAG-u otoka Hvara, kao i sufinanciranje radija Hvar.

Program unapređenja školstva dan je na slijedećoj slici.

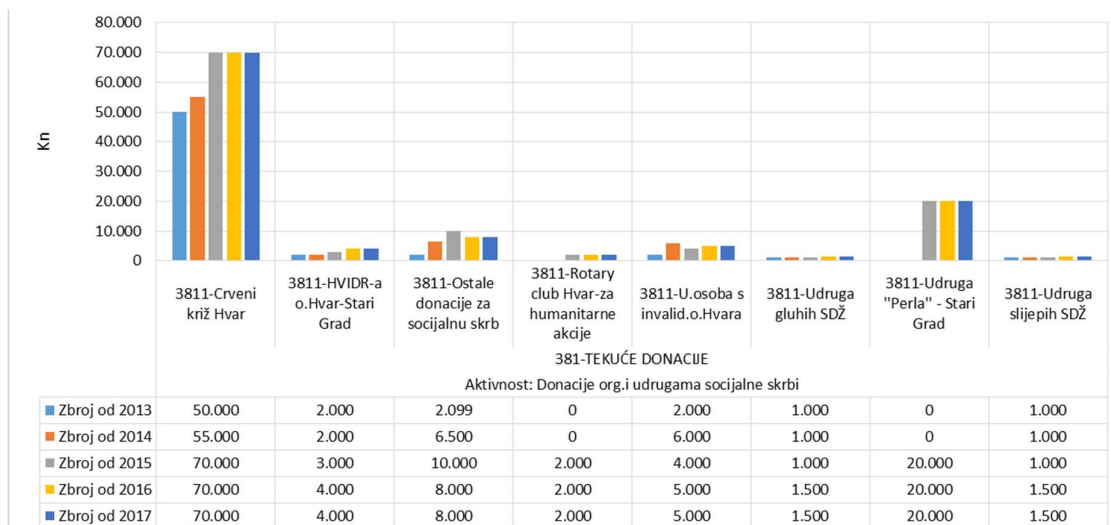
Slika 280 – Rashodi programa unapređenja školstva

Program socijalne skrbi dan je na slijedećoj slici.

Slika 281 – Rashodi programa socijalne skrbi

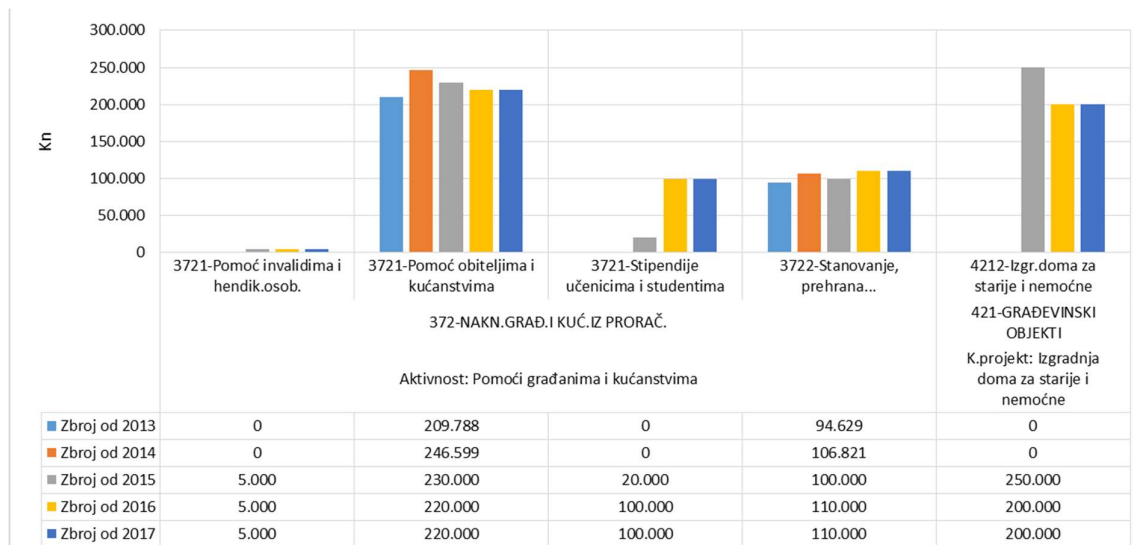
Program donacija organizacijama i udrugama socijalne skrbi prikazan je na sljedećoj slici.

Slika 282 – Rashodi programa donacija organizacijama i udrugama socijalne skrbi

Najznačajnije su donacije Crvenom križu Hvara, te udruzi Perla u Starom Gradu.

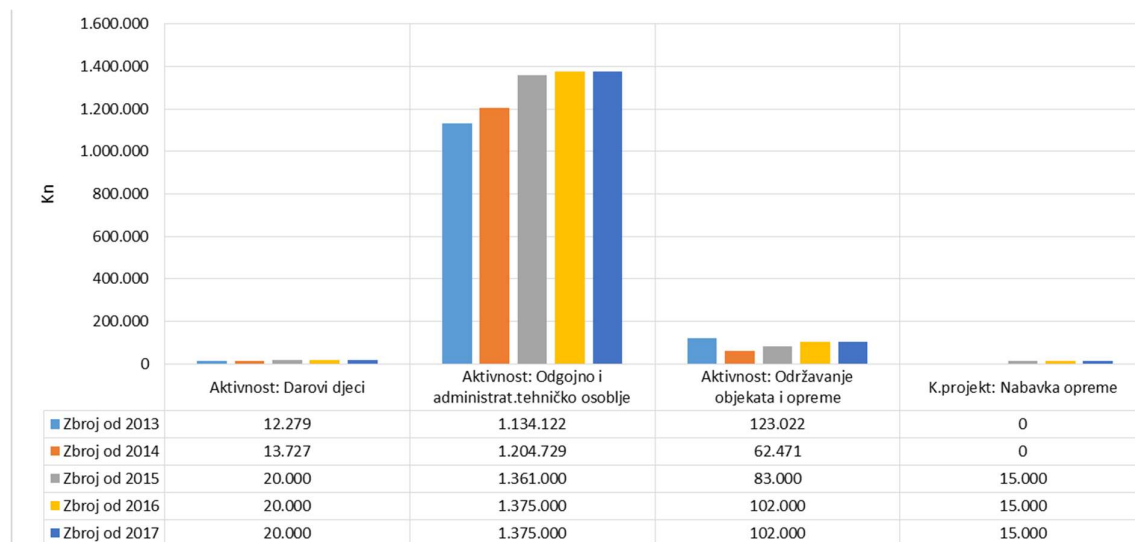
Ostale aktivnosti i projekti dani su na sljedećoj slici.

Slika 283 – Rashodi ostalih aktivnosti i projekata socijalne skrbi

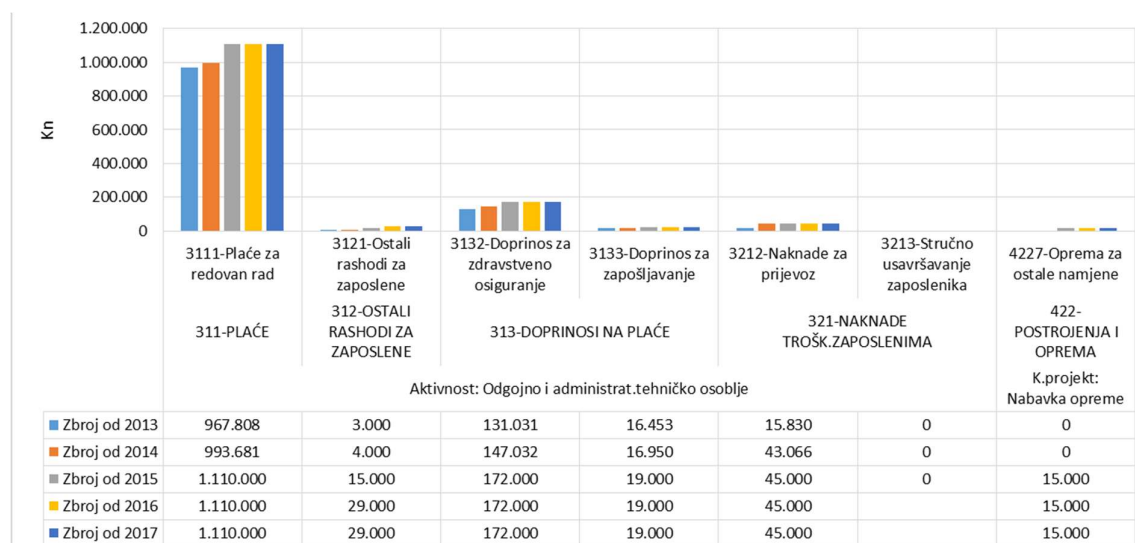
Osim pomoći potrebitim obiteljima i kućanstvima, značajnija sredstva predviđena su za izgradnju doma za starije i nemoćne. Program Med Med Herbs je završen pa se neće dalje analizirati. Konačno, program izgradnje dječjeg vrtića u Jelsi predviđa rashode cca. 750.000 Kuna u planskom periodu 2015-2017.

Aktivnosti i programi Dječjeg vrtića Jelsa dani su na sljedećoj slici.

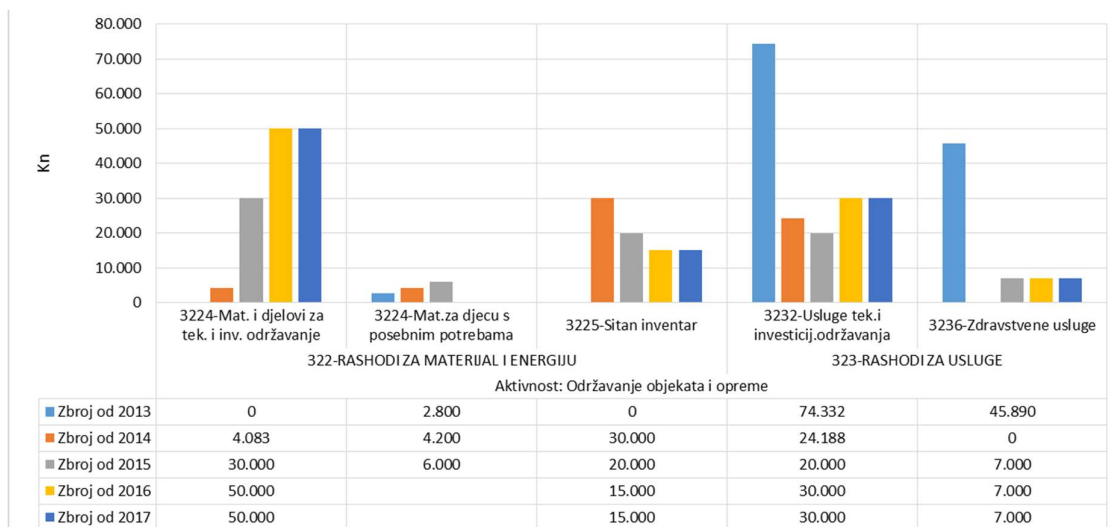
Slika 284 – Rashodi aktivnosti i programa Dječjeg vrtića Jelsa

Rashodi osoblja prikazani su na sljedećoj slici.

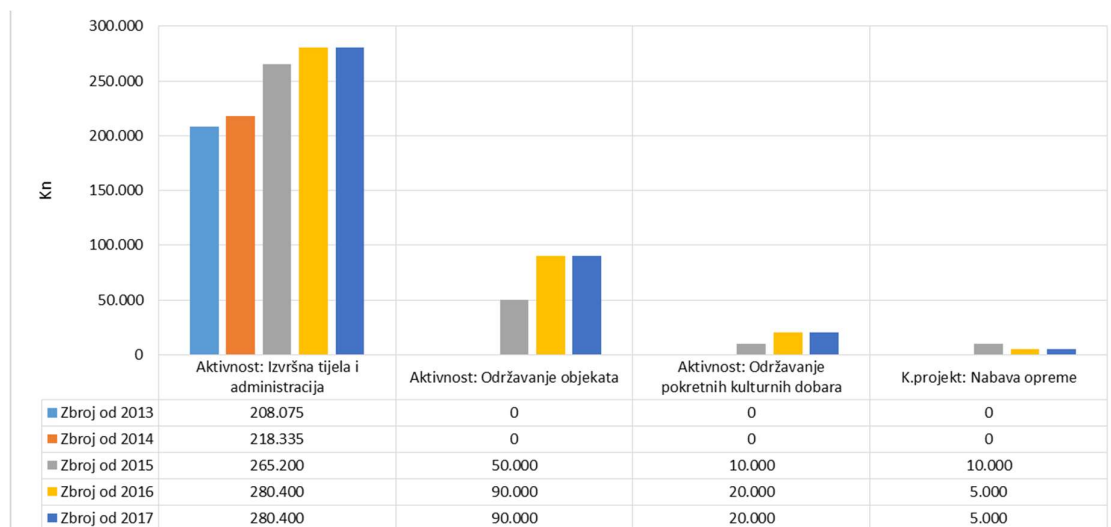
Slika 285 – Rashodi osoblja Dječjeg vrtića Jelsa

Rashodi njegovog održavanja prikazani su na sljedećoj slici.

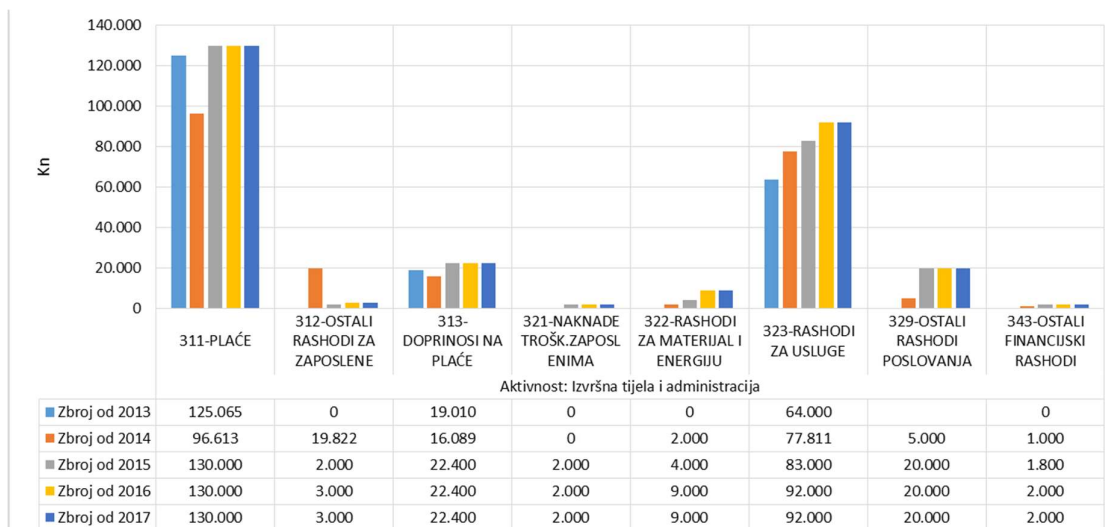
Slika 286 – Rashodi održavanja Dječjeg vrtića Jelsa

Aktivnosti i projekti Muzeja općine Jelsa prikazani su na sljedećoj slici.

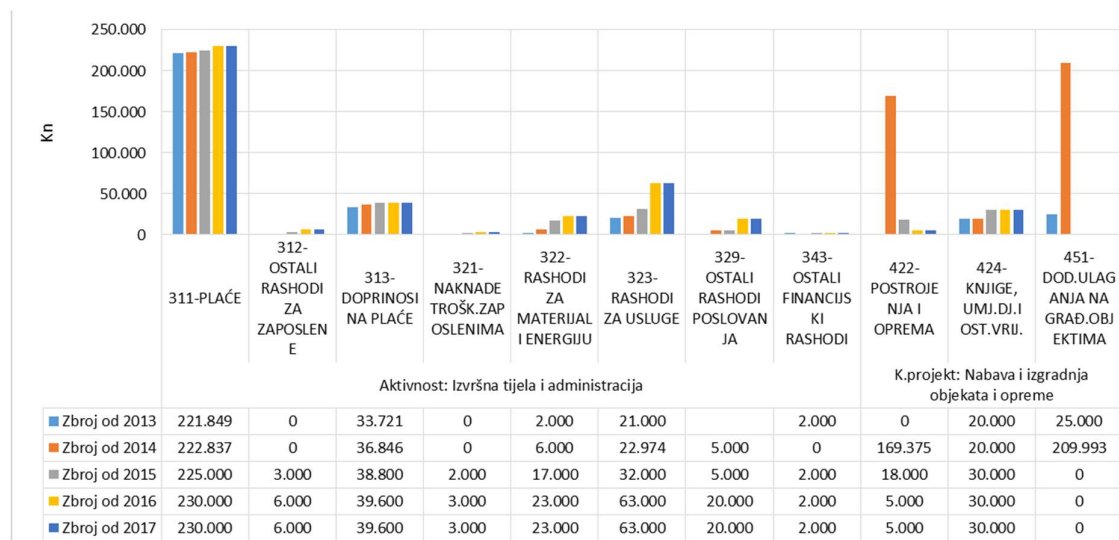
Slika 287 – Rashodi aktivnosti i projekti Muzeja općine Jelsa

Struktura administrativnih troškova je slijedeća.

Slika 288 – Administrativni troškovi Muzeja općine Jelsa

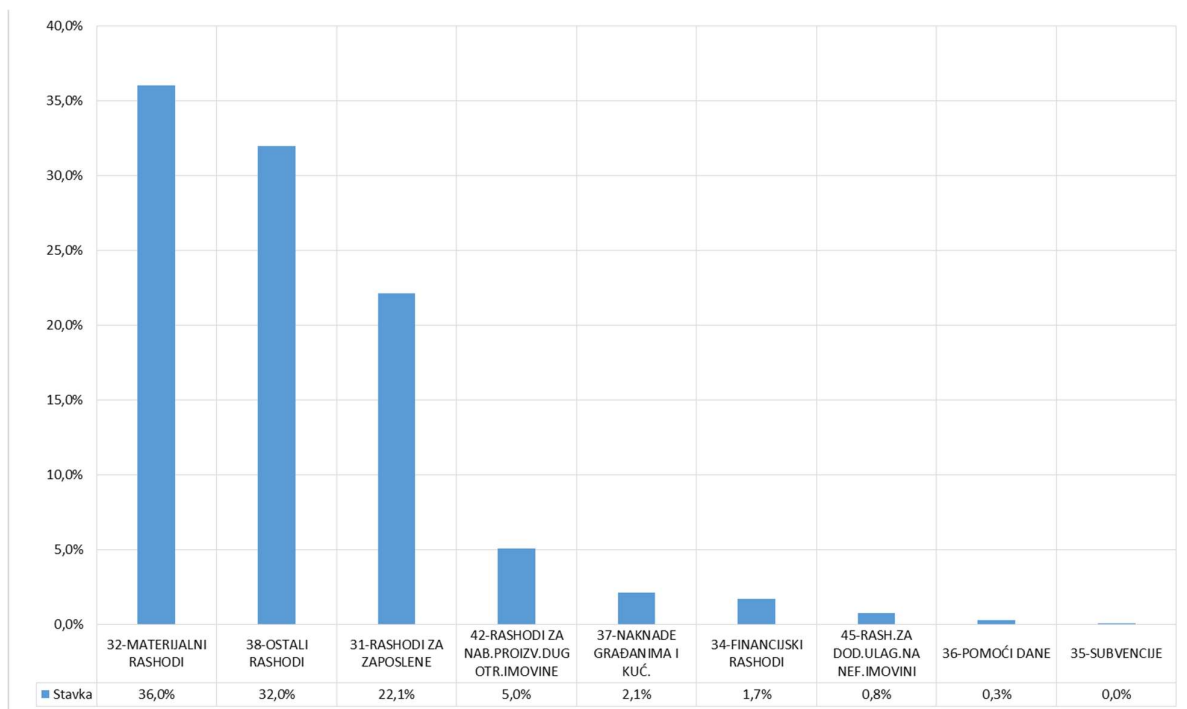
Konačno, struktura aktivnosti i projekata općinske knjižnice i čitaonice prikazana je na slijedećoj slici

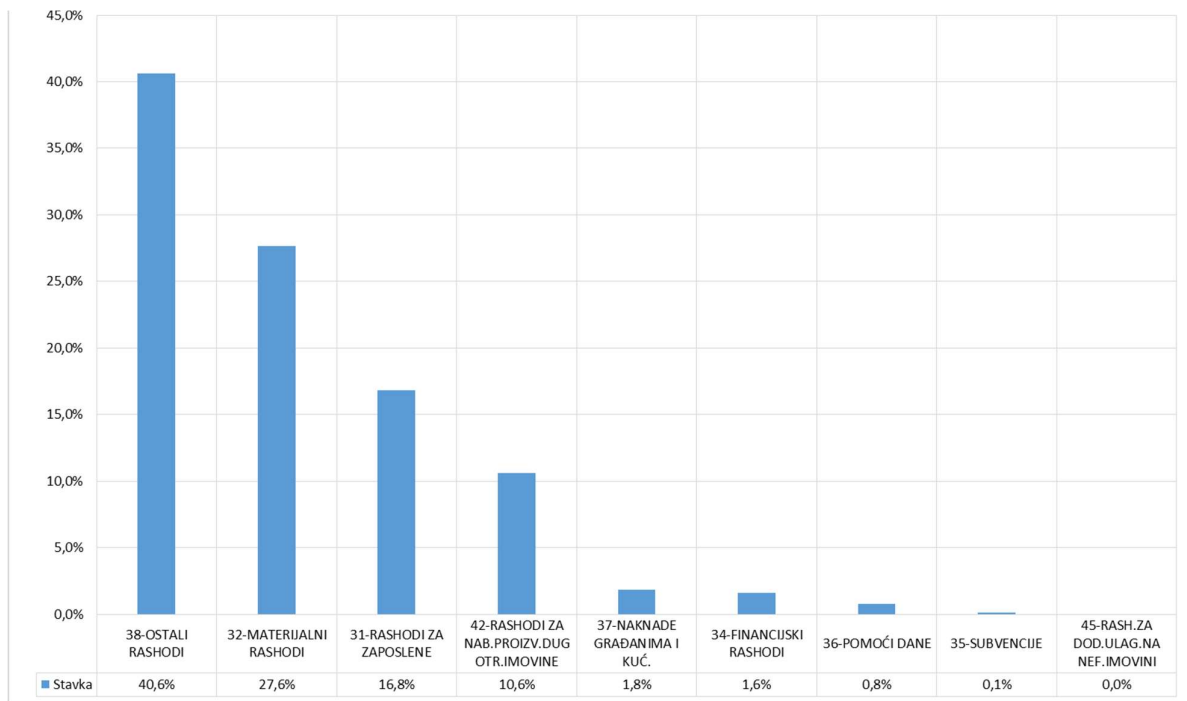
Slika 289 – Struktura aktivnosti i projekata općinske knjižnice i čitaonice

Na kraju ove analize prikazati ćemo najznačajnije vrste troškova po kontnim nivoima.

Prikaz rashoda na prvom nivou slijedi.

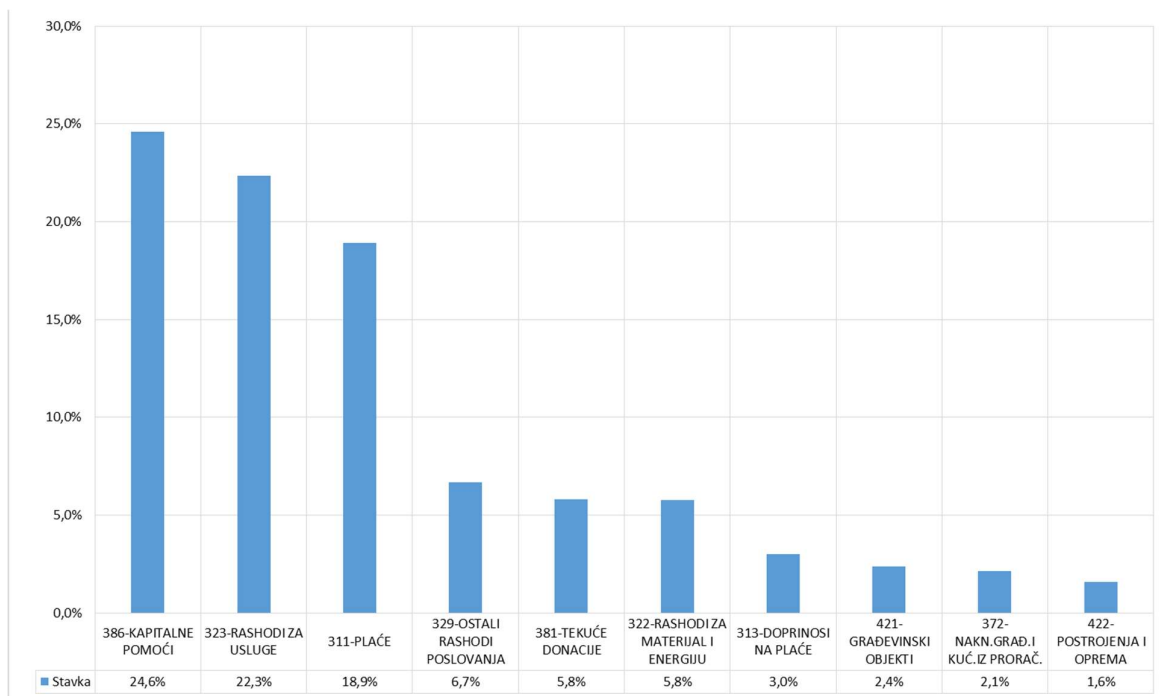

Slika 290 – Najveći rashodi u periodu 2013-2014

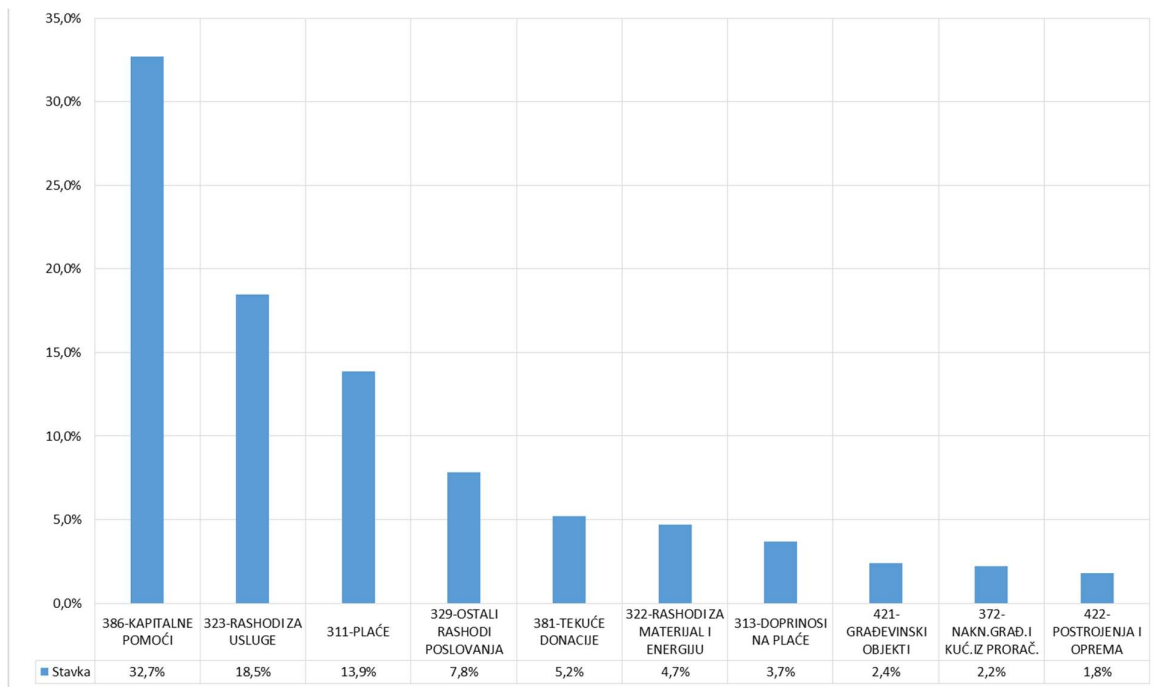

Slika 291 – Najveći rashodi u periodu 2015-2017

Slijede najznačajnije stavke na drugom nivou.

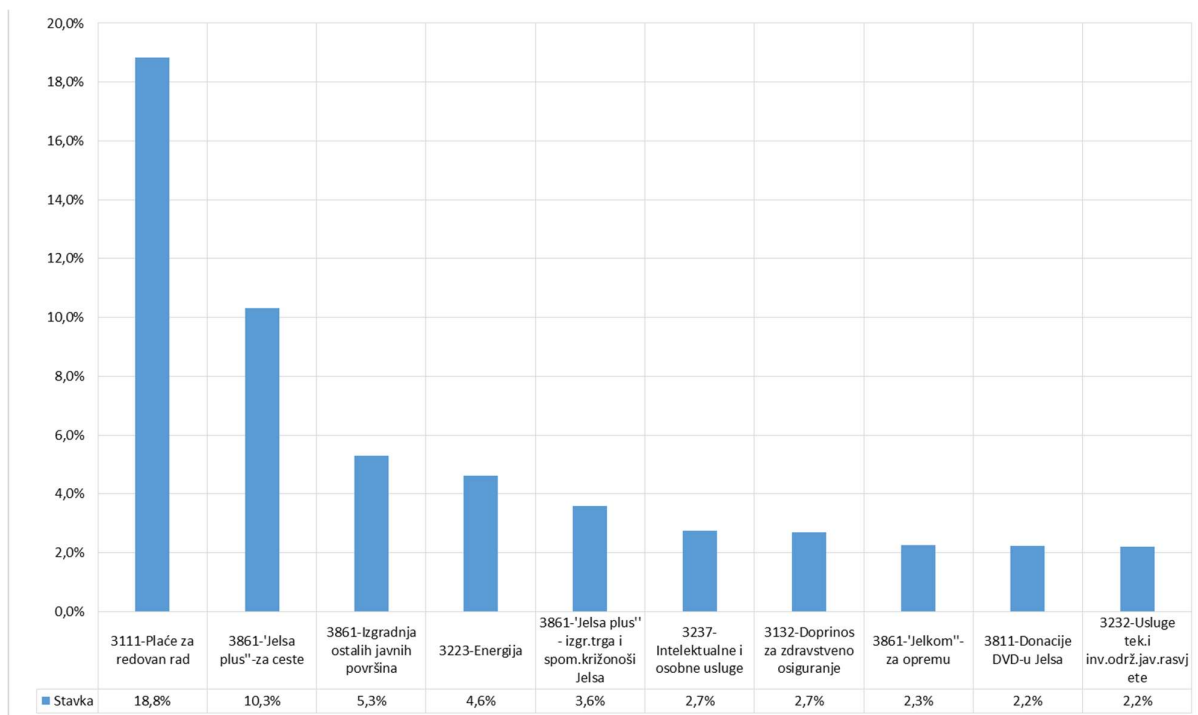

Slika 292 – Najveći rashodi u periodu 2013-2014 – niži nivo

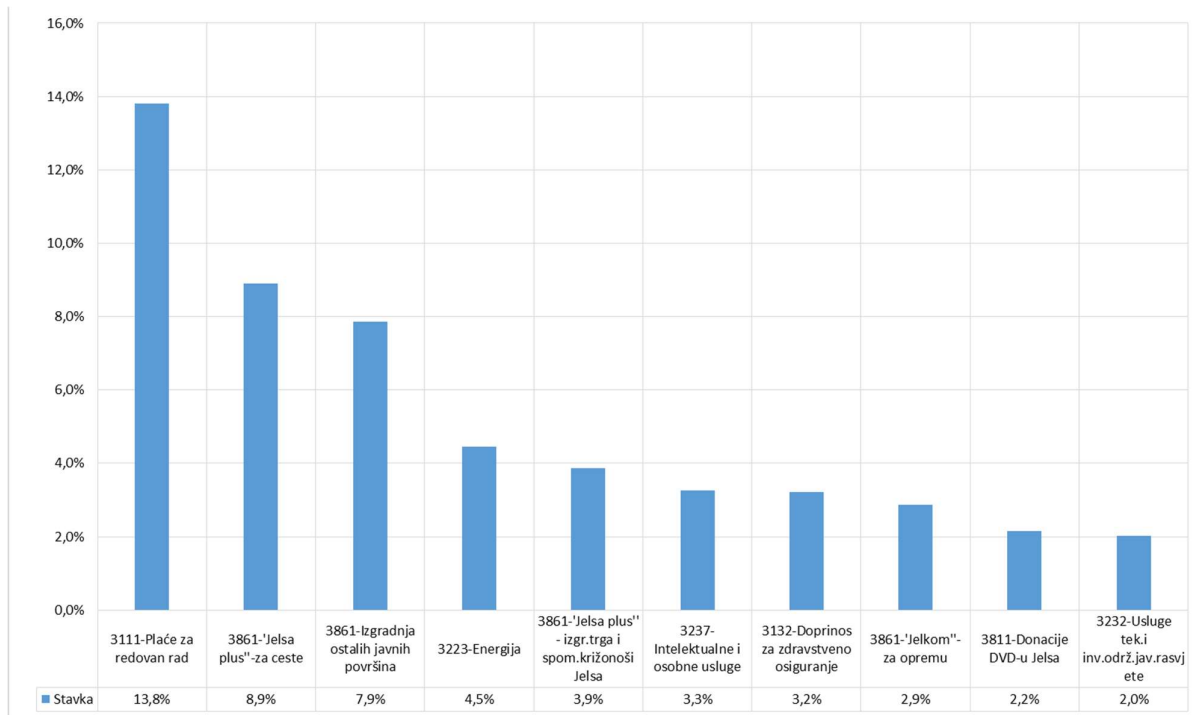

Slika 293 – Najveći rashodi u periodu 2015-2017 – niži nivo

Slijede najznačajnije stavke na trećem nivou.

Slika 294 – Najveći rashodi u periodu 2013-2014 – najniži nivo

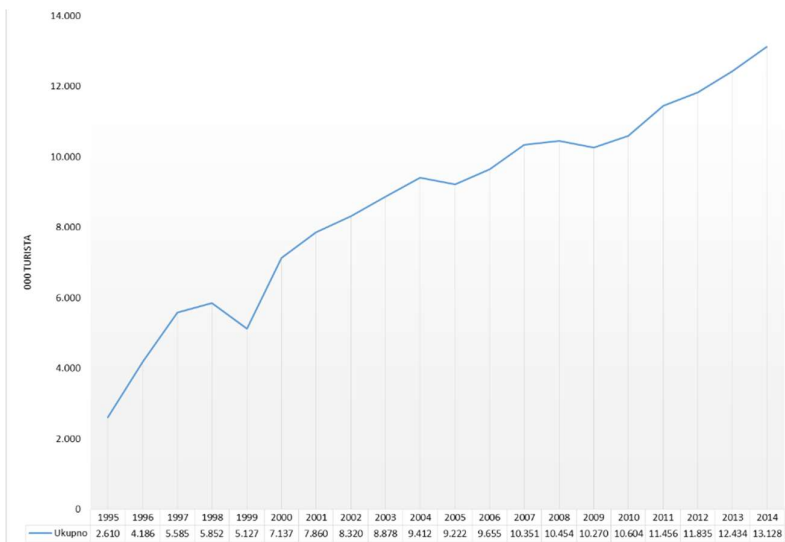

Slika 295 – Najveći rashodi u periodu 2015-2017 – najniži nivo

3.4. ANALIZA TURIZMA

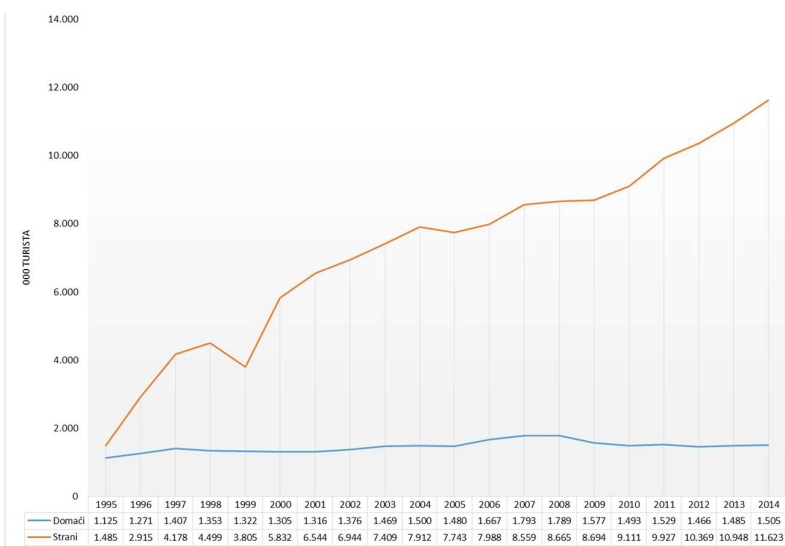
3.4.1. HRVATSKI TURIZAM³¹

Prihodi od turizma iznosili su u 2013. godini cca. € 7,2 milijardi, što predstavlja 16,6% BDP RH. Isti su dodatno rasli u 2014. godini na cca. cca. € 7,4 milijardi, što predstavlja 17,2% BDP RH³². Iz navedenog se vidi koliki je značaj turizma u hrvatskom gospodarstvu. Na slijedećoj slici prikazano je kretanje broja turista u periodu posljednjih 20 godina (1995-2014).

Slika 296 – Kretanje broja turista u RH 1995-2014

Prosječni godišnji rast u promatranom periodu bio je čak 8,9%. U 2010. godini premašen je rekord iz 1986. godine, a u 2014. godini stopa rasta bila je 5,6%. Prognoze za 2015. godinu također su vrlo optimistične. Na slijedećoj slici prikazano je kretanje broja domaćih i stranih turista u istom periodu.

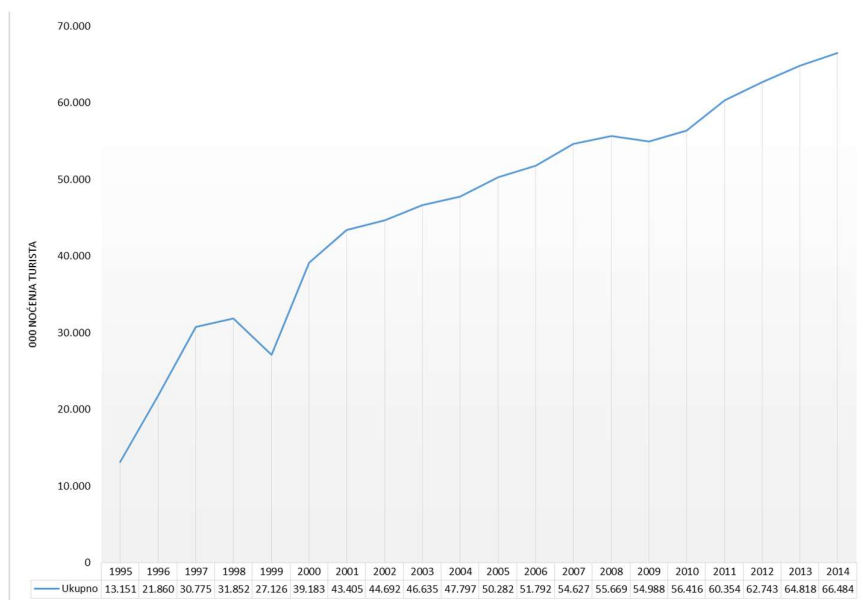
Slika 297 – Kretanje broja domaćih i stranih turista u RH 1995-2014

Prosječni godišnji rast u promatranom periodu za domaće turiste bio je 1,5%, a za strane čak 11,4%. Stopa rasta u 2014. godini bila je 1,4% za domaće, te 6,2% za strane turiste.

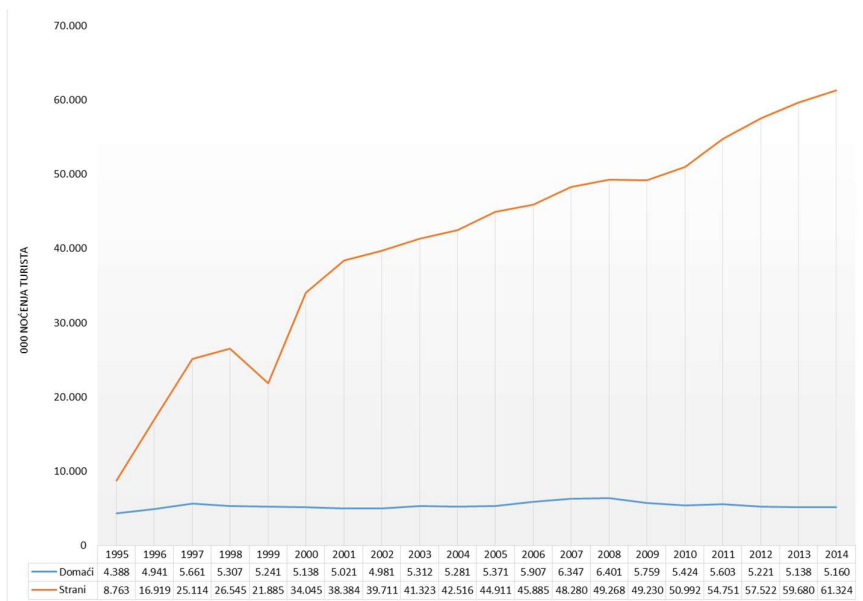
³¹ Svi podaci su iz DZS RH, osim gdje je drugačije napomenuto

³² Ministarstvo turizma RH – HTZ – Turizam u brojkama 2014

Adekvatni prikazi dani su na slijedećim slikama za noćenja turista.

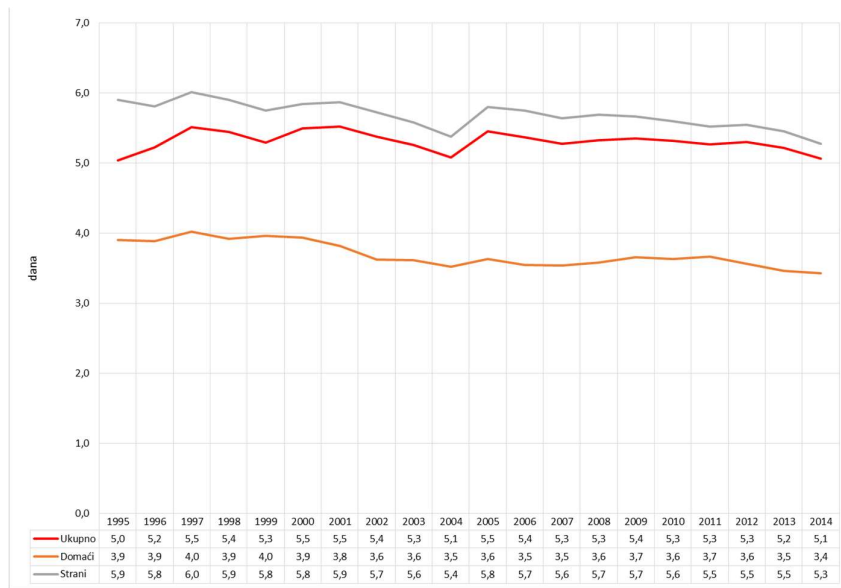
Slika 298 – Kretanje broja noćenja turista u RH 1995-2014

Slika 299 – Kretanje broja noćenja domaćih i stranih turista u RH 1995-2014

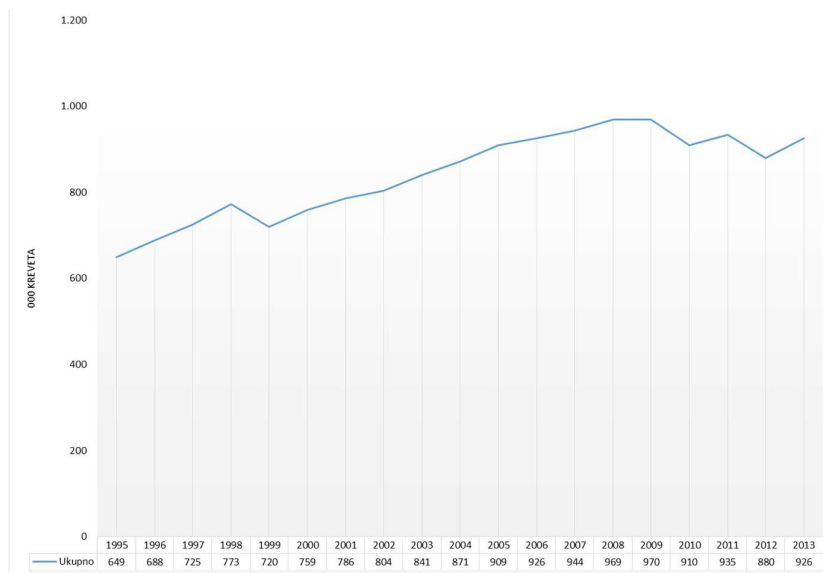
Prosječni godišnji rast noćenja u promatranom periodu bio je također 8,9%. Stopa rasta u 2014. godini bila je 2,6%. Prosječni godišnji rast u promatranom periodu za domaće turiste bio je 0,9%, a za strane čak 10,8%. Stopa rasta u 2014. godini bila je 0,4% za domaće, te 2,8% za strane turiste.

Prosječni boravak turista u promatranom periodu prikazan je na slijedećoj slici.

Slika 300 – Prosječan boravak turista u RH 1995-2014

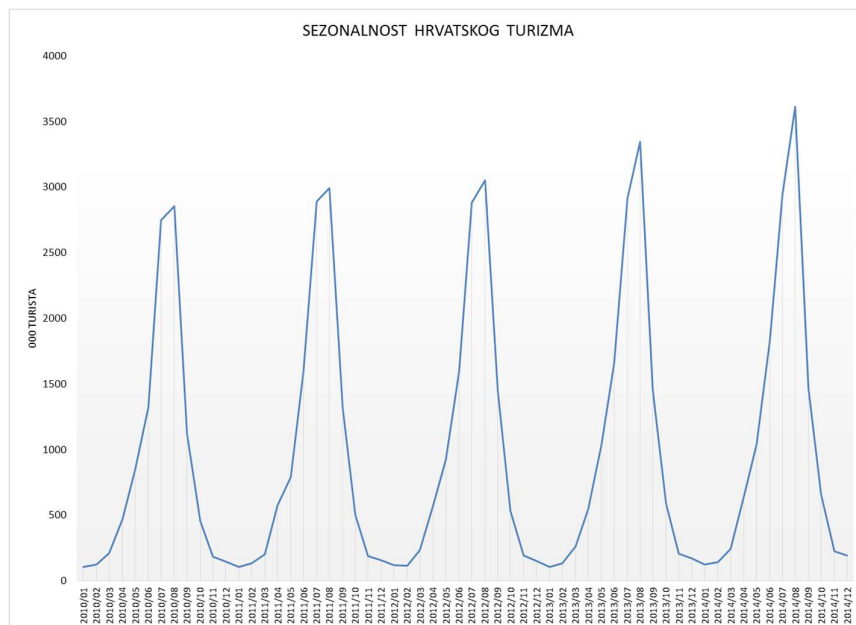
Iz slike se vidi blagi pad trajanja boravka gostiju. Na slijedećoj slici prikazani su kapaciteti u broju soba za promatrani period.

Slika 301 – Broj kreveta za turiste u RH 1995-2014

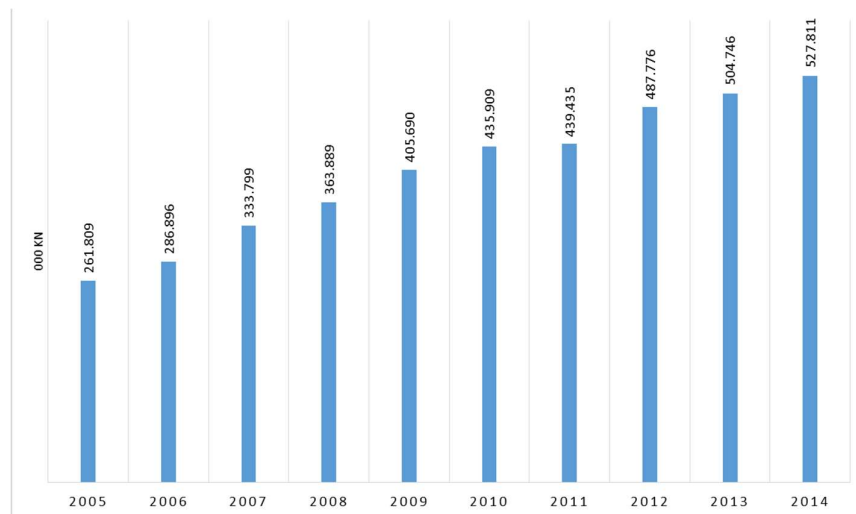
Prosječni godišnji rast broja kreveta u promatranom periodu bio je puno niži (svega 2%). On se ostvario najviše u rastu privatnih kapaciteta (prosječna stopa rasta od 7%). Iskorištenost tih kapaciteta u 1995. godini bila je svega 5,5%, da bi do 2013. godine narasla do 19,2%. Taj postotak pretvoren u dane jedne godine dolazi samo do 70 dana pune ispunjenosti kapaciteta, što je izrazito malo i govori o slabosti visoke sezonalnosti ove gospodarske djelatnosti.

Ta sezonalnost najbolje se vidi na slijedećoj slici koja prikazuje dolaske turista po mjesecima u periodu 2010-2014. godine.

Slika 302 – Sezonalnost dolazaka turista u RH 2010-2014

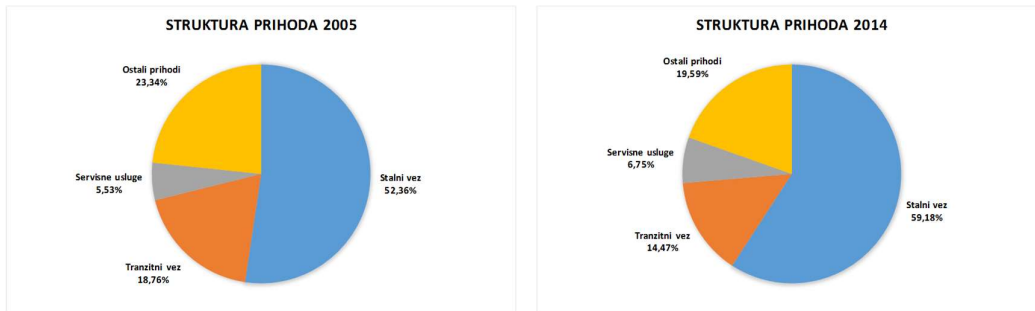
Prihodi nautičkog turizma u periodu 2005-2014. godine prikazani su na slijedećoj slici.

Slika 303 – Prihodi nautičkog turizma u RH 2005-2014

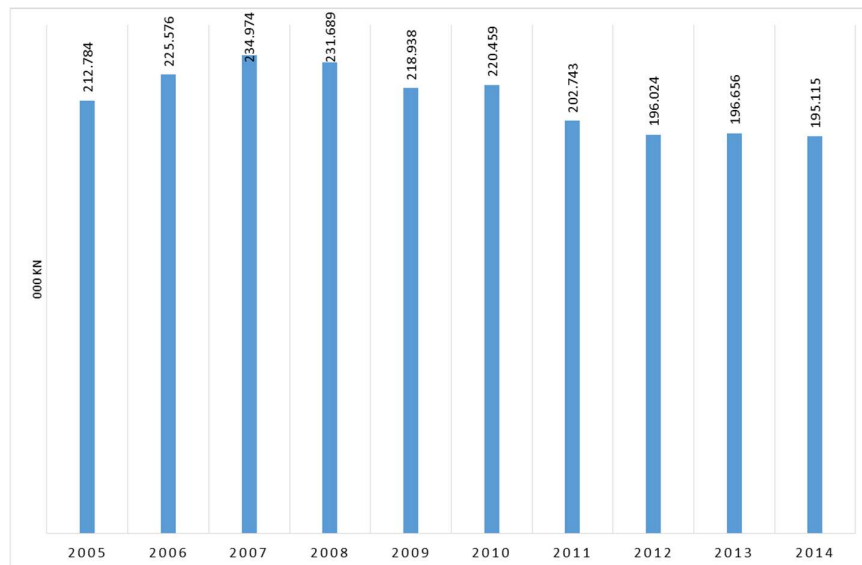
Prosječni godišnji rast prihoda nautičkog turizma u promatranom periodu bio je 8,1%. Rast u 2014. godini bio je 4,6%, a prognoze za 2015. godinu su također povoljne.

Struktura tih prihoda na početku i kraju promatranog perioda prikazana je na slijedećoj slici.

Slika 304 – Struktura prihoda nautičkog turizma u RH 2005-2014

Samo vezivanje brodova nosilo je 71,1% prihoda u 2005. godini, te 73,6% prihoda u 2014. godini. Stalni vez je nosio 73,6% prihoda vezova u 2005. godini, da bi se povećao na čak 80% prihoda vezova u 2014. godini. Broj plovila na stalnom vezu i tranzitu po godinama u promatranom periodu prikazan je na slijedećoj slici.

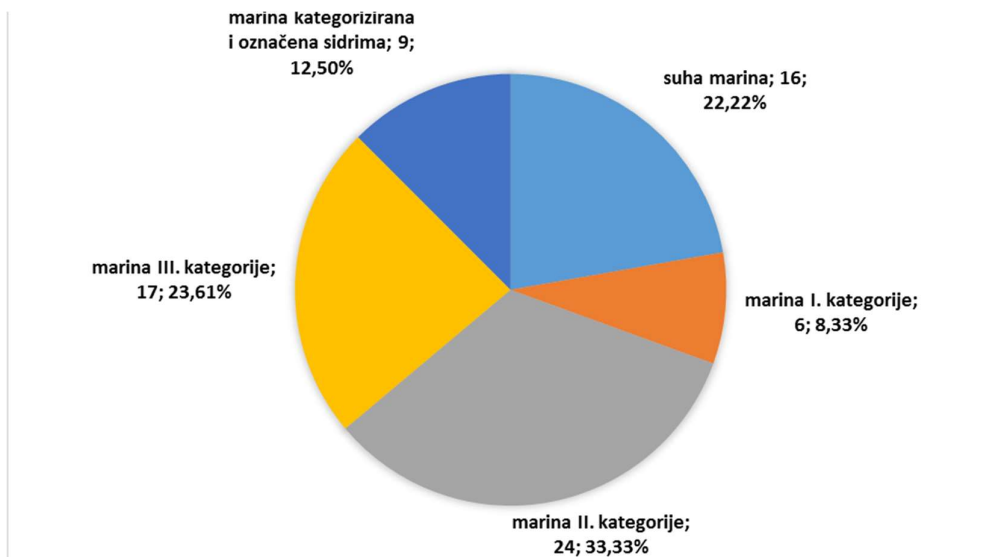
Slika 305 – Broj plovila u RH 2005-2014

Od prikazanog broja za 2014. godinu, 13,793 plovila bilo je na stalnom vezu (7%), a 181.322 plovila su bila u tranzitu (93%). Vezovi u moru su za ta plovila iznosila 96%, a na kopnu 4% (za stalne vezove omjer je 85:15). Struktura plovila prema zastavama dana je na slijedećoj slici.

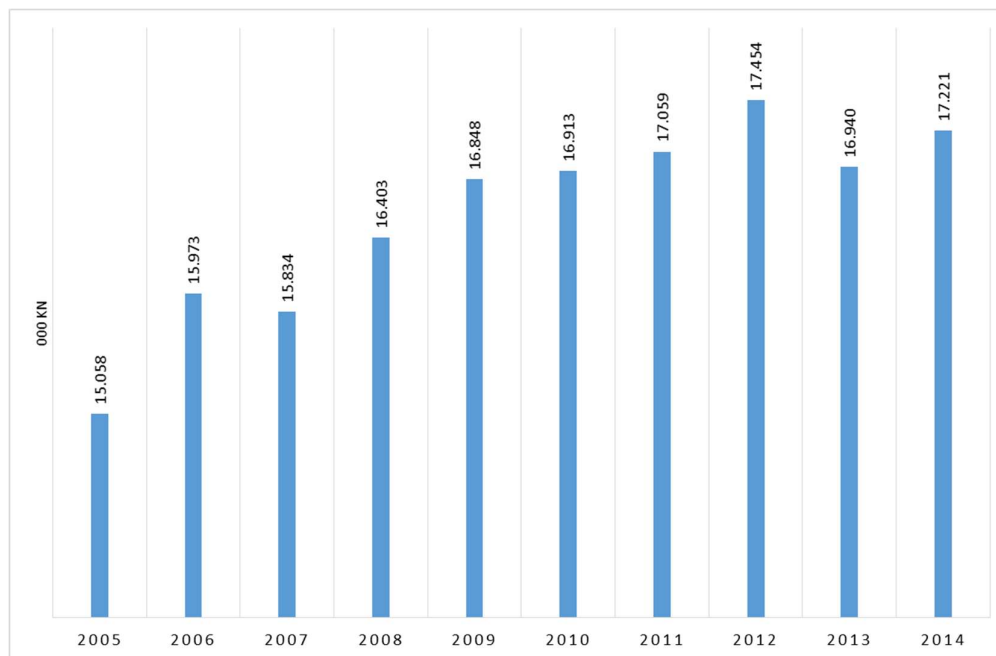
Slika 306 – Struktura zastava plovila nautičkog turizma u RH 2005-2014

Kapacitativno gledano, RH u 2014. godini raspolaže sa 112 luka nautičkog turizma. Od toga je 72 marine, 27 sidrišta, 10 privežišta i 3 nerazvrstane luke. Struktura marina po kategorijama prikazana je na slijedećoj slici.

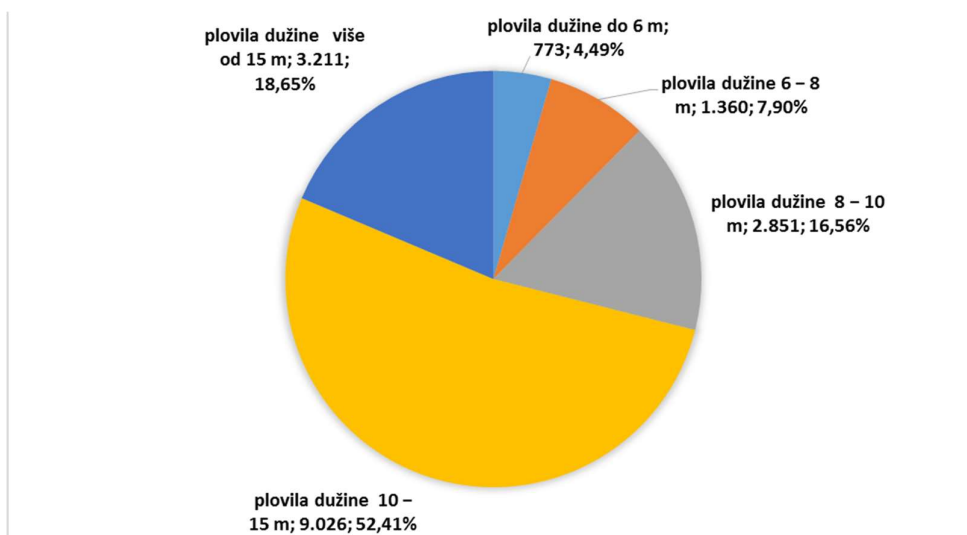
Slika 307 – Struktura marina nautičkog turizma u RH 2014

Ukupna površina akvatorija tih luka je 3.322.650 m², i raspolažu sa 17.221 vezom u 2014. godini. Kretanje broja vezova u promatranom periodu 2005-2014. godine prikazano je na slijedećoj slici.

Slika 308 – Broj vezova za plovila nautičkog turizma u RH 2005-2014

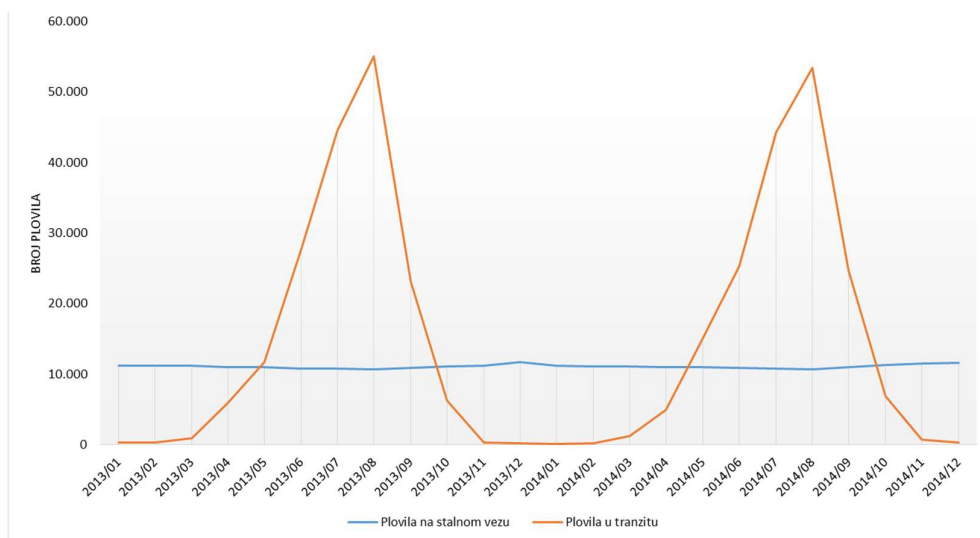
Struktura vezova za 2014. godinu dana je na sljedećoj slici.

Slika 309 – Struktura vezova nautičkog turizma u RH 2014

Duljina razvijene obale za privez u 2014. godini bila je 65.178 m. Broj mjesta za smještaj plovila na kopnu bio je 5.375, na ukupnoj površini od 799.032 m², od čega na natkriveni prostor spada 8.361 m².

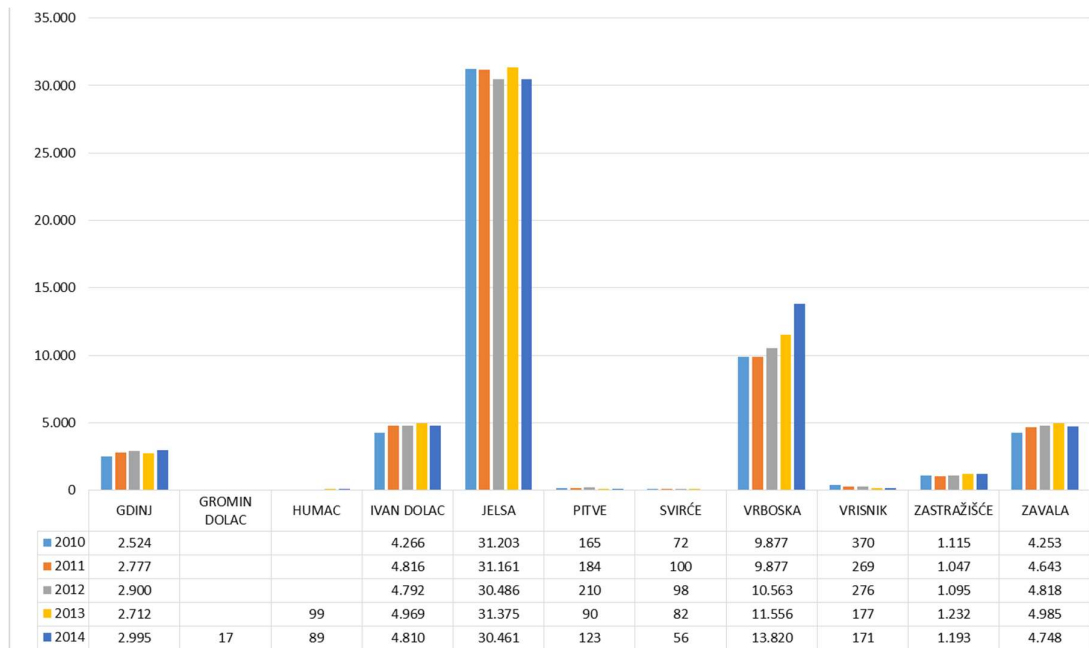
Sezonalnost je također problem i nautičkog turizma u RH, kako se najbolje vidi na sljedećoj slici za dvije sezone 2013/2014.

Slika 310 – Sezonalnost nautičkog turizma u RH 2013-2014

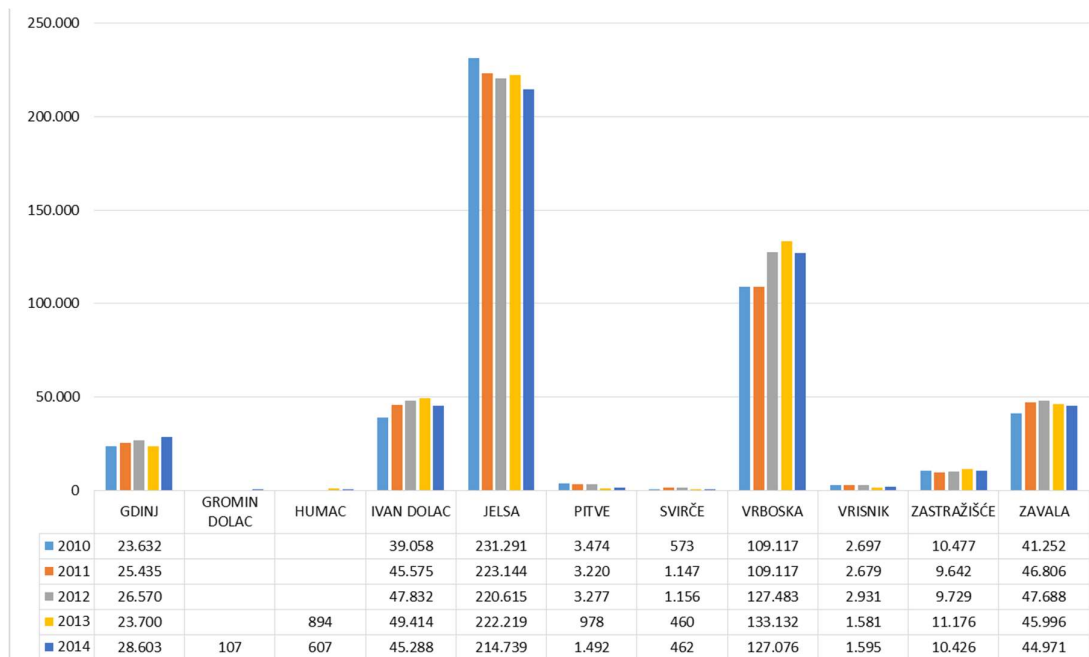
3.4.2. TURIZAM OPĆINE JELSA

Prema podacima turističkih zajednica Jelse i Vrboske, broj turista koji je u periodu posljednjih pet godina noćio u naseljima Općine Jelsa prikazan je u slijedećoj slici.

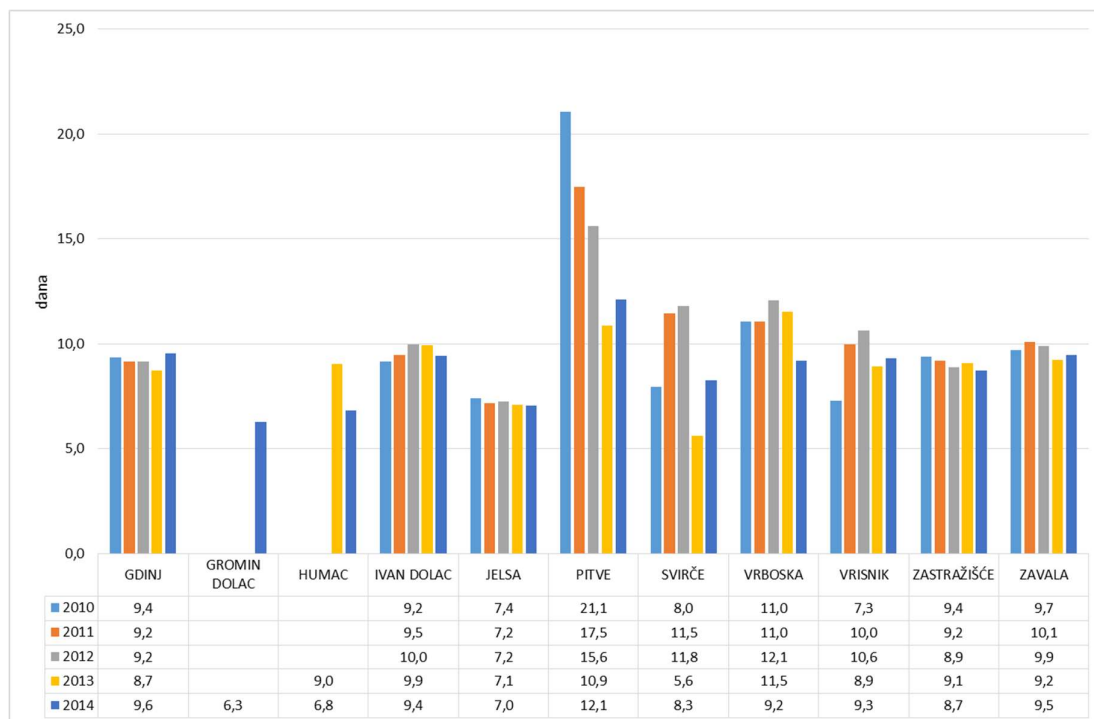
Slika 311 - Broj dolazaka turista u Općini Jelsa po naseljima 2010-2014.

Broj noćenja u istom periodu prikazan je na slijedećoj slici.

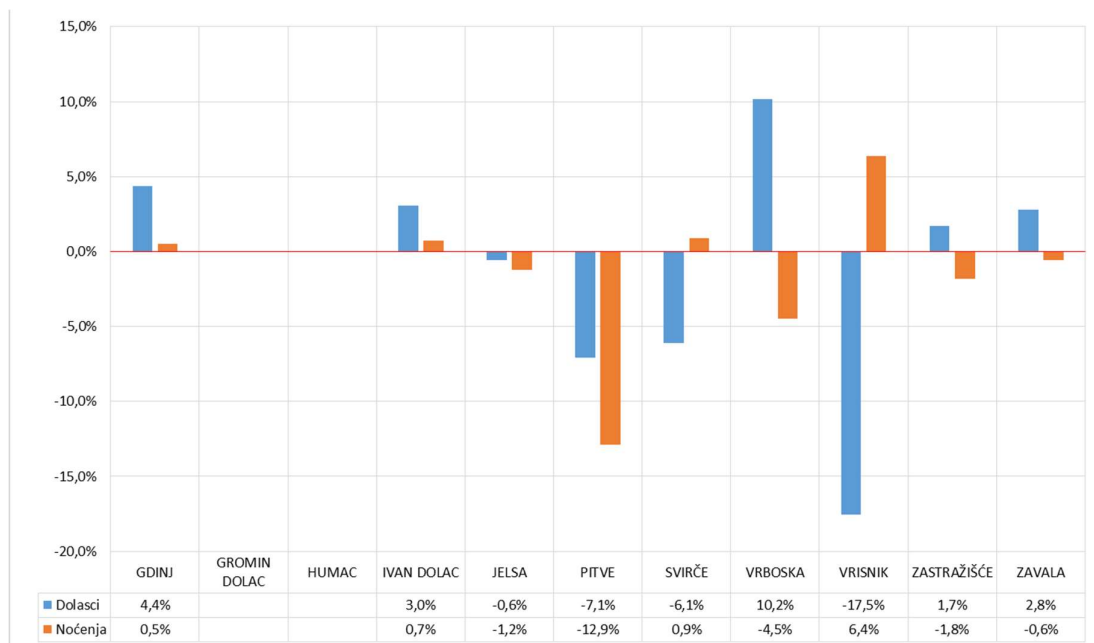
Slika 312 - Broj noćenja u Općini Jelsa po naseljima 2010-2014.

Prosječno trajanje boravka gostiju po naseljima Općine Jelsa dano je na sljedećoj slici.

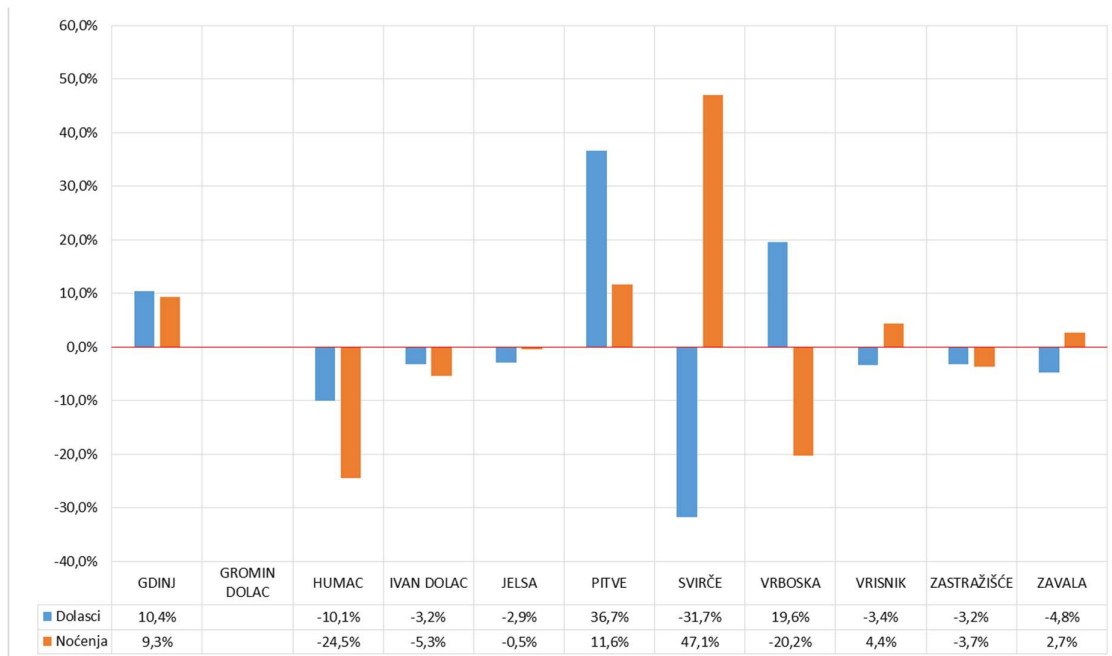
Slika 313 - Prosječni boravak gostiju u Općini Jelsa po naseljima 2010-2014.

Prosječna stopa rasta dolaska turista u Općini Jelsa u periodu 2010-2014. bila je 2,1% (na hrvatskom nivou je bila 5,5%). Prosječna stopa rasta noćenja turista u Općini Jelsa u periodu 2010-2014. bila je 0,7% (na hrvatskom nivou je bila 4,2%). Prosječna stopa rasta dolaska i noćenja turista po navedenim naseljima prikazana je na sljedećoj slici.

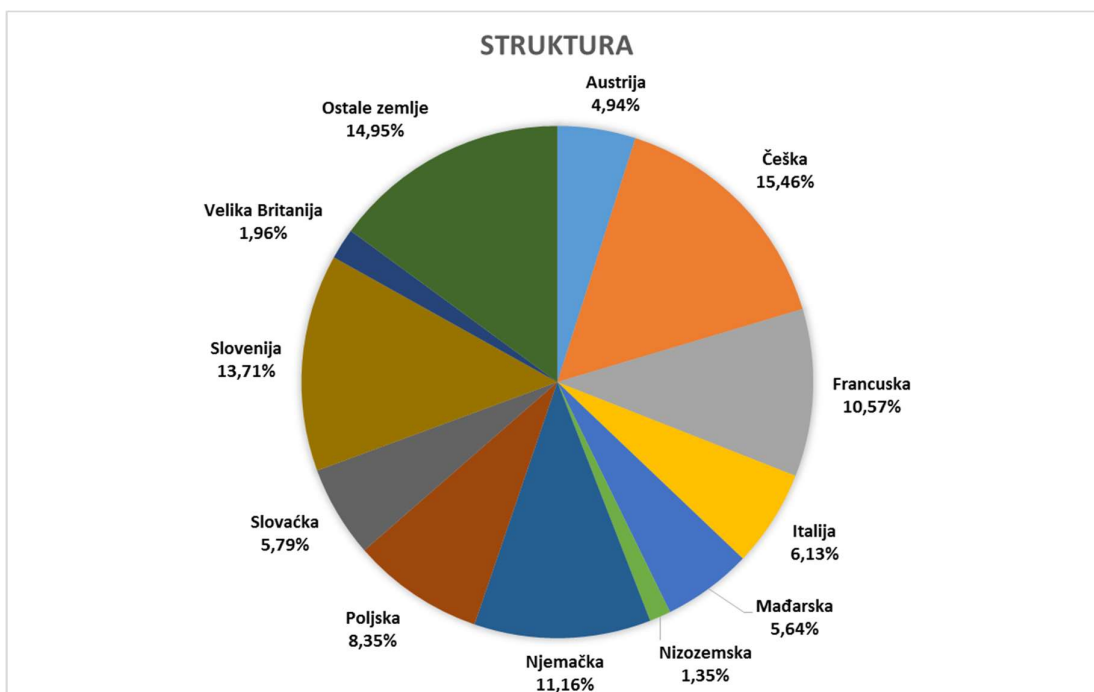
Slika 314 - Prosječna stopa rasta dolaska i noćenja turista u Općini Jelsa po naseljima 2010-2014.

Stopa rasta dolaska turista u Općini Jelsa u 2014. bila je 2,1% (na hrvatskom nivou je bila 5,6%). Prosječna stopa rasta noćenja turista u Općini Jelsa u 2014. bila je -2,9% (na hrvatskom nivou je bila 2,6%). Rast u samoj 2014. godini po naseljima prikazan je na sljedećoj slici.

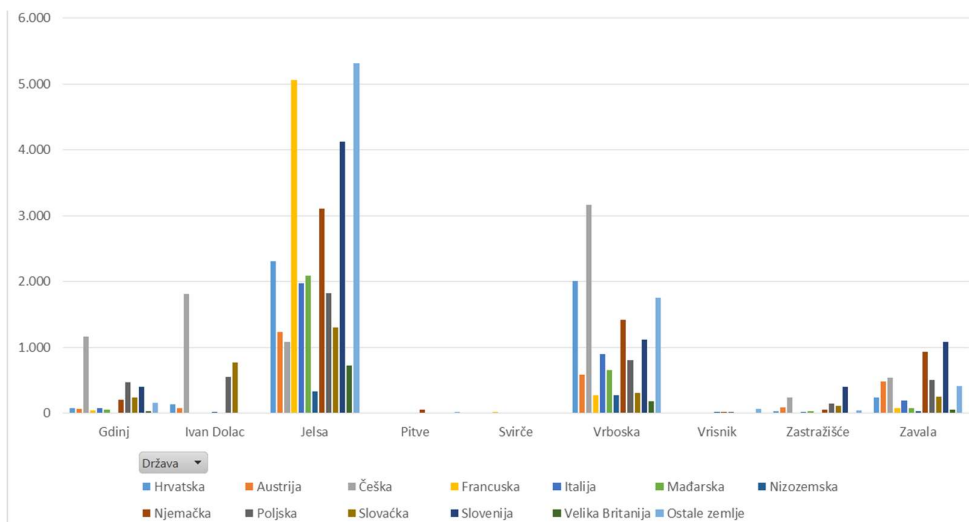
Slika 315 - Prosječna stopa rasta dolaska i noćenja turista u Općini Jelsa po naseljima 2014.

Iz prethodnih slika vidi se da je turistički rast daleko niži od hrvatskog prosjeka, što je zabrinjavajuće. Od turista koji su dolazili u 2014. godini 8,5% je bilo domaćih, dok su ostatak bili strani turisti, u omjeru prikazanom na sljedećoj slici.

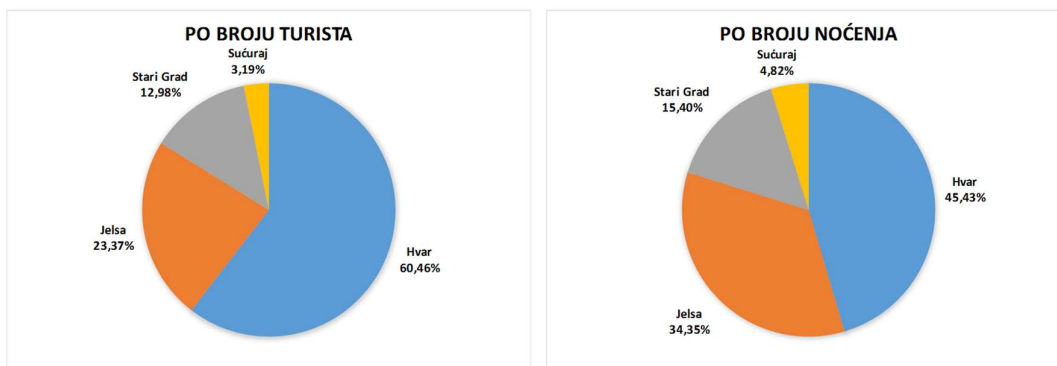
Slika 316 - Struktura dolazaka stranih turista u Općini Jelsa 2014.

Broj dolazaka turista po pojedinim naseljima dan je na sljedećoj slici.

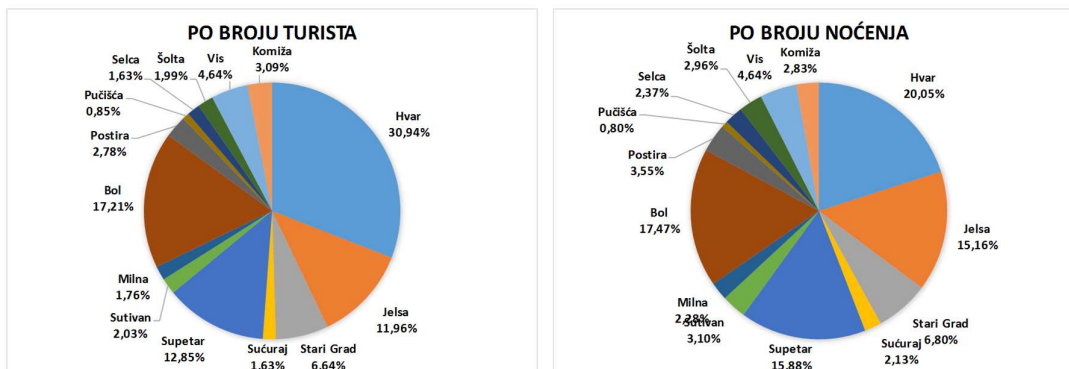
Slika 317 - Struktura dolazaka turista u Općini Jelsa po naseljima 2014.

Turistički značaj Općine Jelsa u sklopu cijelog otoka Hvara prikazan je na slijedećoj slici.

Slika 318 - Struktura dolazaka i noćenja turista za otok Hvar u 2014.

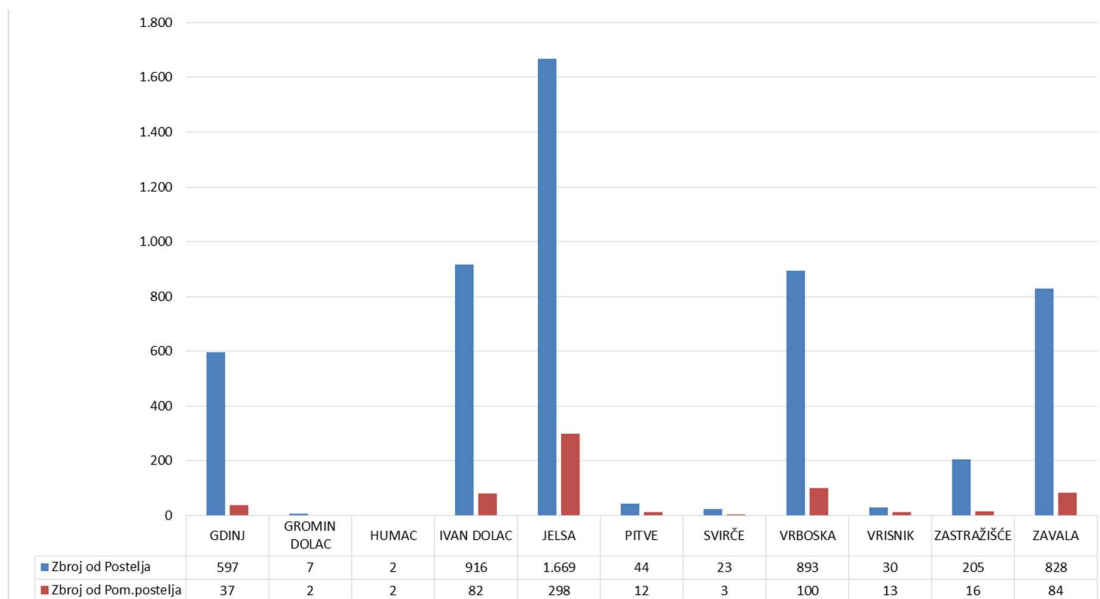
Iz slike se vidi da jelšanski turizam po dolascima nosi 23%, ali po noćenjima 34%. Prikaz na nivou otočkog dijela SDŽ dan je na slijedećoj slici.

Slika 319 - Struktura dolazaka i noćenja turista za otočki dio SDŽ 2014.

Iz slike se vidi da je Jelsa na nivou trećeg/četvrtog mjesta zajedno sa Supetrom, nakon neprikosnovenih Hvara i Bola.

Prema evidenciji TZ Jelsa i TZ Vrboska, broj postelja u objektima privatnog smještaja (trgovačka društva, obrtnici, privatni iznajmljivači do 4 kreveta i paušalci) u 2015. godini je ukupno 5.683 (5.214 postelja i 649 pomoćnih postelja). Broj postelja privatnog smještaja po naseljima prikazan je na slijedećoj slici.

Slika 320 - Broj postelja u privatnom smještaju Općine Jelsa 2015.

Hotel Hvar u Jelsi ima 200 dvokrevetnih soba (400 postelja). Hotel Fontana u Vrboski ima 221 sobu i 112 apartmana (890 postelja). To znači da u hotelskom smještaju može biti smješteno 1.290 turista.

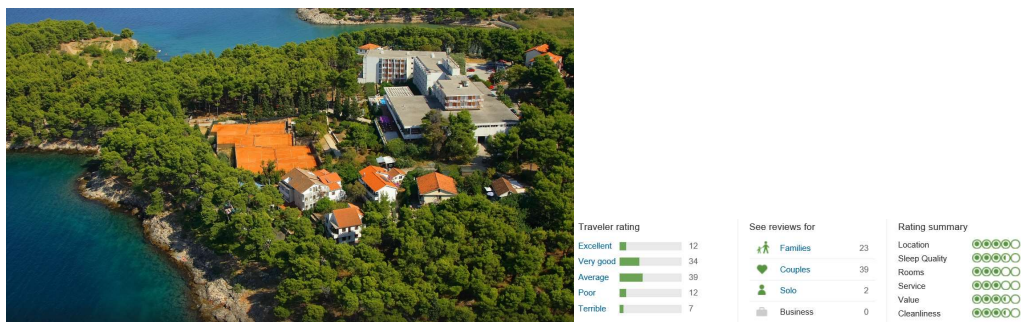
Kamp Grebišće ima 150 parcela, Kamp Holiday 250 parcela za šatore i 50 mjesta za auto-prikolice, a kamp Mina ima kapacitet od 200 osoba. Kamp Nudist u Vrboskoj ima kapacitet od 450 gostiju. To znači da u kampskom smještaju može biti smješteno 1.850 turista.

ACI Marina u Vrboskoj ima kapacitet od 84 veza, pa uz pretpostavku boravka prosječno 4 nautička turista po brodu dolazi se do 336 turista.

Ukupan kapacitet smještaja Općine Jelsa po tome bi bio 9.159 turista, što 2,6 puta premašuje broj stanovnika. Ako uzmemo u obzir godišnji dolazak turista u 2014. godini (58.483 turista sa 475.366 noćenja), dobivamo da je godišnja ispunjenost kapaciteta svega 14,2%, odnosno 100% ispunjenost se dešava samo 52 dana u godini.

Ta sezonalnost gora je i od prosječne hrvatske sezonalnosti od 70 dana.

Hotel Hvar u Jelsi ima 3 zvijezdice i prosječnu ocjenu Trip-Advisora 3,5. Ima 200 soba u jednoj zgradi gdje se nalazi restoran, bar, bazen i ostali sadržaji. Prikazan je na slijedećoj slici.

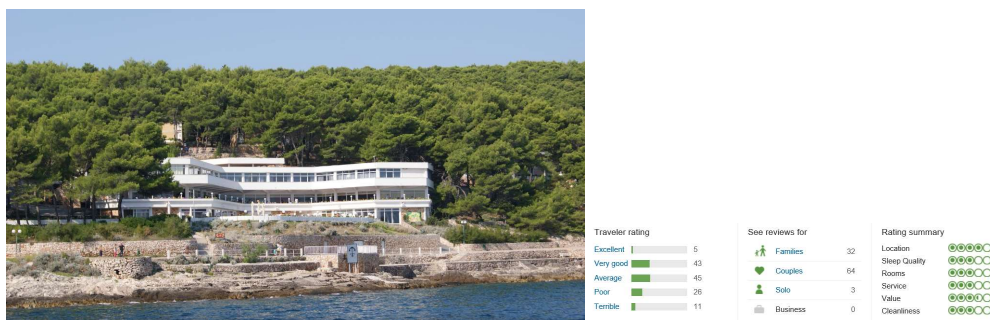

Slika 321 - Hotel Hvar u Jelsi s ocjenom Trip-Advisora 2015.

Resort hotel Fontana u Jelsi ima smještajne kapacitete u rangu od 2 i 4 zvijezdice i prosječnu ocjenu Trip-Advisora 3,0. Posjeduje 333 sobe (221 sobu i 112 apartmana) smještenih u 24 paviljona, sa glavnom zgradom koja ima sve prateće sadržaje kao što su restoran, bazen, bar, fitness, itd.). Sobe su kategorizirane na sljedeći način:

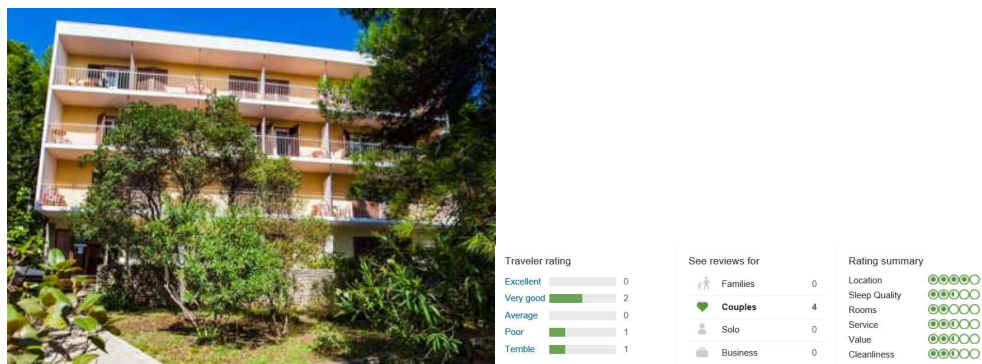
- Sobe Standard ** - 37 kom
- Sobe Comfort ** - 76 kom
- Sobe Classic ** - 108 kom
- Apartmani Comfort ** - 64 kom (satelitska televizija, terasa ili balkon, ventilator, kuhinja, tuš ili kada)
- Apartmani Deluxe **** - 48 kom (satelitska televizija, terasa ili balkon, klima uređaj, kuhinja, tuš ili kada)

Resort i ocjena Trip-Advisora prikazani su na sljedećoj slici.

Slika 322 - Resort hotel Fontana u Jelsi s ocjenom Trip-Advisora 2015.

Hotel Adriatic u Vrboskoj ima 2 zvijezdice i prosječnu ocjenu Trip-Advisora 2,5. Sastoji se od tri paviljona unutar kojih je smještena 181 soba. Centralni paviljon sadrži recepciju, dva TV salona i Internet kutak. Sadrži i restoran sa terasom i plažni bar. Ima također i sportski centar sa 3 teniska terena, igrališta za odbojku i odbijku na pijesku, stazu za mini golf i stolove za stolni tenis. Prikazan je na sljedećoj slici.

Slika 323 - Hotel Adriatic u Vrboskoj s ocjenom Trip-Advisora 2015.

Hoteli Hvar i Fontana u vlasništvu su mađarske grupacije 'Adriatic Islands Group', koja još posjeduje hotele u Primoštenu (Zora), Gracu (Labineca i Laguna) i Trpnju (Faraon), zatim kamp u Primoštenu i marine u Primoštenu (Kremik) i Tribunju. Ukupno posjeduju 1354 hotelske sobe, 184 apartmana i 653 morska veza. Ukupni prihod grupacije je cca. € 26 milijuna (podatak iz 2010. godine), a stopa EBITDA je cca. 15%. Kreditna zaduženost na isti dan iznosila je € 45 milijuna.

Strateški cilj ove grupacije je u preuređenja hotela i apartmana u stambene jedinice koje predstavljaju posebne vlasničke jedinice, te se mogu neposredno prodavati. To je tzv. 'Condominium' ili 'Resource Pooling' strategija. U svojoj daljnjoj strategiji spominju razne lokacije na hrvatskoj obali, bez posebnog spominjanja Općine Jelsa.

3.4.3. POSTOJEĆI STRATEŠKI PLAN RAZVOJA TURIZMA OPĆINE JELSA³³

Godine 2010. Institut za turizam iz Zagreba napravio je 'Strateški marketing i menadžment plan destinacije općina Jelsa', iz kojeg ćemo u daljnjoj analizi prenijeti najvažnije elemente. Studija zaključuje da Općina Jelsa ima određene komparativne prednosti (dobro očuvana i diversificirana resursna osnova koja omogućava različita turistička iskustva i doživljaje, povoljna lokacija u odnosu na tradicionalna i nova turistički emitivna tržišta, duga povijest turizma, opću prepoznatljivost, relativno dobru infrastrukturu i prometnu dostupnost), ali nije optimalno tržišno pozicionirana (nijedan turistički proizvod općine Jelsa nije danas adekvatno razvijen, prezentiran niti tržišno komercijaliziran na adekvatan način na domaćem i/ili međunarodnom turističkom tržištu).

Općina ima zastarjele smještajne objekte u kojima prevladava privatni smještaj apartmanskog tipa, i stoga ne postiže ni približne poslovne učinke u odnosu na jadranske destinacije koje su modernizirale i inovirale svoju smještajnu i drugu ponudu. Razlog za to svakako valja tražiti u činjenici da proces privatizacije nije adekvatno proveden, da nije bilo značajnijih novih ulaganja iz zemlje i inozemstva, te da još uvijek nema modernih oblika ponude, počev od tematskih hotela, tematskih parkova, wellness sadržaja/centara, ruralnih sadržaja, nove infrastrukture za tržište specijalnih interesa i sl.

Stoga Institut za turizam predlaže Općini Jelsa slijedeće:

- definirati viziju, ciljeve i koncepciju razvoja turizma,
- bitno unaprijediti postojeću turističku ponudu i razviti nove proizvode i usluge,
- modernizirati, restrukturirati i tržišno repositionirati svoju smještajnu i drugu turističku ponudu u skladu s aktualnim i očekivanim razvojem tržišta,
- izvesti određen broj kvalitetnih oglednih turističkih investicija, osobito u sferi interesa privatnog sektora,
- uspostaviti kreativni sustav partnerstva javnog i privatnog sektora u sferi turizma,
- razmotriti potrebu za uspostavom novog poslovno-upravljačkog modela kao garanciju dugoročno održivog rasta i razvoja turističke industrije

Institut je u svojim analizama koristio Prostorni plan, kao i Masterplan turizma Srednje Dalmacije (Horwath Consulting Zagreb, 2005.), te Nacrt programa održivog razvitka otočne skupine Hvar (Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2005.). U dokumentu se daje i osvrt na gospodarske razvojne strategije (kako su navedene u prostornom planu):

- treba i dalje treba poticati razvoj poljoprivrede, ali na drugačiji - suvremen način (ekološki pristup),
- više se usmjeriti na tercijarne djelatnosti i to na turizam i druge vrste uslužnih djelatnosti,
- više se orijentirati na razvoj seoskog turizma uz tradicionalni kupališno odmorišni turizam,
- oživljavati tradicijske proizvodnje i stare obrte, te jačati malo i srednje poduzetništvo,
- usmjeravati se na proizvodnju zdrave hrane i plasirati ju na tržište kroz turizam,
- orijentirati se na proizvodnju zasnovanu na čistim tehnologijama.

Kao resursnu i/ili atrakcijsku osnovu općine Jelsa Institut navodi:

- Prirodne resurse općine Jelsa koji se dijele na resurse vezane uz more te resurse vezane uz ambijentalne značajke i/ili prirodne ljepote, osobito u slučaju posebno zaštićenih dijelova krajolika. Resursi vezani uz more obuhvaćaju uvale/vale (Prapatnu, Malu i Velu Stinivu; Pokrivnik i druge), pješčane (npr. Mina i Grebišće) i/ili šljunčane plaže (npr. Sv. Nedilja, Stiniva i sl.), otoke (Šćedro – raj za nautičare i Zečevo - raj za nudiste), te vrbovljansku ACI marinu.
- S druge strane, općina Jelsa obiluje mnoštvom kulturno-povijesnih spomenika i nematerijalne baštine iz raznih povijesnih razdoblja. Kao najvredniji materijalni resursi kulturno-povijesnog nasljeđa, svojim se potencijalom posebno izdvajaju grčka kula Tor iz 4. st. koja se uzdiže na brdu iznad jelšanske luke, srednjovjekovni grad Galešnik, ostaci zidina Civites Vetus Ielsae iz 5. stoljeća, te brojne sakralne građevine. Među njima posebno mjesto zauzimaju fortificirana crkva/muzej u Vrboskoj, trg Sv. Ivana u Jelsi, staro pastirsko naselje Humac iz 17. stoljeća, kao i autohtoni ruralni ambijent gotovo svih naselja u zaleđu (npr. Pitve, Vrisnik, Svirče, Poljica i sl.).

³³ Citati iz studije Instituta za turizam

Svi značajni turistički resursi i atrakcije Općine Jelsa navedeni su i ocijenjeni kako je prikazano iz tablice koju je pripremio Institut.

OBILJEŽJE RESURSA ili ATRAKCIJE	LOKALITET / NASELJE	PLANI- RANA ZAŠTITA*	TURISTIČKI POTENCIJAL		STUPANI DANAŠNJE TURIST SPREMNOST**
			Ocje- na**	Značaj Nacionalni Međunar	
PRIRODNO			4,3		
Resursi vezani uz more			4,8		
uvale	Praprana, Mala i Vela Sliniva, Pokrivenik, Pobj	Jelsa	ZZ	4	nespremlno
plaže	pješčane (Mina, Grebišća), šljunčane (Sliniva)	Jelsa		5	poluspremlno
plaže	kamene ličice (Glavice)	Vrboska	ZZ		nespremlno
otoci	Šćedro, Zečovo	Jelsa	ZZ	5	poluspremlno
manina	ACI manina Vrboska	Vrboska		5	poluspremlno
Resursi vezani uz prirodne ljepote			3,8		
polja	lavande u Zastrazištu, Zavalj, Poljci	Zavala, Poljica, Zastrazišće		3,5	poluspremlno
maslinici	maslinici u Zavalj, Poljci, Zastrazištu	Zavala, Poljica, Zastrazišće		4	nespremlno
vinogradi	u Jelšanskom i Starogorskom polju	Jelsa	ZZ	4,5	poluspremlno
spilja	Grapčeva spilja (kod Gromin Dolca) - neolički nalazi	Gromin Dolac		4,5	poluspremlno
spilja	Badanj (Pokrivenik) - neolički nalazi	Jelsa		2	poluspremlno
perivoji	uređen perivoj (gradski park) u Jelsi	Jelsa	SP	4	spremlno
šuma na brdu	Burkovo	Jelsa	ZZ	4	spremlno
KULTURNO			4,3		
Resursi vezani uz kulturno-povijesno nasljeđe			3,9		
utvrde	Tor - grčka kula (4. st.), Galešnik - srednjovjekovni grad (5. ili 6. st.), Civitas vetus jelsae (5. ili 6. st.) i samostan Augustinaca (17. st.)	Jelsa		5	poluspremlno
sele	stara pastirsko naselje Humac (17. st.)	Humac	KB	5	spremlno
spomenik	Lapidarij s dvadesetak kamenih spomenika iz antičkog i srednjovjekovnog doba	Jelsa		3	poluspremlno
trg i crkva	Sv. Ivana (17. st. renesansno, gotička, barokna)	Jelsa		4,5	poluspremlno
crkva	Sv. Juraj (16. st. ranorenesansna)	Gdri		3	poluspremlno
župna crkva	Sv. Marija (14. st. ranogotička)	Jelsa		4	poluspremlno
crkva	Gospo od zdravlja (16. st.) - zavjetomno svešće protiv kolere (brdo Račić)	Jelsa		4	poluspremlno
crkva	Sv. Mihovila (15. st. gotička)	Jelsa		3,5	poluspremlno
crkva	Sv. Roka (17. st. gotičko-barokna)	Jelsa		3	poluspremlno
crkva/berdava	Sv. Marije od Milosrđa (proširena u 16. st.)	Vrboska		4,5	spremlno
župna crkva	Sv. Lovinca (16. st. - vrijedne slike)	Vrboska		5	spremlno
crkva	Sv. Petra (14. st. gotička - jedna od najstarijih na otoku)	Vrboska		3	poluspremlno
crkva	Sv. Roka (17. st. gotičko-barokna)	Vrboska		3	poluspremlno
most	kamerni mostić (15. st.)	Vrboska		4	spremlno
kuća	Budić (danas Radović - renesansni jetnikovac, 16. st.)	Gromin Dolac		3	nespremlno
kuća	Obradić (danas Machiedo - renesansni jetnikovac, 17. st.)	Gromin Dolac		3	poluspremlno
očuvano ruralno naselje	ruralni ambijent	Pive, Vitrnik, Svište, Poljica, Zastrazišće		5	nespremlno
zaseoci	zaseoci	Gdri, Bogomojce		4,5	poluspremlno
Resursi koji se baziraju na industrijskom nasljeđu			3,8		
proizvodnja	maslinovog ulja (mjesna uljara)	Poljica		4	nespremlno
proizvodnja	ulja od lavande	Poljica		4	nespremlno
proizvodnja	maslinovog ulja (mjesna uljara)	Svište		5	poluspremlno
zbirka	Vinogradarska zbirka	Pive		1	nespremlno
muzej	rbarski	Vrboska		5	poluspremlno
Resursi bazirani na događanjima			4,7		
kulturno događanje	večen Antuna Dobronica	Jelsa		5	poluspremlno
crkveno događanje	procesija "Za krišem"	Jelsa		5	poluspremlno
organizirana zabava	feltsa Sv. Lovre	Vrboska		4	poluspremlno
Resursi bazirani na aktivnostima			5,0		
sportsko-rekreativne aktivnosti	biciklistička staza	Jelsa, Vrboska, Svište, Sv. Nikole Vrboska, Pive, Sv. Nedjelja, Dabovica, Stalgrad		5	poluspremlno
šetnica	šetnica uz obalu (lungo mare)	Jelsa - Vrboska		5	poluspremlno
PROSJEK			4,3		

*Planirana zaštita Prostornim planom, pri čemu SP označava spomenik prirode, ZZ zaštićenu zonu i KB kulturnu baštinu.

**Ocjena turističkog potencijala pri čemu 1 označava najniži turistički potencijal, dok 5 označava najviši. Ocjenjivanje izvršili dionici prve radionice u 26. ožujku 2008. u Jelsi.

***Razina komercijalizacije označava stupanj turističke spremnosti pri čemu 1 označava nespremlnost, a 3 spremnost, a ocjenjivanje izvršeno na prvoj radionici u Jelsi.

Izvor: 1) Informacije o atrakcijama prikupljena s elektroničke adrese TZ općine Jelsa (veljača 2008) http://www.tzjelsa.hr/_hr/tzjelsa.asp.

2) Palaverić P. (2008) Općina Jelsa - turistička monografija, Općina Jelsa i TZO Jelsa.

3) Prostorni plan općine Jelsa (2007)

4) Prva radionica donika održana 26. ožujku 2008. godine u Jelsi.

Tablica 38 - Ocjena turističkog potencijala turističkih resursa i atrakcija općine Jelsa

Od navedenih atrakcija u turističke pakete uvedeno je samo nekoliko njih (Grapčeva špilji kod Humca, jelšanski Lapidarij, trg Sv. Ivana u Jelsi, dvije crkve u Vrboskoj (Sv. Marija i župna crkva Sv. Lovrinca), Ribarski muzej u Vrboskoj, večeri Antuna Dobronića (koje se organiziraju na trgu sv. Ivana u Jelsi, jelšanska procesija "Za križem", manifestacija koja je uvrštena na UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne baštine, te biciklističke staze).

U slijedećim tablicama dana je ocjena konkurentnosti destinacije Općine Jelsa kao rezultat panel istraživanja.

Elementi konkurentnosti		Jako loše=1, izvrsno=6					
A.	Dostupnost	1	2	3	4	5	6
1	Ceste koje vode prema općini Jelsa						
2	Ceste unutar općine Jelsa						
3	Dostupnost manjih ruralnih naselja						
4	Kvaliteta javnog prijevoza						
5	Blizina zračnih luka međunarodnog značenja						
6	Povezanost s kopnom (brojnost i učestalost brodskih linija)						
7	Međuotočka povezanost (brojnost i učestalost brodskih linija)						
	<i>nešto drugo, navesti što</i>						
B.	Resursno-atraktivna osnova	1	2	3	4	5	6
8	Kvaliteta mora i plaža						
9	Nautičke marine						
10	Brojnost i kvaliteta područja pod posebnim režimom zaštite						
11	Karakterističan reljef (krška polja, vrtiče, vinogradi, maslinici sl.)						
12	Čistoća						
13	Kvaliteta okoliša						
14	Mir i tišina						
15	Urbana naselja (arhitektura, čistoća, događanja)						
16	Brojnost kulturnih spomenika						
17	Kvaliteta spomeničke baštine						
	<i>nešto drugo, navesti što</i>						
C.	Smještajni kapaciteti	1	2	3	4	5	6
18	Brojnost smještajnih objekata						
19	Izgled, urednost i opći dojam smještajnih objekata						
20	Kvaliteta smještajnih objekata - hoteli i TN						
21	Kvaliteta smještajnih objekata - kampovi						
22	Kvaliteta smještajnih objekata - privatni smještaj						
23	Ponuda dodatnih usluga u smještajnim objektima						
24	Kvaliteta usluživanja u smještajnim objektima						
25	Gostoljubivost osoblja u smještajnim objektima						
26	Kvaliteta i raznolikost hrane u smještajnim objektima						
27	Kvaliteta i raznolikost pića u smještajnim objektima						
	<i>nešto drugo, navesti što</i>						
D.	Objekti hrane i pića	1	2	3	4	5	6
28	Raspoloživost objekata hrane i pića u blizini atrakcija / područja turističke aktivnosti						
29	Izgled, urednost i opći dojam objekata hrane i pića						
30	Raznolikost i originalnost ponude						
31	Kvaliteta hrane						
32	Autentičnost						
33	Korištenje lokalno proizvedene hrane						
34	Kvaliteta i raznolikost pića						
	<i>nešto drugo, navesti što</i>						
E.	Ostale usluge	1	2	3	4	5	6
35	Prisustvo touroperatora u destinaciji						
36	Raznolikost i obuhvat ponude touroperatora						
37	Prisustvo organizatora specijalnih aktivnosti						
38	Raspoloživost i profesionalizam turističkih vodiča						
39	Postojanje vinskih i gastro cesta						
40	Kulturna ponuda (muzeji, kazališta, galerije)						
41	Postojanje i raznolikost kulturnih manifestacija i događanja						
42	Raspoloživost kongresnih sadržaja						
43	Raspoloživost i brojnost sportsko-rekreacijskih sadržaja						
44	Raspoloživost biciklističkih staza						
45	Raspoloživost pješačkih staza						
46	Raspoloživost sadržaja za sportove na vodi						
47	Trgovine, suveniri, stari zanati						
	<i>nešto drugo, navesti što</i>						

Tablica 39 - Konkurentnost destinacije općina Jelsa

F. Infrastruktura		1	2	3	4	5	6
48	Kanalizacija i sustav odvodnje						
49	Gospodarenje krutim otpadom						
50	Prisustvo "divljih" odlagališta smeća						
51	Postojanje sustava recikliranja krutog otpada						
52	Vodoopskrba						
53	Elektroenergetski sustav						
54	Sustav zaštite od požara						
<i>nešto drugo, navesti što</i>							
G. Marketing, promidžba i sustav informiranja turista		1	2	3	4	5	6
55	Opći dojam o općini Jelsa kao turističkoj destinaciji						
56	Marketinško-promotivne aktivnosti općinske TZ (marketinški budžet)						
57	Kvaliteta promocije (da li se marketinški budžet koristi učinkovito)						
58	Raznolikost i kvaliteta brošura (turistički proizvodi...)						
59	Raspoloživost informacijskih centara						
60	Kvaliteta i dostupnost informacija o općini Jelsa (...nakon što gost stigne)						
61	Standardizacija turističke signalizacije na prostoru općine						
62	Interpretacija atrakcijske osnove						
63	Kvaliteta informacija na internetu						
<i>nešto drugo, navesti što</i>							
H. Ljudski potencijali		1	2	3	4	5	6
64	Gostoljubivost lokalne populacije						
65	Raspoloživost radne snage						
66	Raspoloživost osoba s upravljačkim vještinama (menadžment)						
67	Razina osposobljenosti i kvaliteta ljudi uključenih u turističko privređivanje						
<i>nešto drugo, navesti što</i>							
I. Poslovno okruženje		1	2	3	4	5	6
68	Usklađenost ponude s međunarodnim standardima kvalitete						
69	Kooperacija javnog i privatnog sektora (JPP)						
70	Umreženost s drugim sektorima gospodarstva						
71	Posvećenost lokalne samouprave razvoju turizma na korist žitelja općine						
72	Interes i raspoloživost lokalnih poduzetnika						
73	Vrijednost za novac						
74	Razina tolerancija domicilnog stanovništva prema turistima						
75	Tolerancija domicilnog stanovništva prema promjenama u načinu života						
76	Osobna sigurnost						
<i>nešto drugo, navesti što</i>							

Tablica 40 - Konkurentnost destinacije općina Jelsa - nastavak

Na temelju izvršene eksterne i interne analize po odgovarajućim područjima Institut je prezentirao slijedeće SWOT analize.

RESURSI, ATRAKCIJE I PRIRODNI UVJETI	
<p>Snage</p> <p>Kvaliteta mora i plaža Bogatstvo slabo iskorištenog prostora Ljepota, raznolikost i očuvanost krajolika Blizina i značenje Starogradskog polja (UNESCO) Procesija "Za križem" Poljoprivredno zaleđe Poljoprivredna tradicija (masline, grožđe, lavanda) Atraktivna ruralna naselja Niski stupanj zagađenja (zrak, more, nema buke) Ugodna mediteranska klima</p>	<p>Nedostaci</p> <p>Neadekvatan odnos prema čistoći i uređenosti javnih površina Neadekvatna valorizacija prirodnih resursa u turističke svrhe Neadekvatna valorizacija kulturnih resursa u turističke svrhe Nedovoljna svijest o potrebi zaštite resursne osnove Nedostatak novostvorenih turističkih atrakcija Nedostatak cjelovitog lanca vrijednosti</p>
<p>Prilike</p> <p>Ponuda različitih turističkih iskustava na malom prostoru Razvijanje turizma specijalnih interesa Razvoj "soft adventure" turizma Razvoj turizma u ruralnim područjima</p>	<p>Opasnosti</p> <p>Devastacija prirodne resursne osnove (kuće za odmor, apartmani) Propadanje kulturnih resursa i atrakcija Prevelika usredotočenost na izgradnju smještajnih kapaciteta</p>

Slika 324 - SWOT analiza - resursi, atrakcije i prirodni uvjeti

DOSTUPNOST I INFRASTRUKTURA	
Snage	Nedostaci
Zračna luka u Splitu Autocesta Zagreb - Split Dobra institucionalna regulacija sustava zaštite okoline Raspoloživost kvalitetnog prostora za novu turističku izgradnju Vodoopskrba Elektroenergetski sustav Sustav zaštite od požara	Međuotočka povezanost Nedostatak "low cost" avioprijevoznika Loša kvaliteta javnog prijevoza Nedostatak i zapuštenost lokalnih prometnica Nedostatak i zastajalost sustava odvodnje otpadnih voda Nedostatak sustava za upravljanje tekućim i krutim otpadom Nedostatak opće i turističke signalizacije Nedostatak sustava turističke interpretacije Nedostatak uslužnih sadržaja na turistički atraktivnim lokacijama Nedostatak parkirališnog prostora Nepostojanje zračne luke na otoku Hvaru
Prilike	Opasnosti
Pojačan interes države za razvoj kapitalne infrastrukture Pojačan interes države za razvoj otoka Raspoloživost EU fondova namijenjenih razvoju kapitalne infrastrukture Izgradnja malih zračnih luka za manje avione (primjer Bol) Sve veći interes za obnovom kulturne baštine	Ekološka degradacija prostora Postupno zaostajanje za konkurencijom Smanjivanje lojalnosti postojećih gostiju Trajan gubitak interesa za boravkom na prostoru općine

Slika 325 - SWOT analiza - dostupnost i infrastruktura

RAZVIJENOST TURISTIČKOG SEKTORA	
Snage	Nedostaci
Imidž i atraktivnost otoka Hvara kao turističke destinacije Smještajni objekti smješteni na atraktivnim lokacijama Rastuća ponuda svetkovina, događanja i manifestacija Dobra vrijednost za novac Razumijevanje nositelja javne vlasti o vlastitim konkurentskim nedostacima	Nedostatak smještajnih kapaciteta međunarodne kvalitete Nedostatak jakih igrača u turističkoj industriji Visok udjel privatnih soba i apartmana u smještajnoj ponudi Nedostatak profesionalno oblikovanih proizvoda za međunarodnu komercijalizaciju Neadekvatna prostorno-urbanistička regulacija lokaliteta/zona s potencijalom za razvoj turizma Izrazita ovisnost o sezonskom kupališnom turizmu Izrazita ovisnost o alotmanskoj prodaji Ponuda turizma u ruralnom okruženju ne postoji Nedostatak sredstava za tržišno repositioniranje postojeće ponude Ponuda dodatnih usluga u smještajnim kapacitetima
Prilike	Opasnosti
Sve veći interes ozbiljnih investitora za ulaganje u turistički sektor Pojačati interes malih i srednjih poduzetnika za ulaganjem u razne objekte / usluge povezane s turizmom (cjeloviti lanac vrijednosti) Povoljna dugoročna kretanja u sferi turističke potražnje Korištenje EU pristupnih i strukturalnih fondova u rješavanju turističke infrastrukture	Neadekvatno raspolaganje raspoloživim prostorom Nepovjerenje privatnog sektora za ulaganje u turističke projekte Nedovoljna suradnja javnog i privatnog sektora u razvojnim projektima u turizmu Pritisak za izgradnju objekata apartmanskog tipa

Slika 326 - SWOT analiza - razvijenost turističkog sektora

EKONOMSKO I POSLOVNO OKRUŽENJE	
Snage	Nedostaci
Razvijena svijest o ekonomskom potencijalu turističkog sektora Državni sustav poticaja Različite inicijative pogodne za razvoj SME u turizmu	Nedostatak zajedničke vizije turističkog razvika Općine Nedostatak međumjesne suradnje Visok stupanj birokratiziranosti u odnosima s centralnom državom Nezainteresiranost vlasnika hotelskih poduzeća za turistički razvoj općine Nedovoljna inicijativa privatnog sektora i/ili znanja koja bi dovela do nove dinamike turističkog razvoja na području Općine Niska razina ukupne gospodarske aktivnosti Nerazvijeno financijsko tržište ne potiče razvoj novih projekata
Prilike	Opasnosti
Suradnja s drugim općinama na otoku Hvaru Suradnja s drugim općinama na prostoru SDŽ Suradnja s drugim otočkim destinacijama RH EU fondovi	Privatnom sektoru ulaganje u turizam nije dovoljno isplativo Gubitak interesa malih i srednjih poduzetnika za državnim poticajnim sredstvima Odsustvo ulaganja u nove turističke projekte Ulaganja u "krive" turističke projekte

Slika 327 - SWOT analiza - ekonomsko i poslovno okruženje

ODNOSI I UMREŽAVANJE S DRUGIM GOSPODARSKIM SEKTORIMA	
<p>Snage</p> <p>Laka dostupnost zdrave i visoko kvalitetne hrane Rastući broj (kulturnih) događanja i manifestacija Proizvodnja kvalitetnog vina Proizvodnja ljekovitog bilja</p>	<p>Nedostaci</p> <p>Slabo korištenje mogućnosti tzv. "agroturizma" Nedovoljna povezanost ugostiteljstva s lokalnim proizvođačima zdrave hrane Slaba uključenost kulturnih sadržaja u turističku ponudu Nerazvijena trgovinska ponuda namijenjena turistima Nedostatak poslovnog povezivanja SME poduzetnika Nedostatak javno-privatnih partnerstva Nemogućnost uspostave cjelovitog lanca vrijednosti</p>
<p>Prilike</p> <p>Pojačani interes seoskih domaćinstava za privlačenje u turizmu Velik broj još neartikuliranih inicijativa za upotpunjavanje ponude turističkih iskustava/doživljaja "Niche marketing" Rast i sve izrazitija segmentacija potražnje u sferi tzv. "specijalnih interesa"</p>	<p>Opasnosti</p> <p>Zaostajanje za konkurencijom Niska stopa samozapošljavanja Usporen gospodarski rast</p>

Slika 328 - SWOT analiza - odnosi i umrežavanje s drugim gospodarskim sektorima

LJUDSKI POTENCIJALI I TRŽIŠTE RADA	
<p>Snage</p> <p>Pozitivan odnos stanovništva prema turizmu Gostoljubivost i ljubaznost lokalnog stanovništva Projekti međunarodne zajednice na osposobljavanju ljudskog potencijala (tzv. "capacity building" projekta)</p>	<p>Nedostaci</p> <p>Nedovoljan broj osposobljenih pojedinaca za upravljanje turističkim razvojem Nedostatak internacionalno kvalificiranih turističkih menadžera Nedostatak poduzetnih osoba mlađe životne dobi Nedovoljan broj mladih, kvalificiranih osoba Nedostatak kadrova u novim turističkim zanimanjima (animacija, zabava, manifestacije, tematski parkovi i sl.) Nedovoljna mobilnost radne snage</p>
<p>Prilike</p> <p>Dostupnost EU fondova usmjerenih na podizanje kvalitete ljudskog potencijala u Hrvatskoj Značajan broj iseljenika diljem Europe i svijeta Primjena EU zakonske regulative u domeni rada i zapošljavanja Internetska dostupnost obrazovnim programima u sferi turizma</p>	<p>Opasnosti</p> <p>Nepovoljni demografski trendovi (broj živorođenih, migracije) Mali interes školovanih osoba za rad u turizmu Nezadovoljstvo kvalitetom usluge Zaostajanje za konkurentskim destinacijama</p>

Slika 329 - SWOT analiza - ljudski potencijali i tržište rada

MARKETING I PROMIDŽBA	
<p>Snage</p> <p>Institucionalizirana uloga TZ u turističkoj promidžbi općine / regije Kvalitetna suradnja s TZ na županjskoj razini Redovita prisutnost na turističkim sajmovima Raspoloživost promotivnih materijala Postojanje vlastite Internet stranice Kvaliteta Internet stranice TZ općine Jelsa</p>	<p>Nedostaci</p> <p>Nedostatak inovacija i diferencijacije u razvoju turističkih proizvoda Nedostatak inovacija i diferencijacije u marketingu Godišnji marketing planovi nemaju dovoljno strateškog naboja Nedovoljni marketinški budžet Ograničene javno-privatne inicijative u sferi marketinga Nedovoljna orijentacija na tržište specijalnih interesa (okloturizam, ruralni turizam i sl.) Nedovoljan broj turističkih informacijskih centara Direktni marketing i Internet prodaja tek u začetku</p>
<p>Prilike</p> <p>Iskorištavanje nacionalne i županjske marketing strategije u cilju unapređenja vlastitog turističkog pozicioniranja Razvitak zajedničke otočke (Invarske) marketing strategije Diverzifikacija proizvoda / sustava doživljaja Unapređenje u prezentaciji proizvoda / sustava doživljaja Direktni marketing Pojačan interes za većim brojem kraćih putovanja Pojačan fokus na selektivne oblike turizma ("market niche products")</p>	<p>Opasnosti</p> <p>Imidž jeftine turističke destinacije Opadajuća konkurentska sposobnost Usporen gospodarski razvitak</p>

Slika 330 - SWOT analiza - marketing i promidžba

ORGANIZACIJA, UPRAVLJANJE I POTICANJE TURISTIČKOG RAZVITKA	
<p>Snage</p> <p>Postojanje TMP-a na razini županije Postojanje bazične institucionalne osnove za regulaciju i upravljanje turističkim razvojem na regionalnoj i lokalnoj razini Zadovoljavajuće znanje i razumijevanje procesa turističkog razvoja Izraženi interes lokalne samouprave prema turizmu Razvijen sustav poticaja malog i srednje poduzetništva Aktivna uloga turističkih zajednica u procesu razvoja turizma</p>	<p>Nedostaci</p> <p>Nedostatak dobro artikulirane vizije razvoja turizma Manjkava prostorno planska regulativa Nejasna pravila igre za novu turističku izgradnju Nedostatak općeg sustava upravljanja kvalitetom u turizmu Nedostatak javno-privatnih partnerstva Neodovoljna suradnja s drugim općinama na otoku Nerazvijeno financijsko tržište za tzv. "start-up" projekte Ograničena uključenost privatnog sektora u TZ</p>
<p>Prilike</p> <p>Artikulacija dugoročno održive vizije razvoja turizma u općini Uspostava jasnih prostorno planskih odrednica turističke izgradnje Usuglašavanje smjernica turističkog razvoja na razini otoka Javno-privatna partnerstva Lako dostupni modeli i iskustva u organizaciji, planiranju i vođenju projekata turističkog razvika</p>	<p>Opasnosti</p> <p>Relativno niska razina osjećaja prema javnom dobru i javnim interesima (konflikt javnog i privatnog interesa) Nemogućnost dogovora o razvojnim prioritetima (parcijalni interesi) Nedostatak razvojno poticajnih investicijskih projekata Nedovoljna kontrola nad razvojem destinacije</p>

Slika 331 - SWOT analiza - organizacija, upravljanje i poticanje turističkog razvika

Institut SWOT analizu zaključuje navođenjem ključnih strateških prednosti i nedostataka relevantnih za budući razvoj turizma, kako je prikazano u slijedećoj slici.

STRATESKE PREDNOSTI	STRATESKI NEDOSTACI
<ul style="list-style-type: none"> - Čisto i kristalno bistro plavo more - Brzo rastući turistički imidž otoka Hvara - Imidž starogradske polja - spomenika svjetske kulturne baštine - Imidž procesije "Za križem" - Bogatstvo kvalitetnog, nedovoljno valoriziranog prostora - Pitoreskna obalna mjesta i naselja u zaleđu - Diverzificirana struktura turistički iskoristivih resursa - Intenziviranje tradicionalne mediteranske poljoprivrede - Lokalne gastronomske i enološke delicije - Gostoljubivost lokalnog stanovništva (Dalmatinski duh) - Niski stupanj zagađenja 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak dugoročne razvojne vizije (upravljanje razvojem) - Nedostatak kvalitetnog hotelskog smještaja (usklađenog sa svjetskim standardima kvalitete) - Nedovoljno razvijena kapitalna infrastruktura - Nedostatak inovativnih (novih) turističkih proizvoda - Nedostatak obrazovanog kadra za turističko privređivanje - Siromašna izvansmještajna ponuda i nemogućnost uspostave cjelovitog lanca vrijednosti - Neadekvatna suradnja javnog i privatnog sektora - Nedostatak kvalitetnih projekata u funkciji pokretača razvoja u sferi turizma i ugostiteljstva - Nedostatak promišljene politike tržišne komercijalizacije - Prometna izoliranost - Starost lokalnog stanovništva

Slika 332 - SWOT analiza - ključne strateške prednosti i nedostaci

Prema Institutu, najvažniji indikator koji determinira gornju granicu prihvatnog kapaciteta destinacije je fizički prihvatni kapacitet raspoloživog kupališnog prostora. Jelsa bi bez ikakvih negativnih posljedica mogla povećavati broj korisnika obalnog prostora, a učinci saturacije počeli bi se javljati tek ukoliko bi se on povećao preko 18.000 osoba. U skladu s prethodno navedenim smještajnim kapacitetima i brojem stanovnika u 2015. godini (zajedno cca. 12.700 osoba), proizlazi da je smještajne kapacitete moguće povećati za cca. 5.300 postelja.

Institut moguće pravce razvoja turizma vidi u 4 scenarija. Smješta ih u jedinstveni koordinatni sustav, čije kvadrante određuju:

- razvoj znanja i tehnoloških rješenja, a što se ponajviše reflektira kroz nove oblike organizacije na razini institucija javnog sektora, privatnog sektora, civilnog društva, kao i međunarodnih odnosa,
- stupanj usuglašenosti oko bitnih razvojnih pitanja, stupanj međusobnog povjerenja, odnosno razina osobne uključenosti u bitne društvene tokove i/ili procese u nastupajućem razdoblju.

Ti scenariji dani su na slijedećoj slici.

Slika 333 - Ključne odrednice mogućih scenarija turističkog razvoja općine Jelsa

Rezultirajuća vizija iz dokumenta je:

- 'U 2020. godini općina Jelsa bit će cjelogodišnja turistička destinacija, privlačna pretežito turistima srednje i više kupovne snage.
- Cijeli prostor Općine bit će tržišno prepoznatljiv po sezonski prilagođenoj ponudi raznovrsnih aktivnosti, brojnim događanjima i svetkovinama, uglavnom odražavajući dalmatinski životni stil i svjetonazor.
- Dinamičan turistički razvitak Općine bit će rezultat kako dobro osmišljene valorizacije resursne osnove, tako i inovativnog marketinga i uspješne suradnje javnog i privatnog sektora putem dobro osmišljenog sustava destinacijskog upravljanja.'

Misija turističkog razvitka je:

- 'Vrhunskom uslugom, susretljivošću i razumijevanjem potreba naših gostiju, kontinuirano ćemo podizati konkurentnost općine Jelsa na turističkom tržištu, poboljšavati stupanj zadovoljstva boravkom te aktivno poticati ponovni dolazak.
- Vjerujemo da nam razumijevanje i dobro predviđanje potreba potencijalnih gostiju, visok stupanj zaštite prostora i cjelokupne resursne osnove, kao i poticanje novih poduzetničkih poduhvata na principima održivog razvitka omogućava stvaranje zaokruženog sustava vrijednosti kojim ćemo osigurati prosperitet svim radnim ljudima i žiteljima Općine.
- Inovativnost, suradnja i brzo prilagođavanje tržišnim trendovima, temelji su na kojima gradimo našu uspješnost.'

Strateški ciljevi koji proizlaze iz ovako definirane vizije i misije su:

Cilj 1: Stvaranje poticajnog socijalnog okruženja koje će podržavati turistički razvoj na cijelom prostoru općine Jelsa, sa slijedećim aktivnostima:

- Provođenje aktivne i kontinuirane edukacije lokalne populacije o pozitivnim učincima turizma, što valja poduzimati da bi se minimizirali njegovi negativni učinci, kao i što je njihova uloga u razvojnom procesu;
- Upoznavanje lokalnog stanovništva s vrijednostima, raznolikošću i razvojnim potencijalom postojeće resursne osnove općine Jelsa, kao i o važnosti dodatne (usmene) promidžbe ovog područja u svakodnevnom kontaktu s turistima;

- Stvaranje preduvjeta za ubrzano osposobljavanje malih i srednjih privatnih poduzetnika zainteresiranih za investiranje u turistički sektor o svim, s tim povezanim, rizicima i što činiti kako bi ih se učinkovito minimiziralo (mreža savjetodavnih usluga na razini Županije i/ili lokalne samouprave, izdavanje operativnog „how to“ poduzetničkog vodiča, uspostava suradnje s razvojnom agencijom SDŽ i sl.);
- Primjerena i kontinuirana briga za zaštitu okoliša i kulturnih dobara na cijelom projektnom području;
- Povećanje kvalitativne razine usluživanja i razine osposobljenosti turističkih djelatnika radi osiguranja trajno kvalitetne usluge;
- Povećanje menadžerskih znanja i vještina kako na razini pojedinačnih poduzetničkih poduhvata, tako i na razini upravljanja općinom Jelsa kao turističkom destinacijom;
- Definiranje jedinstvene, turistički orijentirane kulturne politike koja bi obuhvatila cijelo projektno područje s posebnim naglaskom na tradicionalne vrijednosti, navike i lokalni stil života.

Cilj 2: Uspostava turističke infra i supra strukture koja će moći udovoljiti zahtjevima potražnje inducirane tržišnom komercijalizacijom novih turističkih doživljaja projektnog područja, sa slijedećim aktivnostima:

- Poboljšanje kvalitete ponude i raznovrsnosti hotelske smještajne ponude, manje kroz podizanje kategorijalnog razreda, a više kroz obogaćivanje ponude postojećih objekata (osobito kvalitetnim wellness i sportskorekreativnim sadržajima),
- Diverzifikacija današnje (stereotipne) smještajne ponude u vlasništvu lokalnih žitelja ne samo otvaranjem malih obiteljskih hotela, već i prerastanjem većeg broja bezličnih apartmanskih jedinica u znatno uljuđenije „bed and breakfast“ pansione, odnosno tematizirane smještajne objekte (ronjenje, cikloturizam, etno-eko smještaj i sl.), sve u skladu s različitim turističkim iskustvima koje ovo područje namjerava ponuditi;
- Na mjestima nekadašnjih socijalističkih „odmarališta“, kao i određenom broju infrastrukturno već opremljenih/lako dostupnih „greenfield“ lokacija, razviti nekoliko „udarnih“ turističkih projekata u funkciji kako podizanja današnje niske razine konkurentske tenzije na razini hotelskog smještaja, tako i stvaranju preduvjeta za produljenje sezone, sve u kontekstu pokretanja procesa prijeko potrebnog tržišnog repositioniranja destinacije;
- Unapređenje raznolikosti i raznovrsnosti ponude u objektima hrane i pića - kao i u slučaju prethodno navedenog smještajnog sektora, objekti hrane i pića morali bi se međusobno diversificirati ponudom, izgledom, ambijentom, kvalitetom usluživanja i cjenovno. Istodobno, neovisno o veličini i/ili vrsti objekta, svi bi trebali odražavati autohtone ambijentalne značajke prostora, kao i posebnost dalmatinske kulinarske tradicije i životnog stila;
- Proširenje ponude u sferi maloprodaje – paralelno s razvojem novih turističkih proizvoda namijenjenim specifičnim tržišnim nišama, potrebno je povećati broj današnji maloprodajnih objekata, osobito onih koje nude proizvode lokalne „kulture života“, kao i trgovina specijaliziranih za pojedine tržišne niše (ronilačka oprema, bicikli i dijelovi, trekking, nautička oprema i sl.).

Cilj 3: Diversifikacija turističkih proizvoda/atrakcija, sa slijedećim aktivnostima:

- Kreirati sve veći broj novih, inovativnih turističkih doživljaja i/ili iskustava proizašlih ponajviše na uspješnoj valorizaciji i tržišnoj komercijalizaciji još uvijek nedovoljno aktivirane resursne osnove;
- Paralelno s unapređenjem ponude i raspoloživošću wellness sadržaja u hotelskoj ponudi, tržišno komercijalizirati cijeli niz proizvoda namijenjenih wellness tržištu, kao i tržištu „samonagrađivanja“;
- Međusobnim partnerstvom, povezivanjem i kreativnim kombiniranjem različitih proizvoda individualnih ponuđača (smještaj i prehrana, aktivnosti, shopping, izleti, kulturni programi), inicirati razvoj cijelog spektra različitih, izrazito dojmljivih turističkih doživljaja (integrirani turistički proizvodi).
- Kontinuirano raditi na ideji uspostavljanja i kontinuiranog unapređenja tzv. integralnog turističkog lanca vrijednosti na cijelom prostoru općine Jelsa;

Cilj 4: Uspostava (međunarodne) tržišne prepoznatljivosti i poželjnosti, sa slijedećim aktivnostima:

- Pažljivo osmišljenom tržišnom komercijalizacijom ključnih turističkih doživljaja i proizvoda, inicirati prijeko potrebno tržišno (re)positioniranje općine Jelsa u cilju stvaranja međunarodno prepoznatljivog, tržišno održivog, konkurentskog imidža;
- Stvaranje kreativnog partnerstva i podjelu uloga između turističke zajednice i poduzetničkog sektora u kreiranju i provođenju strategije učinkovitog tržišnog predstavljanja integralnog destinacijskog proizvoda.

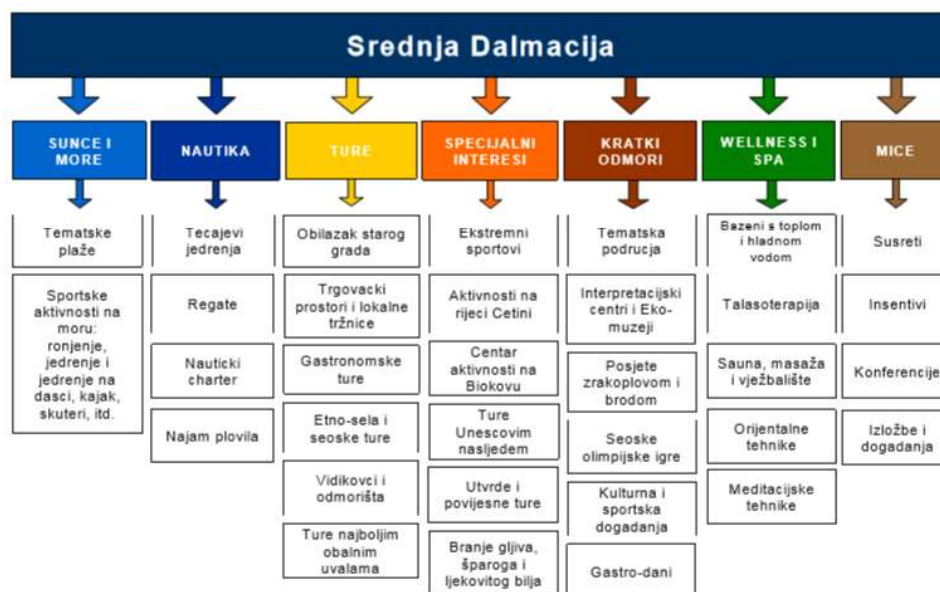
- Smanjenje ovisnosti o malom broju („nama naklonjenih“) geografskih tržišta i/ili touroperatora;
- Uspostava djelotvornog i koordiniranog pristupa marketingu i koordiniranim naporima u prodaji, kroz povećanu orijentaciju na specijalizirane turističke sajmove, ciljane tržišne niše i suvremene distribucijske kanale (Internet, direktni marketing, e-marketing).

U akcijskom smislu Institut predlaže formiranje klastera:

- Jelsa-Vrboška (uključuje Svirče, Vrisnik i Pitve, te otok Zečevo)
- Ivan Dolac-Zavala-Gromin Dolac (uključuje otok Šćedro)
- Humac-Poljica-Zastražišće-Gdinj

Za klaster Jelsa-Vrboška preporučuje se izgradnja novih hotelskih i sličnih smještajnih kapaciteta (tri do četiri nova objekta). Klaster Ivan Dolac-Zavala-Gromin Dolac trebao bi i dalje ostati područje namijenjeno ponajviše glavnom ljetnom „sunce i more“ obiteljskom odmoru u objektima apartmanskog tipa, uz izgradnju jednog manjeg hotela (do 30 smještajnih jedinica), radi izvansmještajnih usluga (piće i hrana). Gromin Dolac treba pozicionirati i komercijalizirati kao zaokruženi i cjeloviti etno-eko proizvod po uzoru na naselje Humac. Klaster Humac-Poljica-Zastražišće-Gdinj ne bi trebao imati novu izgradnju, već konzervatorski praćena preuređenja u smjeru etno-eko koncepta. Taj klaster ima problem divlje gradnje, za koje Institut predlaže legalizaciju.

Institut u svom dokumentu citira i Turistički master plan SDŽ, koji predlaže za županiju slijedeće proizvode.

Slika 334 - Turistički proizvodi Srednje Dalmacije na koje valja igrati

Za otok Hvar posebno izvlači slijedeće proizvode-

Proizvodi	Otok Hvar
Sunce i more	■ ■ ■
Nautički turizam	■ ■ ■
Ture	■ ■ ■
Specijalni interesi	■ ■ ■
Kratki odmori	■ ■
Wellness i spa	■ ■ ■
MICE* (poslovni turiz.)	■ ■

Slika 335 - Turistički proizvodi Srednje Dalmacije na koje valja igrati – otok Hvar

Dokument završava projektnim prijedlozima, koji se ovdje rekapituliraju. Prva grupa projekata odnosi se na klaster Jelsa-Vrboska.

Projekt br. 1	Novi hotel na lokaciji današnjeg hotela Jadran
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke suprastrukture</i>
Lokacija projekta	Jelsa, mjesto današnjeg hotela Jadran
Opis projekta	Cilj projekta je rušenje svih postojećih sadržaja na lokaciji današnjeg hotela Jadran te izgradnja novog suvremenog tematiziranog hotelskog objekta, veličine od oko 120 smještajnih jedinica. Hotel bi trebao zadovoljavati međunarodne standarde kvalitete na razini od 4* te bi, po mogućnosti, trebao biti vođen od strane iskusnog menadžment tima s međunarodnim iskustvom. S obzirom da bi bio namijenjen ponajviše osobama „u najboljim godinama“, odnosno osobama kojima kupanje i morske aktivnosti nisu u prvom planu, hotel bi trebao raspolagati ne samo vrhunskim spa-wellness sadržajima, već i nuditi različite gastronomske programe primjerene osobama koje paze na svoje zdravlje.
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji sa stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Etabilirana konzultantska kuća • Privatni investitori
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje diversificiranog sustava turističkih doživljaja • Mogućnosti novog zapošljavanja i unapređenje životnog standarda lokalnog stanovništva • Povećanje turističke atraktivnosti općine Jelsa
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Provedba natječajnog postupka • Izbor najprimjerenijeg investicijskog prijedloga • Početak izgradnje
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe – 2 mjeseca od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 1 mjesec od usvajanja koncepta najbolje uporabe • Priprema projektne dokumentacije – 6 mjeseci nakon usvajanja prethodne studije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca nakon izrade projektne dokumentacije • Odabir najboljih investicijskih ponuda – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 2 godine od izbora najboljeg ponuđača
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe i procjena održivosti – 25 - 30.000 EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 200.000 EUR • Priprema i provedba natječaja – 10.000 EUR • Realizacija projekta – 10,0 - 12,0 milijuna EUR

Tablica 41 - Projekt 1 iz strategije IZT - klaster Jelsa-Vrboska

Projekt br. 2	Renoviranje i repozicioniranje TN Adriatic
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke suprastrukture</i>
Lokacija projekta	Vrboska, mjesto današnjeg TN Adriatic
Opis projekta	U TN Adriatic u Vrboskoj, od pretvorbe od danas, uložena su minimalna sredstva, uslijed čega je danas riječ o izrazito umornim objektima koji uvelike degradiraju ne samo izuzetnu mikrolokaciju na kojoj se nalaze, već i znatno otežavaju tržišno repozicioniranje Vrboske kao privlačnog i ugodnog mjesta za odmor. U želji da se postojeće stanje bitno unaprijedi, što je moguće prije valja krenuti u temeljit proces renoviranja postojećeg TN Adriatic kako bi se stvorili preduvjeti za dugoročno popravljavanje imidža Vrboske te s tim povezano privlačenje gostiju više platežne moći. Po svojem preuređenju i/ili rekonstrukciji, TN Adriatic bi trebalo zadovoljavati međunarodne standarde kvalitete na razini od 4* te bi, uz novi hotelski objekt na Rtu Glavica, trebalo predstavljati okosnicu buduće smještajne ponude Vrboske.
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji s dionicima turističkog razvoja Vrboske, stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Naselje Vrboska • Etabilirana konzultantska kuća • Postojeći ili novi vlasnik TN Adriatic
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje preduvjeta za produljenje sezone • Tržišno repozicioniranje Vrboske • Povećanje turističke atraktivnosti Vrboske i općine Jelsa
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Provedba natječajnog postupka • Izbor izvođača radova • Početak izgradnje
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe – 2 mjeseca od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 1 mjesec od usvajanja koncepta najbolje uporabe • Projektna dokumentacija – 6 mjeseci od usvajanja prethodne studije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca od pripremljene projektne dokumentacije • Odabir izvođača radova – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 1,5 godina od izbora najboljeg ponuđača
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe i procjena održivosti – 25 - 30.000 EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 250.000 EUR • Priprema i provedba natječaja – 10.000 EUR • Realizacija projekta – 19,0 - 20,0 milijuna EUR

Tablica 42 - Projekt 2 iz strategije IZT - klaster Jelsa-Vrboska

Projekt br. 3	Novi hotel na lokaciji Zenčišće
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke infrastrukture</i>
Lokacija projekta	Jelsa, mjesto nekadašnjeg dječjeg odmarališta poviše uvale Zenčišće
Opis projekta	Cilj projekta je izgradnja novog suvremenog hotela namijenjenog ponajviše obiteljima s djecom (tzv. Kinderhotel koncept). Hotel bi trebao raspolagati s oko 180 smještajnih jedinica te zadovoljavati međunarodne standarde na razini od 4*. Osim prostranih i suvremeno opremljenih soba, novi bi hotel trebao raspolagati i primjerenim spa-wellness centrom, odnosno sadržajima namijenima ponajviše djeci. Važan razlikovni element ovog hotelskog objekta, a uslijed činjenice da je to danas jedan od izraženijih kvalitativnih nedostataka u ponudi Općine, trebala bi predstavljati i mogućnost za bavljenje/practiciranje različitih športsko-rekreativnih aktivnosti na moru (škole ronjenja, jedrenja, surfanje i sl.)
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji sa stručnim konzultantima i investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Etablirana konzultantska kuća • Privatni investitori
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje diverzificiranog sustava turističkih doživljaja • Mogućnosti novog zapošljavanja i unapređenje životnog standarda lokalnog stanovništva • Povećanje turističke atraktivnosti općine Jelsa
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Provedba natječajnog postupka • Izbor najprimjerenijeg investicijskog prijedloga • Početak izgradnje
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe – 2 mjeseca od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 1 mjesec od usvajanja koncepta najbolje uporabe • Priprema projektne dokumentacije – 6 mjeseci nakon usvajanja prethodne studije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca nakon izrade projektne dokumentacije • Odabir najboljeg ponuđača – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 2 godine od izbora najboljeg ponuđača
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe i procjena održivosti – 25 - 30.000 EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 275.000 EUR • Priprema i provedba natječaja – 10.000 EUR • Realizacija projekta – 15,0 - 18,0 milijuna EUR

Tablica 43 - Projekt 3 iz strategije IZT - klaster Jelsa-Vrboska

Projekt br. 4	Novi hotel na lokaciji Mina - Grebišće
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke infrastrukture</i>
Lokacija projekta	Jelsa, mjesto današnjih kampova Mina i/ili Grebišće
Opis projekta	Cilj projekta je izgradnja novog suvremenog hotelskog objekta, veličine od oko 250 smještajnih jedinica. Hotel bi trebao zadovoljavati međunarodne standarde kvalitete na razini od 4* te bi, po mogućnosti, trebao biti u afilijaciji jednog od međunarodno (regionalno) prepoznatljivih hotelskih brendova. Osim prostranih i suvremeno opremljenih smještajnih jedinica, novi bi hotel trebao raspolagati i primjerenim kongresnim prostorom za srednje velike skupove, luksuznim i prostranim spa-wellness i fitness sadržajima, odnosno primjerenom ponudom različitih rekreativnih sadržaja (tenis).
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji sa stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Etabilirana konzultantska kuća • Privatni investitori
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje diversificiranog sustava turističkih doživljaja • Mogućnosti novog zapošljavanja i unapređenje životnog standarda lokalnog stanovništva • Povećanje turističke atraktivnosti općine Jelsa
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Provedba natječajnog postupka • Izbor najprimjerenijeg investicijskog prijedloga • Početak izgradnje
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe – 2 mjeseca od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 1 mjesec od usvajanja koncepta najbolje uporabe • Priprema projektne dokumentacije – 6 mjeseci nakon usvajanja prethodne studije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca nakon izrade projektne dokumentacije • Odabir najboljih investicijskih ponuda – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 2 godine od izbora najboljeg ponuđača
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe i procjena održivosti – 25 - 30.000 EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 300.000 EUR • Priprema i provedba natječaja – 10.000 EUR • Realizacija projekta – 22,0 - 25,0 milijuna EUR

Tablica 44 - Projekt 4 iz strategije IZT - klaster Jelsa-Vrboška

Projekt br. 5	Novi hotel na lokaciji Soline
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke infrastrukture</i>
Lokacija projekta	Vrboska, mjesto između današnjeg TN Adriatic i mjesta Vrboska
Opis projekta	Cilj projekta je izgradnja novog suvremenog hotelskog objekta, veličine od oko 200 smještajnih jedinica. Ovaj bi hotel bi trebao zadovoljavati međunarodne standarde kvalitete na razini od 4* te bi, po mogućnosti, trebao biti u afilijaciji jednog od međunarodno (regionalno) prepoznatljivih hotelskih brendova. Osim prostranih i suvremeno opremljenih smještajnih jedinica, novi bi hotel trebao raspolagati i primjerenim kongresnim prostorom za srednje velike skupove, luksuznim i prostranim spa-wellness i fitness sadržajima, odnosno primjerenom ponudom različitih rekreativnih sadržaja (tenis, sportovi na vodi).
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji s dionicima turističkog razvoja Vrboske, stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Dionici turističkog razvoja Vrboske • Etabilirana konzultantska kuća • Privatni investitori
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje diversificiranog sustava turističkih doživljaja • Mogućnosti novog zapošljavanja i unapređenje životnog standarda lokalnog stanovništva • Povećanje turističke atraktivnosti općine Jelsa
Aksijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Provedba natječajnog postupka • Izbor najprimjerenijeg investicijskog prijedloga • Početak izgradnje
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe – 2 mjeseca od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 1 mjesec od usvajanja koncepta najbolje uporabe • Priprema projektne dokumentacije – 6 mjeseci nakon usvajanja prethodne studije • Priprema i provedba natječaja – 2 mjeseca nakon izrade projektne dokumentacije • Odabir najboljeg ponuđača – 1 mjesec nakon provedbe natječaja • Realizacija projekta – 2 godine od izbora najboljeg ponuđača
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept najbolje uporabe i procjena održivosti – 25 - 30.000 EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 300.000 EUR • Priprema i provedba natječaja – 10.000 EUR • Realizacija projekta – 16,0 – 18,0 milijuna EUR

Tablica 45 - Projekt 5 iz strategije IZT - klaster Jelsa-Vrboska

Projekt br. 6	Tradicijski, obiteljski vođeni, minihoteli (Vrisnik, Pitve, Svirče)
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke infrastrukture</i>
Lokacija projekta	Vrisnik, Pitve, Svirče
Opis projekta	Velik dio općine Jelsa odnosi se na ruralni prostor centralne (hvarske) visoravni s nekoliko očuvanih, slikovitih i od turista još neotkrivenih naselja. Projekt uspostave nekoliko malih, obiteljski vođenih smještajnih objekata tradicijskog arhitektonskog izričaja u mjestima kao što su Vrisnik, Pitve i Svirče, bitno bi pridonio postupnom otvaranju cijelog prostora centralne (hvarske) visoravni turističkom boravku te bi značajno rasteretio koncentraciju turista u priobalnom prostoru. Nadalje, uz bijeg od stresne svakodnevnice gradskog života i mogućnost aktivnog odmora (bicikli, jahanje, pješačke ture i sl.), turistima bi se ponudila mogućnost boravka u visoko vrijednom i autohtonom prirodnom ambijentu tradicijske arhitekture, uživanje u lokalnim, ekološki proizvedenim poljoprivrednim proizvodima, odnosno sudjelovanje u tradicionalnim vjerskim i svjetovnim događanjima lokalnog stanovništva.
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji s dionicima turističkog razvoja Vrisnika, Pitvi i Svirča, stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Dionici turističkog razvoja Vrisnika, Pitvi, Svirča • Etabilirana konzultantska kuća • Privatni investitori
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje diversificiranog sustava turističkih doživljaja • Mogućnosti novog zapošljavanja i unapređenje životnog standarda lokalnog stanovništva • Povećanje turističke atraktivnosti općine Jelsa
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih stambeno-gospodarskih objekata • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Početak izgradnje
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih stambeno-gospodarskih objekata – 1 mjesec od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 2 mjeseca od identifikacije pogodnih objekata • Priprema projektne dokumentacije – 2 mjeseca nakon usvajanja prethodne studije • Realizacija projekta – 1 godina od pribavljanja dokumentacije
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih objekata i provjera tržišne i financijske održivosti – 25 - 30.000 EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 15.000 EUR po objektu • Realizacija projekta – 0,8 - 1,0 milijuna EUR po objektu

Tablica 46 - Projekt 6 iz strategije IZT - klaster Jelsa-Vrboska

Slijede projekti klastera Ivan Dolac-Zavala-Gromin Dolac.

Projekt br. 1	Tradicijski, obiteljski vođeni, minihoteli (Zavala, Ivan Dolac)
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke infrastrukture</i>
Lokacija projekta	Zavala, Ivan Dolac
Opis projekta	Slično kao i u slučaju Vrisnika, Svirča i Pitvi (klaster Jelsa-Vrboska), projekt uspostave nekoliko malih, tematiziranih hotelskih objekata tradicijskog graditeljskog izričaja u starim jezgrama naselja Zavala i Ivan Dolac, bitno bi promijenio današnji (jednodimenzionalni) turistički imidž ovog dijela općine Jelsa te omogućio dolazak i sadržajni boravak turistima koji su manje zainteresirani za provođenje klasičnog „sunce i more“ odmora, a više za upoznavanje lokalne tradicije, lokalnih običaja, odnosno lokalne kulturne baštine i prirodnih ljepota. Uz to, ovakav tip smještajne ponude bio bi idealno mjesto i za sve brojnije kategorije tzv. turista specijalnih interesa, osobito one sklone aktivnom odmoru, istraživanju nepoznatog i upoznavanju lokalnih običaja.
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji s dionicima turističkog razvoja Ivan Dolca i Zavale, stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Dionici turističkog razvoja Ivan Dolca i Zavale • Etabilirana konzultantska kuća • Privatni investitori
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje diversificiranog sustava turističkih doživljaja • Mogućnosti novog zapošljavanja i unapređenje životnog standarda lokalnog stanovništva • Povećanje turističke atraktivnosti općine Jelsa
Aksijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih stambeno-gospodarskih objekata • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Početak izgradnje
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih stambeno-gospodarskih objekata – 1 mjesec od odluke o pokretanju projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 2 mjeseca od identifikacije pogodnih objekata • Priprema projektne dokumentacije – 2 mjeseca nakon usvajanja prethodne studije • Realizacija projekta – 1 godina od pribavljanja dokumentacije
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih objekata i provjera tržišne i financijske održivosti – 25 - 30.000 EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 15.000 EUR po objektu • Realizacija projekta – 0,8 - 1,0 milijuna EUR po objektu

Tablica 47 - Projekt 1 iz strategije IZT - klaster Ivan Dolac-Zavala-Gromin Dolac

Projekt br. 2	Etno-eko selo Gromin Dolac
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke infrastrukture</i>
Lokacija projekta	Gromin Dolac
Opis projekta	Naselje Gromin Dolac tipičan je primjer naselja očuvane tradicijske arhitekture otoka Hvara. S obzirom da je riječ o još uvijek potpuno neiskorištenom razvojnom potencijalu, odnosno o naselju koje, sukladno odrednicama „Programa obnove raseljenih i zapuštenih sela SDŽ“ ima mogućnost prerasti u prepoznatljivi i jedinstveni turistički proizvod otoka Hvara, SDŽ i RH, projekt se odnosi na obnovu i „turistifikaciju“ kritične mase stambeno-gospodarskih objekata na području Gromin Dolca, čime bi se osigurala ne samo trajna zaštita cijelog naselja od postupnog propadanja, već bi se i stvorili preduvjeti za gospodarski napredak pojedinih vlasnika nekretnina u njemu. Riječ je o identifikaciji, revitalizaciji (u skladu s preporukama konzervatorske službe) te selektivnom uključivanju u turističko privređivanje oko 20-ak domaćinstava i/ili tradicijskih kuća koja imaju adekvatne fizičke, prostorne i ambijentalne preduvjete za prihvrat stacionarnih gostiju, ali i za ponudu različitih usluga izletnicima.
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji s dionicima turističkog razvoja Gromin Dolca, stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Dionici turističkog razvoja Gromin Dolca • Etabilirana konzultantska kuća i konzervatori SDŽ • Privatni investitori
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje diversificiranog sustava turističkih doživljaja • Mogućnost samozapošljavanja, gospodarsko aktiviranje još uvijek „mrtvog“ kapitala, unapređenje blagostanja lokalnog stanovništva • Povećanje turističke atraktivnosti općine Jelsa
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih stambeno-gospodarskih objekata • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Početak revitalizacije identificiranih objekata
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti ulaganja u karakteristične oblike turističke ponude – 2 mjeseca od identifikacije pogodnih objekata • Rješavanje imovinsko-vlasničkih odnosa i priprema potrebne projektne dokumentacije – 6 mjeseci nakon usvajanja prethodne studije • Realizacija projekta – 1 godina od pribavljanja potrebne dokumentacije
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • provjera tržišne i financijske održivosti – 25 - 30.000 EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 5.000 EUR po objektu • Realizacija projekta – 50,0 - 100,0 tisuća EUR po objektu

Tablica 48 - Projekt 2 iz strategije IZT - klaster Ivan Dolac-Zavala-Gromin Dolac

Slijede projekti klastera Humac-Poljica-Zastražišće-Gdinj.

Projekt br. 1	Tradicijski, obiteljski vođeni, pansioni i minihoteli (Poljica, Zastrazišće, Gdinj)
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke infrastrukture</i>
Lokacija projekta	Poljica, Zastrazišće, Gdinj
Opis projekta	Projekt uspostave nekoliko malih, tematiziranih smještajnih objekata u mjestima kao što su Poljica, Zastrazišće i Gdinj, kao što je to slučaj i sa naseljima Vrisnik, Svirče i Pitve, bitno bi pridonio postupnom otvaranju cijelog prostora centralne (hvarske) visoravni turističkom boravku te bi značajno rasteretio koncentraciju turista u priobalnom prostoru. Nadalje, uz bijeg od stresne svakodnevnice gradskog života, turistima koji su manje zainteresirani za provođenje klasičnog „sunce i more“ odmora, omogućilo bi se upoznavanje s lokalnom tradicijom, lokalnim običajima, odnosno lokalnom kulturnom baštinom i prirodnim ljepotama. Uz to, ovakav tip smještajne ponude bio bi idealno mjesto i za sve brojnije kategorije tzv. turista specijalnih interesa, osobito one sklone aktivnom odmoru te istraživanju.
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji s dionicima turističkog razvoja Poljica, Zastrazišće i Gdinja, stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Dionici turističkog razvoja Poljica, Zastrazišća i Gdinja • Etabilirana konzultantska kuća • Privatni investitori
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje diversificiranog sustava turističkih doživljaja • Mogućnosti novog zapošljavanja i unapređenje životnog standarda lokalnog stanovništva • Povećanje turističke atraktivnosti općine Jelsa
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih objekata • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Početak izgradnje
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih objekata – 1 mjesec od pokretanja projekta • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti – 2 mjeseca od identifikacije pogodnih objekata • Projektna dokumentacija – 2 mjeseca od usvajanja prethodne studije • Realizacija projekta – 1 godina od pribavljanja dokumentacije
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih objekata i provjera tržišne i financijske održivosti – 25 - 30.000 EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 15.000 EUR po objektu • Realizacija projekta – 0,8 - 1,0 milijuna EUR po objektu

Tablica 49 - Projekt 1 iz strategije IZT - klaster Humac-Poljica-Zastrazišće-Gdinj

Projekt br. 2	Etno-eko selo Humac
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke infrastrukture</i>
Lokacija projekta	Humac
Opis projekta	Naselje Humac tipičan je primjer nekadašnjeg privremenog pastirskog obitavališta i predstavlja izuzetno svjedočanstvo nekadašnje kulture života i rada otoka Hvara. S obzirom da je riječ o još uvijek potpuno neiskorištenom razvojnom potencijalu, odnosno o naselju koje, sukladno odrednicama „Programa obnove raseljenih i zapuštenih sela SDŽ“ ima mogućnost prerasti u prepoznatljivi i jedinstveni turistički proizvod otoka Hvara, SDŽ i RH, projekt se odnosi na obnovu i turistifikaciju kritične mase stambeno-gospodarskih objekata na području Humca, čime bi se osigurala ne samo trajna zaštita cijelog naselja od postupnog propadanja, već bi se i stvorili preduvjeti za gospodarski napredak pojedinih vlasnika nekretnina u njemu. Riječ je o identifikaciji, revitalizaciji (u skladu s preporukama konzervatorske službe) te selektivnom uključivanju u turističko privređivanje 30-ak domaćinstava i/ili tradicijskih kuća koja imaju adekvatne fizičke, prostorne i ambijentalne preduvjete za prihvata stacionarnih gostiju, ali i za ponudu različitih usluga izletnicima.
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji s udrugom „Humac“, stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Udruga Humac • Etabilirana konzultantska kuća i konzervatori SDŽ • Privatni investitori
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje diversificiranog sustava turističkih doživljaja • Mogućnost samozapošljavanja, gospodarsko aktiviranje još uvijek „mrtvog“ kapitala, unapređenje blagostanja lokalnog stanovništva • Povećanje turističke atraktivnosti općine Jelsa
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih stambeno-gospodarskih objekata • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Početak revitalizacije identificiranih objekata
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti ulaganja u karakteristične oblike turističke ponude – 2 mjeseca od identifikacije pogodnih objekata • Rješavanje imovinsko-vlasničkih odnosa i priprema potrebne projektne dokumentacije – 6 mjeseci nakon usvajanja prethodne studije • Realizacija projekta – 1 godina od pribavljanja potrebne dokumentacije
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • provjera tržišne i financijske održivosti – 25 - 30.000 EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 5.000 EUR po objektu • Realizacija projekta – 50,0 - 100,0 tisuća EUR po objektu

Tablica 50 - Projekt 2 iz strategije IZT - klaster Humac-Poljica-Zastražiče-Gdinj

Projekt br. 3	Ruralne kuće za odmor (centralna hvarska visoravan)
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke suprastrukture</i>
Lokacija projekta	Sva slikovita mjesta Općine Jelsa duž centralne hvarske visoravni
Opis projekta	<p>Velik dio prostora općine Jelsa predstavlja očuvani, a još uvijek nedovoljno turistički valorizirani ruralni prostor. Dobro osmišljeni razvoj ovog dijela općine može bitno doprinijeti diversifikaciji, a time i kvaliteti integralnog turističkog doživljaja/iskustva cijelog razmatranog područja. Isto tako, aktivniji pristup turističkom razvoju ruralnog dijela općine trebao bi rezultirati njegovom postupnom ekonomskom i demografskom revitalizacijom.</p> <p>Projekt razvoja ruralnog turizma na području klastera Humac-Poljica-Zastražišće-Gdinj odnosi se na uspostavu kritične mase (20-ak) relativno očuvanih tradicijskih ruralnih kuća za odmor, odnosno ruralnih „bed & breakfast“ objekata na širem području centralne hvarske visoravni. Osim pružanja usluga smještaja i prehrane, gosti ruralnih kuća za odmor i/ili ruralnih „bed & breakfast“ objekata, imali bi sve mogućnosti za aktivan (obiteljski) odmor u prirodnom, ekološki očuvanom okruženju, ali i mogućnost sudjelovanja u sezonskim poljoprivrednim radovima i drugim svakodnevnim seoskim aktivnostima.</p>
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji sa stručnim konzultantima i privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Dionici turističkog razvoja pojedinih mjesta općine Jelsa • Etabilirana konzultantska kuća i konzervatori SDŽ • Privatni investitori
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje diversificiranog sustava turističkih doživljaja • Mogućnost samozapošljavanja, gospodarsko aktiviranje još uvijek „mrtvog“ kapitala, unapređenje blagostanja lokalnog stanovništva • Povećanje turističke atraktivnosti općine Jelsa
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikacija pogodnih stambeno-gospodarskih objekata • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti • Priprema projektne dokumentacije • Početak revitalizacije identificiranih objekata
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Provjera tržišne održivosti i procjena financijske isplativosti ulaganja u karakteristične oblike turističke ponude – 2 mjeseca od identifikacije pogodnih objekata • Rješavanje imovinsko-vlasničkih odnosa i priprema potrebne projektne dokumentacije – 6 mjeseci nakon usvajanja prethodne studije • Realizacija projekta – 1 godina od pribavljanja potrebne dokumentacije
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Provjera tržišne i financijske održivosti – 25 - 30.000 EUR • Izrada potrebne projektne dokumentacije – 5.000 EUR po objektu • Realizacija projekta – 50,0 - 150,0 tisuća EUR po objektu

Tablica 51 - Projekt 3 iz strategije IZT - klaster Humac-Poljica-Zastražišće-Gdinj

Projekt br. 4	Centar za aktivni odmor (Vela Stiniva)
Vrsta projekta	<i>Unapređenje turističke suprastrukture</i>
Lokacija projekta	Vela Stiniva
Opis projekta	Lokacija, geomorfološke značajke, raspoloživost prostora, kao i poželjno buduće tematiziranje cijelog klastera Humac-Poljica-Zastražišće-Gdinj kao mjesto idealnog odmora za osobe koje nisu preveliki poklonici klasičnog „sunce i more“ turizma, čine uvalu Vela Siniva izuzetnom mikrolokacijom za razvoj svojevrsnog Centra za aktivni odmor. Riječ je o potpuno zaokruženom turističkom doživljaju koji bi se mogao komercijalizirati kroz paketiranje različitih, međusobno komplementarnih proizvoda namijenjenih jasno definiranim ciljnim skupinama. Tipični bi proizvod, pritom, uz standardnu uslugu smještaja i prehrane u manjim, tematiziranim, obiteljski vođenim smještajnim objektima, obvezno sadržavao i organiziranu, od stručnjaka vođenu ponudu različitih, sve popularnijih sportsko-rekreativnih aktivnosti, namijenjenih kako početnicima, tako i zahtjevnijim polaznicima (škola ronjenja, škola slobodnog penjanja, škola jedrenja, škola jahanja, škola surfanja na dasci, škola orijentacionog trčanja i sl.). Nadalje, proizvod bi mogao sadržajno povezivati više individualnih poduzetnika i/ili postojećih vlasnika građevnih objekata u uvali, a što bi pojednostavnilo i olakšalo tržišnu komunikaciju i povećalo današnje individualne gospodarske učinke. Konačno, paralelno s rastom potražnje i produljenjem sezone u V. Stinivi, stvorili bi se bitni materijalne preduvjeti i za postupno popravljjanje današnjih, relativno loših, vizualnih značajni većine građevnih objekata.
Provedbeni model	Općina Jelsa u suradnji s privatnim investitorima.
Uključeni dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Jelsa • Dionici turističkog razvoja Vele Stinive • Privatni investitori
Očekivani rezultati	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj novih proizvoda • Stvaranje diversificiranog sustava turističkih doživljaja • Mogućnost samozapošljavanja, gospodarsko aktiviranje „mrtvog“ kapitala, unapređenje blagostanja lokalnog stanovništva • Povećanje turističke atraktivnosti općine Jelsa
Akcijski plan	<ul style="list-style-type: none"> • Osnivanje Centra • Interesno povezivanje postojećih vlasnika individualnih smještajnih objekata • Strategija komercijalizacije (komunikacije s tržištem)
Vremenski raspored	<ul style="list-style-type: none"> • Osnivanje Centra i interesno povezivanje dionika – 3 mjeseca od usvajanja ovog dokumenta • Realizacija projekta – 1 godina od usvajanja ovog dokumenta
Potrebna sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Osnivanje Centra – 5.000 EUR • Strategija komercijalizacije – 20 – 25.000 EUR

Tablica 52 - Projekt 4 iz strategije IZT - klaster Humac-Poljica-Zastražišće-Gdinj

Rezultati primjene ovakve strategije dani su u projekcijama poboljšanja osnovnih pokazatelja za 2020. godinu. Oni su za klaster Jelsa-Vrboska kako slijedi:

- Dolasci turista u Jelsu 2020 – 90.354
- Noćenja turista u Jelsi 2020 - 587.299
- Dolasci turista u Vrbosku 2020 – 50.340
- Noćenja turista u Vrboskoj 2020 - 251.699
- Broj objekata – 430 (5 hotela, 3 turistička naselja, jedan kamp i jedna luka nautičkog turizma, 400 privatne sobe i apartmani, 20 minihoteli i B&B pansioni)
- Broj smještajnih jedinica – 3.264 (1.005 u hotelima, 525 u turističkim naseljima, 150 u kampovima i 84 u luci nautičkog turizma, 1.200 privatne sobe i apartmani, 300 minihoteli i B&B pansioni)
- Broj postelja – 6.914 (1.998 u hotelima, 1.230 u turističkim naseljima, 350 u kampovima i 336 u luci nautičkog turizma, 2.400 privatne sobe i apartmani, 600 minihoteli i B&B pansioni)
- Dani pune zauzetosti – 114 (183 za hotele, 73 za turistička naselja, 26 za kampove, 183 za luku nautičkog turizma, 73 za privatne sobe i apartmane, 146 za minihotele i B&B pansioni)

Oni su za klaster Ivan Dolac-Zavala-Gromin Dolac kako slijedi:

- Dolasci turista u Ivan Dolac 2020 – 9.847
- Noćenja turista u Ivan Docu 2020 - 98.468
- Dolasci turista u Zavalu 2020 – 10.071
- Noćenja turista u Zavali 2020 - 80.565
- Broj objekata – 215 (200 privatne sobe i apartmani, 10 tradicijske kuće za najam, 5 minihoteli i B&B pansioni)
- Broj smještajnih jedinica – 775 (700 privatne sobe i apartmani, 20 tradicijske kuće za najam, 75 minihoteli i B&B pansioni)
- Broj postelja – 1,590 (1.400 privatne sobe i apartmani, 40 tradicijske kuće za najam, 150 minihoteli i B&B pansioni)
- Dani pune zauzetosti – 114 (83 za privatne sobe i apartmane, 110 tradicijske kuće za najam, 146 za minihotele i B&B pansioni)

Oni su za klaster Humac-Poljica-Zastražišće-Gdinj kako slijedi:

- Dolasci turista u klaster 2020 – 31.974
- Noćenja turista u klasteru 2020 - 159.870
- Broj objekata – 100 (90 privatne sobe i apartmani, 80 tradicijske kuće za najam, 10 minihoteli i B&B pansioni)
- Broj smještajnih jedinica – 625 (315 privatne sobe i apartmani, 160 tradicijske kuće za najam, 150 minihoteli i B&B pansioni)
- Broj postelja – 1,250 (630 privatne sobe i apartmani, 320 tradicijske kuće za najam, 300 minihoteli i B&B pansioni)
- Dani pune zauzetosti – 100 (73 za privatne sobe i apartmane, 110 tradicijske kuće za najam, 146 za minihotele i B&B pansioni)

Dokument također predviđa projekte za unapređenje konkurentnosti turizma. U kontekstu stvaranja socijalno poticajnog razvojnog okruženja to su:

- osnivanje turističkog razvojno-investicijskog centra;
- pokretanje aktivnosti tzv. internog marketinga u cilju podizanja javne svijesti o potencijalnim učincima turističkog razvoja, ali i o različitim ulogama ne samo direktno uključenih dionika razvoja, već i svih žitelja Općine;
- izdavanje priručnika za potencijalne investitore u privatnom sektoru.

U kontekstu diverzifikacije turističkih doživljaja i/ili iskustava to su:

- razvoj turizma vina;
- razvoj vjerskog turizma;
- razvoj „ribarskog turizma“
- razvoj ruralnog turizma.

U kontekstu uspostave tržišne prepoznatljivosti i poželjnosti to su:

- Urbano opremanje i interpretacija naselja;
- Centar za posjetitelje Jelsa
- Interpretacijsko-informacijski punkt Grapčeva špilja
- Interpretacijsko-informacijski punkt Tor – Galešnik

U marketinškom smislu Institut definira ključne razlikovne elemente za uspješnu diferencijaciju od konkurencije, kao i kreaciju prepoznatljivog turističkog imidža kako slijedi:

- razvedena obala, čiste plaže, obilje sunca, idealno za klasičan odmor sunca i mora;
- odredište nautičara (ACI Marina, Vrboska)
- razvijena turistička infra i suprastruktura – hoteli, hotelska naselja, kampovi, privatni smještaj, marina, restorani, trgovine, izletnička ponuda
- bogata kulturno-povijesna baština Jelse i Vrboske
  - skladnost Jelse s koncentracijom svjetovnih i sakralnih građevina koje svjedoče o prostoru koji je još u dalekoj prošlosti poprimio karakter dobro organizirane i urbanizirane sredine
  - slikovita Vrboska („mala Venecija“) s fortificiranom crkvom sv. Marije
- bogat duhovni život manifestiran kroz sve poznatiju procesiju „Za križem“
- izuzetno značajna kulturno-povijesna baština u zaleđu i na visoravni:
  - Starogradsko polje – na UNESCO-vom popisu svjetske baštine, identificirano kao „regionalni dragulj“ u županijskoj strategiji razvoja kulturnog turizma,
  - grčka kula Tor i srednjovjekovni grad-tvrđava Galešnik – s prekrasnim pogledom na Starogradsko polje;
- izrazito bogata i turistički dostupna kultura života i rada tipična za srednjodalmatinske otoke:
  - tradicija ribarstva i prerade ribe danas dostupna kroz Ribarski muzej (Vrboska) i lokalnu gastronomsku ponudu
  - tradicija vinogradarstva s nekoliko vinarija otvorenih za posjetitelje te Vinogradarskim muzejom u Pitvama;
  - tradicija maslinarstva dostupna preko maslinara koji su otvoreni za posjetitelje – kušanje i obilazak maslinika;
  - tradicija uzgoja lavande i brojni proizvodi od lavande.

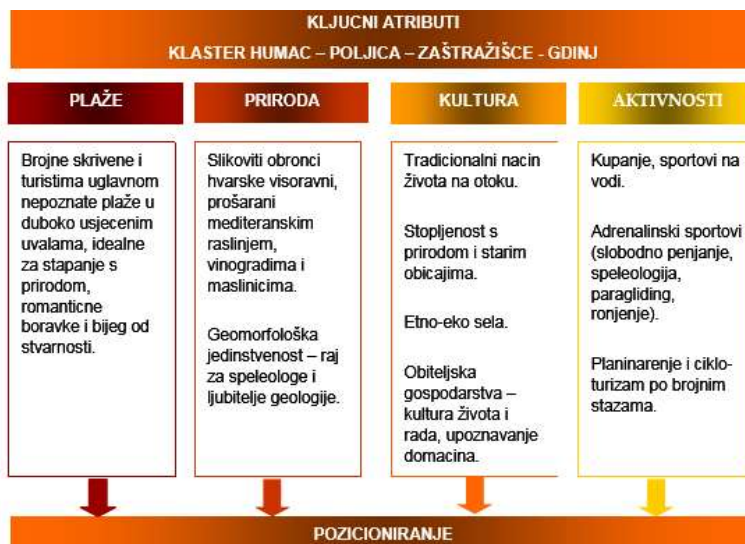
U tom smislu Institut za prethodno definirane klastere vrši njihovo pozicioniranje na način prikazan na slikama koje slijede.

Slika 336 – Pozicioniranje klastera Jelsa-Vrboska

Slika 337 – Pozicioniranje klastera Ivan Dolac-Zavala-Gromin Dolac

Slika 338 – Pozicioniranje klastera Humac–Poljica–Zaštražišće–Gdinj

Rekapitulirano tržišno pozicioniranje Općine Jelsa prikazano je na sljedećoj slici.

Slika 339 – Tržišno pozicioniranje općine Jelsa kao turističke destinacije

3.5. ZAKLJUČAK

Postoji još i čitav korpus dokumenata na svjetskom, europskom, nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou u kojemu se sigurno mogu naći i drugi elementi korisni za promišljanje strategije općine Jelsa, i na koje se donešena strategija u svojoj konačnoj verziji može pozivati.

Dokumenti koje posebno treba uzeti u obzir u tim strateškim razmišljanjima, a ovdje nisu posebno analizirani su slijedeći:

- Operativni program za pomorstvo i ribarstvo (za korištenje Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo – u vrijednosti 252,6 milijuna eura);
- Prostorni plan Općine Jelsa, koji je u fazi usvajanja;
- Europski Program COSME i njegova primjena za potrebe Republike Hrvatske (program namijenjen malim i srednjim poduzetnicima koji obuhvaća aktivnosti poput donošenja i provođenja politika na području poduzetništva te aktivnosti promicanja poduzetništva). Cilj mu je povećati konkurentnost europskih tvrtki, smanjiti nezaposlenost, stvoriti poticajnu poduzetničku okolinu i razvoj poduzetništva. Ukupni proračun COSME-a iznosi 2,3 milijarde eura. Programom će se pružiti garancije malim i srednjim poduzećima u iznosu do 150.000 eura, kojim se nudi lakši i bolji pristup venture kapitalu. Svake bi godine ovaj program treba pridonijeti povećanju EU BDP-a u iznosu od 1,1 milijardu eura, pomoći oko 40.000 europskih tvrtki u stvaranju i spašavanju 30.000 radnih mjesta te omogućiti pokretanje oko 1.200 novih proizvoda, usluga ili procesa.
- Europski Program HORIZON 2020 i njegova primjena za potrebe Republike Hrvatske (program Europske unije za istraživanje i inovacije za razdoblje 2014-2020, također usmjeren prema stvaranju novih radnih mjesta. Riječ je o financijskom instrumentu koji implementira 'Uniju inovacija', jednu od ključnih inicijativa strategije 'Europa 2020' usmjerenih prema razvoju globalne konkurentnosti Europske unije. Financijska omotnica programa za njegovu implementaciju za razdoblje od 2014. do 2020. godine iznosi 79,4 milijarde eura. Subjekti kojima je namijenjen ovaj program su sveučilišta, istraživački i znanstveni centri, predstavnici industrija te mala i srednja poduzeća. Njime se također nastoji poticati ulaganje u privatni sektor, s naglaskom na promicanje istraživanja i inovacija, te stvaranje novih vrijednosti i ubrzanje razvoja tehnologija u inovativnim proizvodima, procesima i uslugama.

Postoje također i konkretna zbivanja u općini Jelsa koja mogu donijeti neka nova strateška promišljanja, osvijetliti nove strateške pravce, ali i postaviti barijere za definiciju odgovarajućih strateških opcija.

U tom dinamičkom kontekstu, nakon zaključenja rada na strateškoj analizi (prihvatanjem ovog dokumenta), potrebno je krenuti u drugu fazu posla (od izrade strateške SWOT analize preko generiranja strateških opcija do izrade i usvajanja konačne verzije strateškog plana općine Jelsa, te pripreme akcijskog plana za njegovu operacionalizaciju).

Jedan od preduvjeta za daljnju uspješnu realizaciju tog posla je i stvaranje lokalnog tima koji te proizvode treba analizirati, komunicirati sa svim dionicima, usvajati i nadgledati njihovu praktičnu primjenu.

Listopad 2015

Goran Šarić, M.Sc., MBA

Enodis d.o.o.